תלמוד בבלי · אחרונים · קרן אורה · סדר קדשים

קרן אורה על מעילה

רבי יצחק מינקובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרן אורה על מעילה

רבי יצחק מינקובסקי

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרן-אורה-על-מעילה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ראשון 4
דף ב. 4
דף ב: 6
דף ג. 7
דף ג: 10
דף ד. 12
דף ד: 14
דף ה. 15
דף ה: 17
דף ו. 18
דף ו: 19
דף ז. 27
דף ז: 30
פרק שני 31
דף ח. 31
דף ח: 32
דף ט. 34
דף ט: 37
דף י. 38
פרק שלישי 42
דף י: 42
דף יא. 44
דף יא: 47
דף יב. 50
דף יב: 52
דף יג. 55
דף יג: 58
דף יד. 62
דף יד: 64
פרק רביעי 65
דף טו. 65
דף טו: 67
דף טז. 68
דף טז: 72
דף יז. 74
דף יז: 80
דף יח. 82
פרק חמישי 89
דף יח: 90
דף יט. 91
דף יט: 94
דף כ. 103
פרק ששי 109
דף כ: 110
דף כא. 113
דף כא: 117
דף כב. 120

פרק ראשון

דף ב.

רש"י בד"ה שקבלו פסולים וזרקו את דמו כו'. עיין בצ"ק ז"ל שמהפך דיבורי רש"י ז"ל, אבל לא הבנתי מש"כ שם דלהכי כתב רש"י בקרבנות יחיד, משום דבקרבנות ציבור דהותרה טומאה, היה הטמא עושה שירים, ואפילו קיבל הכשר אח"כ אינו מועיל. אבל בקרבן יחיד אינו עושה שירים ע"ש, והוא תמוה, דבהדיא אמרינן לקמן (ה' ע"ב) דטמא עושה שירים אפילו בקרבן יחיד הואיל וחזי לעבודת ציבור, ומה ענין דברים אלו לכאן, דהא בקרבן ציבור וודאי לא מיירי הכא, כיון דטמא הותר בו וודאי יצא מידי מעילה ע"י זריקתו, ועי' לקמן בפי' רש"י ז"ל ותוס' ז"ל אי קיבלו פסולין וזרקו כשירים, או גם זרקו פסולים, וק"ל.

שם גמרא, איצטריך סד"א הואיל ואמר עולא אמר ר"י קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה כו'. והנה מפשטי' דהש"ס משמע הכא דמעילה זו ד"ת היא לכ"ע, בין למ"ד אם עלו ירדו בין למ"ד לא ירדו, דדוחק לומר דכ"ז לא אזיל אלא אליבא דר"ש דס"ל בשחיטת דרום ולילה אם עלו לא ירדו, אלא וודאי משמע דאפילו לר"י דס"ל אם עלו ירדו מ"מ לענין מעילה לאו כמה דחנקינון דמי, ואית בהו מעילה מה"ת, והא דאם עלו ירדו היינו משום דיליף מקרא דזאת תורת העולה, הרי אלו ג' מיעוטים, אבל לענין מעילה מודה, תדע דהא התוס' ז"ל בנדה דף מ' (ע"ב ד"ה חוץ) כתבו דר' יהושע ס"ל בחטאת שנשחטה חוץ למקומו דתרד, ואפ"ה קאמרינן הכא אליביה דמעילה זו דבר תורה היא ולאו כמאן דחנקינהו דמי, ועי' במנחות פ' התודה דף ע"ט (ע"א). אבל מסוגיא דלקמן לא משמע כן, דפליגי לקמן (ע"ב) רבה ורב יוסף בשחיטת דרום, דרבה אמר אם עלה ירד. ופריך הש"ס ממתניתין דמועלין בה, ולרבה אמאי מועלין בה, הא כמאן דחנקינון דמי, ומשני דמועלין בה מדרבנן, אלמא דלמ"ד דירד לית בה מעילה מה"ת. אבל אחר העיון אין ראיה משם, דדוקא לרבה אמרינן הכי, כיון דאמר דבשחיטת דרום תרד אפילו לר"ש, אף על גב דאליבי' דרבי שמעון ליכא שום פסול דתרד, כיון דלא ס"ל מיעוטי דר"י, ומרבינן כל פסולי דלא ירדו, ולא מיבעיא למאן דנפקא ליה ברישׁ המזבח מקדש (זבחים פ"ג ע"ב) מסברא כיון דמרבינן פסולי שהי' לה שעת הכושר ה"ה כל פסולי אפילו לא היה להם שעת הכושר, וודאי לדידי' כל הפסולין אם עלו לא ירדו אלא אפילו אליבא דר' יהושע התם דממזבח אחרינא יליף ללא היתה לו שעת הכושר, אפ"ה כיון דליכא מיעוטא מרבינן כל הפסולין שנעשו בקודש, וא"כ ע"כ טעמא דרבה אליבא דר"ש דבשחיטת דרום תרד הוא משום דכמאן דחנקינון דמי, וכדאמר הש"ס להדיא, ושפיר

קאמר אליביה דהא דמועלין בה היינו מדרבנן, אבל הני דס"ל לדברי ר' יהודה דירדו יש לומר דבמעילה מודה דמועלין בהן מה"ת, והא דירדו הוא משום דאימעיט מזאת תורת העולה כן נראה לכאורה.

וראיתי בתוס' ז"ל בזבחים (ס"ח ע"ב ד"ה אמר רב) ומנחות ונדה דבעי למימר התם לר"ש נמי בעינן טעמא לפסולין דלא ירדו, והוא משום דמשמע להו דרבה הכא בקיבל בדרום נמי ס"ל דירדו אף על גב דשחיטה הוי בצפון, אלמא דבעינן לר"ש גם קבלה בהכשר, וע"כ (פירש"י ז"ל) (עיין זבחים פ"ד ע"א תוד"ה הניתנין) שם הא דאמר ר"ש נשפך דמה אם עלה לא ירד היינו נשפך לאחר קבלה, אבל נשפך לפני קבלה מודה ר"ש דירד, וקבלו פסולים הנך דווקא דחזו לעבודת ציבור, אבל שאר פסולים לא, דעבודת דם לא ילפינן מבמה (עיין זבחים פ"ד ע"ב). ותמיהני חדא דהא אמר רבה בהדיא בזבחים (קי"א ע"ב) דקיבל בכלי חול לר"ש לא תרד, אלמא דאפילו עשה הקבלה בפסול אפ"ה לא ירד, ומה לי קיבל בכלי חול או קיבל זר. ועוד אי לר"ש נמי איכא פסולין דירדו א"כ אמאי לא דריש מיעוטי דזאת תורת להכי, ואי משום דלא איצטריך מיעוטא, דידעינן מסברא דתרד, כיון דלא מצינו כיוצא בה כשירה במקום אחר, א"כ למה לי מיעוטא לר"י (שם פ"ד ע"א) לנשחטה בלילה ונשפך דמה, אלא וודאי אי לאו מיעוטי הוי מרבינן לכל פסולי, כי היכי דילפינן כל פסולי אפילו אלו שלא היה להם שעת הכושר. ולא מוקמינן לקרא דווקא אם היה להם שעת הכושר, משום דמה לי הא פסול או האי פסול, א"כ כש"כ הני פסולי דקיבלן זר. ע"כ נראה דעיקר לכאורה דרבה לא קאמר לר"ש דירדו אלא בשחטן בדרום, משום דכמאן דחנקינון דמי אלא דהתוס' ז"ל (ד"ה ורבה) קשיא להו מהא דפריך רב יוסף לרבה (לקמן ג' ע"א) מעולת העוף שעשאה למטה, ובזבחים מוקמינן לה דשני במיצוי. ואי כנ"ל לא תיקשי לרבה, דהא רבה נמי מודה היכא דנעשה המליקה בהכשר. אבל אין קושיא זו מוכרחת, דהא נמי שינוי מליקה תנן התם נמי בפלוגתא דר"א ור"י, וגם עלה קאי האי כללא דכל שפסולו בקודש כו'.

העולה מדברינו דאליבא דר"י בכל הני דס"ל דירדו מ"מ אית בהו מעילה מה"ת, ובזה אתי שפיר הא דאמרינן הכא דקיבל בדרום הוי רבותא טפי דאית בהו מעילה משחט בדרום וקיבל בצפון, ולענין ירידה מעל המזבח הוי הסברא איפכא, דהיכא דתחילת העבודה היתה בהכשר עדיפא טפי. ולמש"כ א"ש, דלאו הא בהא תליא. ומ"מ לרבה הכא לענין מעיל' ג"כ הסברא הוא איפכא, ובשחט בדרום הוי רבותא טפי דמועלין בו אף על גב דכמה דחנקינון דמי, אבל בקיבל בדרום לאו כמה דחנקינון דמי, כיון דהשחיטה נעשה בהכשר. אלא דק"ק דלפ"ז לרבה הוי מתניתין זו ואין צ"ל זו, דבשחט בדרום ליכא

מעילה אלא מדרבנן, ובקיבל בדרום יש בו מעילה מה"ת אפילו לר"י, דאמר אם עלו ירדו, וכמש"כ. וצ"ל לרבה דהרבותא הוא דגם בקיבל בדרום לא מהני זריקה להוציאן מידי מעילה, וכמש"כ התוס' ז"ל לקמן לענין חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ולקמן יתבאר עוד בזה בעז"ה.

דף ב:

תוספות בד"ה חוץ למקומו כו', לכן נראה לי דגרסינן חוץ למקומו למה לי, לפי פירוש זה אכתי תיקשי קבלו פסולים וזרקו את דמו פשיטא, דהא בפסולין דחזו לעבודת ציבור לכ"ע לא ירדו. ושינויא דשני הש"ס על פיסולו לא שייך בהו, וצ"ל דאתי לאשמעינן אפילו שאר פסולי דירדו אליבא דר' יהוד', ובלשון התוס' עיין בצאן קדשים ז"ל.

שם גמרא, רבה אמר לך ע"כ לא קאמר ר"ש דלא ירדו אלא בנתנין למטה כו'. והקשו התוס' ז"ל הכא (ד"ה ורבה) ובכמה מקומות למה לי לחלק במילתא דאפילו ר"י מודה בה דלא ירד. וע"כ צריך לחלק בין ניתנין למעלה שנתנן למטה לשחיטת דרום ולילה לר' יהודה, וא"כ לרבה נמי נימא הכי. ומה שתי' התוס' בסוף דבריהם הוא דוחק קצת דמ"מ כיון דלרבה לא תיקשי יותר מלר' יהודה עצמו למה ליה להש"ס לחלק אליבא דרבה טפי מאליבא דר"י. אבל בזבחים (פ"ד ע"א ד"ה הניתנין) ונדה ד' מ' (ע"ב ד"ה והניתנין) כתבו בזה תי' מספיק יותר, דרב יוסף ראייתו הוא מהא דאמר ר"ש ניתנין למעלה שנתנן למטה אם עלה לא ירד, ומשמע ליה דמיירי אפילו בעולת העוף, והיכא דשני במליקה דהוי דומיא דשחיטת דרום, ואפ"ה אם עלה לא ירד. וע"ז קאמר רבה דע"כ לא קאמר ר"ש אלא בדמים הניתנין למעלה שנתנן למטה אם עלה לא ירד, משום דהשחיטה והקבלה היתה כדינה. אבל לא בשינוי מליקת עולת העוף. אלא דקשיא להו ז"ל על זה לרב יוסף אמאי לא פליג ר' יהודה אהא דניתנין למעלה, כיון דגם מליקה בכלל. וגם לשון הש"ס לא משמע כן דמליקת עולת העוף מאן דכר שמה. ונ"ל לומר בדרך פשוט דלר' יהודה וודאי ניחא דמודה בניתנין למעלה שנתנן למטה, משום דס"ל דקלטי' מזבח, וחשיבא קצת זריקה, כדאמרינן בזבחים דף כ"ז (ע"ב) וע"ש בדברי התוס', אבל ר"ש ס"ל לחד נוסחא דהתם דיאספנו, משום דלא קלטי' המזבח והוי כנשפך דמו, ואפ"ה קאמר דלא ירד, ומש"ה איצטריך למימר ע"כ לא קאמר ר"ש כו'. ואי תיקשי אמאי לא מחלק יותר בין נשפך דמו לשחיטת דרום, אין זו קושיא כ"כ, דהיא היא, וע"כ לדבריהם דהכא נמי צ"ל כן. ולא הבנתי מש"כ התוס' שם בטעמי' דר"י דמודה בניתנין למעלה שנתנן למטה היינו משום דילפינן דמים מדמים, ולמה להו האי טעמא, הא אמרינן בש"ס דטעמי' הוא משום דחשיבא זריקה קצת וקלטי' מזבח, ודו"ק.

שם גמרא, ולעולם דשחטן בצפון וקיבל בצפון. לפי מש"כ לעיל לאו דוקא שקיבל בצפון אלא בשחיטה בצפון לחוד סגי לרבי שמעון, אף על גב דהוי הקבלה בדרום.

דף ג.

גמרא, סד"א חטאת הואיל ולכפרה אתי לא בדילי מנה כו'. עיין בצאן קדשים שכתב שרש"י ז"ל הי' גורם תרי לישני, בלישנא בתרא פריך על רבה מדנקט דווקא חטאת. ואינו מובן, דאין זה מוכרח, דאטו ברישא לענין מעילה כשהיא חי' דווקא חטאת קתני, אלא ע"כ לאו דווקא, ה"נ בסיפא לאו דווקא, אם לא שנאמר דרישא משום סיפא איצטריך, ועי' בתוס' מנחות ד' נ"ב (ד"ה גזרו) שמיאנו ג"כ בגירסא הזאת.

שם גמרא, איתבי' רב יוסף לרבה חדא מיגו חדא. מכאן קושיא טובא על דברי התוס' ז"ל פ' חטאת העוף (זבחים ס"ח ע"א) שכתב שם גבי מליקה שמלק בלילה דאינו מטמא בבית הבליעה, דאתי אפילו כר' יהוד' דאמר נשחטה בלילה תרד, משום דבעוף מודה דהני תלתא מיעוטי בבהמה נאמרו אבל לא בעוף. ולפ"ז מאי פריך רבי יוסף לרבה מהא דבעוף אם עלה לא ירד, דילמא עוף שאני, דאפילו ר' יהודה מודה בה. אבל לפי מש"כ לעיל יש לישב דבריה' ז"ל, דכיון דטעמ' דרבה דאמר דירד הוא מטעמא אחרינא, משום דכמאן דחנקינהו דמי, א"כ אין לחלק בין בהמה לעוף. ולקמן בביאור דברי הרמב"ם ז"ל יתבאר יותר בעז"ה.

שם תוספות בד"ה חדא מגו חדא כו'. אלמא דשינוי עולת העוף שעשאה למטה שמלקה למטה כו'. ועיין תוס' זבחים (ס"ו ע"ב ד"ה חטאת) ונדה דלא כ"כ, וכן איתא להדיא בזבחי' (שם) דבשינוי מיצוי מיירי, וכמש"כ לעיל.

שם בא"ד ומנתינת דם לא מצי למיפרך כצ"ל, ואזלי הכא בשיטה זו דרבה לא פליג אלא אשחט בדרום, ולא אקיבל בדרום.

שם וקרי חדא מגו חדא ההיא כו'. כצ"ל.

שם גמרא, והא דפליגי בה רבה ורב יוסף כו'. עיין בסוף זבחים (ק"כ ע"א) דשם איתא סוגיא זו בסגנון אחר, וצריך ביאור, ואין כאן מקומו.

והנה בד' הרמב"ם ז"ל בשיטה זו איכא תרי מילתא דתמיה לכאורה. וכבר עמדו עליהם מפרשי דבריו ז"ל, חדא דבסוגין מבוא' דע"כ לא פליגי רבה ורב יוסף בשחיטת דרום אלא לר"ש. אבל אליבא דר"י כ"ע מודים דירדו, והוא ז"ל פסק (ה' פסוהמ"ק פ"ג ה"ו) נשחטה בלילה ונשפך דמה ויצא כר' יהודה דירד, ואפ"ה פסק (שם ה"ז) בשחיטת דרום דלא תרד. ועוד דמסוגין משמע דלרב יוסף דאמר לא ירדו יש בהן מעילה מדאורייתא. ולרבה הוא דמוקמינן לה במעילה דרבנן, משום דס"ל דירדו. והוא ז"ל פסק בה' מעילה

(פ"ג ה"א) בכל הפסולין דאין מועלין בהם אלא מדברי סופרים אפילו אלו שאם עלו לא ירדו.

והנה הלחם משנה ז"ל כתב (בפ"ב) [בפ"ג] (ה"ז) מה' פסולי המוקדשין ליישב תמיה הראשונה דהרמב"ם ז"ל ס"ל דסוגיות חלוקות הן, דסוגיא דשמעתין ס"ל דר' יהודה פליג נמי בניתנין למעלה שנתנן למטה, ומש"ה קאמרינן דשחיטת דרום נמי תרד אליביה דר"י. אבל לפי מאי דאמרינן בזבחים (כ"ז ע"ב) דר"י מודה בניתנין למעלה שנתנן למטה דלא ירדו א"כ מודה נמי בשחיטת דרום דלא ירד. ולענ"ד אין זה מוכרח, חדא דכבר כתבתי לעיל דהא דמודה ר' יהודה בניתנין למעלה שנתנן למטה היינו משום דס"ל דלא יאספנו, והוי זריקה קצת, ואין זה דומה לנשפך דמה, וליכא למילף מינה לשחיטת דרום. ועוד דלדעת הרמב"ם ז"ל וודאי אין זה מוכרח, דהא הוא ז"ל פסק דאפילו בעלים נתכפרו בניתנין למעלה שנתנן למטה משום דשלא במקומו כמקומו דמי. ומש"ה מודה בה ר"י, וא"כ אין ראיה לשחיטת דרו', וכן פ' הוא ז"ל אפילו בניתנין בחוץ שנתנן בפנים דנתכפרו בעלים. ועי' בתוס' זבחים ד' כ"ו (ע"ב ד"ה אמר) ובדברי הרמב"ם ז"ל (פ"ה) [פ"ב] (ה"י) מהל' פסולי המוקדשים.

ע"כ היה נראה לישב דברי הרמב"ם ז"ל ע"פ ד' התוס' ז"ל בפרק המזבח מקדש (זבחים פ"ד ע"א ד"ה פרט) שכתבו בטעמא דהאי מילתא דאמרינן הכא דלר' יהודה בשחיטת דרום תרד, ואמאי הא לית ליה אלא ג' מיעוטי לנשחטה בלילה ונשפך או יצא דמה, ומנ"ל לשחיטת דרום, דמלילה ליכא למילף, דלילה גריע דלא חזי כלל, אבל דרום ראוי לקדשים קלים. וכתב ב' טעמים, או משום דר' יהודה לטעמי' דאמר השוחט חטאת בדרום לוקה משום לא תזבח כל דבר רע, ומינה שמעינן נמי דאם עלה ירד, או משום דשחיטת דרום הוי כשחיטת חוץ. והטעם השני אינו מובן, דא"כ מאי אירי' לר' יהודה אפילו לר"ש נמי ירד כיון דהוי כשחיטת חוץ, ע"כ נראה עיקר כטעם הראשון. ולפ"ז א"ש דהא דאמרינן בפ' כל הפסולין (שם ל"ו ע"א) תרי תנאי אליבא דר' יהודה, וחד תנא ס"ל אליבי' דאינו לוקה אשחיטת דרום. והרמב"ם ז"ל משמע דפסק כהאי תנא דאינו לוקה, מדלא חשיב במנין הלאוין שחיטת דרום, ועיין במשנ"למ פ"א מהל' פסולי המוקדשים (ה"ז) מש"כ בשם הרמב"ן ז"ל, ולהאי תנא לא שמעינן לר' יהודה בשחט בדרום דירד, ומש"ה פסק דלא ירד, כיון דליכא מיעוטא.

אבל אי קשיא הא קשיא לי, אמאי לא פסק בשחיטת דרום כרבה דירד, ואי משום דאיתותב ממתניתין דחטאת העוף, דבכלל כל שפסולו בקודש הוי נמי מליקת עולת העוף למטה, וא"כ הוי נמי בכלל אם עלו לא ירדו. ז"א, דהא הרמב"ם ז"ל מחלק בינייהו,

דהא במלק בלילה לדידי' דפסק כר' יהודה (ה' פסוהמ"ק פ"ג ה"ו) תרד, ואפ"ה פסק דאינו מטמא בבית הבליעה (שם פ"ז ה"א) אלמא דלא דמי להדדי אם לא שנאמר דס"ל כמש"כ התוס' ז"ל בפ' חטאת העוף (זבחים ס"ח ע"ב ד"ה אמר) לחלק בין עוף לבהמה, אבל מסוגין לא משמע הכי, כמש"כ לעיל. וע"כ צריכין אנו לומר כן לדעת הרמב"ם ז"ל דיש חילוק בין בהמה לעוף, דהא הוא ז"ל פסק (שם פ"ג הט"ו) במליקת זר וכל הפסולין דלא תרד, ובשחטה כה"ג תרד, דדווקא בטמא דחזי לעבודת ציבור מודה ר' יהודה דלא תרד, אלא וודאי יש חילוק בין בהמה לעוף, וכן כתב התוסי"ט ז"ל שם (זבחים פ"ז מ"ה). ועיין בתוס' ז"ל בזבחים ד' כ"ה (ע"א ד"ה והרי) ובתוס' פרק חטאת העוף (שם ס"ח ע"ב ד"ה אמר) גבי פלוגתא דרב' ור"י לענין מליקת זר אי מטמאה בבית הבליעה, כי שיטתם שם הוא דלא כשיטת הרמב"ם ז"ל, כי הם ז"ל כתבו שם דכל הסוגיא התם אליבא דר"ש אזלא, ואפילו ר"ש מודה בבע"מ דירד, והרמב"ם ז"ל פסק בכל הפסולין דלא ירד בעוף גם אליבי' דר' יהודה, והדברים ארוכים בזה. וגם עיקר החילוק בין בהמה לעוף אין לו טעם ברור. דלכאורה די לבא מן הדין להיות כנדון, דעוף ילפינן מבהמה לענין דינא דאם עלו לא ירדו, כדאיתא ריש פרק המזבח מקדש (שם פ"ג ע"ב) ע"כ עדיין הדברים צריכין עיון וישוב.

ועתה נשוב אל התמיה הב'. מה שפסק בכל הפסולין אפילו אלו שאם עלו לא ירדו אפ"ה אין מועלין בהן אלא מדרבנן, נ"ל משום דרבה דקמשני מאי מועלין מדרבנן ע"כ בכל מילי דתנן במתניתין ג"כ לית בהו מעילה אלא מדרבנן. דאי מועלין בהם מה"ת א"כ איך כייל להו תנא דמתניתין לכולהו כחד. ולא עוד אלא דשחיטת דרום פשיטא ליה טפי למעילה מכל שאר פסולי, מדתני ליה ברישא, אלא וודאי משמע דכולהו חד דינא איתי להו, וס"ל לרבה דאפילו הני דאם עלו לא ירדו לית בהו מעילה אלא מדרבנן, משום דלאו קדשי ה' מקרי, כיון דפסולים הם והיינו דפסק בזה כרבה דהילכתא כוותיה לגבי רב יוסף בכל מקום, אלא דאכתי קשיא לי מהא דתנן בפרק חטאת העוף (זבחים ס"ו ע"ב) וכולן אין מטמאין בבית הבליעה ומועלין בהם, משמע דבהני דמטמאין בבית הבליעה אין מועלין בהם, ובשלמא אי נימא דבהני פסולי דאין מטמאין בבית הבליעה איתי בהו מעילה מה"ת א"ש דבהני דמטמאין לית בהו מעילה אלא מדרבנן. אבל לדעת הרמב"ם ז"ל בכולהו ליכא מעילה אלא מדרבנן, וא"כ מ"ט תני דווקא בהני דאין מטמאין דמועלין בהם, הא מעילה דרבנן איכא בכל גוונא אפילו בהני דמטמאין, מידי דהוי אקדשים שמתו. וצ"ל דהא קמ"ל דאפילו בהני דאין מטמאין אין מיצוי דמן מוציא מידי מעילה,

והוי ס"ד דאפילו רבנן לא גזרו בהו, קמ"ל, אבל ה"ה דבהני דמטמאין בבית הבליעה דמועלין בהן ג"כ מדרבנן.

ויש להביא קצת סעד לדברינו דלרבה בכולהו אין מועלין אלא מדרבנן, מהא דאמר ר"א לר"י בפרק חטאת העוף (זבחים ס"ז ע"א) אשם ששחטו בצפון לשם שלמים יוכיח דיש בו מעילה, ואי נימא דבהני פסולין דאם עלו לא ירדו יש בהן מעילה מה"ת א"כ מאי יוכיח הוא זה על עולה שעשאה למטה כמעשה חטאת, דאפילו לר"א אין בו מעילה אלא מדרבנן, ובאשם ששחטו בצפון לשם שלמים יש בו מעילה מה"ת, אלא וודאי בכל הפסולין אין בהם מעילה מה"ת. אלא מדרבנן, והיינו טעמא, כיון דלכתחילה אין ראוין להקטרה לא הוי בכלל קדשי ה', ועי' שם בתוס' בפ' חטאת העוף ד' (ס"ו) [ס"ז] (ע"א) בד"ה והרי קדשי קדשים כו' ודו"ק.

ומ"מ צ"ע ליישב פלוגתא דר"א ור"י בפ' חטאת העוף (שם) בעולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת אי מועלין בה, ולרבה צ"ל דלא פליגי אלא במעילה דרבנן, וא"כ מאי מהני הא דאמר ראב"א שטעמיה דר' יהושע דלהכי אין מועלין משום דנמשכה ונעשית חטאת העוף, ולענין מעילה דרבנן אכתי אמאי אין מועלין בה כיון דפסולה היא, כדמסיק התם (ס"ח ע"א) לאפוקי ידי חובתו מי אמר. ועיין בתוס' שם (ד"ה אימר) שכתב מידי דהוי אזריקת פיגול דמוציא מידי מעילה, והרי בזריקת פיגול נמי יש מעילה מדרבנן, כמו שיתבאר לקמן בשמעתא דרב גידל. והרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' מעילה (ה"ז) כתב הטעם משום דשינה הכל לדבר שאין בו מעילה, וכפשטיה דמתניתין, ולא כתב לטעמו של רב אדא בר אהבה, ואפשׁ' משום דלשיטתו דפסק כרבה דמעילה זו אינה אלא מדרבנן תו לא שייך בזה סברת ר"א ב"א, דמ"מ מדרבנן הי' צריך לגזור בה מעילה. ע"כ כתב דמשום דשינה לשם דבר שאין בו מעילה מש"ה לא גזרו בה רבנן, אלא דלפ"ז קשיא הא דרבא שם (ס"ז ע"א), לימא ליה אשם ששחטו בדרום לשם שלמים בשינוי בעלים יוכיחו, דשינה את השם ואת מעשיו ואפ"ה מועלין בו, וצריך עיון.

דף ג:

גמרא, אמר רב גידל זריקת פיגול אינה מוציאה מידי מעילה כו'. איתבי' רב פפא לאביי השוחט את התודה כו'. שיטת רש"י ז"ל בזה לא זכיתי להבין. וכבר הקשו התוס' (ד"ה אלמא) על ראשית דבריו שפי' שחטה חוץ למקומה קידש הלחם היינו לענין מעילה. וכן מה שפירש לקמן הקומץ מביא את השירים לידי מעילה ג"כ אינו מובן, דבשירים אין בהם מעילה, ובעיקר שיטתו דהא דמשני ר' אבא בזריקה הוא לחלק בין היכא דפיגל בזריקה להיכא דפיגל בשחיטה לחוד, והזריקה היתה בשתיקה, והיכא דהזריקה היתה

בשתיקה לא הוי פיגול גמור, אלא דווקא אם פיגל גם בזריקה, ומבואר כן מדבריו על קושיא דרבינא מהא דאילפא ע"ש (ד' , והוא תמוה, דדבר פשוט הוא דפיגל בשחיטה לחוד אם זרק אח"כ אפילו בשתיקה חייב עליו כרת, ומבואר כן בכמה משניות בזבחים, ועוד אינו מובן לדבריו מאי דפריך הש"ס א"ה גבי תודה נמי לכי זריק, דו"ק והבן.

אבל שיטת התוס' ז"ל בזה הוא ברור, דהם ז"ל פירשו בד"ה אמר רב גידל דר"ג מיירי בשחט בפיגול וזרק בשתיקה, וכוונתם אף בכה"ג, וכש"כ בפיגל גם בזריקה, אלא משום דהקושיא מתודה איירי בשחט חוץ לזמנו ע"כ פירשו גם להא דר"ג בכה"ג, אבל באמת אין שום חילוק בין פיגל בשחיטה או פיגל בזריקה ותרווייהו פיגול גמור הוא, ופירשו הקושיא מתודה דהכי פריך, כי היכי דאמר רב גידל דבשחיטה לחוד הוי פיגול, ולא מהני הזריקה אח"כ להוציאה מידי מעילה, משום דכבר נפגל בשחיטה, א"כ ה"נ לא תיהני שחיטת פיגול לקדושי ללחם. ומשני ר' אבא דבאמת בשחיטה לחוד לא חשיב פיגול גמור, ואין הפיגול נקבע אלא אחר זריקה, כהרצאת כשר. ע"כ בתודה אף על גב דהשחיטה היתה חוץ לזמנה מ"מ הלחם קדוש, כיון דשחיט' מקדשא ליה. ובשעת שחיטה עדיין לא הי' עליה שם פיגול גמור. אבל לענין הבאה לידי מעילה בקדשים קלים כיון דבשעת זריקה נגמר הפיגול אין הזריקה מועלת כלל.

ותו פריך מהא דאמר עולא קומץ פיגול כו' פקע פיגולו ממנו, מדקאמר פקע פיגולו משמע דשם פיגול עליו תיכף אחר קמיצה אף קודם הקטרה, ולא לענין חיוב כרת, דהחיוב כרת וודאי אינו חל עד אחר הרצאה, אלא לענין שיחול שם פיגול עליו קודם זריקה והקטרה. ואפ"ה תנינן דקידש הלחם, וה"נ זריקת פיגול מביאה לידי מעילה, ותיקשי לרב גידל, ומשני איסורא דמייתי לידי פיגול, אבל הפיגול גמור לא הוי עד לאחר זריקה. וא"ש הא דקידש הלחם. ולשונם ז"ל (סוד"ה קומץ) אין מדוקדק קצת מה שכ' לעולם אין פיגול חל עד שעת זריקה לענין להביא לידי מעילה, אבל כוונתם ברור כמו שכתבתי.

ופריך מהא דאם אחרים מביא לידי פיגול כו', ואם לא פקע פיגולו ממנו היאך מביא אחרים לידי מעילה בהקטרתו, הא עפרא בעלמא הוא, ואי נימא דפיגול לא חייל קודם הקטרה אמאי חשיב ליה עפרא בעלמא, ומשני דמש"ה חשיב עפרא כיון דכבר התחיל בו איסור פיגול, אבל שם פיגול ממש לא חייל עד שעת זריקה, ולא כתבתי זאת אלא לפרש דבריהם בקצרה.

דף ד.

תוספות בד"ה והאמר אילפא כו', ופליגי ר' יהודה ורבנן במפגלין בחצי מתיר. לא זכיתי להבין דבריהם ז"ל בזה דמנ"ל דרבנן ס"ל אין מפגלין בחצי מתיר, הא מוכח להדיא בזבחים (כ"ט דטעמייהו דרבנן הוא משום דעירוב מחשבות הוא, ואפילו בשתי עבודות גמורות כמו שחיטה וקבלה לרבנן עירוב מחשבות הוי, ודבריהם כאן הם שלא בדקדוק, ועי' בתוס' זבחים ד' כ"ט (שם ד"ה מחלוקת). ופי' הקושיא לפי שיטתם דהיאך אפשר לומר דפיגול לא חייל עד אחר זריקה. א"כ אמאי קאמר ר"י דבשתי עבודות לא הוי עירוב מחשבות משום דמחשבת הזמן קדמה, הא אין כאן קדימה, כיון דשניהם לא חיילין עד אחר זריקה, וא"כ תרווייהו פסול דחוץ לזמנו וחוץ למקומו באין כאחת.

ולדברי התוס' ז"ל ניחא דפריך דווקא מאילפא דאמר בשתי עבודות מחלוקת. אבל לר' יוחנן דאמר בעבודה אחת מחלוקת אין להקשות, משום דאף אם לבסוף שניהם חלין כאחת אפ"ה ס"ל לר' יהודה דתפוס לשון ראשון, אבל לפי' רש"י ז"ל אפילו לר' יוחנן הוי מצי לאקשויי ולהוכיח דפיגול חל בשחיט' לחוד. ומשני לכי זריק איגלאי מילתא למפרע דהפיגול חל משעת שחיטה, ושפיר קדמה מחשבת חוץ לזמנו למחשבת חוץ למקומו אליבא דר' יהודה. ופריך אי הכי הדרא קושיא לדוכתא מתודה אמאי קידש הלחם, לכי זריק תיגלי מילתא למפרע דהפיגול היה משעת שחיטה ולא יקדיש הלחם. ומשני מאי קידש הלחם ליפסל, והשתא הדר ביה מכל השקלא וטרי' דלעיל, ומחלק בין קידוש הלחם ליפסל לענין הוצאתו והבאתו לידי מעיל', דהלחם ליפסל שפיר מקדש ליה אפילו שחיטת פיגול, אבל אינו מוציאו ואינו מביא לידי מעילה ע"י זריקת פיגול.

והנה במנחות פרק התכלת ד' מ"ז (ע"ב) בעי הש"ס למימר דר"ע ס"ל כר"א בר"ש דזריקה מקדש ליה ללחם, ואם זרק במחשבת פיגול הלחם קדוש ומפוגל. ופריך עליה מרב גידל דאמר דזריקת פיגול אינו מוציא מידי מעיל', וקאמר עלה ולא איתותב רב גידל. והדבר ברור דהיינו לענין קידוש הלחם איתותב, דאפילו שחיטה או זריקת פיגול מקדש ליה ללחם ליפסל, כדמסיק הש"ס הכא, והוי זריקת פיגול לר"א בר"ש כמו שחיטת פיגול אליבא דרבי, דמסקינן הכא דקידש הלחם, וגם חייבין על הלחם משום פיגול, כדתנן להדיא בפ"ק דמנחות (ט"ו ע"א) השוחט את התודה לאכול ממנה למחר היא והלחם מפוגלין, וה"נ זריקת פיגול לר"א בר"ש מקדשא ליה ומפגלא ליה ללחם. ולא הבנתי מש"כ התוס' שם (מ"ז ע"א ד"ה ולאו עיין שם) אף דרב פפא משני לה התם, לא ס"ל הני שינוי', ולענין קידוש הלחם לא מצינו שום שינויא, כדמסיק הש"ס הכא דפיגול מקדש הלחם ליפסל, ובאמת הוי מצי לאקשויי עליה דרב גידל מאי דס"ד מעיקרא דאין הלחם

קדוש ע"י שחיטת פיגול ממשנה מפורשת דמנחות הנ"ל דשמעינן מינה דהלחם קדוש ומפוגל אפילו ע"י שחיטת פיגול, ועי' בסוף פרק י"ב מהל' פסולי המוקדשים הלכ' י"ח בכ"מ שם, ודבריו ז"ל אינן מובנים, ואולי יש איזה ט"ס בדבריו שם.

אבל לענין הוצאה מידי מעילה לא איתותב כלל, והילכתא כוותי', וכן משמע ממתניתין, דקתני שנשחטה חוץ לזמנו דמועלין בו, ודוחק לאוקמא בדלא זרק, דא"כ מאי למימרא. דאין לומר דקמ"ל דלאו כמאן דחנקינהו דמי, וכמו שכ' התוס' ז"ל בד"ה אי לא זריק כו', דהא הם בעצמם כתבו לעיל דבפיגול לא איצטריך לאשמעינן דלאו כמאן דחנקינהו דמי, כיון דלכ"ע אם עלה לא ירד. ועוד לרבה דאמר דכל הני מעילות מדרבנן הם א"כ ליכא רבותא בזה, דאפילו כמאן דחנקינהו דמי אפ"ה מועלין בהן מדרבנן, מידי דהוי אקדשים שמתו, ועוד דמכללא דר' יהושע דאמר כל שלא הי' לו שעת היתר לכהנים מועלין בו משמע דזריקת פיגול נמי בכלל, דהא לא היה לו שעת היתר לכהנים, וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל דהלכה כרב גידל בתרווייהו, דבפ"ג מהלכות מעילה (ה"א) כללא קא כייל דכל שלא היה לו שעת היתר לכהנים מועלין בהן, ושם באותו הפרק הלכ' ג' כתב להא דרב גידל לענין קדשים קלים, דזריקת פיגול אינו מביא האימורין לידי מעילה.

ותמיה לי על דברי הר"י קורקוס ז"ל שהביא הכ"מ שם דס"ל להרמב"ם ז"ל דהא דאיתותב רב גידל היינו לענין דאינו מוציא מידי מעילה, אבל בהא דאינו מביא לידי מעילה לא איתותב. ולענ"ד בתרווייהו פסק כרב גידל, ואדרבא עיקר קושיא דרב פפא הוא על הבאה לידי מעילה, אלא דבסוף שמעתין מייתי סייעתא להא דאינו מביא לידי מעיל' בקדשים קלים, ולענין הוצאה מידי מעילה בקדשי קדשים ליכא סייעתא. אבל תיובתא ג"כ ליכא, והדבר ברור דדעת הרמב"ם ז"ל בתרווייהו כרב גידל. וע' בתוס' מנחות ד' מ"ז (ע"ב), ודו"ק.

גמרא אי דלא זריק מאי למימרא. יש לדקדק לשיטת הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ג ה"א) דכל מעילה בפסולין מדרבנן היא א"כ מאי קאמר מאי למימרא. ועוד דמדברי רב גידל דאמר דזריקת פיגול אינו מוציאה מידי מעילה ג"כ לא משמע דלענין מעילה דרבנן קאמר, דלא שייך בזה הוצאה, כיון דבלא"ה לית ביה אלא מעילה דרבנן. ועוד דלענין הבאה לידי מעילה וודאי לא שייך הבאה מדרבנן, דלא מצינו דגזרו רבנן מעילה בקדשים שמתו אלא בקדשי קדשים דמחיים נמי אית בהו מעילה, אבל בקדשים קלים דלית בהו מעיל' מחיים לא שייך למגזר ביה מעילה לאחר מיתה, וא"כ מאי קמ"ל רב גידל בזה דאינו מביא לידי מעיל', הא בלא"ה לית ביה מעילה כיון דלאו קדשי ה', וצ"ל דהא

דפריך מאי למימרא אזלי אליבא דרב יוסף דס"ל דאית מעילה מה"ת בכל הפסולין, ודו"ק היטיב.

דף ד:

גמרא, הלנה דקעביד בידים כו', ואין כאן סייעתא לרב גידל מסיפא, והקשו התוס' ז"ל (ד"ה אי בעולה) מ"מ לסייעיה מרישא, דאי בעולה פשיטא, אלא ע"כ בחטאת, ואי דלא זריק פשיטא, אלא ע"כ בדזריק, וסייעתא לרב גידל, ודבריהם ז"ל בתירוצם סתומים. ועיין בבה"ז מש"פ בדבריהם דהברייתא מיירי דפיגל בזריקה ואז מועלין בו, אבל רב גידל מיירי דפיגל בשחיטה, וכמש"כ התוס' לעיל, ובזה ליכא סייעתא לרב גידל. ופי' תמוה, דא"כ למה להו להתוס' ז"ל למימר דקמ"ל לאפוקי ממ"ד היתר שחיטה שנינו, הא בלא"ה קמ"ל רבותא דזריקת פיגול אינה מוציאה מידי מעילה, ועוד דכבר כתבתי לעיל דאין שום חילוק בין פיגל בשחיט' לחוד או פיגל גם בזריקה, ונראה לפרש דבריהם ז"ל דמוקי לה בדלא זרק, ולא תיקשי מאי למימרא, דקמ"ל דאע"ג דלא פיגל בשחיטה אלא בקבלה אפ"ה מועלין בו, ודלא כמ"ד היתר שחיטה שנינו, אבל זריקת פיגול הוי זריקה ומוציאה מידי מעילה, וזה ברור.

רש"י שם בד"ה הלנה דקעביד בידים כו'. מדבריו משמע דהחילוק הזה אינו אלא מדרבנן, ומשום קנסא, אבל מה"ת גם זריקת שאר פסולין מוציאה מידי מעיל'. אבל באמת נראה דדוקא בפיגול אמר רב גידל, משום דהוי אמינא דזריקתו מוציאה מידי מעילה כי היכי דמרצה לפיגולו, ובזה איצטריך ליה לר"ג לאשמעינן דאפ"ה אינו מוציאו, וכן כתבו התוס' לעיל (ג' ע"ב ד"ה אמר), אבל בשאר פסולין פשיטא דאינו מוציאה מידי מעילה. וא"כ קשה קצת למה לי' להש"ס לחלק בין עביד מעשה או לא, ואמאי לא קאמר דפיגול שאני משום דמרצה לפיגולו מש"ה מוציא נמי מידי מעילה, וי"ל דזה נראה לי' להש"ס לדמויי מחשבת לן ללן ממש, וכי היכי דלן ממש אינו מוציא מידי מעילה ה"נ מחשבת לינה. והיינו טעמא דלא מייתי סייעתא לרב גידל ממתניתין דזרק בלילה או קיבלו פסולין וזרקו את דמו דאינו מוציא מידי מעילה, משום דזה פשיטא ליה דלא דמיין להדדי, ועי' בצ"ק ז"ל במנחות ד' מ"ז (ע"ב) מה שהקשה שם על התוס' בד"ה ואינה מוציאה. ולא ידענא מאי קשיא ליה, דאפיגול קאמרי התם מדקתני שנשחט' חוץ לזמנו, משמע דאם השחיטה היתה בהכשר וזרק במחשבה מיקרי שעת היתר ואין בה מעילה, אבל הם עצמם כתבו שם דלאו קושיא היא, כי באמת הכל אחד בין שחיטה היתה בפיגול בין הזריקה, וכמש"כ לעיל.

דף ה.

גמרא היתר שחיטה או היתר זריקה שנינו כו'. עיין בתוס' ביבמות ד' ל"ג (בד"ה אלא מליקה בב"א כו' כתבו דבר קפרא ס"ל היתר זריקה שנינו, ולא ידעתי אנה מצאו כן, ואולי גירסא אחרת היתה להם הכא בשמעתין, ובר קפרא לדעת שלישית דהיתר זריקה שנינו. **והנה** התוס' (ד' ע"ב ד"ה היתר) כתבו בטעמא דמ"ד היתר זריקה שנינו דלאו משום דכל העומד לזרוק כזרוק דמי, ושייכא בפלוגתא דר"ש ורבנן, דא"כ היה להם למיבעי הלכה כר"ש או כרבנן, ועוד דאפילו אליבא דר"ש בעי למימר לקמן דהיתר אכילה שנינו, אלא אפילו לר"ש דס"ל בעלמא גבי טומאת אוכלין כל העומד ליזרוק כזרוק דמי אפשר דלענין מעילה מודה דלאו כזרוק דמי. וכן איפכא, לרבנן דס"ל בעלמא דכל העומד ליזרק לאו כזרוק דמי, הכא לענין מעילה מודו דכיון דעומד ליזרק פקע קדשי השם ויצאו מידי מעילה. ולכאורה הוא נגד הש"ס דמנחות ריש (פ"ב) [פי"ב] (ק"ב ע"א) דפריך התם על ר' (נחמי') [נחמן] ורב אשי דאמרי אליבא דר"ש לענין טומאת אוכלין כל העומד לפדות כפדוי אמרינן וכל העומד ליזרק כזרוק דמי לא אמרינן מהא דאמר ר' יהושע במתניתין איזהו שהיתה לה שעת הכושר שלנה כו'. אלמא דלן דם אין בו מעיל' משום דאי בעי זריק, וכל העומד ליזרק כו'. ולדברי התוס' ז"ל הכא מאי קושיא, מעילה שאני דאפילו לרבנן דלא ס"ל כלל הך סברא דכל העומד לפדות גבי מעילה מודו דמיד שראוין לזריקה לאו קדשי ה' נינהו, וא"כ לר"נ ורב אשי נמי לא תיקשי, אלא וודאי משמע משם דמ"ד היתר זריקה שנינו היינו כר"ש דווקא. אבל לרבנן היתר אכיל' דווקא בעינן.

ומה שהקשו התוס' אמאי לא מבעי לי' אי הל' כר"ש כו' י"ל דאליב' דר"ש מספק' להו אי אמרינן אליבי' כל העומד ליזרוק כזרוק דמי, וכמו דפליגי בזה בפי"ב דמנחות (שם), ומשום דמדברי ר' יהושע משמע יותר דאיירי בלן דם, מדקתני שהיתה לה שעת הכושר וכדאיתא במנחות שם ובפי' רש"י, להכי מיבעי ליה אי היתר זריקה שנינו, ור' יוחנן דאמר היתר אכילה שנינו היינו משום דס"ל אפילו לר"ש לא אמרינן כל העומד ליזרוק כזרוק דמי, וע"כ צ"ל דר' יהושע היתר אכילה שנה, והיינו דבעינן למיפשט לקמן מר"ש גופא דהיתר אכילה שנינו, וכר' יוחנן דאמר דאליבא דכ"ע היתר אכילה שנינו. ובזה אפשר לישב למ"ד היתר שחיטה שנינו שהקשו התוס' ז"ל אליבי' משחט בצפון וקיבל בדרום דמועלין בו, ואמאי, הא איכא היתר שחיטה, ולפמש"כ ניחא, דעיקר פלוגתייהו הוא לר' יהושע ולר"ש, משום דמשמע להו דר' יהושע נמי לא בעי היתר אכילה וכנ"ל. ומש"ה אמר חזקי' דסגי בהיתר שחיטה לחוד ג"כ מהאי טעמא דכל העומד ליזרק כו', והכי אמרינן בב"ק פ' מרובה (ב"ק ע"ו ע"ב) דשחיטת קדשים הוי שחיטה ראוי' מטעמא

דכל העומד ליזרק, אבל רישא דמתניתין סתמא היא ואתי' כרבנן, ולדידהו לכ"ע היתר אכילה שנינו.

והנה אם נאמר דר' יוחנן נמי אליבא דר"ש פליג וכמש"כ, וס"ל דאי בעי זריק לא אמרינן קשיא הא דאמרינן במרובה אליבא דר"י דר"ש ס"ל כל העומד ליזרק כזרוק דמי, וכן הקשו התוס' ז"ל במנחות שם (ק"ב ע"א ד"ה דאי). אבל אם נאמר דר' יוחנן אליבא דרבנן קאמר משום דלא ניחא לי' לאוקמא ר' יהושע כר"ש א"ש, דהתם במרובה אליבא דר"ש קאמר, אלא דמהא דפשטינן לקמן מר"ש עצמו דהיתר אכילה שנינו משמע דלר"ש נמי פליגי, ומשום דאי בעי זריק לא אמרינן בכל מקום. ותדע דמ"ד היתר אכילה שנינו ס"ל דבכל מקום לא אמרינן כל העומד ליזרק כו', דכיון דאליבי' מפרשינן ברייתא דר"ש יש נותר כו', ולפני זריקה ולאחר זריקה ממש א"כ מסתברא דהך ברייתא דנותר שהובאה במנחות לענין טומאת אוכלין נמי לחלק בין לפני זריקה לאחר זריקה נמי מיתפרשא בהאי גוונא לאחר זריקה ממש. אלמא דלענין טומאת אוכלין נמי לא אמרינן אי בעי זריק. עכ"פ זה נראה ברור דלרבנן דר"ש כ"ע מודו דבעינן היתר אכיל' דווקא.

ובזה א"ש דברי הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ג ה"א) דפסק כר' יוחנן, דהיתר אכילה שנינו, ולא כחזקיה רביה ומש"כ הכ"מ ז"ל (שם) משום דסוגיא דמנחות אתיא כר' יוחנן הוא תמוה, אדרבא מסקנת הש"ס התם דהיתר זריקה שנינו, ורב אשי דהוא בתרא מסיק שם הכי, וא"כ אמאי לא פסק כרב אשי דהיתר זריקה שנינו. אבל למש"כ ניחא, דכל הסוגיא דמנחות אזלא אליבא דר"ש, ולדידי' הוא דמסיק רב אשי התם דהיתר זריקה שנינו בדברי ר' יהושע. אבל לענין הלכ' קיי"ל כרבנן דלא ס"ל הך סברא דכל העומד ליזרק, ולדידהו וודאי בעינן היתר אכילה וכדברי הרמב"ם ז"ל. ואפשר דדעת הכ"מ ז"ל ג"כ כן הוא, ולא הביא ראיה ממנחות אלא לאפוקי מהא דאמר חזקי' דהיתר שחיטה שנינו, ומשמע ליה דחזקי' קאמר אליבא דכ"ע אפילו לרבנן דר"ש, ושפיר מוכח מסוגיא דמנחות דרב אשי לא ס"ל הכי. אבל לענ"ד נראה דגם מ"ד היתר שחיטה שנינו הוא ג"כ דווקא אליבא דר"ש, וכמו שכ' לעיל.

וע"פ הנ"ל א"ש נמי מה שנשארו התוס' בקושיא בזבחים פ' חטאת העוף (ס"ו ע"ב ואלא) אמ"ד היתר שחיטה שנינו מהא דתנינן התם דמועלין בחטאת העוף ששינה בהזאה בלבד, ואמאי, הא איכא היתר שחיטה, ולמה שכ' ניחא, דמתניתין התם אתיא כרבנן דר"ש, דלדידהו וודאי היתר אכילה בעינן, וכן לקמן ד' ח' (ע"א) במשנה הוזה דמה אין מועלין בה, וע"ש בתוס', ולמש"כ יתישב הכל על נכון בס"ד. וכן נראה מכל המשניות

דפ"ב וגבי פלוגתא דרב הונא ורב אדא (שם ע"ב) לענין מיצוי חטאת העוף ע"ש היטב, ודו"ק.

ונראה לי פשוט דדווקא לענין הוצאת מעילה בקדשי קדשים הוא דפליגי חזקי' ור' יוחנן. אבל לענין הבאת מעילה בקדשים קלים כ"ע מודים דלא הוברר לחלק גבוה עד אחר זריקה, וכן משמע בכמה דוכתי.

שם גמרא, ה"ד אי דקיבלוהו פסולין. כאן צ"ל ע"כ כפי' התוס' ז"ל למ"ד היתר שחיטה שנינו דקבלת פסולין היתה קודם גמר שחיטה, דלא הוי שחיטה בהכשר, ועי' בתוס' בד"ה היתר שחיטה, מה שכ' בסוף דבריהם לדקדק אמאי לא נקט היתר קבלה, ואין זו קושיא, דכי בשביל שהותר לקבלה הוא דיצא מידי מעיל', הא עיקר יציאתו מידי מעילה הוא מחמת דאחר שחיט' ג"כ איתחזי לזריקה, וכמש"כ לעיל, ואף על גב דאיכא קבלה בינתים לא מעכבא, וק"ל.

רש"י בד"ה שלן הדם או הבשר כו' אי למר כדאית ליה היתר שחיטה עכ"ל. לא ידעתי מאי ענין פלוגתא זו לכאן, דהכא גבי דם חטאת כ"ע מודים דבעינן דם הכשר לזרוק, ובהדיא איתא בזבחים (צ"ב ע"א) דהיתה לה שעת הכושר היינו שנתקבל בהכשר ולא סגי בשחיטה בהכשר לבד.

שם בד"ה קרי כאן כו', אלא וודאי קיבלו פסולים לאו דווקא, דאפילו קיבלו וזרקו כשירים כו', ג"ז אינו מובן, דהא תני התם (צ"ג ע"א) בהדיא ניתז מן הקרן על הבגד אין דמה טעון כיבוס.

תוספות בד"ה לאו דלן דם, לא דלן בשר כו', וא"ת ומאי ס"ד דמקשה כו', וקושיתם לכאורה הוא נגד דברי הש"ס דמנחות (ק"ב ע"א) דדייק מדקתני שהית' לה שעת היתר משמע דאיירי בלן דם, וכמו שפי' רש"י ז"ל שם, אלא דהתוס' פירשו שם בע"א ע"ש.

דף ה:

רש"י בד"ה הא קמ"ל כו', והא דתנן וכולן שקיבלו אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל כו', לא הבנתי מאי קשיא ליה, דהא וכולן שקיבלו קתני, וקבלת פסול וודאי אינו עושה שירים, והכי איתא להדיא בזבחים (ל"ד ע"ש. ועיין ברש"י זבחים ד' צ"ב (ד"ה ושקבלו) דכתב דלא גרסינן וזרקו פסולין, משום דאחר זריק' אינו טעון כיבוס אפילו בכשירה, והוא נגד הש"ס דהכא, ועי' בתוס' שם. ועי' בלשון הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכו' פסולי המקדשים (הכ"ח) ובהשגות שם. ועי' בתוספות יום טוב במשנתינו שכתב דאפילו לדעת הרמב"ם ז"ל דכל הפסולין אין מועלין בהם אלא מדברי סופרים מ"מ היכא דקיבלו פסולין דלא חזו לעבודת ציבור ויש דם הנפש לקבל מועלין בהם מה"ת, אך מלשון

הרמב"ם ז"ל לא משמע, ולא ידענא מאי מספקא ליה, דפשיטא דמועלין בהם, כיון דהזבח כשר, ומשמעותו מדברי הרמב"ם ז"ל לא ידענא מקומו אי'.

דף ו.

רש"י בד"ה כיצד לן לאחר זריקה אין מועלין, אם זרק הדם שלן יצא מידי מעילה, והוא תמוה דפסול לינה ליכא למ"ד דמוציא מידי מעיל', ובפיגול הוא דשקיל וטרי הש"ס לעיל. אבל לן דמה תניא לעיל (ד' בהדיא דאע"פ שחזרו וזרקו מועלין בו.

ועוד לפירושו מאי פריך בתר הכי מאי אירי' דקתני לפני זריקה ליתני קודם שקיעה, דילמא בעי לאשמעינן האי מילתא דזריקת לן מוציא מידי מעילה. ונראה דלאחר זריקה היינו דנותר הבשר לאחר זריק', אף על גב דמילתא דפשיטא היא, כיון דכבר יצא מידי מעיל' על ידי זריקה.

רש"י בד"ה אי הכי כו', קיבלו לאחר שקיעה דנשחט בלילה עכ"ל. אין זה מדוקדק, דמאי ענין נשחט בלילה לכאן.

שם תוספות בד"ה תא שמע ר"ש אומר יש פיגול כו' ופירש רש"י ז"ל דלמ"ד היתר אכילה שנינו ואחר זריקה ממש ע"כ צ"ל דר"ש פליג אר"מ, וס"ל דזריקת פיגול מוציאה מידי מעילה, ולפני זריקה היינו גם שנרא' לזריקה כגון שפיגל בסוף קבלה. וצ"ע לכאורה, כיון דכבר נתקבל כדי זריקה אם יכול לפגל עוד בשעת קבלת שאר הדם, ועוד מאי קאמר אף על גב שנראה לזריקה, דילמא ס"ל לר"ש הוכיח סופו על תחילתו, ותחילת הקבלה ג"כ הי' בפסול. ועוד דלא דמי לפני זריקה לאחר זריקה דפיגול ללפני זריקה ולאחר זריקה דגבי נותר, דהתם היינו דלן לאחר זריקה, והכא לאחר זריקה היינו שזרקו בפיגול. ועוד אמאי לא מוקמינן לה כפשטי' דפיגל בשחיטה, ולאחר זריקה אין מועלין בו משום דבזריקה אפקא ליה מידי מעילה. ובתוספתא לא מצאתי ברייתא זו דר"ש לענין פיגול, אלא גבי נותר היא שנוי', וצ"ע. ומספקא לי למ"ד היתר זריקה שנינו אי דווקא היכא דהוליך הולכה שא"א לבטלה ג"כ, אבל קודם הולכה עדיין לא נראה לזריקה, או דילמא כיון דהדם מצד עצמו ראוי לזריקה שפיר חשיב היתר זריקה גם קודם הולכה.

שם בא"ד דאי לא זריק מאי אירי' פיגל אפילו לא פיגל נמי, דהא היתר אכילה שנינו עכ"ל. משמע מדבריהם דלמ"ד היתר זריקה שנינו מצינו למימר דר' יהושע מיירי בלא זרק, ודווקא משום דפיגל בשחיטה הוא דמועלין בו, אבל אם לא פיגל לא היו מועלין בו גם קודם זריקה כיון דאיתחזי לזריקה. וא"כ מי הכריחם בסוף דבריהם למימר לרב גידל דר' יהושע פליג עם ר"ש וס"ל דהיתר אכיל' שנינו, ולמה לא נימא דר"י נמי ס"ל דהיתר זריקה שנינו, ומיירי בלא זרק.

וכבר כתבתי לעיל לסייע לדברי הרמב"ם ז"ל דפסק כרב גידל ממתניתין דנשחטה חוץ לזמנו, וע"כ לשיטתי' דפסק דהיתר אכילה שנינו צ"ל דמתניתין ס"ל כרב גידל, וכמ"ש התוס' ז"ל ג"כ כאן. ולפמש"כ התוס' הכא דרב גידל תנאי הוא יש לדקדק קצת למה איתותב לעיל (ג' ע"ב) מהא דמקדש הלחם, ואמאי לא משני דאתיא כר"ש דאמר דזריקה מוציא מידי מעילה, וה"ה דמקדש הלחם, ואיהו ס"ל כר' יהושע דס"ל דאין מוציא, וי"ל דלא בעי לאוקמא רב גידל כתנאי, וניחא ליה לחלק יותר בין קידוש הלחם ובין הוצאה והבאה לידי מעילה.

שם תוספות בד"ה תא שמע הפיגול כו' ע"ש מה שפירשו בזה. ולי נראה לפרש בפשיטו', מאי לאו דזרק, היינו שפיגל בזריקה, ואפ"ה מועלין בו משום דהיתר אכילה שנינו, ומשני דלא זרק, היינו דלא פיגל בזריקה אלא בשחיטה, והכי דייקינן במנחות (ק"ב ע"א) לענין טומאת אוכלין כה"ג ע"ש, ועי' בזה בסוגיא דמנחות ובתוס' שם ודו"ק.

וראיתי בבה"ז ז"ל שפי' הא דאמרינן לא דהוי שהות למזרקי' גבי פיגול, היינו דבפיגול נמי אמרינן כל העומד ליזרק כזרוק דמי, דבעי למיזרקי' לקובעו בפיגול, ע"ש שנראה לו כן בפירש"י ז"ל. ולענ"ד אין לומר כן, דע"כ לא אמרינן כל העומד ליזרק כזרוק אלא היכא דמצוה לזרוק, כדאיתא במנחות שם בפי"ב (שם), אבל זריקת פיגול דליכא מצוה, ואדרבה אסור לזורקו פשיטא דלא אמרינן כל העומד ליזרוק כזרוק דמי, וכן מוכח מפירש"י ז"ל (לעיל ג' ע"ב ד"ה א"ר גידל) גבי הא דהפיגול בקדשי קדשים ע"ש.

דף ו:

משנה בשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים כו'. ופירשו התוס' ז"ל (ד"ה בשר) למ"ד היתר שחיטה צריך לומר שיצא קודם שנראה לקבלת הדם. ויש להבין היכי דמי, אי דיצא מקצת אבר לחוץ בסוף שחיטה ולא חתכו עד לאחר קבלה, א"כ גם הדם פסול, כדאיתא להדיא בזבחים ד' כו ואי דחתכו קודם קבלה ג"כ הדם פסול, כדאמרינן התם הצורם אוזן הפר קודם קבלה הקבלה פסולה, אם לא שנאמר כדאמרינן התם דחתך אחר שחיטה עד שמגיע לעצם, וזה דוחק, ולפמש"כ לעיל בלא"ה ניחא, דר"א ור"ע ס"ל כרבנן דהיתר אכילה בעינן, והא דפרכינן לעיל מברייתא דהפיגול בקדשי קדשים מועלים בו למ"ד היתר זריקה שנינו, ולא משני דאתיא כחכמים, משום דמשמע בתוספתא דהכל דברי ר"ש הוא, דתני לה אחר ברייתא דיש נותר שמועלין בו כו' דדברי ר"ש היא, וכן מוכח מהא דתני לקמן (ז' דיצא דם אף על פי שחזר וזרקו מועלין בו, אלמא דהיתר אכיל' בעינן, דהא היתר זריקה כבר הוי לה, דכבר נתקבל ודו"ק.

והנה בזו הבבא דבשר קדשי קדשים וודאי אין לחלק בין איתניהו אבראי או הדר עיילינהו, לר"א בכל גוונא אין זריקה מועלת, ולר"ע בכל גוונא זריקה מועלת, דכיון דכבר נפסל הבשר ביוצא א"כ מה לי הדר עיילינהו או לא, ור"א ס"ל דאפילו בפסול יוצא אין זריקה מועלת, ור"ע ס"ל דפסול יוצא הוי פסול מחמת דבר אחר ומהני בו זריקה, ועי' בתוספתא במכילתין (פ"א ה"ב - ג') דמשמע קצת מחמת ריצוי ציץ הוא דמועיל בו זריקה.

ואף דאליביה דר"ע אפשר לחלק ולומר דע"כ לא קאמר ר"ע זריקה מועלת ליוצא אלא היכא דהדר עיילינהו, אבל אם עדיין הוא בחוץ מודה ר"ע דאינו מועלת. מ"מ לפי האמת זה אינו, דכיון דכבר נפסל ליכא נפ"מ אם הבשר בחוץ או בפנים.

אבל בסיפא גבי אימורי קדשים קלים מפרש רב פפא בזבחים פ' כל התדיר (ד' ע"א) דהיכא דחזרו לגוואי כ"ע לא פליגי דמועלין בהן, משום דלא נפסלו האימורים ביציאתן קודם זריקה, כמו הבשר שיצא קודם זריקה דאינו נפסל ביוצא וכי פליגי היכא דאיתניהו אבראי בשעת זריקה. ויש להקשות אהא דבעי למימר התם בזבחים דמש"ה קאמר ר"ע דמועלין בו משום דלא מיפסל ביוצא. משמע דאי הוי מיפסלי ביוצא היה מודה ר"ע דאין זריקה מקובלת. והא ברישא גבי בשר קדשי קדשים דמיפסיל ביוצא ואפ"ה אמר ר"ע דזריקה מועלת ליוצא, ומדס"ל הכי לענין לאפוקי מידי מעיל' כל שכן דמועלת לאייתינהו, כדאמרינן בגמרא, עכ"פ רב פפא מסיק דבאיתניהו גוואי כ"ע מודו דזריק' כשירה היא, וכי פליגי דאיתניהו אבראי, ואפ"ה א"ש פירש"י הכא שפי' דבחזרו לפנים פליגי, משום דרב פפא לא אמרה אלא לדחויא, אבל לפי מאי דמייתי התם דאימורין נפסלין ביוצא אף קודם זריקת דמים, וכן תנינן התם בברייתא בזבחים דף כ"ו (ע"א) א"כ הוי דומיא דרישא, ואין חילוק אם חזרו לפנים או לא, ובכל גוונא פליגי, ועיין בבה"ז וצ"ק מש"כ בזה. ולענ"ד נראה כמש"כ, ודברי רש"י א"ש, אלא דמשמע מלשונו דדווקא בחזר ונכנסו פליגי, וגם זה לא נרא' כן, אלא כמו שכ', ועי' בתוס' י"ט משנה זו.

והנה הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' פסולי המוקדשי' (הל"ג) כתב דאימורי קדשים קלים שיצאו אם חזרו מקטירן. וכתב ע"ז הראב"ד ז"ל זה אין מחוור, ובאמת לא מצינו זאת בשום מקום דיוצא יהי' כשר להקטרה, והכי אמרינן להדיא דלענין אכילה אין זריקה מועלת, וה"ה להקטרה, וכן בדין, כיון דכבר נפסל. ומה שכתב התוספת יום טוב דהא דלא מהני זריקה ליוצא לאכילה הוא מדרבנן דברים תמוהים הם, דא"כ מאי רבותא דחייב עליהם משום פיגול נותר וטמא, פשיטא דכיון דראוי לאכילה דיש בהן פיגול ונותר כו'. ע"כ נראה עיקר בדעתו דמה שכ' אם החזירן מקטירן היינו שחזרו קודם זריקה,

וכשינויא דרב פפא (זבחים צ' ע"א) דהיכא דאיתניהו גוואי כ"ע לא פליגי דמועלין בהם, משום דאימורי קדשים קלים לא מיפסלי ביוצא קודם זריקה, וכן משמע שם בדבריו שם בפ"א, וכן כתב בתוס' חדשים, ומה שפסק כרב פפא אף על גב דסתמא דהש"ס בזבחי' ד' כ"ו לא ס"ל הכי, וכמש"כ לעיל. מ"מ משמע ליה מדברי רב פפא דדווקא קאמר וס"ל כן, ולא לדחויי' בעלמא, דאי לא בעי למימר אלא לדחוי' דלא פליגי תנאי בהאי מילתא א"כ אמאי לא קאמר דכ"ע ס"ל דמיפסלי ביוצא, ופליגי בין באיתניהו גואי ובין באיתניהו אבראי, ור"ע אומר דבכל גוונא זריקה מועלת, כמו בבשר קדשי קדשים, אלא מדקאמר דבאיתניהו גוואי ר"א נמי מודה ש"מ דהכי ס"ל לרב פפא ומש"ה פסק הרמב"ם ז"ל כוותיה.

ובזה א"ש מה שהקשה הלח"מ ז"ל בפ"א מהל' פסה"מק (הל"ג) מ"ש דבהא פסק כרב פפא דבאיתניהו אבראי פליגי, ולענין שתי הלחם שיצאו בין שחיטה לזריקה דפליגי נמי ר"א ור"ע אי זרק חוץ לזמנו, ואמר ר"ש במנחות ד' מ"ז (ע"א) דפליגי נמי אי זריקה מועלת ליוצא, ולטעמייהו אזלי, ורב פפא דחי דילמא היכא דאיתניהו אבראי כ"ע לא פליגי דאין בלחם משום פיגול, וכי פליגי באיתניהו גוואי, ובזה פסק דלא כשינויא דרב פפא, ומ"ש גבי אימורי קדשים קלים פסק כשינויא דרב פפא, ובזבחים פ' כל התדיר רמיין לה אהדדי ומשני, ומה שתי' הוא ז"ל לדחות שינויא דרב פפא גבי שתי הלחם מהא דרב גידל, לפמש"כ לעיל בסוגיא דרב גידל זה אינו, ולפמש"כ ניחא, דהכא גבי אמורין ע"כ להלכה אמר רב פפא כן, וכמש"כ לעיל. אבל גבי שתי הלחם דיחוי בעלמא הוא ובלשון קושיא, ע"כ תפס הרמב"ם ז"ל עיקר לדברי רב ששת דבאיתניהו אבראי נמי פליגי. ועוד דלרב פפא צ"ל דר"ע ס"ל כר"א בר"ש דזריקה מקדש ללחם ולא שחיט', והוא דלא כהיכלתא.

ועוד בלא"ה אין כאן קושיא, דהא דאמר רב פפא גבי אימורין דאיתניהו אבראי פליגי בהא כ"ע מודים, וכן משמע מרישא דבשר קדשי קדשים ועיקר חידושי' דרב פפא הוא לאשמעינן דבאיתניהו גוואי כ"ע מודים, וא"כ הא דפרכינן דרב פפא אדרב פפא בפ' כל התדיר ע"כ הוא משום דס"ד דהמקשה לחלק בין איתניהו אבראי לאיתניהו גוואי אפילו בבשר קדשי קדשים, ואי לאו דרב פפא הוי אומר דגם בבשר ואימורין פליגי באיתניהו גוואי, אבל איתניהו בראי ר"ע נמי מודה, אבל כיון דאמר רב פפא דגם באיתניהו אבראי פליגי מש"ה פריך עלי' מהא דאמר גבי שתי הלחם דבאיתניהו אבראי לא פליגי, ומסתברא ליה להמקשה דדמיין להדדי, ומשני דלא דמי אימורים ובשר דגופא דזיבחא הם, ומש"ה ס"ל לר"ע דגם באיתניהו אבראי זריקה מועלת, אבל שתי הלחם לאו גופא

דזיבחא הם. וא"כ תו לא תיקשי מ"ש דפסק כרב פפא באימורי' דבאיתניהו אבראי פליגי, דזה לא מחידושי' דרב פפא הוא, אלא מסברא שמיע לן מרישא דבשר קדשי קדשים דנפסלו ביוצא, ואין לחלק בזה בין חזרו לפנים או אם עדיין הם בחוץ. אבל לענין שתי הלחם לא פסק כוותיה אלא כרב ששת.

והתוספות במנחות ד' מ"ז (ע"ב ד"ה דתנן) הקשו אהא דקאמר התם ואזדא ר"א לטעמיה ור"ע לטעמי', דתנן אימורי קדשים קלים, והקשו שם אמאי לא מייתי רישא דמתניתין דפליגי בבשר קדשי קדשים. ולפי הנ"ל יש ליישב דבעי לאתויי ראיה דבאיתניהו אבראי נמי פליגי, וא"כ לא הוי מצי לאתויי מרישא, דדילמא התם נמי לא פליגי אלא באיתניהו גוואי, אבל מסיפא שפיר מייתי דע"כ באיתניהו אבראי פליגי, דבאיתניהו גוואי גם ר"א מודה, כיון דלא מיפסלי ביוצא.

ובצ"ק ז"ל שם במנחות ראיתי שתי' דמש"ה לא מייתי מרישא, דה"א דברישא הוא דאמר ר"א דאין זריקה מועלת לאפוקי מידי מעילה משום דלחומרא. אבל התם גבי שתי הלחם לקובעו בפיגול ה"א דמודה ר"א דזריקה מועלת לקובעו בפיגול, ודבריו תמוהים, הא תנינן בהדיא ברישא דאין חייבין משום פיגול ונותר וטמא, אלמא דלקולא נמי אמרינן דאין זריקה מועלת, ע"כ נראה כמו שכתבתי.

ואידי דאיירינן באותו ענין אכתוב כאן מה שראיתי בדברי הרמב"ם ז"ל בפ' (י') [י"ט] (ה"ג) מהל' פסולי המוקדשים דיציאה אי פוסלת בפרים הנשרפים הוי ספק דאיבעי לן בש"ס בזבחים (ק"ד ע"ב) וסלקא בתיקו. והביא שם הכ"מ ז"ל בשם הר"י קורקוס ז"ל שתמה עליו, דע"כ לא מיבעי לן הכי אלא לר"ל דס"ל (שם פ"ט ע"ב) דבשר קדשים קלים נפסל ביוצא קודם זריקה, משום דעדיין לא הגיע זמנו לצאת, ומש"ה מיבעי לן בפרים הנשרפין, משום דדילמא דווקא בקדשי קדשים הוא דס"ל לר"ל הכי, משום דאין סופן לצאת חובה, אבל פרים הנשרפים דסופן לצאת חובה גם ר"ל מודה דאינו נפסל ביוצא, או דילמא ל"ש. אבל לר' יוחנן דס"ל דבשר קדשים קלים אינו נפסל ביוצא משום דסופן לצאת אף על גב דאין יציאתן חובה, א"כ כש"כ פרים הנשרפים דסופן לצאת חובה דאין בהם פסול יוצא. וא"כ אמאי פסק דספיקא הוא, ועי' בלחם משנה (פ"ג) [פ"ז] (ה"ג) מהל' מעה"ק מה שכ' בזה.

ולענ"**ד** דברי הרמב"ם ז"ל ברורין דרש"י ז"ל כתב שם (זבחים פ"ט ע"ב ד"ה הוא הדין) להדיא דהא דקאמר הש"ס התם בטעמי' דר' יוחנן דאמר דבשר קדשים קלים אינו נפסל ביוצא היינו משום דסופן לצאת לאו מדברי ר' יוחנן היא, מדבעי לן התם בפרק התדיר אליבא דר' יוחנן באימורין מאי, וע"כ היינו משום דמספקא לן בטעמי' דר' יוחנן אי משום

דסופן לצאת, ודווקא בשר, אבל אימורין דאין סופן לצאת מיפסלי ביוצא, או דילמא טעמיה דר' יוחנן הוא משום דבקדשים קלים אין בהם פסול יוצא עד אחר זריקה. אבל קודם זריקה לא מיפסלי ביוצא לא בשר ולא אימורים, ופליגי שם אמוראי באימורים אליבא דר' יוחנן, איכא אמוראי דס"ל דבאימורין יש בהן פסול יוצא גם קודם זריקה, וטעמי' דר' יוחנן בבשר הוא משום דסופו לצאת, ואליבי' אתיא הא דאמרינן בפ' טבול יום (שם ק"ד ע"ב) דלא מיבעי לן בפסול יציאה בפרים הנשרפים אלא אליבא דר"ל דאמר עדיין לא הגיע זמנן לצאת, אבל לר"י פשיטא דאין בה פסול יוצא מקל וחומר דבשר קדשים קלים דאין יציאתן חובה. אבל למ"ד דר' יוחנן אף באימורים פליג, וע"כ לאו מטעמי' דסופן לצאת, אלא משום דקדשים קלים אין נפסלים ביוצא קודם זריקה, א"כ גם אליבי' דר"י איכא למיבעי בפרים הנשרפים, משום דיש לומר דגם הוא מודה לסברת ר"ל דעדיין לא הגיע זמנן לצאת, ומטעמא אחרינא קאמר דאין פסול יוצא בבשר ואמורי קדשים קלים וכנ"ל, ומיבעי לן בפרים הנשרפין כיון דיציאתן חובה מי אמרינן הא סופן לצאת, או מ"מ עדיין לא הגיע זמנן לצאת. וא"כ אין כאן שום קושיא על הרמב"ם ז"ל, כיון דהוא ז"ל פסק כרב פפא דבאימורין נמי אין בהן פסול יוצא, ושפיר איתא הא דמיבעי לן בפ' טבול יום לענין פרים הנשרפין כנ"ע, וזה ברור ואמת, ותמיהני על לח"מ ז"ל שדיבר קצת מזה ויישב בדוחק, ולענ"ד הדברים ברורי' ופשוטים כמו שכ'.

שם גמרא והני תרתי למה לי כו'. לפי מאי דמשמע מפשטות דברי הרמב"ם ז"ל דזריקה מועלת לאימורי' אפילו להקטירן על גבי המזבח, א"כ הוי מצי למיעבד צריכותא בפשיטות, דאי תני רישא ה"א בהא אמר ר"א דאין זריק' מועלת משום דנפסל הבשר ואין לו תקנה, אבל באימורים דכשירים להקטיר אימא דמודה ר"א, אלא דכבר כתבתי לעיל מה שנראה לי בדעתו ז"ל.

ועיין בפירוש המשניות להרמב"ם ז"ל שביאר האי צריכותא דהש"ס דמשום קולא וחומרא קאמר, דאי הוי תני רישא ה"א בהא קאמר ר"א דאין זריקה מועלת משום דלחומרא הוא למעול בו, אבל בסיפא אי נימא דאין זריקה מועלת הוי לקולא, דאין מועלין בה, אימא דמודה דזריקה מועלת לחומרא, ויש שם חסרון דברים בפי' המשניות שם, ולפ"ז מיושב קצת קושית התוס' בזה מהא דלעיל אמרינן איפכא, אלא דלפי האמת א"א לפרש כן, דהא ברישא קולא נמי איכא בהא דאין זריקה מועלת, דאין חייב עליו משום פיגול נותר וטמא, ואפשר לומר דלענין חיוב חטאת אזלינן לקולא ולא מחייבינן ליה מספק, אלא דא"כ גבי אשם מעילות נמי א"א לחיובי מחמת חומרא.

ולפי מה שנתבאר לעיל שיטת הרמב"ם ז"ל דכל הני מעילות דלעיל אינן אלא מדברי סופרים, אפשר לישב ג"כ קושית התוס', דהתם שפיר אמרינן דמסתבר יותר לאפוקי מידי מעיל' מלאתויי', משום דמעילה דהתם בלא"ה מד"ס הוא א"כ אפילו שלא כתיקנה מצי לאפוקי, אבל הכא דמעילה מה"ת היא, דהא הקרבן כשר, מסתבר יותר לאתויי לידי מעילה מלאפוקי, אלא דמשמע לי מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' מעילה (ה"א) דס"ל דמעילה דהכא נמי אינה אלא מד"ס, מדכתב לבשר שיצא כולו בכלל כל הפסולין שאין מועלין בהן אלא מד"ס, אלמא דס"ל דביצא כולו לר"ע אין בו מעילה אלא מד"ס, וה"ה יצא מקצתו לר"א דאמר אין זריקה מועלת דאין בו מעילה אלא מד"ס, ולפי דעתי הקלושה הדבר צ"ע.

שם גמרא, אמר ר' יוחנן כי אמר ר"ע זריקה מועלת ליוצא ביצא מקצתו, אבל יצא כולו לא. צריך להבין טעמו של דבר, אי נימא דעיקר טעמו של ר"ע הוא משום דיוצא פסול מחמת דבר אחר הוא, א"כ אפילו כולו נמי, וצ"ל דכיון דיצא כולו א"כ אסור לזרוק דמו, והזריקה גופיה בפיסול הוא, ומש"ה אינה מועלת אפילו לר"ע, דע"כ יצא כולו דקאמר היינו גם האימורים, דאם נשארו אימורים בפנים א"כ אכתי נימא הואיל דאהני זריקה לאימורים מהני זריקה לבשר, אלא משמע דגם האימורים יצאו, ולהכי לא מהני זריקתו גם לר"ע. ואף על גב דר' יהושע אמר בפסחים (ל"ד ע"ב) גבי יצא (אלא) אם זרק הורצה, היינו לענין הרצאה, אבל לא לאפוקי ממעילה ולמיקבעיה בפיגול. והתוס' ז"ל בפסחים (שם ד"ה שאם) כתבו להוכיח דהרצאה עדיפא, דהא ר"א ס"ל דאין זריקה מועלת ליוצא, והתם ס"ל דיזרוק לכתחלה, וראיה זו אינה מוכרחת דהא ר"א ס"ל (שם ע"ז ע"א) דם אף על פי שאין בשר, ואפילו נשרף הבשר מותר לזרוק הדם. עכ"פ נראה דמש"ה אין מועלין ביצא כולו משום דאסור לזרוק הדם לכתחלה, ולפ"ז גבי אימורים של קדשים קלים אפילו יצאו כולו זריקה מועלת, כיון דעדיין מותר לזרוק משום בשר, וכן כתב התוי"ט במשנתינו, אף דמשמעותיה מפ"ג דמעילה לא ידענא ע"ש, אבל כן מבואר להדיא בלשון הרמב"ם ז"ל פ"א מה' פסהמ"ק (הל"ג) דאין פסול יוצא באימורי קדשים קלים אפילו יצאו כולן, ומטעם שכתבתי, ולא הבנתי לשון הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' מעילה הלכה א' אם יצא מקצת הבשר לפני זריקה אין מועלין בשאר הבשר, ומ"ש שאר הבשר דנקט, הא אף בבשר שיצא אין בו מעילה, ובבשר שנשאר פשיטא דאין בו מעילה כיון דנעשה בהכשר. **אבל** הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות מעילה משמע דגם בבשר עצמו בעינן שישתייר מקצתו ע"ש, וא"כ ע"כ צ"ל דטעמא הוא כמש"כ התוס' ז"ל (ד"ה כי אמר) משום דמדמי לה לשתי חטאות, דמיגו דמהני הזריקה לכשירה להוציא את בשרה ממעילה ה"נ מועלת

לחברתה הפסולה, וה"נ אמרי' מיגו דמהני למקצת בשר שנשאר מהני נמי לבשר היוצא, ובכלל היתה לה שעת היתר לכהנים הוא, אבל יצא כולו לא היתה לה כלל שעת היתר לכהנים, ומש"ה מועלין בו אף לר"ע. אלא דא"כ מאי אירי' יוצא במקצת נטמא מקצתו נמי נימא הכי, מיגו דמהני זריקה לבשר הטהור ה"נ מהני לבשר הטמא, אלא ע"כ איסור יוצא קיל, משום דהוי פסול מחמת דבר אחר, ואכתי לא ידענא לחלק בין כולו למקצתו. **ובסוף** פ"ק דמנחות (י"ב ע"א) משמע דביוצא כולו נמי זריקה מועלת, דמיבעי לן התם בשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה דמקטירין קומץ עליהם והשירים אסורין באכילה מהו שיקבעו בפיגול ולאפקיעינהו מידי מעילה, ומדמי לה לפלוגתא דר"א ור"ע דהכא, והתם הוי כמו שיצא כולו, דהא כל השירים אסורין באכילה, ואפ"ה בעי למימר דלר"ע מועלת להוציאה מידי מעילה, וכן הקשו התוס' שם (ד"ה הני מילי) ומה שכ' שם דאיכא פלוגתא בזה לא הבנתי, דלא מיבעי לפי' התוס' הכא ודאי ליכא מאן דפליג עליה דר' יוחנן בהא, אלא אפילו לפירש"י ז"ל ג"כ במסקנא סלקא בהא דר' יוחנן, וצריך לחלק כיון דבמה שנשתייר לא נולד שום פסול הוי כיצא מקצתו. וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' מעילה (ה"ז) שכתב דשירים שנפסלו או שחסרו הדבר ספק אם יצאו מידי מעילה, אלמא דלא דמי ליצא כולו, אלא דמה שכ' דנפסלו ג"כ ספק הוא צ"ע היכי דמי, אי דנפסלו כולן פשיטא דלא יצאו מידי מעילה, דהא לא היה שום שעת היתר לכהנים והקומץ קרב שלא כהלכתו, ואי דנפסל מקצתו בטומאה ויוצא א"כ פשיטא לאידך גיסא דיצא מידי מעילה, משום דהשירים שנשארו נשארו בכשרותן לאכילה, כמו יצא לחם אחד מלחם הפנים או לחמי תודה דמה שנשאר בפנים כשר, כדאיתא בסוף פ"ק דמנחות (י"ב ע"ב) וכתבה הרמב"ם ז"ל בפי"ב מה' פסהמ"ק (הי"ד). והכ"מ ז"ל בפ"ג מה' מעילה (ה"ט) הקשה עוד דברי הרמב"ם ז"ל אהדדי, דבפ"ג כתב שם יצאו השירים או נטמאו השירים והקטיר הקומץ אין בהם מעילה, והכי מבואר בתוספתא מנחות (פ"ד ה"ח עי"ש) להדיא, וצ"ל דמנפסלו קשיא ליה, דמחסרון אין כאן קשיא וכנ"ל. והר"י קורקוס ז"ל הקשה עוד למה כתב בפשיטות דאין בהן מעילה, הא ביצא כולו אין זריקה מועלת, ותי' דיצאו או נטמאו מקצתן קאמר כמו בבשר. ולא הבנתי עדיין מנ"ל הא דנטמא שוה ליוצא, והא משמע דדוקא ביוצא קאמר ר"ע דזריקה מועלת משום דהוי פסול מחמת דבר אחר, אבל לא בטומאה, ואי משום דטומאה עדיפא לענין ריצוי ציץ אין ראיה, דהרצאה שאני, וכמש"כ לעיל בשם התוס' דפסחים דף ל"ד, ועיין בצ"ק בפ"ק דמנחות כמדומה שנעלם ממנו דברי התוס' ז"ל דפסחים שם.

הן אמת דבמנחות משמע דפסול טומאה עדיף מפסול יוצא לענין נטמא או יצא כולה כאחת, ואחרי העיון ראיתי דמעילה ופיגול בבשר שנטמא קודם זריקה תליא בפלוגתא דתנאי אי ציץ מרצה על האכילות. ולמ"ד הציץ מרצה. מרצה נמי למקבעינהו בפיגול ולהוציאו מידי מעילה, והכי איתא להדיא בפסחים פרק כיצד צולין (ע"ח ע"א) וא"כ לדעת הרמב"ם ז"ל (ה' ביאת מקדש פ"ד ה"ז) דפסק דאין הציץ מרצה על האכילות, ע"כ צ"ל דהא דאין מועלין בנטמא שירים היינו מקצתן, והתוספתא מצינן למימר דאפילו נטמא כולן אין מועלין בהן, ואתיא כמ"ד הציץ מרצה על האכילות, אלא דא"כ לא דמי דין יציאה לדין נטמא, דביציאה דוקא יצא מקצתו ובנטמא אפילו נטמא כולו, כיון דהציץ מרצה, וכבר כתיבנא לעיל דמלשון התוספתא במנחות ומכילתין נראה דיוצא נמי הטעם הוא משום ריצוי ציץ, ומ"מ אכתי קשה לי, הא מוכח במנחות דף (כ"ו) [כ"ה] (ע"ב) דלמ"ד אין הציץ מרצה על אכילות אפילו נטמא מקצת בשר אין הזריקה מועלת לחייב עליה משום טומאה, מהא דדייק התם מדקתני בברייתא אבל בשר שנטמא לפני זריקה חייבין עליה משום טומאה, ש"מ דס"ל הציץ מרצה על אכילות, ויוצא לא קתני, אלמא דאתיא כר"א דאמר אין זריקה מועלת ליוצא, וס"ל דציץ מרצה על האכילות, והשתא היכי דמי אי בנטמא הבשר כולו א"כ היכי דייק מינה דאתיא כר"א לענין יוצא, הא גם ר"ע מודה דאין זריקה מועלת ליוצא כולו, אלא ע"כ איירי בכל גוונא בין בכולו בין במקצתו, ואפ"ה דייקינן מינה דס"ל הציץ מרצה על אכילות, וא"כ לדעת הרמב"ם ז"ל דאין הציץ מרצה על אכילות אפילו נטמא מקצתו אין בה משום טומאה, וה"ה [דיש בה] פיגול ונותר ומעילה, ולמה כתב הוא ז"ל דבנטמא מקצתו אין מועלין בו.

וצ"ל דמשמע ליה להש"ס דבנטמא אפילו כולו חייב משום טומאה, וע"כ היינו מטעם דציץ מרצה על אכילות, ויוצא לא קתני אפילו יצא מקצתו, ש"מ דאתיא כר"א דאמר זריקה מועלת ליוצא, אבל נטמא מקצתו לכ"ע מהני ריצוי הציץ, וכן משמע קצת בסוף פ"ק דמנחות שם (י"ב ע"ב) גבי הא דדייק מברייתא דאם נפרסה אחת מן החלות כולן פסולות, ודייק רבא דאם יצאת לא קתני, ש"מ דר"ע היא דאמר זריקה מועלת ליוצא וחסרון לא דמי ליוצא, ועל חסרון אינו מרצה. ודחי אביי דלא בא למעט אלא אם נטמא, משום דהציץ מרצה, אבל יצאה נמי כולן פסולות, והא דלא קתני יצאה רבותא קמ"ל ע"ש. ולרבא דמוקי לה כר"ע לא דייקינן אמאי לא תני נטמא אחת מן החלות כולן פסולות, כיון דמוקי לה כר"ע ואין הציץ מרצה על האכילות, ש"מ דבנטמא אחת מן החלות כ"ע מודים דהציץ מרצה, ומש"ה לרבא בין יצאת ובין נטמא אחת מן החלות אין השאר פסולות, ועדיין צ"ע. ועיין בלשון הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' פסהמ"ק (הל"ד)

שכתב כל הזבחים שנטמא אפילו בשר וחלב אם זרק הורצה ועיין בפסחים פרק כיצד צולין (ע"ח ע"א) דמשמע דלמ"ד הציץ מרצה זורק אפילו לכתחלה, ואין כאן מקומו בזה. וממתני' קמייתא נמי משמע דנטמא הבשר לפני זריקה יש בו מעילה, דמשמע דוקא משום דאירעו כל אלו, היינו שלנה ושנטמאה ושיצאת אחר זריקה הוא דאין מועלין בו, דהיתה לה שעת היתר לכהנים, אבל נטמא או יצאה קודם זריקה מועלין בו, וזה דלא כמש"כ התוס' ז"ל במנחות (י"ב ע"א ד"ה הני מילי) לחד תירוצא דר' יהושע עדיפא מדר"ע, וס"ל דאפילו יצא כולו זריקה מועלת, ולא ראיתי כעת בדברי הרמב"ם ז"ל דין דפיגול ונותר וטמא דמתני' לענין קדשי קדשים.

דף ז.

תוספות בד"ה חישב לנשפכין בסוף דבריהם, דלמא הואיל ואין מצוה לאוספו הוי ליה הולך לאיבוד. עיין בתוס' בזבחים (י"ג ד"ה על מנת) ודבריהם שם מבוארים יותר, דמיירי שקיבל במקצת הדם, ומקצתו נשפך מן הכלי על הריצפה, והוליך הדם שנשאר בכלי, ובשעת הולכה חישב ע"מ ליזרוק הדם שנשפך חוץ לזמנו. ומה שכ' דאין מצוה לאוספו לא ידעתי טעמו של דבר, דלכאורה כשם שמצוה לקבל כל הדם כמו כן מצוה לאסוף הדם שנשפך מן הכלי, והוי מצי לפרש דמיירי בקיבל הדם בשתי כוסות והוליך האחד לזרוק וחישב על השני. אלא דלמ"ד כוס עושה חבירו שירים א"א לפרש כן, דאין זה בכלל נשפכין (בהא) [דהא] אזלי ליסוד וחשיבי אכילת מזבח, וגם פירושם ז"ל צ"ע אמאי קרי ליה נשפכין כיון דגם הדם השני ראוי לזריקה, והרמב"ם ז"ל השמיט להאי איבעיא דחישב לנשפכין ועיין במשנל"מ ז"ל בפרק י"ג מה' פסהמ"ק (ה"א).

שם גמרא אימא על העומד לאבוד ועל העומד לישרף, ופי' רש"י ז"ל היינו דלבסוף נאבד ונשרף, אף על גב דבשעת מחשבה לא הי' שום פסול. והוא תמוה, דמאי מהני מה שנאבד אח"כ כיון דבשעת מחשב' היתה בהכשר, וכבר חל עליו פסול מחשבה, ואולי כוונתו ג"כ כמש"כ התוס' (ד"ה אלא) כגון שזרק חתיכת בשר בפי כלב ועדיין לא אכלו, וגם ע"ז קשה דמיד שזרקו כבר נפסל בהיסח הדעת והוי בכלל אבוד. והרמב"ם ז"ל בפי"ד מה' פסולי המוקדשים (ה"ח) כתב סתמא מחשבין על העומד לאיבוד ועל העומד לשרפה, ולא פירש מה הוא העומד לאיבוד, ונראה דעומד לאיבוד בשר שנפסל ביוצא או שנטמא מקצתו דמהני מחשבה לאכול מבשר הזה כזית, וזה דמי לחישב שיאכלוהו טמאים דמדמינן לה לבשר לפני זריקה דפסול הוא ואפ"ה מחשבין עלי', כדאיתא בסוף פ"ג דזבחים (ל"ו ע"ב) וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפי"ד שם (ה"ט) ואף על גב דיש לחלק בין שיאכלוהו טמאים ובין בשר פסול מ"מ מדברי הרמב"ם ז"ל נראה דאין חילוק, ולא

דמי לאכילת פרים הנשרפים דלא הוי מחשבה, משום דהתם מתחלתן עומדים לשרפה, והוי כחישב לאכול דבר שאין דרכו לאכול, אבל בשר שנפסל דתחלתו עומד לאכילה שפיר הוי מחשבה אפילו אחר שנפסל. ולפ"ז ע"כ צריך לפרש הא דאמר לי' רב אסי לר"י כבר לימדוני מחשבין על איבוד הוא מלתא באנפא נפשי', וכשיטת התוס', כיון דלמסקנא ג"כ מחשבין על פסול העומד לאיבוד א"כ ליכא לפרושי דלר' יוחנן פריך, דא"כ לא משני כלום, אלא ע"כ הא דרב אסי מלתא באפי נפשא היא, ובאבוד ממש ס"ד נמי דמחשבין, והיינו דפריך עלי' מאלל, ועדיין צ"ע היכי ס"ד דמחשבין על השרוף, דבר שאינו בעולם כלל.

שם גמרא, לא שנו אלא שיצא בשר אבל יצא דם אין זריקה מועלת. עיין בכ"מ (ה' מעילה פ"ג ה"א) מה שדקדק על דברי הרמב"ם ז"ל מה שכ' גבי דם נמי שיצא כולו, והדברים פשוטים דאי יצא מקצתו מיתכשר הזבח במה שלא יצא, וכן כתב הברה"ז ז"ל.

שם גמרא אמר ר"ש כשהלכתי לכפר פאני כו', ופריך ר"ל בבת אחת אין בזא"ז לא, משמע דבזא"ז היינו אם זרק דמו של אחת קודם שחיטת השני' או קבלתה אז מועלין בשני'. וקשה לי הא ר"ש אית לי' (פסחים צ"ז ע"ב) כל חטאות מתות, ואפילו הפריש לאחריות ורועה לית לי' כלום, א"כ אמאי מועלין בשני', הא תנינן (לעיל ג' ע"א) חטאות המתות לא נהנין ולא מועלין, ועוד דאפילו לרבנן יש להקשות, דלדידהו נמי אם נתכפר בשאינו אבודה האבוד' תמות, והכא לא מחלקינן כלל איזה מהן זרק תחלה. וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג (ה' מעילה פ"ג ה"ו) דאין חילוק ביניהם, ואין לומר כיון דמחיים לא הוי בדילי מינה הוי כקדשים שמתו דיש בהן מעילה מד"ס, דכיון דלאיבוד אזלי הוי ככל חטאות המתות, ובשלמא אי נימא כפירש"י ז"ל דדוקא בנשחטו בבת אחת, אבל אם נשחטו בזא"ז אף על גב דדם שניהם עומדין ליזרק אינה מוציא את חברתה מידי מעילה, אפשר לומר כיון דגם השני' היתה ראויה לזריקה קודם כפרת הראשונ' לא הויא בכלל חטאות המתות, ומש"ה מועלין בה, אבל אם נפרש כפי' שני דהתוס' ז"ל (ד"ה לא אמר) דבזא"ז היינו שיזרק הראשונ' קודם קבלת השני', א"כ ודאי הוי לשני' דין חטאת המתה ואמאי מועלין בשני'.

שוב ראיתי בזבחים סוף פרק השוחט והמעלה (קי"א ע"ב) [דפירש"י שם ד"ה כשם] הא דאין מועלין בשני' הוא משום חטאות המתות וכבר הקשו התוס' ז"ל שם (קי"ב ע"א ד"ה אלא) על דבריו, וכתבו הם ז"ל דכיון דנשחטה קודם כפרה לא הוי בכלל חטאת המתה, אלא דקשה לי ע"ז מהא דפליג רבנן ור"א בר"ש גבי חטאת בע"מ (תמורה כ"ב ע"ב), וס"ל דאפילו שחטו קודם כפרה לאחר כפרה אסור הוא משום חטאת המתה, ואפילו רבנן לא

פליגי אלא בבע"מ שנפדה, דחולין הוא, אבל בקדשים אפילו רבנן מודו דנאסר אפילו אם נשחט קודם כפרה, ועיין בחי' בתמורה הארכתי שם בענין זה. ועיין שם בזבחים (קי"א ע"ב) במתני' דתנן התם שחט הראשונה בפנים והשני' בחוץ פטור משום שחוטי חוץ, ולפי' התוס' דאפילו שחטן זא"ז יכול להתכפר בשני' א"כ אמאי פטור על השני' משום שחוטי חוץ, כיון דחזיא לפנים, וע"כ משמע מזה דמיד אחר שחיטת הראשונ' נדחית השני' משום חטאת שכיפרו בעלי', וא"כ פשיטא דאין דמה פוטר את בשר חברתה, כיון דלא איחזי כלל. ואפשר לומר דלאו דוקא שחט שני' אחר שחיטת הראשונה לחוד, אלא כגון ששחטה אחר זריקת הראשונ' או אחר קבלתה, וגם בזה כבר הארכתי שם בתמורה.

שם גמרא, והרי דמן מונח בכוסות כו', והקשה הברה"ז ז"ל מכאן למ"ד היתר זריקה או היתר אכילה שנינו א"כ אמאי מועלין בהן, הא כבר היה להם היתר זריקה, ותי' הצ"ק ז"ל דהכא שאני כיון דשניהם עומדין לזרוק א"א לומר כל העומד לזרוק כזרוק דמי, כיון דאין ידוע ממי יזרק. ולכאורה אין בהם מעילה ממ"נ אי עומד לזרוק הוא הרי הוא כזרוק דמי, ואי עומד לאיבוד ג"כ אין בו מעילה, ויש לדחות, ומ"מ לפי' התוס' לעיל דמ"ד היתר זריקה שנינו לאו מטעם כל העומד ליזרק אתינן עלה אלא מכיון דראוי לזריקה יצאו מכלל קדשי ה', א"כ לכאורה ה"נ ל"ש. ואפילו לפי מאי דכתיבנא לעיל דלרבנן דר"ש ודאי בעינן היתר אכילה אכתי תיקשי הכא, דהא ר"ש קאמר הכא דאם שניהם מונחין בכוסות דמועלין בהן, ומש"כ הצ"ק דמעילתן מספק הוא, ור"ע לטעמיה דמחייב על ספק מעילות אשם תלוי הוא דבר רחוק, וגם בלא"ה אין כאן מעילה מה"ת בשניהם, וצ"ע.

ומסוגין נראה להביא ראיה לשיטת הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ג ה"א) דמעילת כל הפסולין אינן אלא מדרבנן, וגם בשר שיצא בכלל כל הפסולין הוא, ואין מועלין בהם אלא מדרבנן, דאי נימא דמה"ת מועלין בהן א"כ מה הביא ר"ע ראיה מהא דדם הראשונה מוציא את בשר השניה מידי מעילה לבשר שיצא, דלמא שאני התם דאין מעילת השניה אלא מדרבנן, דהא חטאת שניה ודאי אם עלתה תרד, כדמוכח מהא דפטרינן עליה אם עשאה בחוץ, אבל בשר היוצא אי נימא דמועלין בו מה"ת שמא אינו מוציאו מידי מעילה זריקה שלא כתיקונה, אלא ש"מ דגם בבשר שיצא חוץ למחיצתו ג"כ אין בו מעילה אלא מדרבנן, ושפיר מדמי ר"ע בשר היוצא לבשר חטאת השניה. אלא דקשיא מכאן לרב יוסף דאמר לעיל (ב' ע"ב) קדשים ששחטן בדרום אם עלו לא ירדו, והוכיח כן ממתניתין קמייתא דתנן דמועלין בו, דהתינח בחטאת ששחטה בדרום, אבל הכא גבי חטאת השניה דתנן בה דמועלין מאי איכא למימר, דהא חטאת זו ודאי אם עלתה תרד,

ומכאן נראה דלמסקנא לרב יוסף נמי כל המעילות של הפסולים אינן אלא מדרבנן כמו לרבה, ודו"ק היטב.

דף ז:

גמרא אלו הפריש שתי אשמות לאחריות ושחט שתיהם וקדם והעלה אימורין של אחד מהם קודם זריקה אי אתה מודה שאם עלו ירדו. ופירש"י ז"ל ואח"כ נזרק דמו של האחר, וכן פירשו התוס' ז"ל, וקצת קשה לפ"ז למה ליה להש"ס להביא מהא דאמר עולא אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמים לא ירדו, והא דעולא ע"כ אתי לאשמעינן דלא ירדו קודם זריקה, דלאחר זריקה פשיטא דלא ירדו, ואי כפירש"י ז"ל דר' יוחנן לאחר זריקה מיירי בלא הא דעולא הוי מצי להוכיח דלאו גוף אחד הם, מדירדו לאחר זריקה ש"מ דלאו גוף אחד הם, ועוד דלענין מאי אמר ר' יוחנן כלל שקדם והעלה האימורין קודם זריקה, ולמה לא הביא ראיתו מאם העלן אחר זריקה מזה שלא זרק דירדו, אלמא דלאו גוף אחד הם, אלא ע"כ לאחר זריקה פשיטא דירדו, כיון דכבר נדחה השני, ועיקר הוכחתו הוא מהא דירדו קודם זריקה, אף על גב דבשאר אימורין לא ירדו, וה"נ עדיין לא נודע מי הוא אשר יכשר ואפ"ה ירדו, ש"מ דלאו גוף אחד הם, וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל (ה' פסוהמ"ק פ"ג הי"ג) שכ' סתמא דאם העלה אימורין של אחד מהן קודם זריקה הרי אלו ירדו, משמע דמחויב להורידן מיד קודם זריקה, ועיין בדברי הראב"ד ז"ל שם, ולפמש"כ נראין דברי הרמב"ם ז"ל נכונים ודו"ק.

תוספות בד"ה הא ממונא דבעלים הוא כו' ונראה דלא פריך אלא למ"ד היתר אכילה שנינו, דלמ"ד היתר זריקה, ולאחר זריקה היינו שנראה לזריקה, א"כ מאי פריך הא ממונא דבעלים עכ"ל. ונראה מדבריהם ז"ל דס"ל דבקדשים קלים נמי שייכא האי פלוגתא דהיתר אכילה או היתר זריקה, וכבר כתבתי לעיל במכילתין דלענ"ד ברור ופשוט דבק"ק כ"ע מודים דהיתר אכילה בעינן, ואין מועלין באימורין עד אחר זריקה ממש, ולא מיקרי קדשי ה' אלא כשראוין להעלותן למזבח, ואדיוקא דרישא שפיר יש לומר כדבריהם ז"ל, אבל בלא"ה משמע ממתני' דדין הוצאה מידי מעילה הוא אחר זריקה ממש, דומיא דחיוב פיגול ונותר וטמא, ובמתני' משמע דחלין בבת אחת הוצאה ממעילה וחיוב פיגול ונותר וטמא, וכמו דפיגול אינו חל עד אחר זריקה ממש ה"נ הוצאה ממעילה אינו אלא לאחר זריקה ממש, ודו"ק.

שם גמרא, אמר רבי חנינא ליוצאין ור"ע היא. ק"ק מכאן למאי דס"ד בזבחים למימר דר"ע דוקא באיתניהו גוואי הוא דפליג, אבל איתניהו אבראי גם ר"ע מודה דאין זריקה מועלת, א"כ א"א לאוקמא ליוצאין ואליבא דר"ע, והדרא קושיין לדוכתא הא ממונא דבעלים

היא, אלא דנראה דהוי מצי נמי לאוקמא בנטמא הבשר אליבא דכ"ע, וכמו שהארכתי בזה לעיל, ואפשר לא ניחא ליה להש"ס לאוקמי בהכי, משום דא"כ לא קמשמע לן מידי, דפשיטא דאיסורא איכא אכל בשר שנטמא, אבל כי מוקי לה ביוצאין קמ"ל רבותא דלאכילה לא קאמר ר"ע, ודו"ק ואפילו למאי דבעי למימר דבאיתניהו גוואי פליג, מ"מ הבשר שיצא חוץ למחיצתו בשר (קדשים קלים) [קדשי קדשים] חוץ לעזרה ובשר ק"ק חוץ לירושלים אסור אף על פי שחזר לפנים.
הדרן עלך פרק קדשי קדשים.

פרק שני

דף ח.

רש"י בד"ה חטאת העוף כו' אפילו אם נהנה ממנה מחיים, כגון שמכרה, דהוציאה לחולין עכ"ל. ודבריו צ"ע, דהיכן מצינו קדושת הגוף יוצאת לחולין, וכדאמרי' לקמן דיש מועל אחר מועל בבהמה, דקדושת הגוף היא, וה"ה בעופות דקדשי קדושת הגוף, וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ו ה"ה), ע"ש.
תוספות בד"ה ובלינה כו', לפי שמיד שנמלקה מתחלת לינה של יום ולילה ע"ש, ולא ידעתי מאי נ"מ בזה שמתחלת הלינה משעת מליקה, אם סוף הזמן הכל אחד הוא.
שם תוספות בד"ה הוזה דמה כו', ופי' למ"ד היתר זריקה שנינו היינו שנראה להזאה, והוא מיד אחר המליקה, וא"כ אמאי לא עריב ותני לה בהדי הנך דרישא, ועוד דלפ"ז לא מצינו מעילה מה"ת בחטאת העוף קודם הזאה, דאם לא נראה להזאה, היינו שנמלקה סמוך לשקיעת החמה, וא"כ בלא"ה אין בה מעילה מן התורה כיון דפסולה הוא, שלא היתה הזאתה כתיקון. וכן יקשה בהא דתנן לעיל (ז' ע"ב) דלפני זריקה מועלין בבשר ובאימורין, וצריך לפרש נמי שלא נראו לזריקה, א"כ אין מעילתן אלא מדרבנן, והדבר תמוה ועוד דתני להו הכא נמי ביחד עם פיגול נותר וטמא, ומה שנראה לי כבר כתבתי בריש מכילתין.
שם גמרא, ליפסול אין לטמא לא, מתני' מני רבנן היא כו', ורבא אמר דבמעלה דרבנן פליגי, ופירש"י ז"ל דרבא אתי למימר דמתני' ככ"ע ואפילו כאבא שאול, ומדאורייתא קאמרה מתני' דאינו אלא פסול בלבד.
הרמב"ם ז"ל בפ"י מה' אה"ט (ה"ג) פסק כחכמים דטבול יום פוסל קודש ולא מטמא ובסוף נדה (ע"א ע"ב) במשנה דהאשה שהיא טבולת יום, דאמרי ב"ה שהיא כמגע טמא מת לקדשים, אמרינן התם בגמרא דמני אבא שאול הוא, דאמר טבול יום תחלה לקדש,

ופסק הרמב"ם ז"ל שם (ה' מטמאי משכב פ"ה ה"ד) כב"ה, ונמצאו דבריו ז"ל סותרין זא"ז, וכבר עמוד ע"ז התוי"ט ז"ל בנדה שם (פ"ו מ"ו) אלא דהוא מקשה לדברי התוס' חולין דף (פ"ו) [פ"ז] (ע"ב ד"ה משקה) שכתבו שם מסברא דנפשייהו דמתני' דנדה אתא כאבא שאול, ונראה מדבריהם דלא הוי גרסי הא מתני' אבא שאול היא בגמ', וכתבו שם עוד לישב הא דאמר ר"ע בפסחים (י"ד ע"א) דמדליקין שמן שנטמא בטבול יום בנר שנטמא בטמא מת, אף על גב דהוי פסול וטמא, והיינו משום דר"ע ס"ל כרבנן דטבול יום פוסל לבד, וקשה לי לפ"ז למה ליה להש"ס להוכיח שם בפסחים דר"ע לית ליה ק"ו דר' יוסי ברביעי בקודש מדלא אשכחן בשום דוכתא אליבא דר"ע דליתני חמישי בקודש, תיפוק ליה דלר"ע אין כאן ק"ו, דמצינן למימר אוכל הבא מחמת טבול יום יוכיח דפוסל בתרומה ואינו פוסל בקודש, וכדאמרי' בסוטה (כ"ט ע"ב) דר' יוסי ע"כ כאבא שאול ס"ל, וכמש"כ התוס' לקמן ע"ב בד"ה לאבא שאול, ועיין בתוס' פסחים דף י"ד ע"ב בד"ה ואלו הכא פסול וטמא מה שכ' בזה, וכבר תמהו על דבריהם ז"ל המפרשים ע"ש.
והנה מסקנת התוספת ז"ל כאן (ע"ב ד"ה לאבא שאול) דסוגיא דסוטה פליגי אסוגיא דהכא, וסוגיא דסוטה ס"ל דאבא שאול ג"כ מדאורייתא קאמר דהוי ראשון לקודש. ומלשון רש"י ז"ל בסוטה נראה דמפרש דהא דקאמר רבא מעלה בעלמא עשו בקדשים אינו אלא אליבא דאבא שאול, דאמר דהוי תחלה לקודש, וזה אינו אלא מעלה בעלמא. וכן נראה, דאי כמש"כ כאן דסוגיא דסוטה ס"ל דאבא שאול נמי מדאורייתא קאמר קשה מהיכא תיתי לומר כן דתחלה הוי, דבשלמא ר"מ דאמר דשני הוי אפשר לומר דטעמי' משום דיליף מק"ו ממחוסר כיפורים, אבל להיות תחל' אין למצוא לזה טעם מה"ת, אלא ע"כ מעלה בעלמא הוא, והיינו דקאמר רבא הכא, ולפ"ז לא פליגי הסוגיות אהדדי, וגם מימרא דרבא לפי הנ"ל לאו לתרוצי מתני' כך"ע אתי, אלא מלתא באפי נפשי' קאמר לפרושי טעמא דהני תנאי.
ולענין דברי הרמב"ם ז"ל צ"ל דהוא נמי לא גריס בגמ' בנדה דמתני' שהוא כמגע טמא מת אתיא כאבא שאול, ע"כ לא ניחא לי' לאוקמא לב"ה כאבא שאול, אלא בטבול יום דעלמא כרבנן ס"ל דפוסל ולא מטמא, והתם בטבולת יום ארוך אחמירו רבנן ושוויה ראשון, וכן כתב הפני יהושע בפסחים, וגם עליו ז"ל יש לתמוה מדוע לא הביא נוסחא דילן דמוקי לדברי ב"ה כאבא שאול, ודו"ק.

דף ח:

תוספות בד"ה אמר ר' חנינא ליוצאין, והקשו ה"ד אי דיצא לצד הראש הא מודה ביצא דם, והראש של עוף שיצא הוי כיצא דם, וכן פי' הבה"ז ז"ל, ולדידי צ"ע דכ"ז שמובלע

הדם באיברים אין עליו פסול יוצא משום דם, וכדמשמע בזבחים דף כ"ו (ונראה כוונתם דכיון דיצא לצד הראש א"כ הדם חבור בצואר הוא, ולא הוי כדם איברים, ומיפסל ביוצא, ואי דיצא לצד רגליו אכתי פסול הוא להזאה משום שמנונית האבר שמתערב עם הדם, כדאמרי' בזבחים שם, ותירץ ע"ז ג' תירוצים, או דמיירי כגון שנאסף כל הדם בצואר ואח"כ יצא הרגל, דליכא למיחש לשמנונית דמה שעתיד לעלות כבר עלה, ותירוץ זה דחוק הוא, דמי נתן שיעור לזה לומר דיותר אינו עולה, ותי' עוד דמיירי כגון שחתך מה שיצא עם העצם, שאין זה פסול בעופות אלא א"כ מחוסר אבר, ואח"כ מלקה ותי' זה אינו מובן כלל, דלפי נוסחא זו דחתך עם העצם קודם מליקה א"כ מה ענין זה ליוצא, כיון דכבר נחתך קודם מליקה לגמרי והרי הוא אסור משום אבר מן החי, ולא משום יוצא, ואי כגירסת הצ"ק דחותך עד שמגיע לעצם, א"כ לא יתישב מה שכ' דלא פסול בעופות אלא מחוסר אבר, הא עד שמגיע לעצם אפילו בע"מ לא הוי, ובבהמ' נמי כשר כה"ג, כדאיתא בזבחים (כ"ו . ועוד דלשיטת הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' פסולי המוקדשין (הי"ד) אם יצא מקצת קודם שחיטה או מליקה כולו פסול משום דבעינן והביאום כלו, וכדמשמע התם בזבחים מהא דנאדו ממימרא דחתך ואח"כ שחט ומוקי לה בחתך ואח"כ קיבל, וכמש"כ הלח"מ ז"ל שם, וא"כ א"א לאוקמי ביצא מקצתו קודם מליקה, ע"כ לא הבנתי דבריהם ז"ל בזה. וע"כ ליכא לאוקמי אלא ביצא אחר מליקה, וכגון שחתך מקצתו תיכף אחר מליקה ויצא לחוץ, ואי מוקים בחתך עד שמגיע לעצם א"ש בפשיטות, ואפילו אם חתך מקצת אבר עם העצם לאחר מליקה ג"כ מספקא לי אם אימעיט מקרא דהפר שהי' כבר, ובעינן שיהי' בשלימות בשעת קבלה כמו בשעת שחיט' או מליקה, או דלמא בעוף דמום אינו פוסל בו, כשר הוא גם אם חתך קודם מליקה, לא פסיל נמי קודם קבלה עוד דבעוף תיכף אחר מליקה הרי הוא כאלו כבר קיבל דמו, דאינו מחוסר אלא הזאה, וכדמיבעי לן בזבחים (שם) לענין נשפך מן הצואר אי חשיב כנשפך מן הכלי, ואחר קבלה ודאי לא איכפת לן אם חתך, אלא דמלשון הרמב"ם ז"ל בפ"א הנ"ל הלכה כ"ט משמע דאפילו חסר כל שהוא קודם קבלה אפילו דבר שאינו נעשה בו בע"מ מ"מ הקבלה פסול', דבעינן הפר שהי' תחלה, ואין זה מוכרח, מ"מ דברי התוס' ז"ל לא זכיתי להבין בתירוצם זה.

וכתבו עוד לתרץ בשם רבינו רחבי' דהא דאמרי' התם קיבל ואח"כ חתך פסול היינו דפסול לכתחל' להזות משום תערובות השמנונית הפסול', אבל אם זרק הורצה, וכמו בנתערב בדם הפסולים, דתנן התם בפרק כל התערובות (זבחים ע"ח ע"א) אם זרק הורצה, והכא מיירי דעבר והזה, ותירוץ זה מלתא דמסתבר הוא, אלא דצ"ע כיון דהשמנונית עם הדם הוי מין בשאינו מינו א"כ ממ"נ, אם יש בשמנונית בנ"ט לא בטיל

מה"ת ופסול הוא אפילו בדיעבד, ואם אין בו בנ"ט ליבטיל אפילו לכתחל', ועיין בתוס' שם בזבחים שכתבו הטעם דגוזרין גזירה במקדש, וצ"ע בזה ואין כאן מקומו.

שם גמרא ליוצאין ואליבא דר"ע. קצת קשה למה ליה לאשמעינן תרתי בפסול יוצא דאסור באכילה, דהא כבר אשמעינן בפ"ק (ז' ע"ב), וי"ל דקמ"ל בקדשי קדשים ובקדשים קלים, וכ"ש לרב פפא דאמר דבקדשים קלים פליגי דוקא באיתניהו אבראי, ובבשר כ"ע מודים דבאיתניהו אבראי פליגי, והכא אשמעינן בקדשי קדשים דאפילו איתניהו גוואי אסורין באכיל', ועיין בתוס' זבחים דף כ"ו (ע"א) בד"ה דלמא כו' שכתבו לפרש הא דאמר רב פפא דבעיילינהו גוואי כ"ע לא פליגי היינו דר"א נמי מודה דזריקה מועלת ליוצא כי האי שנכנס לפני זריקה, ולפ"ז הי' נראה דבקדשי קדשים נמי לא פליגי בעיילינהו לגוואי לפני זריק', וא"כ לא איצטריך למימר ליוצאין ואליבא דר"ע, דכר"א נמי מצי אתיא, והיכא דעיילינהו לגוואי, וכבר כתבתי לעיל בדברי הרמב"ם ז"ל דלרב פפא בעיילינהו לגוואי לא נפסלו אימורי קדשים קלים כלל והורצו להקרבה, ודו"ק.

שם גמרא, דתני רב הוזה דמה אבל מיצוי לא מעכב. ולפ"ז הוי מצי לשנויי לעיל הא דפריך הא איסורא איכא היינו קודם מיצוי, דנהי דאינו מעכב מ"מ לכתחלה אסור באכילה קודם מיצוי, ודוחק לומר דאפילו לכתחלה לא מעכב, ואפשר דמיצוי חטאת העוף הוי כמו שפיכת שירים של בהמה דאינו מעכב כלל, והרמב"ם ז"ל פסק (ה' מעשה הקרבנות פ"ז ה"ז) דמיצוי מעכב, ואפ"ה העתיק למתני' (ה' מעילה פ"ב ה"ו) הוזה דמה אין בה מעילה, וצידד הלח"מ (ה' מעה"ק שם) לומר דבמעילה לכ"ע ע"י הזאה לחוד נפיק מידי מעילה, ולא נראה כן, דמידי דהוי אד' מתנות של חטאת לב"ש דאין מתנה הראשונ' מוציאה מידי מעילה (זבחים ל"ו ע"ב), וה"נ דכוותא, וע"ש בלח"מ בה' מעה"ק.

ולפי מש"כ התוס' ז"ל לעיל (ע"א ד"ה הוזה) למ"ד היתר זריקה שנינו הוזה דמה היינו שנראה להזאה, א"כ למה לי' לרב אדא בר אהבה למיתני מיצה דמה, דאין לומר דהיינו ראוי למיצוי אחר הזאה, הא אין צריך להגיה כלום, דהיינו דתנן הוזה דמה חייבין עלי' משום פיגול משום דראוי למיצוי, אלא ודאי מוכח דס"ל היתר אכילה בעינן, וי"ל לשיטת התוס' ז"ל דמשום פיגול ונותר וטמא הוא דהגיה מיצה דמה.

דף ט.

משנה, אין מועלין בעורות אבל מועלין בבשר. עיין תוס' לעיל דף ח' (ד"ה אין מועלין) שכתב דמועלין בבשר הואיל וזכה המזבח בבשר הוי קדשי ה', ולא כתבו כן אלא משום סיפא, דלהכי אין מועלין בעורות משום דזכו הכהנים בהם, אבל בבשר גם קודם זריקה יש בו מעילה, ולא כתבו אלא דבשר כיון דזכה בו המזבח נשאר בקדושתו, והא דתנן

אין מועלין בעורות ליכא למידק הא איסורא איכא, דאגב דקתני מועלין בבשר קתני אין מועלין בעורות, וכן צ"ל לקמן גבי חטאת ואשם דקתני אין מועלין בבשרה.

שם משנה, קרמו פני' בתנור הוכשרה ליפסל בטבול יום כו'. עיין תוס' לעיל (ח' ע"א ד"ה קרמו) שכתבו וא"ת כיון דאית לי' תנור מקדש א"כ ל"ל קרמו פני' בתנור. בכניסתו לתנור ליקדש. וי"ל דמשום טבול יום נקט, דקסבר חולין שנעשו על טהרת הקודש לאו כקודש דמי. ולא הבנתי דבריהם ז"ל, דמשמע מדבריהם ז"ל דאיידי דטבול יום נקט קרמו פני', אבל לשאר דברים סגי בכניסה לתנור לחוד ולאיזה דברים סגי בכניסה לחוד, אי למחוסר כפורים הא דומיא דטבול יום הוא, ולענין לינה נמי ודאי בעינן קרמו פני', וכמו שכתבו דאין התנור מקדש אלא כשנעשה בו כל הראוי, היינו שיקרם פניו ועוד לא הבנתי מש"כ כאן דקסבר חולין שנעשו על טהרת הקודש לאו כקודש דמי, הא בכל דיני דמתני' צ"ל כן, ומש"ה לא מיפסיל בטבול יום קודם שחיטה אחר הקדש דמים, ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל בפי"א מה' אה"ט (הי"ג) שכתב שם דמנחות עד שלא קידשו בכלי לא הוי לא כחולין ולא כקודש אלא כתרומה והכי איתא בתוספתא טהרות (פ"א ה"ד) וא"כ קשה אמאי לא יפסל בטבול יום קודם שהוקדש בכלי, כמו תרומה דמיפסל בטבול יום, ועיין בכ"מ ז"ל שם ואין לומר דמתני' מדאורייתא קאמר דלא מיפסיל בטבול יום אלא אחר קידוש כלי או קרימה בתנור, ומש"כ הרמב"ם ז"ל דהרי הם כתרומה הוא מדרבנן, דבשבועות פ"ק (י"א ע"א) מוכח דאפילו מדרבנן לא מיפסיל בטבול יום קודם שנתקדשה בכלי, מדפריך התם מהא דנתנה במכתשת נפסל בטבול יום אלמא דקדוש קדושת הגוף, ואי נימא דקדושת דמים נמי מיפסיל מדרבנן בטבול יום מאי פריך, דלמא מדרבנן קאמר, וכמו שהקשו התוס' התם (ד"ה הוכשרו) למ"ד חולין שנעשו על טהרת הקודש כקודש דמי, ותירוצם התם לא שייך לענין קדושת דמים, כמבואר שם בדבריהם באורך, ודבריהם כאן אינן מיושבין, ונראה שיש קצת חסרון בדבריהם, ועיקר תירוצם הא דכלי אינו מקדש קודם קרימה בתנור, וכמש"כ התם בשבועות ע"ש.

שם תוספות בד"ה נזרק דמן כו' חייבין עליהם משום פיגול כו' פי' על הכבשים, וט"ס הוא, וצריך להיות על הלחם.

שם בא"ד דהא אפילו לר"ע אין בהם. גם זה ט"ס הוא, דמאי אפילו דקאמרי, דהא לר"א ודאי יש בהם מעילה כיון דאין זריקה מועלת, אלא צ"ל דאפילו לר"ע יש בהן מעילה, וקושיתם הוא למ"ד במנחות דף מ"ז (ע"א) דשתי הלחם שיצאו לפני זריקה ונזרק דמן של כבשים אין בלחם משום פיגול, משום דלחם לאו גופא דזיבחא, ולכ"ע אין זריקה מועלת, וא"כ יש בהן מעילה, וליכא לאוקמא ביוצא ודו"ק.

שם גמרא, הנהנה מאפר התפוח פליגי בה רב ור"י, קודם תרומת הדשן כ"ע לא פליגי דמועלין בו, כי פליגי לאחר תרומה, רב אומר הרי נעשית מצותו ואין מועלין בו, ור' יוחנן אמר כיון דבעינן הוצאה לבית הדשן בבגדי כהונה עדיין בקדושתו קאי. ומשמע דלא פליגי אלא משעה שנתרמה התרומ' עד הוצאה, אבל אחר שהוציאו ודאי אין בו מעילה, כדתנן במתני' מועלין בהם עד שתצא לבית הדשן. והא דאמרי' בכמה דוכתי והרי תרומת הדשן דנעשית מצותו ומועלין בו, היינו דוקא בקומץ דתרומ', דבו נאמר ושמו שלא יפזר (פסחים כ"ו ע"א). ולא הבנתי דברי הכ"מ ז"ל בפ"ב מה' מעילה (הי"ד) שכתב דמש"ה פסק הרמב"ם ז"ל כר' יוחנן דשמעתין, משום דהכי אמרי' בכמה דוכתי דתרומת הדשן מועלין בו אף לאחר שנעשית מצותו, ולפי הנ"ל אין ראיה משם, דבתרומה לחוד הוא דאמרי' דמועלין, אבל לא בכל האפר, כן נראה לפי פשט ההלכה.

וראיתי שנחלקו בזה הרמב"ם ז"ל והראב"ד ז"ל לאחר הוצאה אם יש איסור בעלמא בדשן. דעת הראב"ד ז"ל הוא דליכא איסורא כלל, ובכלל הנשרפין דאפרן מותר הוא, וכן משמע בסוף תמורה (ל"ד ע"א) דמוקי הא דתניא ואפר הקדש לעולם אסור היינו תרומת הדשן, דכתיב ושמו, אבל שאר הדשן משמע דמותר ואפילו איסורא בעלמא אין בו, עיין בפ"ב מה' תמידים (הט"ו) ובסוף הלכות פסה"מ (פי"ט הי"ג) דמבואר כן בדברי הראב"ד ז"ל, אבל דעת הרמב"ם ז"ל הוא דכל הדשן לעולם אסור אף לאחר הוצאה, דקרא דושמו קאי אכל הדשן, כמש"כ להדיא שם בסוף פ"ב מה' תמידין, וע"כ נ"ל דאין בו אלא איסור בעלמא, אבל אין מועלין בו, כדמוכח ממתני', ולא הבנתי דברי הר"י קרקוס ז"ל שכתב (ה' תמידין שם) דהרמב"ם ז"ל למד כן מהא דאמר ר' יוחנן דמועלין באפר שעל התפוח, ור"י לא קאמר אלא קודם הוצאה בעוד שהוא על גבי המזבח ומונח בתפוח, ובסוף הלכות פסה"מ כתב הכ"מ ז"ל דמתרומת הדשן למדה הרמב"ם ז"ל, וגם זה אינו מובן, דהא בתרומה גם מעילה יש בה, כמבואר בכמה דוכתי, ובכל הדשן ודאי אין בו מעילה, וא"כ איסורה נמי לא שמעי', ומה שנראה שם מלשונו ז"ל דהראב"ד ז"ל משיג גם על דישון מזבח הפנימי והמנורה אינו מדוקדק, דהא משנה מפורשת היא לקמן דלא נהנין ולא מועלין בדישון מזבח הפנימי והמנורה, ובדברי הרמב"ם ז"ל נראה עיקר בזה דמדישון המזבח והמנורה למד כן, וכי היכי דאיכא איסורא בהו אף לאחר שנעשה מצותן ה"נ בכל הדשן, אלא דלא ידענא הא גופא מנ"ל דדישון מזבח והמנורה יצאו מכלל כל הנשרפים, ועיין מה שכ' בזה בסוף תמורה.

אלא דהא קשיא לי, לדברי הרמב"ם ז"ל דקרא דושמו קאי אכל הדשן א"כ מנ"ל לחלק בין תרומה דמועלין לעולם ובין כל הדשן דאין בו מעילה לאחר הוצאה. הן אמת דלא מצאתי

מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל דין קומץ התרומה אם מועלין בו לעולם, מזה נראה קצת דלדעתו אין חילוק בין תרומה לכל הדשן, והא דאמרי' בכל דוכתי והרי תרומה דמועלין בו לאחר שנעשית מצותו קאי אכל הדשן דמועלין בו גם אחר הרמה, אבל א"א לומר כן, חדא דא"כ למה לי קרא דושמו, הא טעמי' דר' יוחנן הוא משום דאכתי בעי הוצאה בבגדי כהונה. ועוד דלר"י לא הוי בכלל נעשית מצותו כיון דצריכה הוצאה, ואמאי אמרי' בכל דוכתין דתרומת הדשן הוי דבר שנעשית מצותו ומועלין, וע"כ קאי אתרומה לחוד, ע"כ עדיין לא נתברר לי דעתו של הרמב"ם ז"ל בזה.

וראיתי במשנל"מ ז"ל (ה' תמידין פ"ב הי"ג) שחקר אי הוצאת הדשן עבודה דאורייתא אי לא, והכריחו לזה משום דדעת רש"י (חולין צ' ע"ב ד"ה חולצו) הוא דלאו בכל יום היו מוציאין הדשן, ומסוגין משמע דמה"ת גם בכל יום. מדאמר ר' יוחנן דאכתי בקדושתה קאי מדבעי הוצאת אפר בבגדי כהונה, ואי ליכא חיובא להוציא את האפר א"כ איזה קדושה יש באפר אחר הרמתו, ועוד משמע לי מסוגין דהוצאת הדשן לאו עבודה היא, מדקאמר רב הרי נעשית מצותה בהרמה, ור"י נמי לא קאמר אלא דאכתי צריך הוצאה בבגדי כהונה, ואי נימא דמיקרייה עבודה א"כ מאי טעמי' דרב דאמר דכבר נעשית מצותו, ואין לומר דרב דס"ל כר"ל ביומא (כ"ג ע"ב) דאינו צריך כלל בגדי כהונה דא"כ גם הרמה לאו עבודה הוא, ואפילו קודם הרמה לא ימעלו באפר, אלא ודאי כולהו ס"ל דהרמה עבודה היא, והוצאה לאו עבודה היא, וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל שם בפ"ב מה' תמידין (הט"ו) והמשנל"מ ז"ל תמה שם מאין יצא לו כן, ולמש"כ ניחא. ואין להקשות לר"ל תיקשי מתני' דמועלין באפר עד שתצא לבית הדשן, אלמא דמועלין בו קודם הרמה, והרמה חשיבא עבודה, י"ל דתנאי פליגי בזה, ואיכא למימר דמתני' אתיא כמ"ד דעבודה היא, ועוד נראה דאפילו לאו עבודה היא מ"מ חשיב עדיין לא נעשית מצותו כיון דמצוה לתרום, וכן נראה, דלא מסתבר לומר דר"ל ס"ל דלא כסתמא דמתני'. ועיין בברה"ז ובצ"ק ז"ל מה שכ' בזה, ואי"ה לקמן יתבאר עוד בזה, ומה שיש לדבר בדברי התוס' ביומא דף נ"ט (ע"ב ד"ה והרי).

דף ט:

רש"י בד"ה אם כבר קרבה כו', ומביא בהן חטאת מעילה, הוא ט"ס, (ונ"ל) [וצ"ל] ומביא בהן חטאת, אבל פירושו תמוה, וכמש"כ התוס' (ד"ה לא קרבה) דהא רבא מסיק לקמן דבנודע לו לאחר כפרה לכ"ע יפלו לנדבה, ע"כ פירשו הם ז"ל אם כבר קרבה חטאתו היינו שלא הפריש את מעילתו עד אחר כפרה, אבל נודע לו קודם כפרה, ולכאורה לאו דוקא קאמרי לא הפריש קודם כפרה, דה"ה אם הפריש קודם כפרה אלא שלא הוסיף

אותן על דמי חטאתו ילכו לים המלח, וכן כתב הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ד ה"ז) להדיא, ולקמן נבאר עוד אי"ה.

שם גמרא קרבנות ציבור לנדבת ציבור, ופירש"י ז"ל לשופרות. ולדבריו הכל הולך אל מקום אחד, בין קרבנות יחיד בין קרבנות ציבור. והרמב"ם ז"ל כתב (ה' מעילה פ"ג ה"י) של קרבנות ציבור אזלי ללישכה, ופי' הכ"מ לשירי לישכה, והיה נראה לכאורה דללישכת הציבור קאמר להביא מהן קרבנות ציבור, אבל לשון לנדבת ציבור לא משמע כן, ומש"כ התוס' ז"ל (ד"ה קרבנות צבור) פירוש אף אם מתו אותו הדור כו' לא הבנתי, דמה ענין זה לכאן, ונראה מדבריהם דלא גרסי לנדבת ציבור, אלא קרבנות ציבור לציבור, היינו להביא קרבנות ציבור, ואפילו לאחר שקרבה הראשונ' או לאחר מיתת הדור הראשון, ואפשר לומר עוד דלאחר כפרה גם קרבנות ציבור יפלו לנדבה, כמו אם נתכפרו באחרת דהאבודה תפול לנדבה, ועיין בזה במשנה קמייתא דשבועות גבי הא דמהו שיקרבו זה בזה, ועיין בצ"ק ז"ל מה שכתב על דברי התוס' ז"ל.

דף י.

תוס' בד"ה רישא ר"ש וסיפא רבנן, ע"ש בדבריהם ז"ל. ולא זכיתי להבין דבריהם בזה מתחלה ועד סוף, חדא מה שדימו האי דינא לנתכפר באבודה דשאינה אבודה תמות, אדרבא איפכא מסתברא, והא לא דמיא אלא לנתכפר בשאינה אבודה, ומש"כ דפלוגתא דרבנן ור"ש בהכי מיירי, ליתא התם כן, אלא דאם נאמר דזה דומה לנתכפר בשאינה אבודה א"כ מאי קאמר סיפא רבנן, הא מסקינן בתמורה (כ"ג דאפילו רבנן מודו בנתכפר בשאינה אבודה דאבודה מתה, בין לר' אבא ובין לרב הונא. ע"כ נראה דהא לא דמיא כלל לאבודה, דדוקא באבודה גמירי דלמיתה אזיל הואיל ונאבדה נדחית, ומש"ה אם נתכפר בשאינה אבודה כ"ע מודו דאבודה מתה, ורבי ס"ל אפילו נתכפר באבודה שאינה אבודה תמות, דמפריש לאיבוד כאיבוד דמי, אבל הכא לאו אבוד הוא, ואפילו לר' לא גמירי כלל למיתה, ולמה זה דומה, למפריש לאחריות, דלרבי נמי רועה ומש"ה לא מצינן לאוקמי הא דתניא ילכו לים המלח אלא כר"ש דס"ל דאפילו הפריש לאחריות נמי תמות, דכל חטאת שנתכפרו בעליה באחר מתה, והכא נמי ילכו לים המלח.

ומש"כ התוס' ז"ל דלהכי לא קאמר רבי היא משום דר"ש עדיפא מדרבי, דאפילו נמצא האבודה קודם שהפריש השני' תמות, הוא תמוה, דלא מצינו זאת בשום מקום, וכיון דנמצאת קודם הפרשת השני' אמאי תמות, ועיין שם בתמורה דף ט"ו (ע"א) דאין מזה שום רמז, ואולי נוסחא אחרינא היה להם בש"ס שם, ומש"כ עוד בשם מהר"מ ז"ל דכרבי לא מצי לאוקמי משום דהא דאמר רבי תמות היינו היכא דבשעה שנמצא לא

היו שתיהן ראויין להקרב', אבל הכא כיון דקודם הקרבה היו הדמים ראויין להוסיף על דמי חטאת מש"ה אפילו לאחר הקרבה ג"כ יפלו לנדבה, גם זה שמעתי ולא אבין, דבהדיא משמע בתמורה דגם מעות שנמצאו אחר הפרשת מעות אחרים דדינו דמביא מאלו ומאלו חטאת, ואם לא הביא אלא מאחת מהן השני' ילכו לים המלח, אלמא דאפילו היכא דשניהם היו ראויין קודם הקרבה לאחר שנתכפר באחד מהן השני ילך לים המלח, והעיקר נראה כמש"כ.

והרמב"ם ז"ל כתב בהלכותיו בפ"ד מה' מעילה (ה"ז) אם קרבה חטאת ילכו לים המלח, ותמהו עליו נושאי כליו ז"ל דהא אביי מוקי לה כר"ש, אבל לרבנן בכל גוונא יפלו לנדבה, ותירץ הר"י קורקוס ז"ל דסמך אהא דרבא דאמר אם נודע לו אחר שקרב חטאתו יפלו לנדבה, ודוחק לומר דרבא אליבא דר"ש קאמר, דהא לא קי"ל כר"ש, וקצת סעד לסברתו מהא דמשמע בתמורה דף כ"ג (ע"א) דלר"ש לא אשכחן נדבה אלא במפריש שני ציבורי מעות לאחריות, ועיין שם בדברי הר"י קורקוס שביאר יותר בדברי טעם ושייכא בפלוגתא דר' אבא ורב הונא ע"ש, ובזה יש לישב קצת פירש"י ז"ל שפי' לעיל (ט' ע"ב ד"ה אם כבר) אם כבר קרבה חטאתו היינו שנודע לו לאחר כפרה, והוא דלא כרבא, וכמשה"ק התוס' ז"ל (שם ד"ה לא קרבה), ולפי הנ"ל ניחא דדבריו לעיל הם אליבא דאביי דמוקי לה כר"ש, ואליביה דר"ש אפילו נודע אחר כפרה ילכו לים המלח, ועדיין צ"ע.

ויש להסתפק בענין זה אם הפריש מעות לחטאתו ולא הביא חטאת אלא במקצתן מותר המעות מה דינן, ובתמורה (כ"ג ע"ב) אמרי' דבחד סידרא פשיטא דיפול לנדבה אפילו לר"ש, וא"כ מ"ש ממעילה זו שראויה היתה להתוסף לדמי חטאת ולא הביא אלא במקצתן, מאי טעמא ילכו לים המלח, ומה שחילקו התוס' ז"ל (ד"ה רישא) בין שני ציבורי מעות להך דהכא, היינו משום דהכא היו עומדים להוסיף על דמי חטאת, ובשני ציבורים לא היה דעתו אלא להביא חטאת מא' מהם, אכתי בחד סידרא מאי איכא למימר, דהא התם נמי כל הדמים היו עומדים לחטאת והוא לא הביא אלא במקצתן, ופשיטא ליה להש"ס יותר בהא דיפלו לנדבה מבשני ציבורים, ויש לחלק, ודו"ק.

שם גמרא, אמר רבא הכל מודים הנהנה מבשר קדשי הקדשים שנטמא או מאימורי קדשים קלים לאחר שהעלן דפטור, ופירשו רש"י ותוס' ז"ל דהכל מודים קאי אפלוגתא דרב ור' יוחנן בנהנה באפר תפוח, ואמר רבא דבאלו מודים דאין בהם מעילה, דכבר נעשית מצותן. והקשו התוס' ז"ל (ד"ה הכל) האי בשר קדשי קדשים דאיטמי אימת, אי קודם זריקה אמאי אין בו מעילה, והא גבי יוצא קאמר ר"א דמועלין בו, ואפילו ר"ע לא פליג אלא לאחר זריקה, דס"ל דזריקה מועלת ליוצא, אבל קודם זריקה מודה דמועלין,

וה"ה נטמא, ותירצו דמיירי שנטמא אחר זריקה, וכבר תמה ע"ז הבה"ז ז"ל הא תנינן להדיא במתני' דריש מכילתין איזהו שהיתה לה שעת היתר שלנה או שנטמאת, ומאי קאמר ס"ד הואיל ואית בה מצות שריפה לכהנים, כיון דכבר יצתה מידי מעילה ע"י זריקה, ופשיטא דאין בה מעילה עוד כיון דממונא דכהן הוא.

והגיה הברה"ז ז"ל בתירוצם דמיירי שנטמא קודם זריקה ונהנה לאחר זריקה, ואפ"ה אין בו מעילה, משום דהציץ מרצה, וכדתניא בתוספתא (מנחות פ"ד ה"ח) וגם זה צ"ע, דהא כבר כתבתי לעיל דזה תליא בפלוגתא דציץ אי מרצה על אכילות, וא"כ מאי פריך הש"ס פשיטא, ועוד דמתני' דריש מכילתין משמע דוקא נטמא אחר שהיתה לה שעת היתר לכהנים הוא דאין מועלין בה, אבל נטמא קודם זריקה מועלין אפילו לאחר זריקה, ומה שהקשו לאשמועינן יוצא ע"כ כוונתם ליצא כולו דאי יצא מקצתו היינו דר"ע, וביצא כולו הא אמרי' לעיל דגם לר"ע מועלין בו.

ולענין אימורי קדשים קלים שהעלן למזבח שיטתם ז"ל הוא דאין מועלין בהם מיד אחר שהעלן, דכבר נעשית מצותן, ואף על גב דלענין קדשי קדשים תנן דמועלין בהם עד שתצא לבית הדשן, כתבו לחלק בין קדשי קדשים לקדשים קלים מקרא או מסברא, מקרא, משום דעיקר טעמא דמועלין עד שתצא לבית הדשן הוא משום דאכתי לא נעשית מצותו, דצריך הרמה או הוצאה לבית הדשן בבגדי כהונה, וזה לא נאמר אלא בעולה וקדשי קדשים דדמיא לעולה, אבל לא בקדשים קלים, ואני לא אבין, אטו אימורי קדשים קלים אינן בכלל הרמה והוצאת הדשן, ונראה דכל העולין למזבח הם בכלל המצוה הזאת, ועוד דלפי זה מאי פריך פשיטא, הא טובא אשמעינן דאין בהם מצות הרמה והוצא', והסברא שכתב ג"כ אין לה הכרח, וממ"נ, אם גם אימורי קדשים קלים הם בכלל הרמ' א"כ אכתי לא נעשית מצותה, ומי הוציאן מידי מעילה, ואי לא בעי הרמה א"כ היינו הך שכתבו מקרא, ומה שהקשו מקטורת לאחר שתעלה תמרתו נראה דאין כאן קושיא, דדוקא בעולין ע"ג המזבח הוא דבעינן הרמה והוצא', אבל בקטורת עיקר מצותה הוא ההקטרה לבד, ולאחר שתעלה תמרתו נגמרה מצותו.

והיותר קשה לי על דבריהם ז"ל, דבזבחים דף פ"ה ע"ב משמע להדיא דמועלין באימורי קדשים קלים אפילו לאחר העלאה, דאמרי' התם אימורין שהעלן לפני זריקה אין מועלין בהם עד שיזרק הדם, משמע דמשנזרק יש בהם מעילה גם לאחר העלאה, וכן משמע התם מדמיבעי לי' לר"י אי הוי לחמו של מזבח לענין מעילה ג"כ כמו לענין ירידה דלא ירדו, ואי נימא דלאחר העלאה אין בהם מעילה, א"כ ממ"נ אין בהם מעילה, דאם הם

לחמו של מזבח לכל מילי הרי כבר נעשית מצותן ונגמרה העלאתן, ועיין רש"י ז"ל שכתב דבעינן דוקא משלה בהן האור.

ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דהוא מפרש בטעמא אחרינא, דהוא ז"ל כתב בפ"ג מה' מעיל' (הי"א) נהנה לפני זריקה מבשר קדשי קדשים שנטמא, ולפ"ז נראה דלא קאי אפלוגתא דרב ור"י בנהנה מאפר תפוח, דמה ענין זה לזה, אלא קאי אפלוגתא דרב ולוי, וקאמר דאם נהנה לפני זריק' מבשר שנטמא לכ"ע פטור ממעיל', והא דמשמע במתני' קמייתא דמועלין בבשר שנפסל היינו מעיל' מדרבנן, וכמבואר בדבריו ז"ל שם בהאי פירקא גופא, אלא דגם לפי זה קשה מאי קמ"ל דהכל מודים. ולשון פטור ג"כ לא שייך בזה, כיון דתנן לה במתני' קמייתא לחיובא, ועוד דמאי פריך פשיטא מאי קמפסיד, כיון דנהנה קודם זריק', וגם למה ליה לשנויי מהו דתימא כיון דאיכא מצות שריפ' לכהנים, תיפוק ליה דקודם זריק' הוא, ואכתי לא נעשית מצותו, וע"כ צריך לומר דקאי אפלוגתא דרב ור"י, דר"י אמר דכל שטעון עוד איזה מצוה עדיין בקדושתי' קאי אף על גב דלאו עבודה גמורה הוא, כמו הוצאת הדשן, להכי קאמר דבבשר שנטמא כ"ע מודים דיצא מקדושתו אפילו קודם זריק' מה"ת, וקמ"ל אף על גב דעדיין טעון שריפ', והוה אמינא דעדיין לא נעשית מצותו, קמ"ל דאין זה עיקר מצותו, וכבר יצא מקדושתי' אחר שנטמא, ועדיין אין הדברים ברורים.

ובדין השני באימורי קדשים קלים נמי לא מפרש כפי' התוס', דהוא ז"ל פסק להדיא (ה' מעילה פ"ב ה"א) דמועלין בהן עד שתצא לבית הדשן, והא דקאמר רבא הנהנה מאימורי קדשים קלים לאחר שהעלן פי' הוא ז"ל דנקט הכי לרבותא דאפילו לאחר שהעלן פטור, וכמבואר בדבריו שם, אלא דצ"ע במאי קמיירי, אי בשהעלן קודם זריקה הא כבר כתב להאי דינא בפ"ב שם דאין מועלין קודם זריק' אפילו אחר העלאה למזבח, וכדאמרינן בזבחים דף פ"ה (ע"ב) וע"כ צ"ל דהאי דינא דאמרי' נמי מיירי בנטמא, והיינו רבותא דהעלן אף על פי שקלטן המזבח אפ"ה פטור ממעיל', ובזה ג"כ צ"ל דמדאורייתא קאמר דפטור, אבל מדרבנן ודאי מועלין בכל אלו דאם עלו לא ירדו, והיינו דקאמר דסד"א דמצוה להפוך בצינורא עדיין בקדושתו קאי, דטעם הרמה והוצאה ודאי לא שייך בקדשים פסולים, ועדיין צ"ע גדול בהלכ' זו, ותמיהני על הכ"מ ז"ל שלא העיר כלל בזה, כי דברי הרמב"ם ז"ל בזה סתומים וחתומים הם.

הדרן עלך פרק חטאת העוף

פרק שלישי

דף י:

משנה, שעברה שנתה ונמצאת בעל מום, אם משכיפרו בעלים תמות. הנה רש"י ז"ל כאן ובתמורה (כ"א ע"ב ד"ה תמות) פירש דמתני' אתיא כרבנן דרבי, דס"ל נמצאת תמימה קודם כפרה תרעה ואפ"ה כאן כיון דנמצאת בע"מ או שעברה שנתה תמות, והתוס' ז"ל כאן ובתמורה (שם ד"ה ולד) הקשו ע"ז דאדרבא ריבוי הריעותות גורמות רעיה ולא מיתה, ובתמורה הקשו עוד הא לר"א דאמר (שם כ"ג ע"א) דאפילו רבנן מודו היכא דנתכפר בשאינה אבודה דאבודה תמות, א"כ הכא לכ"ע תמות אפילו אם נמצאת תמימה, כיון דנתכפר בשאינה אבודה, והתוי"ט ז"ל (תמורה פ"ד מ"א) הקשה על דברי התוס' דמאי אריא לר' אבא, הא לרב הונא נמי דאמר אם משך אחת מהן מדעתו והקריבה השניה תמות לכ"ע ג"כ תיקשי, דהא מתני' ע"כ מיירי במשך, דאם נמלך היו אומרין לו התכפר באבודה ושאינה עבודה תרעה, דעשו תקנה בקדשים, ואני מסתפק בזה, לא מיבעי בעברה שנתה דודאי לא היו אומרין לו להמתין עד שתומם ויביא בדמי' אחרת להתכפר בה, אלא אפילו בנמצאת בע"מ ג"כ אפשר לא עשו תקנה בזה כיון דאינה ראויי' לכפרה, ודוקא היכא דשתיהם תמימות וראויות לכפר' בזה עשו תקנה, ומש"ה הקשו התוס' מר' אבא דאמר דמודו רבנן בנתכפר בשאינה אבודה כי הכא דהאבוד' תמות, וגם רב הונא מודה ליה בהא, ע"כ פירשו התוס' ז"ל כאן ובתמורה דלרבותא נקט עברה שנתה או נמצאת בע"מ בהדי אבודה, דאע"ג דיש בה הרבה ריעותות אפ"ה מתה אם נמצאת לאחר כפרה, וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל (בפ"י) [בפ"ד] (ה"ח) מה' פסולי המוקדשין שכתב נמצאת לאחר כפרה אפילו עברה שנתה תמות, אלמא דדעתו כדעת התוס' ז"ל דרבותא הוא בריבוי ריעותות, ואפ"ה אזלא למיתה, וכן כתב הלח"מ ז"ל שם.

אלא דקשה לי על דבריו ז"ל, דהא בכה"ג דנתכפר בשאינה אבודה האבודה תמות לכ"ע, וגם רב הונא מודה בזה לר' אבא, אלא דהוא מחמיר עוד דמושך מאיליו איזו מהן ונתכפר בה השני' תמות, וא"כ מאי אירי' נמצאת לאחר כפרה, אפילו נמצאת קודם כפרה תמות. ועוד קשיא לי מה שכ' (שם) כל חטאת שנמצאת קודם כפרה אינה מתה אלא יפלו דמיה לנדבה, והיכי דמי אי בנמלך, הא אמרי' ליה לך התכפר באבודה, ואי במשך מדעתו בכל גוונא תמות, וצ"ע, וכבר הארכתי בזה בתמורה שם בתכלית הביאור. והא דאמרי' במנחות פרק התודה (פ' ע"ב) הפריש חטאת ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ונאבדה, והפריש אחרת תחתיה, ונמצאו כולן, ונתכפר בראשונה, השני' תמות ושלישית תרעה, הא דשניה תמות אין צריך לאוקמא כרבי דוקא, אלא אפילו כרבנן אתיא, וכרב הונא

דאמר אם משך מאיליו השני' תמות איזה שתהיה, או אפשר כיון דגם השני' נאבדה א"כ הרי הם כשניהם אבודים, ולכ"ע תמות השני', אלא דאכתי צ"ל דכרב הונא אתיא מהא דאמרי' התם נתכפר בשניה שתיהם ימותו הראשונ' והשלישית, ואמאי השלישית תמות, הא לאו אבודה היא, אלא ע"כ צ"ל דמיירי במשך וכרב הונא, וגם בזה נתבאר יותר בתמורה שם.

תוספות בד"ה ולד חטאת כו', וא"ת א"כ היכי משכחת לה חמש חטאות מתות, ולר"ש ניחא, ע"ש בדבריהם, ועפ"ז אפשר לומר דהא דפשיטא לן אליבא דר"ש דחטאת שכיפרו בעלי' תמות אפילו בהפריש לאחריות, ולא מצינו זאת מפורש לר"ש דאמר הכי. ועיין בתוס' פרק מי שהיה טמא (פסחים צ"ז ע"ב ד"ה אלא) ולפי דבריהם ז"ל ניחא, דע"כ ר"ש דקאמר בתמורה (ט"ז ע"א) דחמש חטאות הלכתא גמירי לה, וחשיב שם עברה שנתה וכיפרו בעלי' בתרתי, א"כ ע"כ צ"ל דכיפרו בעלי' אפילו בלא אבודה תמות, דאי באבודה דוקא א"כ היינו עברה שנתה לר"ל, אלא דאכתי קשה עברה שנתה אמאי חשיב לה באפי נפשה כיון דבעינן עמה כיפרו בעלי' באחרת, וי"ל דהכי גמירי הלכתא דריעותא דעברה שנתה אינו מגרע כח המיתה, אבל דוחק הוא, דא"כ אמאי לא חשיב נמי נמצאת בע"מ, ועוד בכל הסוגיא בתמורה דף ט"ז (ע"ב) דפליגי ר"ל ור' נתן אי ארבע גמירי למיתה או חדא לחוד ופריך התם למ"ד חדא גמירי לה וליחזי בהי גמירי, והשתא אי נימא דר"ש מודה לר"ל בעברה שנתה א"כ פשיטא דבהני דליתניהו בציבור גמירי לה, דאי בעברה שנתה וכיפרו בעלי' כיון דחדא גמירי למיתה ממילא אידך נמי למיתה אזלא, כגון אם עברה שנתה גמירי למיתה, והיינו ע"י אבודה ונתכפרו באחרת, א"כ ש"מ דכיפרו בעלי' לחוד נמי תמות, אלא העיקר נראה דלר"ש עברה שנתה לחוד תמות, ור"ל לא אמר אלא אליבא דרבנן, וכ"כ התוס' בשם (הרמב"ם) [הרשב"ם] ז"ל סוף פרק מי שהיה טמא (פסחים שם), והשתא צ"ל דלרבנן לית להו מנינא דחטאות המתות. והא דאמרי' וארבע גמירי לה או חדא גמירי לה זה קאי אליבא דר"ש, אבל לרבנן ג' גמירי לה לרעיה ואחת למיתה, ואפשר דכל הנך ג' דרעיה כולן נאמרו בהנך דליתניהו בציבור, ולהכי לא ילפי מזה דאין חטאת ציבור מתה משום דאין דנין אפשר משאי אפשר, אלא דלפ"ז תיקשי לדידן דס"ל כרבנן דר"ש דלית להו מנינא דה' חטאות א"כ אמאי פסק כר"ש בהא דאין חטאת ציבור מתה, הא לדידן תיקשי וכי דנין אפשר משאי אפשר, וכבר הארכתי בזה בתמורה שם, וגם במס' נזיר בחידושינו שם.

דף יא.

משנה, המפריש מעות לנזירותו לא נהנין ולא מועלין, מפני שראויין להביא כולן שלמים, ופירש"י ז"ל דבכל מנה ומנה מצינן למימר זה הפריש לשלמים, ומ"מ אפילו נהנה בכולן ג"כ אין מועלין בהן, כיון דלא נתברר איזהו מהן שלמים ואיזהו מהן חטאת ועולה. והתוס' (ד"ה המפריש) כתבו לפרש כפשוטו, דאם ירצה יביא בכולן שלמים, ודבריהם מבוארים בנזיר, דמירי הכא דאמר סתמא אלו לנזירותי, והבירה בידו להביא בכולן שלמים, ולדבריהם ז"ל משמע דאם אמר אלו לקרבנות נזירות דצריך להביא מהן גם חטאת ועולה אם נהנה מכולן שפיר מועלין בהם, וכן כתב התוי"ט במתני', אלא דמה שכ' כן בדעת רש"י ז"ל, מלשון רש"י ז"ל לא משמע כן, וכמש"כ. ומהא דאמרי' בברייתא בנזיר (כ"ו אלו לחטאתי והשאר לנזירותי מועלין בכולן מוכח כשיטת התוס' ז"ל, ולא כשיטת רש"י ז"ל, דהא התם ג"כ לא נתברר איזהו עולה ואיזהו שלמים, ועיין שם בתוס' בנזיר בחי' שם, ומדברי התוס' נראה דאם אמר סתם אלו לנזירותי יכול להביא לכתחלה כולן שלמים, וא"כ יפה הקשה המשנל"מ בהלכות איסורי מזבח (פ"ג ה"ח) מאי פריך ר"ל וליתני נמי כו' הואיל ויכול להביא תורים שלא הגיע זמנן, הא איכא איסורא להקדיש מחוסר זמן, ואולי יש לחלק בין בהמה לעוף לענין איסור להקדיש, והתוס' בד"ה מפני שהם כו' כתבו דבני יונה שעבר זמנן כדי נסבא, משום דלהא ודאי לא חיישינן שיביא דבר שאינו ראוי, כיון דלא יצא ידי נדרו בזה, אבל לתורים שלא הגיע זמנן שפיר חיישינן, כיון דכשרים לכשיגדלו, מדבריהם ז"ל נמי נראה דיכול להקדיש תורין שלא הגיע זמנן, ואין כאן איסור דמחוסר זמן וק"ל.

תוספות בד"ה אמרה תורה כו'. וא"כ לית לן למימר דלא מועלין כצ"ל.

תוספות בד"ה אין לך דבר שנעשית מצותו, וא"ת כו'. ולא הבנתי קושיתם ז"ל, דע"כ סמיך אהא דתרומת הדשן ועגלה ערופה הוי ב' כתובים ואין מלמדין, ומיעוטא הוי, דחוץ משני אלו אין מועלין לאחר שנעשית מצותן, ושפיר מקשינן לפני כפרה כלאחר כפרה, דגם קודם שנעשית מצותו אין מועלין בו, והיינו דחידש המתרץ, וכי יש לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו, דע"כ המקשן נמי ידע זאת מסברא דלאחר מצותו אין מועלין מדיליף ר' יוחנן לפני כפרה מלאחר כפרה, אלא דפריך אימא דהקישא איפכא לגלויי דגם לאחר כפרה מועלין, כיון דבתרווייהו מסברא קים לן דלפני כפרה יש בו מעילה ולאחר כפרה אין בו מעילה, ומהקישא ילפינן דלפני כפרה ולאחר כפרה שוין הם, ומנ"ל דלקולא, דלמא לחומרא, וע"ז משני וכי יש לך דבר כו', דהא אימעיט בעלמא משני כתובים דאין

לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו, ומש"ה ליכא לאוקמי הקישא לחומרא, וע"כ לקולא מקשינן, וק"ל.

שם גמרא, והרי תרומת הדשן דנעשית מצותו ומועלין בו כו'. כבר כתבתי לעיל בשמעתא דנהנה מאפר תפוח דמדברי הרמב"ם ז"ל משמע דליכא מעילה בפ"ע בתרומת הדשן. ושם כתבתי מה שיש לדקדק בדבריו ז"ל, וראיתי בתוס' ביומא דף נ"ט (ע"ב ד"ה והרי) שכתבו ג"כ דהא דאמרי' הכא דמועלין בתרומת הדשן לאו דוקא הוא, אלא איסורא בעלמא הוא דאיכא מקרא דושמו, אבל מעילה ליכא, דכבר נעשית מצותו, ולפ"ז הא דפריך הכא והרי תרומת הדשן לאו לאוקמי הא דפרכינן ואימא מה לפני כפרה כו', דהא בתרומת הדשן ג"כ אין מועלין בו, אלא דפריך לענין איסור הנאה, נימא דהקישא אתי לגלויי דלאחר כפרה נמי אסור בהנאה מה"ת כמו תרומת הדשן, ופשט הסוגיא לא משמע כן. ועוד דמנ"ל דבדם ליכא איסורא דאורייתא. דהא אין מועלין קתני, ואדרבא נקיים ההיקש בין לקולא בין לחומרא, [לחומרא] דלאחר כפרה נמי אסור בהנאה מה"ת כמו לפני כפרה, לקולא, דלפני כפרה נמי אין מועלין כמו לאחר כפרה, וכן מצינו בקדשים קלים דתנן גבייהו לא נהנין ולא מועלין, ואיסור הנאה מה"ת הוא, כמש"כ התוס' בתמורה דף ג' (ע"א ד"ה לא נהנין) וכתבו התם דהכי אמרי' במעילה דף ז', ואני לא מצאתי בזה שם שום משמעות לדברים אלו. ועוד קשיא לי לדבריהם מהא דאמרי' בפסחים דף (כ"ז) [כ"ו] (ע"א) ריח לאחר שתעלה תמרתו אין בו מעילה משום דנעשית מצותו. ופריך והרי תרומת הדשן כו', ומאי קושיא לדבריה' ז"ל דלמא בריח נמי איכא איסורא גם לאחר שתעלה תמרתו, וכדדייקינן התם אקול ומראה.

ובאותו ענין ראיתי דבר תימא (בתוי"ט) [בתוס' ישנים] ביומא שם (ס' ע"א ד"ה והרי) שכ' דהא דמועלין בריח קודם שתעלה תמרתו אינה אלא מדרבנן משום דאין בה ממש, ובפסחים שם משמע בהדיא דמועלין בריח וחשיב יש בו ממש, ע"ש. עכ"פ מסוגיא דפסחים משמע דתרומת הדשן יש בו מעילה, ומה שכ' התוס' שם דה"נ בעגלה ערופה ליכא אלא איסור בעלמא, נראה לי לומר דהכי קאמרינן, אין לך דבר שנעשית מצותו וישאר בקדושתו הראשונ' שהיה קודם שנעשית מצותו, וכל א' לפי ענינו, דבר שיש בו מעילה לא יהיה בו מעילה אחרת, ודבר שאין בו אלא איסורא בעלמא אחר שנעשית מצותו פקע איסורו ממנו, ובזה יתישב לי הא דאמרי' (פסחים כ"ו ע"א) דתרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובים הבאים כא', ופריך הניחא למ"ד והניחם שם מלמד שטעון גניזה, אלא למ"ד ראויין הן לכהן הדיוט מאי איכא למימר. ולכאורה מאי קושיא הא גם הוא מודה דיש בהם מעילה ואסור להשתמש בהן חול, רק כהן הדיוט מותר לעבוד

בהן, וזה מותר מן הדין, דאין זה מועל בהקדש, ומאן דאסר אינו אלא משום דכתיב והניחם שם מלמד שטעונין גניזה, הרי דלמ"ד דאינן טעונין גניזה ג"כ אכתי יש בהם מעילה גם לאחר שנעשית מצותן, ולמש"כ א"ש, דלר' דוסא עכ"פ אחר שנעשית מצותו יצאו מקדושתן הראשונ' אשר הוקדשו לכה"ג, ומה שמועלין בהן אחר כן אין זה מחמת קדושה הראשונ', אבל למ"ד שטעונין גניזה שפיר שמעינן דבקדושתי' קאי גם לאחר שנעשית מצותו, והוי ב' כתובים.

והנה בהא דמשמע כאן דאי לאו קרא דוהניחם שם מסברא היה לן למימר דכהן הדיוט מותר להשתמש בהם, י"ל מה שהקשו התוס' ז"ל ביומא (ס' ע"א ד"ה אלא) על הא דפריך הניחא למ"ד שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים, אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר, ואמאי לא משני דהוא ס"ל כמ"ד בגדי כה"ג טעונין גניזה, והוי שלשה כתובים, ועוד דהא ר' יהוד' הוא דקאמר ב' כתובים מלמדים, ואיהו הוא בר פלוגתא דר' דוסא דאמר דכהן הדיוט מותר להשתמש בהן מילבש, ור' יהוד' דריש ילבש לרבות את השחקים, ולפי הנ"ל ניחא, דאע"ג דר' יהוד' לא דריש ילבש כר' דוסא אפ"ה אפשר דס"ל הכי מסברא דאין לך דבר שנעשית מצותו ובקדושתו קאי.

אבל קשה לי מהא דקאמר רבי התם (יומא כ"ג ע"ב) על דברי ר' דוסא שתי תשובות בדבר כו'. ועוד דבר שנשתמש בהן קדושה חמור' ישתמש קדושה קלה, משמע דמסברא פשיטא לי' דכהן הדיוט אסור להשתמש בהן, והכא משמע איפכא משום דהוי דבר שנעשית מצותו, ע"כ צ"ל דלמ"ד שטעונין גניזה א"כ הוי נעשית מצותו, דאין ראויין עוד לשום עבודה, ואפ"ה אסורין בהנאה, ולדידי' הוי שפיר שני כתובים, אבל למ"ד כהן הדיוט מותר להשתמש בהם א"כ עדיין לא נעשית מצותו כלל, וליכא ב' כתובים.

שוב ראיתי ביומא (ס' ע"א ד"ה ראויין) שכ' רש"י ז"ל אהא דפריך אלא למ"ד ראויין הן לכהן הדיוט, ובגדי כהן הדיוט אין בהם מעילה, כדאיתא בקדושין פרק האיש מקדש (נ"ד ע"א) וכן כתב רש"י ז"ל הכא בשמעתין, וקשה לי על פירושו, חדא דהא דאין מועלין בבגדי כהונה לאו משום דאין בהם מעילה, אלא דלא ניתנה תורה למלאכי השרת, אבל לאחר שבלו יש בהן מעילה. ועוד הא ר' יהוד' ס"ל בקדושין דמועלין בבגדי כהונה, וא"כ מאי פריך אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר, הא לר"י יש בהן מעילה גם לאחר שנעשית מצותן, ע"כ נראה כמו שכתבתי.

ובאותו ענין ראיתי לכתוב כאן מה שצריך לי עיון בדברי הרמב"ם ז"ל בהאי דינא, דלפום ריהטא משמע מסוגיא דיומא (כ"ג ע"ב) דלא אסרה תורה לכהן הדיוט להשתמש בבגדי כהן גדול, אלא בבגדי לבן שנשתמש בהן ביוה"כ, דכתיב בהו והניחם שם, אבל ארבע

בגדים שנשתמש בהן כה"ג בשאר ימות השנה מותרים הם לכהן הדיוט, וכן משמע מהא דפריך רבי על ר' דוסא דדריש ילבש ללמד שכהן הדיוט מותר להשתמש בבגדי כה"ג ביוה"כ, הא אבנטו של כה"ג ביוה"כ לא זהו אבנטו של כהן הדיוט, ואמאי לא דריש קרא דילבש אבגדי כה"ג של כל ימות השנה דשוין הם באבנט, אלא ש"מ דלזה לא צריך קרא, ולכ"ע מותרים הם לכהן הדיוט, ודוקא לשל יוה"כ הוא דצריך קרא, משום דכתיב בהו והניחם שם, וא"כ הא דכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' כלי המקדש (ה"ה) דבגדי כה"ג טעונין גניזה מנ"ל, כיון דקרא דוהניחם שם לא קאי אלא אבגדי לבן של יוה"כ, ומנ"ל לחלק בין בגדי כה"ג לכהן הדיוט בכל ימות השנה ועיין במשנל"מ פ"ה מה' מעילה (הי"ד) שכ' דדעת הרמב"ם ז"ל דכל בגדי (כהונה) [כהן גדול] דין אחד להם, ולמה שכ' א"א לומר כן, וגם מדבריו ז"ל בפ"ח מה' כלי המקדש (ה"ה) משמע שהוא עצמו חוזר בו, ממה שהקשה על הריטב"א ז"ל דס"ל דבגדי כהונה קדושת דמים יש להן א"כ בגדי כה"ג אמאי יגנזו לאחר שבלו, יפדו אותם, ואי נימא דכל בגדי כה"ג בכלל והניחם שם הם אין כאן קושיא, אלא ודאי קרא דוהניחם שם לא נאמר אלא בבגד לבן של יוה"כ, וכן משמע מפירכא אחריתא דר' בגדים שנשתמש בהם קדושה חמורה ישתמש בהן קדושה קלה, והיינו דוקא בבגדי לבן שעובד בהן לפני ולפנים, אבל לא של כל ימות השנה, ואפשר לומר דמהאי טעמא כל בגדי כה"ג חשובין נשתמש בהן קדושה חמורה, דיש עבודות שנעשית דוקא בכה"ג ולא בכהן הדיוט, ומש"ה אסור לעשות בבגדי כה"ג איזה מצוה אחרת, וקרא דוהניחם שם איצטריך לבגדי לבן שלא ישתמש בהן ביוה"כ אחר והדברים חתומים עד עמוד הכהן לאורים ותומים, ועדיין צ"ע יותר בזה במקומות הלכה זו.

תוספות בד"ה אין לך דבר שנעשית מצותו כו'. עיין בתוס' בזבחים (מ"ו ע"א ד"ה אין לך) ובפסחים שכתב דדשן המזבח אין מועלין בו עד אחר הרמה, והוא נגד הש"ס דלעיל (ט' ע"א) במכילתין, וכבר כתבו התוס' ביומא (נ"ט ע"ב ד"ה אין לך) דזה אינו.

דף יא:

גמרא, משום דהוי תרומת הדשן ואיברי שעיר המשתלח שני כתובים כו'. הנה דבר זה לא נאמר בשאר מקומות כ"א בשמעתין, ולמה שכ' לעיל דגם לאחר שנעשית מצותו אפשר שיהיה בו איסור בעלמא א"כ אין ראי' מאיברי שעיר המשתלח דלית בהו אלא איסורא בעלמא, וילפינן לה מגזירה, אבל אין בהן מעילה, וכי תימא עגלה ערופה נמי אין בה מעילה אלא איסורא בעלמא, כבר כתבתי דעגלה ערופה שאני, דמתחלה נמי אין בה מעילה.

וראיתי בתוספת ישינים ביומא (ס' ע"ב ד"ה ועולה) שכ' דהא דאמרי' הכא עגלה ערופה ותרומת הדשן הוי ב' כתובים, היינו למ"ד עגלה ערופה מחיים נאסרה, אבל למ"ד לאחר עריפה לא שייך לומר דלאחר מצותה אסורה, כיון דעיקר איסורא הוא לאחר עריפתה, ולפ"ז יש להקשות לרבא דס"ל איברי שעיר המשתלח מותרין, ועגלה ערופה ס"ל דנאסרת לאחר עריפה, וא"כ מנ"ל למ"ד ב' כתובים מלמדין דבדם אין בו מעילה, כיון דתו ליכא תרי מיעוטי, וי"ל דהא (דאמרי') [אמרינן] בקדושין (נ"ז ע"א עיין שם) דתנאי פליגי בזה, וס"ל למ"ד ב' כתובים מלמדין כמ"ד מחיים נאסרה, או יאמר דלר' יהוד' הוי פטר חמור ג' כתובים, דהוא אסור לאחר עריפה, אלא דלפ"ז אמאי איצטריך הש"ס למימר בבכורות (י' ע"ב) אליבא דר' יהוד' דאיצטריך גז"ש דעריפה עריפה אף על גב דאסור מחיים משום דהוי אמינא דעריפה במקום פדיה קיימא, ואמאי לא קאמר משום דנעשית מצותו, וצ"ל דפטר חמור לא שייך בכלל זה דנעשית מצותו, משום דכלל זה אינו אלא בקדשים, ועגלה ערופה כפרה כתיב בה כקדשים, וכן כתבו בתוס' ישינים (יומא ס' ע"א ד"ה משום) אהא דלא חשיב ציפרי מצורע השחוטה דאסורה לעולם, ועיין בזה בתוס' סוף תמורה מה שכ' לענין הא דנשרפין אפרן מותר, ומה שכ' שם בחידושי ודו"ק.

ודרך אגב יש לדקדק בסוגיא דבכורות היכי ילפינן מגזרה שוה דעריפה דפטר חמור אסור לאחר עריפה, הא כתיב הכא הערופה לזו ולא לאחרת, ועוד אמאי לא קאמר התם דר' יהוד' מחיים נמי יליף לאסור פטר חמור מעגלה ערופה, לפי מה שכתבו דר"י ס"ל דעגלה ערופה מחיים נאסרה, ודברים אלו אין ענינם כאן ואין להאריך.

שם גמרא, לימא מתני' דלא כר"א ב"ר צדוק, ומשני אפילו תימא ר"א, דאי קלט. ופירש"י ז"ל דקלט מן האויר, וכתבו התוס' (ד"ה מה) דבכה"ג אין מצותה בשריפה, ולא ידענא טעמא מאי, ומה שכ' רש"י ז"ל דקרקע השית מקדש לי' ג"כ לא הבנתי, דמנ"ל הא, כיון דמקרא דבקודש ילפינן דמצותו בשריפה א"כ בכל גוונא מצותו בשריפה, ונראה דעיקר בזה גירסת הש"ס בסוכה (מ"ט ע"ב) לימא דלא כר"א דאמר דשריפתו בקדושה, אלמא דבקדושתו קאי וימעלו בו, ומשני אין לך דבר שנעשית מצותו כו', דמידי מעילה כבר יצתה וכן הביא רש"י ז"ל גירסא זו, אלא דמשמע מלשונו קצת דהשריפה אינו מחוייב, אלא אם רצה לשורפו, ולא משמע כן, אלא מצוה לשרפו מה"ת ואפ"ה אין מועלין בו, כמו בשר שנטמא לעיל, דאע"ג דטעון שריפה אין מועלין בו. וסייעתא מכאן למה שכ' לעיל דגם לאחר שנעשית מצותו איסורא איכא, ואין זה נגד הכלל כל דבר שנעשית מצותו אין מועלין בו, ולפ"ז לא מוכח נמי מקרא דושמו דמועלין בדשן, דדלמא לא אשמעינן קרא אלא דאסור הוא, אבל לא למעילה, כמו הכא בנסכים, ואיכא דאמרי לימא מתני'

ר"א דס"ל דשיתין לא היו חלולין עד התהום, ומשני אפילו תימא רבנן, דאי קלט, כן הוא הגירסא שם בסוכה וכן נכון.

שם משנה, דישון מזבח הפנימי והמנורה לא נהנין ולא מועלין, ובגמרא בשלמא כו'. פירש"י ז"ל הוא צ"ע מאוד, ומה שפי' לענין מקדיש דישון בתחלה היינו שמונח אצל החיצון אין דברים אלו מובנים, דאטו משום תערובות ימעלו בכולו.

וראיתי בתוס' יומא שם (נ"ט ע"ב תוד"ה והרי) שהאריכו בזה בשם ריצב"א ז"ל בפירושא דהאי שמעתא, ותוכן דבריו ז"ל כן הוא, דהא דתנינן לא נהנין הוא מה"ת, כדאיתא בירושלמי (יומא פ"ב ה"ב), ובתרומת הדשן ג"כ ליכא אלא איסורא בעלמא, והכי פריך, בשלמא מזבח החיצון נאמר בו ושמו, אלא דישון מזבח הפנימי והמנורה מנ"ל, ומשני מאל מקום הדשן, ואיתקיש דישון מזבח הפנימי והמנורה לתרומת הדשן דאית בהו איסור מה"ת. והרבה יש לדקדק בזה הפירוש, חדא, כיון דהמקשה לא ידע עדיין מקרא דאל מקום הדשן א"כ מנ"ל דלא נהנין מה"ת קאמר, דלמא מדרבנן קאמר, דהא בירושלמי נמי לא איפשיטא דאסור בהנאה מה"ת אלא מקרא דאל מקום הדשן. והיותר תימה, כיון דלדברי הריצב"א ז"ל כל הדשנים שוין לאיסורא, וא"כ הא דאמרי' בפסחים (כ"ו ע"א) ובכריתות (ו' ע"א) דריח לאחר שתעלה תמרתו אין בו מעילה, היינו דאין בו מעילה לשלם קרן וחומש, אבל אסור הוא בהנאה מה"ת, וכן כתבו התוס' שם, ומאי פריך התם הרי תרומת הדשן דנעשית מצותו ומועלין בו, הא בדישון המנורה נמי איכא איסורא, אלא ודאי נראה דהא דילפינן בירושלמי מאל מקום הדשן לאסור בהנאה לאו מדאיתקיש לתרומת הדשן, אלא מדקבע לו התורה מקום ממילא שמעינן דמן הנקברים הם ואסורין בהנאה, ובפירושו של סוגיא דשמעתין נראה עיקר כפי' האחרון של התוס' ז"ל דעל קביעות מקום קבעי הש"ס.

שם (גמרא) [משנה], המקדיש דישון בתחלה מועלין בו. ופי' התוס' ז"ל (ד"ה המקדיש) דמיירי בדשן אחר שנתרמה, וע"כ היינו בדשן שנשאר אחר התרומה, דבדשן התרומה עצמה הא בלא"ה מועלין בה, וכן כתבו התוס' ביומא, אבל גם זה לא הבנתי, דלמי יש כח להקדיש זה הדשן, כיון דאין לאדם זכות בו. ומה שפי' הרע"ב ז"ל דמיירי באומר דמי דשן זה עלי, ולהכי מעל משום דחסרי' וא"א לשער דמיו, כמה הי' שוה, מעילה כזו לא שמעתי מעולם, כיון דהדשן עצמו אינו קדוש, וכן תנינא בהדיא בברייתא בערכין (כ' ע"ב) דמי שור זה עלי אין מועלין בו, כיון דאין עליו לא קדושת הגוף ולא קדושת דמים, ואמאי לא נימא דימעול, כיון דאפחתי' מכספי' ע"י מעילתו, ולא יהי' נישום כ"כ כמו מעיקרא, אלא ודאי אין בזה משום מעילה, כיון דאין בעצמו שום קדושה, וע"כ צריכין

אנו לקבל פי' התוס' ביומא דבאפר כירתו קאמר, וכן כתב התוי"ט ז"ל בדעת הרמב"ם ז"ל, או אפשר לפרש המקדיש דישון בתחלה היינו שהקדיש בתחלת הקדשו של הקרבן גם הדשן, ושוב אינו יוצא מידי הקדש גם לאחר שנעשה מצותו ומועלין בו, השי"ת יודיע לנו תעלומות חכמה.

דף יב.

גמרא, הואיל ואין לעוף פדיון כו'. יש להבין בזה, וכי הא דמועלין במחוסר זמן הוא משום דיש לו פדיון, ואמאי לא ימעלו משום שקדוש קדושת הגוף וחזי לאחר זמן, והוי קדשי ה', וכן עושה תמורה משום האי טעמא, וגם בתורין שלא הגיע זמנן אמאי אין מועלין, דע"כ חייל עלייהו קדושת הגוף, מדקאמר דאליבא דר"ש בל"ת הם אם שחטן בחוץ. ועוד דאם אינה חלה עליהם אלא קדושת דמים היה להם פדיון, כמו שכ' התוס' בפרק המנחות והנסכים (מנחות ק' ד"ה העופות) דאם לא הוקדשו מתחלה אלא קדושת דמים יש להם פדיון, אלא ודאי קדושת הגוף נחית עליהם כיון דחזי לכשיגדלו, ואמאי אין מועלין בהן.

והרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ב הט"ז) כתב דדמי לחטאות המתות, ולא הבנתי, דהדברים ק"ו, מה כל אלו הרועות דלא חזיין לגופייהו לקרבן אלא עד שיסתאבו ויפדו ואפ"ה מועלין בהם, כ"ש תורים שלא הגיע זמנן, דהם עצמן ראוין לאחר זמן ועומדים להקרבה דמועלין בהן. וע"כ צריך לומר דלרבנן בעינן דוקא או שיהי' עליהם קדושת הגוף או קדושת דמים מיד, והיינו טעמא דבכל הני דרועות או מחוסר זמן דבהמה דחזי השתא לקדושת דמים עכ"פ אם יפול בו מום מש"ה מועלין בהם, אבל תורין שלא הגיע זמנן נהי דקדשי מ"מ כיון דע"י מום אין נפדין ולקדושת הגוף ג"כ לא חזי השתא מש"ה אין מועלין בהן, ואפשר לומר דבזה פליגי ר"ש ורבנן, דלר"ש הא דמועלין בתרווייהו בתורים שלא הגיע זמנן ובמחוסר זמן היינו משום דחזו לאחר זמן, וכמו שאמר לענין שחוטי חוץ, כל הראוי לבא לאחר זמן כו'. ורבנן לית להו האי סברא דראויין לאחר זמן, והא דמועלין במחוסר זמן הוא משום דחזי לאלתר לקדושת דמים לפדות ע"י מום, ויש לישב בזה מה שדקדקו התוס' ז"ל (ד"ה בשלמא) דאמאי לא קאמר נמי לר"ש טעמא משום דדמי למחוסר זמן, דהיינו הך, ועי' בתמורה דף י"ט ע"ב גבי פלוגתא דר"ש ורבנן במפריש נקבה לאשם ובמה שכתבתי שם, ודו"ק.

שם גמרא, אמר עולא קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ד"ת, אמר לי' רב חסדא וכי קדושה שבהן להיכן הלכה, א"ל מודינא לך כו'. פירש"י ז"ל בזה הוא בדרך א' עם פירוש הראשון של התוס' ז"ל (ד"ה וכי) דרב חסדא פריך עלי' וכי קדושה שבהם להיכן הלכה, ועולא

השיב לו ממתני' דבני יונה שעבר זמנן דתנן לא נהנין ולא מועלין, ונימא נמי קדושה שבהן להיכן הלכה, וכתבו התוס' ז"ל דמיירי אף בשהקדישה קודם שעבר זמנן. ולענד"נ דלא מיירי אלא בשהקדישה קודם שעבר זמנן. דאי הקדישה לאחר שעבר זמנן לא הוי חייל עלייהו אלא קדושת דמים לר"ש, ויש להם פדיון לשיטת התוס', ואמאי קאמר ר"ש דאין מועלין, אלא ע"כ מיירי בהקדישן קודם שעבר זמנן, ואמאי לא נימא קדושה שבהן להיכן הלכה, א"ל מודינא לך כו'. ופי' התוס' ז"ל דרב חסדא הוא דהדר בי' ואמר דמודינא דאין בו (מעלה) [מעילה] אלא מדרבנן, כדמוכח מבני יונה שעבר זמנן, ומה שאין מעילה אפילו מדרבנן בבני יונה שעבר זמנן הוא משום דדמין לחטאות המתות, וכדאמרי' בריש מכילתין, ואמר רב חסדא דקשיא לי', מי איכא מידי דמעיקרא לית בי' מעילה ולסוף איתי בי' מעילה, ואתורים שלא הגיע זמנן קשיא לי', דמשמע דלאחר זמן יש בהן מעילה, ואמאי, כיון דמעיקרא לית בהו מעילה לבסוף נמי לא ימעלו בהם, וכבר כתבתי הקושיא מהתוס' ז"ל על פירוש זה, דמה ענין קושיא זו להא דעולא. ועוד דאין כאן קושיא, דלמה לא ימעלו בהן לאחר שהגיע זמנן, כיון דחל עלייהו קדושת הגוף וראויין להקרבה, ומה שאין בהן מעילה מעיקרא הוא מפני שאין ראויין אז לקרבן וגם אין עומדין לפדיון.

ופי' התוס' ז"ל פי' אחר דרב חסדא מפרש קושיתו, דפריך עלי' דעולא דאמר דמעילה דרבנן איכא אפילו בקדשים קלים שמתו וכי קדושה שבהן להיכן הלכה, וכיון דבקדושה הראשונ' לא היה בהן מעילה א"כ לאחר שמתו ג"כ לא יהיה בהן מעילה, ופי' זה ג"כ קשה מאוד, דמנ"ל לרב חסדא דעולא קאמר אפילו קדשים קלים, דהא לא אמר עולא אלא דיצאו מידי מעילה, אלמא דמיירי בקדשי קדשים שהיה בהן מעילה מחיים, ועוד דמהיכא תיתי למיגזר בקדשים קלים מעילה לאחר מיתה, כיון דאפילו מחיים אין בהם מעילה, דטעמא דמועלין לאחר מיתה מדרבנן הוא משום גזירה דמחיים לא בדילי מיני'. ולשון הגמרא וכי קדושה שבהן להיכן הלכה ג"כ דחוק הוא מאוד לפי' זה, דמשמע דלחומרא קאמר, וכדאשכחן לרב חסדא נמי בשבועות דף י"א (ע"א) דפריך לעולא וכי קדושה שבהן להיכן הלכה ולחומרא ע"ש, ואפשר לישב דרב חסדא בתחל' פריך עליה דעולא מתרווייהו וכי קדוש' שבהן להיכן הלכה, ומ"ש לאחר מיתה אין בהם מעילה בקדשי קדשים, וכן מה שמשמע מדבריך דבקדשים קלים ג"כ יש מעילה מדרבנן ג"כ קשיא לי למה אתה מחלק בין לאחר מיתה למחיים, ובין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים צריכין להיות שוין מחיים ולאחר מיתה. והשיב רבה ממתני' דבני יונה שעבר זמנן, וחזר בו רב חסדא מקושיתו אקדשי קדשים, אבל חזר ופי' לו קושיתו בקדשים קלים מי

איכא מידי דמעיקרא לית בו מעילה ולבסוף יש בו מעילה, ומ"מ לא נתישבה דעתי בפי' הלכה זו וסתומה ועלומה היא ממני בעוונותי, השי"ת יאיר עיני.

ועיין בתוספתא פ"ק (ה"ג) דקתני התם חטאת שמתה מעצמה ועולה שמתה מעצמה אין מועלין בה. וצ"ל דמדאורייתא קאמר דאין מועלין בו. ובאותו ענין ראיתי במשנל"מ ז"ל בפ"ג (ה"ד) מהל' מעילה שהביא דברי הירושלמי פרק חלק (סנהדרין פי"א ה"ח) דפליגי ר"י ור"ל לענין קדשי עיר הנידחת אי מועלין בהם, ר' יוחנן אמר מועלין בו ור"ל אמר אין מועלין בו, ובירושלמי הגירסא איפכא, ר"י אמר אין מועלין בו כו'. ונראה דבכוונה כתב המשנל"מ איפכא, דהכי משמע התם מהא דפריך ליה ר"י לר"ל א"כ ליתני שש חטאות המתות, ואי ר' יוחנן קאמר דמועלין היכי מצי למיתני בהדי חטאות המתות דאין מועלין, וכן כתב הפני משה שם, ומ"מ נראה לי דר' יוחנן לא קאמר אלא דמועלין בהן מדרבנן, אבל מדאורייתא אין בהם מעילה, דלאו קדשי ה' נינהו, כיון דלא חזו להקרבה לא הן ולא דמיהן. ומה שאמרו שם בירושלמי בטעמא דר"ל דמ"ד מועלין בו כו' צ"ע. דזבח גופא לכאורה אין בו מעילה, כיון דזבח רשעים תועבה, ולאו קדשי ה' הם, ולא הבנתי זאת, אלא להערה בעלמא. וצריך לעיין יותר בזה, ובסוף סנהדרין (קי"א ע"ב) דאמרי' שללה ולא שלל שמים. ואי כל שפסול להקרבה הוא ודמיו אין בו מעילה א"כ לאו שלל שמים הוא, ואין כאן מקומו, ועיין בפי' הרע"ב ז"ל מה שכ' לחלק בין מחוסר זמן לתורין שלא הגיע זמנן, ולא הבנתי דבריו ז"ל, ומה שכתבתי נראה נכון.

דף יב:

משנה, חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין. התוס' ז"ל (ד"ה חלב) האריכו בזה ולקמן (י"ג במשנה דולד מעושרת. והעולה מדבריהם ז"ל דבביצי תורים ליכא איסורא דאורייתא, ובחלב איכא איסורא דאורייתא, או מהא דילפינן לקמן אמו אמו מבכור, או ממה שנאמר בפסולי המוקדשין בשר ולא חלב, וכמו שהאריכו בזה לקמן. ולענ"ד לא הוו צריכין לכל זה, כי בלא"ה ודאי איכא איסורא דאורייתא בחלב ובביצים, מהא דאמרי' בפרק העור והרוטב (חולין ק"כ דהקדש משקין היוצאין מהן כמותן, וחלב הוי כמו ציר ורוטב, וציר של קדשי מזבח וודאי אסור בהנאה, וכמה שכ' התוס' ז"ל שם בהעור והרוטב (שם ד"ה היכא) משום דילפינן חטא חטא מתרומה, ואין לומר דשאני חלב דחידוש הוא, דהא כבר גלי רחמנא דחלב טמאה אסור, וה"ה ביצים של הקדש אסורים מטעם זה. וכתבו התוס' ז"ל לקמן טעמא דמועלין בחלב חמורה בקדושת בדק הבית הוא משום דהקדיש גם החלב. ולפ"ז לא יקדש אלא החלב שהי' בשעה שהקדיש אבל לא החלב שבא לאחר מכאן, ולפי מה שכ' ניחא, דבקדשים היוצא מהן כמותן בין

בקדושת מזבח בין בקדושת בדק הבית. ע"כ בקדושת בדק הבית מועלין בחלב ובביצים משום דגם הם חזיין לבדק הבית, אבל בקדושת מזבח אף דהם כמותן ואסורין בהנאה מ"מ אין בהם מעילה, כיון דמתקיימא בלא חלב לאו גופא דזיבחא הוא, ולא מקרו קדשי ה' לענין מעילה, אבל המקיז דם אף על גב דהדם נמי לא חזי לשום דבר מ"מ כיון דגופא דזיבחא הוא מועלין בו, כיון דעיקר הזבח בר מעילה הוא, וכי היכי דמועלין בשופר של עולה אף שנתלש מחיים, וכמו שפי' רש"י ז"ל בר"ה (כ"ח ד"ה של עולה). וכתבו התוס' בסוף ד"ה חלב המקודשין, וראי' מדאמר בר"ה כו', אלמא דבשופר של שלמים איכא איסורא, ומ"מ ליכא מעילה, דלאו קדשי ה' הם. וראייתם בזה לא הבנתי, דלמה הביאו ראי' מזה, אי לומר דמצינו איסור ואין בו מעילה, פשיטא דבשלמים ליכא מעילה, ואי כוונתם להביא ראי' דאיכא איסורא בשופר של שלמים, הא אפילו מעילה יש בו בשופר של עולה, והיינו משום דגופא דזיבחא הוא, ולא בעינן דוקא שיהא החיות תלוי בו, וכבר דברנו מזה בתמורה דף ל"ב ע"ש.

והנה מסוגיא דר"ה (שם) משמע דבשלמים איכא איסורא דאורייתא ליהנות בהם, מדלא יצא בתקיעת בשופר של שלמים. אבל לפי מה שכ' הרמב"ם ז"ל (ה' שופר פ"א ה"ג) דבקול אין בו מעילה מה"ת, ואפ"ה לא יצא בו אי לאו דמצות לאו ליהנות ניתנו, וכמו שכ' הלח"מ ז"ל שם בה' שופר, א"כ אפשר לומר דליכא בשלמים אלא איסור דרבנן ואפ"ה לא יצא בו. אבל קשה הא דאמר רב יהוד' שם דבשל עולה יצא משום דנפיק לחולין ע"י מעילה, ואם ליכא אלא איסור דרבנן בהנאת הקול אמאי נפיק לחולין. ועיין מה שכ' הלח"מ ז"ל בזה, ודוחק, ומה שכ' בדברי הרמב"ם ז"ל דלהכי איצטריך לטעמא דמצות לאו ליהנות ניתנו משום דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ג"ז אינו מוכרח. ע"כ נראה דוודאי לרב יהוד' דאמר מצות ליהנות ניתנו איכא בתקיעת שופר של עולה מעילה מה"ת, דכיון דיוצא בו ידי חובתו הנאה גמורה היא, ומש"ה בשופר של עולה יצא, דיצא לחולין ע"י מעילה, ובשופר של שלמים לא יצא, ורבא אמר דבשל שלמים נמי יצא, דאין זה הנאה, ואליבי' באמת אינו יוצא לחולין גם תקע בשופר של עולה, אלא דאכתי איכא הנאה שנהנה מן הקול, ע"ז כתב הרמב"ם ז"ל דקול אין בו משום מעילה, וכ"ת למה ליה האי טעמא דקול אין בו משום מעיל' לענין שופר של עולה, הא אפילו יש בו מעיל' יצא משום דנפיק לחולין, יש לומר דמשום מזיד כתב כן דלא נפיק לחולין ע"י מזיד, ועוד דאפילו נפיק לחולין כי תקע באיסורא קתקע כדאמרי' התם בר"ה, ועכ"פ משמע דבשלמים איכא איסור הנאה מה"ת, וכן משמע בפסחים פרק כל שעה (כ"ז ע"ב) דמוקי לה בעצי שלמים וכן מוכח לקמן דגמר אמו אמו מבכור, ואפילו החלב אסור

בקדשים קלים. אבל צ"ע מהיכא ילפינן להאי איסורא, דמקרא דאוכל לפני זריקה לא שמעינן אלא אכילה, ומלקות נמי איכא, אבל הנאה לא שמענו. והתוס' ברישׁ תמורה כ' דבקדשי עו"ג נמי איכא איסורא דאורייתא, כמו בקדשים קלים. והרמב"ם ז"ל כתב בהדיא (ה' מעילה פ"ה הט"ו) בקדשי עו"ג דלא נהנין מדברי סופרים, ואולי מהא דילפינן לקמן אמו אמו שמעינן דקדשים קלים אסורין בהנאה, ועדיין צ"ע.

ובאותו ענין יש לי להעיר בדברי הר"ן ז"ל (ר"ה ז' ע"ב בדפי הרי"ף) שכתב לענין מודר הנאה מחבירו דמותר לתקוע לו שופר משום דמצות לאו ליהנות ניתנו היינו דוקא אם תוקע לו מעצמו, אבל אם אמר תקע לי אסור, דשליחותי' קעביד כדאמרי' בנדרים (ל"ה ע"ב) אי כהני שלוחי דידן אסור להקריב קרבנותיו במודר הנאה, וכן לענין תרומה אמרי' התם אי לדעתו דבעה"ב שליחותי' קעביד, וכן פסק הרמ"א ז"ל (באו"ח) בסי' תקפ"ט (סע"ז). והקשה בשעה"מ בה' שופר מהא דפליגי הפוסקים לענין הא דמלמדו מדרש אם אמר לו למדני, דהרא"ש ז"ל כתב דאפ"ה מותר, ולא שייך בזה שליחותי' קעביד, כיון דאין צריך הכא דעת ושליחות. והרמב"ן ז"ל כתב דה"נ אמרי' שליחותי' קעביד, וכן מבואר בי"ד השני דיעות (סימן רכ"א סע"ב). והכא גבי תקיעת שופר ג"כ בהאי פלוגתא תליא, ואמאי כתב הרמ"א ז"ל בפשיטות כהר"ן ז"ל דע"י שליחות אסור לתקוע לו. ולי נראה דבתקיעת שופר ג"כ בעינן דעת ושליחות, דהא אינו מוציא עד שיכוין שומע ומשמיע, והוי דומיא דקרבן למ"ד שלוחי דידן, ובמצות וודאי שלוחו הוא.

ועוד היה נראה לי דע"כ לא אמרי' דשליחותי' קעביד היינו היכא דהשליח עושה מעשה המוטלת עליו לעשות, כמו הקרבת הקרבן, או תקיעת שופר, דהמשלח הוא המחוייב בדבר, וכשהשליח עושה בשליחותי' הכי הוא מהנהו, וע"כ אסור לעשות שליח לתרום או להקריב קרבנותיו, אף על פי דבגוף המעשה אינו מהנהו דמצוה קעביד מ"מ בשליחותי' אסור, אבל לענין ללמדו מדרש אין עושה לו מעשה שמוטלת עליו, ואין השליחות מועיל כלום, אבל הרמ"א ז"ל כתב בי"ד סי' רכ"א (שם) דה"ה לכל דבר מצוה.

והקשה עוד בשע"המ לרב יהוד' דס"ל דמצות ליהנות ניתנו א"כ אמאי מלמדו מדרש. ותי' משום דדעת הנודר לא היה לאסור דברים כאלו, ולפ"ז אפילו לעשותו שליח מותר, וא"כ הא דבעי למיפשט אי כהני שלוחי דידן אי שלוחי דרחמנא מהא דמקריב עליו קיני זבין דלמא שאני התם דלא נדר אדעתא דהכי, ועוד דא"כ אפילו מקרא ילמדנו כיון דלא נדר אדעתא דהכי, ודברים אלו אין ענינם לכאן ע"כ קצרתי.

שם תוספות בד"ה כל הראוי למזבח כו'. שהרי הקרב והכרעים לא היו רוחצים אלא באמת המים וכן כתב (הרשב"א) [הרשב"ם] ז"ל בב"ב (ע"ט ע"א ד"ה מים). ומשמע

מדבריהם דאם היו רוחצים במים אלו היו חשובים ראוים למזבח. ולא הבנתי, דהיכן מצינו שיהיו המים מוקדשים לקדושת מזבח שיהיה שייך בהם מעילה, ולא מצינו הקדש בזה, וק"ל.

דף יג.

משנה, אבל הקדיש בור ונתמלא מים מועלין בהן ולא במה שבתוכן. וכתבו התוס' ז"ל דחצר הקדש אינו קונה, משום דאין יד להקדש. והקשה התוי"ט ז"ל דהא חצר לא גרע משליחות, ושליחות מצינו בהקדש, כדאמרי' בקדושין (כ"ג ובנדרים (ל"ה הני כהני שלוחי דרחמנא. ותמה עליו בצ"ק הא כתבו התוס' דמיבעי לן אי שלוחי דרחמנא לחוד הם או גם שלוחי דידן. ולא הבנתי תמיהתו, דא"כ ליפשוט בעיין ממתניתין. ועוד דהתוי"ט ז"ל כתב זאת לסמך בעלמא דאיכא שליחות בהקדש ובלא"ה נראה דיכול אדם לזכות מן ההפקר בשביל הקדש, וזכיה מטעם שליחות הוא, וכן כתב הר"ן ז"ל בנדרים דף ל"ד (ד"ה אמר) אלא דצ"ע מנא ילפינן דין שליחות בהקדש, ומהא דאדם זוכה מן ההפקר להקדש אין ראיה כ"כ, די"ל דההקדש הוא מצד זכותו, וכן מהני כהני אין ראיה, דוודאי היכא דעבדיה רחמנא שלוחא פשיטא דיש לו שליחות, אבל לזכות להקדש מאיליו מדין שליחות מנ"ל, דלמא לא ניחא לי' לרחמנא בשליחותו, ודווקא באדם הוא דאמרי' דכל שזכות הוא לו מסתמא ניחא ליה, אבל לא בשליחותיה דרחמנא, וצ"ע. ויש להסתפק בבור ונתמלא מים אי איסורא נמי ליכא במים הללו, או איסורא עכ"פ איכא, דומיא דשדה ונתמלאה עשבים, דלת"ק נמי איכא איסורא, כדאמרי' בפסחים פרק מקום שנהגו (נ"ו , ולקמן יתבאר אי"ה.

שם רבי יוסי אומר מועלין בגידולין. וכן פסק הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ה ה"ו), ועיין בכ"מ ובבה"ז מה שכ' בטעמו, ובתוי"ט העיר ע"ז מהא דאמרי' בפסחים שם גבי אנשי יריחו דהיו מתירין גמזיות של הקדש משום דס"ל אין מועלין בגידולין, ורבנן ס"ל נהי דמעילה ליכא איסורא מיהא איכא, משמע דכ"ע ס"ל דאין מעילה בגידולין. ולדידי לא תיקשי, דהתם ר"י קאמר להך מלתא דמיחו ולא מיחו תנן, ור"י ס"ל דאין מעילה בגידולין, כדאיתא בב"ב פרק המוכר את (הבית) [הספינה] (ע"ט ע"א) ומש"ה קאמר הש"ס דאפילו למ"ד אין מועלין בגידולין איסורא מיהא איכא. ועוד נראה דלא מצי הש"ס למימר דרבנן ס"ל דמועלין בגידולין, דאטו משום דאנשי יריחו נהגו כר' יהוד' ע"ז יאמר כי עשו שלא ברצון חכמים, או שימחו בידם חכמים, להכי איצטריך למימר דלכ"ע איסורא מיהא איכא ושלא כדין עשו אנשי יריחו, אבל להלכה שפיר קיי"ל דמועלין בגידולין.

ונראה דהאי איסורא אינו אלא מד"ס, דאם היה בהם איסור תורה אמאי אין מועלין בהם, כיון דהקדש הוא מה"ת, וכן משמע מהא דאנשי יריחו, דלדידהו ס"ל דאפילו איסורא ליכא בגידולין, ואי איסורא דאורייתא איכא לרבנן בזה איך היו טועין אנשי יריחו להתיר לכתחלה, ומוכח מזה דגידולין אלו לא דמי לחלב וביצים דלכ"ע אית בהו איסורא דאורייתא, כמה שכ' לעיל, וזה דלא כמה שכ' התוי"ט ז"ל דהא דתנינן לעיל (י"ב ע"ב) הקדיש חמורה מועלין בה ובחלבה, דאתי דווקא כמ"ד מועלין בגידולין, ולמה שכ' זה אינו, אלא הכי הוא עיקרן של דברים דבקדשי מזבח יש דברים שאסורין מה"ת, אבל אין בהן מעילה מפני דלאו קדשי ה' הם, כמו חלב וביצים דלאו גופה ממש הם, ובקדשי בדק הבית כל מידי דאית בי' איסורא דאורייתא יש בה מעילה ג"כ, ומש"ה בחלב חמורה מועלין לכ"ע, ומה שכ' עוד סיוע לדברי הרמב"ם ז"ל ממשנה נדרים דגידולי קונם ג"כ לא הבנתי, וכבר הארכתי בדינים אלו שם בחי' לנדרים.

שם תוספות בד"ה ואחרים מתנדבים כן, שהיו מתנין שלא יקדש החלב. ולא ידעתי מה מועיל תנאי בזה, הא הוי מתנה ע"מ שכ' בתורה, והעיקר כפי' השני של התוס' ז"ל, וכן פי' הרמב"ם ז"ל.

תוספות בד"ה אתיא כו' אמו אמו מבכור. והקשו התוס' ז"ל למה לי גז"ש דהחלב אסור, תיפוק לי' מהא דדרשינן (בכורות ו' ע"ב) גבי פסולי המוקדשין בשר ולא חלב, ורצו לתרץ דאיצטריך לאסור החלב בהנאה, דמבשר ולא חלב לא שמעינן אלא איסור אכילה, וכתבו לדחות האי תירוצא מחולין פרק השוחט, ולא ידעתי למה לא הביאו מבכורות דף ו' ע"ב דאיתמר שם בהדיא דחלב פסולי המוקדשין אסור אפילו בהנאה. וי"ל דע"כ לא אמרי' התם דחלב אסור בהנאה אלא למאי דבעי למימר דחלב דעלמא אסור באכיל', וא"כ ע"כ בשר ולא חלב אתי לאיסור הנאה, אבל למסקנא אין בה אלא איסור אכילה, אלא דאכתי הוי מצי הש"ס למידק מדאיצטריך גז"ש לאסור החלב בהנאה ש"מ דחלב דעלמא מותר גם באכילה, דאי אסור באכילה א"כ למה לי גז"ש, הא בלא"ה ידעינן דחלב פסולי המוקדשין אסור אפילו בהנאה כיון דחלב דעלמא ג"כ אסור באכילה, ולקמן יתבאר עוד בזה.

שם בא"ד לכן נראה למורי שיחיה כו' תדע מדאיצטריך למיכתב לא תגוז כו'. והקשה המשנל"מ ז"ל (ה' מעילה פ"א ה"ז) הא דאיצטריך לא תגוז למילקי עלה, דהא דתנינן (בכורות ט"ו ע"ב) הגוזז והעובד בפסולי המוקדשין סופג את הארבעים היינו משום דאהדרי' קרא לאיסורא קמא (חולין צ"ח ע"ב תוד"ה לחומרא), וקושיא גדולה היא. ונראה דע"כ איצטריך לומר כסברת התוס' ז"ל דמקרא דבשר ולא חלב לא הוי שמעינן שום

איסורא אי לאו דילפינן אמו אמו, וכן תזבח ולא גיזה ג"כ לא הוי דרשינן אי לאו דכתב רחמנא לא תגוז, דאי נימא דמתזבח ולא גיזה נפקא לן איסור גיזה ממשמעותא, ומבשר שמעינן לאיסור החלב, והוי כמו שנאמר בפירוש ולא חלב, או לאסור הגיזה בפסולי המוקדשין, א"כ מנ"ל למימר דאהדרי' לאיסורא קמא, דלמא אין כאן אלא איסור שנאמר בהו, אלא ע"כ צ"ל דממשמעותא דתזבח או ואכלת בשר לא הוי שמעינן איסור בגיזה וחלב, אלא כיון דנאסר החלב והגיזה קודם פדיון, וכשהותר בקרא דתזבח ואכלת בשר לא הותר אלא זביחה ולא גיזה, ובשר ולא חלב, וגיזה וחלב באיסורא קמא קאי כיון דלא הותרו, ולא איצטריך לן למימר הכא אהדרי' לאיסורא קמא אלא עדיף יותר דלא הותר כלל, וכדקאי קאי ומש"ה סופג את הארבעים.

ובזה יש לישב מה שהקשו התוס' ז"ל בבכורות (ט"ו ע"א ד"ה אהני) ובע"ג (ס"ז ע"א ד"ה א"ר יוחנן) אהנך דס"ל דאין לוקין אטעם כעיקר משום דאין בו אלא עשה דתעבירו באש, ואמאי לא נימא דאהדרי' לאיסורא קמא, ולפי מה שכ' ניחא, דהכא דווקא אמרי' הכי דלא הותר אלא זביחה ואכילת בשר, אבל גיזה כדקאי קאי, אבל התם דהאיסור נאמר בפירוש, דתעבירו באש משמע הגעלה או ליבון, אין לנו אלא עשה דתעבירו באש, ומנ"ל לאהדורי' לאיסורא קמא, וכן מה שהקשו התוס' ז"ל בביצה דף י"ב (ע"א ד"ה השוחט) אמאי אין לוקין על נדרים ונדבות בי"ט לב"ה דילפינן לה מלכם ולא לגבוה, ולא אמרי' אהדרי' לאיסורא קמא, ולפי הנ"ל ג"כ מיושב, דהתם לכם מיותר לאסור לגבוה אין לנו אלא האי איסורא לבד, וצ"ע בזה בדברי התוס' בכמה דוכתי.

שם בא"ד הקשו והא אין דנין אפשר משאי אפשר. ותירצו כיון דהך גז"ש דאמו אמו לא נמסרה אלא לענין הנקה ע"כ ילפינן מהדדי, ולא משמע כן בכמה דוכתי, ואפילו בהיקש אין דנין אפשר משאי אפשר, ועיין בתוס' במנחות דף פ"ב ע"ב. עכ"פ לא ניחא להו להתוס' בשיטה זו דמיירי בוולד חולין, על כן פירשו בענין אחר, דמתני' בוולדות קדשים מיירי, ואפ"ה אסורין לינק מאמן קדשים, וע"ז בעי מנא הני מילי, הא כתיב והיה ז' ימים תחת אמו, משמע דמותר לינק מאמו. ומשני דילפינן מבכור דתחת אמו לאו דוקא, כי היכי דבבכור לאו דוקא, דהא הקדש פטור מן הבכורה, עיין בדבריהם ז"ל. ומדבריהם נראה דעיקר הקושיא מנא הני מילי הוא מדכתיב תחת אמו, אבל אי לא הוי כתיב תחת אמו מסברא הוי ידעינן דהוולד אסור לינק, ולא ידענא אמאי, כיון דהוולד נמי קדוש למה יאסר לינק מן הקדשים, וי"ל כיון דהחלב מכח קדושת מזבח קאתי אסור להאכילו אפילו לבהמת הקדש, וא"כ אם הקדיש חלב מתחלה על מנת כן להניק לוולדי קדשים מותר להניקן, כיון דלזה הקדיש החלב. ובזה מיושב השגת הראב"ד ז"ל שהשיג

על הרמב"ם ז"ל שכ' (ה' מעילה פ"ג הי"ב) ואחרים מתנדבים כן, שאומרים חלב בהמה זו החולין יהיה הקדש לוולדות קדשים שינקוהו. ותמה הראב"ד ז"ל אם אמר יהיה הקדש מה מועיל, ולפי הנ"ל ניחא, דשפיר יכול להקדיש כגון זה לצורך וולדי קדשים, ועיין בכ"מ ז"ל דאסמכיה לפלוגתא דר"י ור"מ אם בגמר דבריו אדם נתפס, ואין צורך, ולשון מתנדבים משמע לי' להרמב"ם ז"ל דמתנדבין להקדיש החלב לצורך הוולדות, דאל"ה לא שייך לשון נדבה. ובאמת מבואר בתוספתא כפירושם האחרון, דאפילו וולדי הקדש לא יינק מן ההקדש, והכי תניא התם (מעילה פ"א הי"א) לענין פרה שדשה בכרשיני הקדש, דאפילו הקדיש הפרה והכרשינין והעמיר אין אומרין תאכל פרה את הכרשינין, אלא אחרים מתנדבין לה, והיינו דכל שהקדיש סתם הרי הוא קדוש לבדק הבית, ואסור להאכיל אפילו לבהמת הקדש, אם לא שהקדיש מתחלה לכך, כמו שכ' הרמב"ם ז"ל, ובפי' המשנה כתב הרמב"ם ז"ל דאיסור הנקה הוא משום דדמיא לגיזה ועבודה. ובזה נמי יתישב השגת הראב"ד ז"ל, דהיכא דלא הקדיש אלא החלב לא שייך חשש עבודה, אבל מלשונו ז"ל בחיבורו משמע דמחמת איסור הנאת החלב הוא דאסורין לינק ע"ש. ולפי סוגיא דשמעתין נראה דולד פסולי המוקדשין נמי יאסרו לינק מאמותיהם, כיון דחלבן אסור בהנאה, ולא מצאתי דבר זה מבואר, וגם עיקר דין חלב פסולין המוקדשין לא מצאתי כעת בדברי הרמב"ם ז"ל, ועוד דאכתי לא נתברר לי מנ"ל דחלב פסולי המוקדשין אסורין בהנאה, דהא ואכלת בשר ולא חלב כתיב, דאי משום דאיסור חלב כדקאי קאי א"כ גיזת פסולי המוקדשין נמי יאסר הגיזה עצמה כמו בקדשים, וצ"ע יותר בזה.

שם גמרא דישו שלך כו'. עיין בתוס' ב"מ דף פ"ז ע"ב בד"ה רעך ולא של הקדש. ולא הבנתי היאך שמעינן מדישו שלך ולא של הקדש, דהא דישו אשור קאי, ושל הקדש ג"כ דישו הוא. ולשון הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ח ה"ב) צריך לחסום הפרה שדשה בהקדש שנאמר לא תחסום שור בדישו, דישו הראוי לו, משמע דהא דאסור לאכול בהקדש הוא משום דכתיב דישו, היינו שמיוחד לו ומותר תמיד באכילתו, אבל של הקדש אינו ראוי לו, ולפיכך גם בשעת דישה אסור לאכול. וקצת צ"ע למה לי קרא לזה מהיכא תיתי נימא דמותרת לאכול של הקדש, דגבי פועל כתבו התוס' דס"ד כיון שהותר גזל לאכול של חבירו הוה אמינא דשל הקדש נמי מותר, אבל גבי פרה למה לי קרא, וי"ל דה"א דמשום צער בעלי חיים הותרה ג"כ בשל הקדש וק"ל.

דף יג:

משנה שרשי אילן של הדיוט כו'. מהך סתמא נמי סייעתא להרמב"ם ז"ל שפסק דמועלין בגידולין, לפי מאי דאוקים רבינא התם (ב"ב כ"ו להא מתני', ולחד תירוצא התם מוקים

לה כמ"ד אין מועלין בגידולין משום סיפא דשרשי הקדש שבאין בשל הדיוט, והקשו התוס' ז"ל התם (שם ד"ה אלא) אמאי לא אשמועינן תרווייהו בשל הקדש ולדידי קשיא למה לי כלל הך בבא לאשמועינן דאין מעילה בגידולין, הא כבר תנינן לעיל במתני' דאין מועלין בגידולין, ולפי הך נוסחא דגרסינן לעיל ברישא דברי ר' יהוד' אפשר לומר דבעי תנא דמתני' הכא למיסתם כמ"ד אין מועלין בגידולין, וק"ל.

שם משנה מעין היוצא מתוך שדה הקדש לא נהנין ולא מועלין כו'. ופירש"י ז"ל דהמעין יוצא מתוך שדה של חולין ונכנסת בתוך של הקדש, וכן פי' הרע"ב ז"ל בשם רבותיו בפי' המשנה, ונראה מדבריהם ז"ל דאם היה יוצא מתוך שדה הקדש היו מועלין בו, והיינו משום דניחא להו לפרש דמיירי מתני' אפילו אם היה המעין בשעה שהקדיש השדה, ולהכי אם היה יוצא משדה הקדש היו מועלין בו, אבל אם יוצא משדה הדיוט אף דעובר בשדה הקדש אין מועלין בהן, דהמים שהיו בתוכה בשעת הקדש אזלי והני אחריני נינהו, אלא דלפ"ז אף אם יוצא משדה הקדש אין מועלין בהן, דהני שהיו בשעת הקדש אזלי להו והני אחריני, והוי כבור ואח"כ נתמלאו דאין מועלין בו לכ"ע, וי"ל דמעין שאני, כיון שנובע הוא תמיד חל הקדישו אפילו לאלו שבאו לאחר הקדישו, כמו גידולי הקדש, דמשמע בתוספתא דטעמא דר' יוסי מפני שדרכן להתמלאות ודעתי' עלייהו להקדישן, כדאית' בתוספתא דמכילתין פ"ק (ה"י) אלא דלפי מה דמשמע מסוגיא דהמוכר את הספינה (ב"ב ע"ט ע"א) א"א לומר כן, דטעמא דר' יוסי בשדה ואילן מש"ה הוא, דהא הוי דבר שלא בא לעולם, ואינו יכול להקדיש דבר שלא בא לעולם כשלא יבא לרשותו לעולם, וכמסקנת דברי הר"י ז"ל שם בתוס' באריכות (שם ע"ב ד"ה אימור) וכאוקימתא דהתם, דדוקא בבא דרך חצירו לבורו, וכן משמע לשון המשנה, דטעמיה דר"י הוא משום דהוי גידולי הקדש, ע"כ נראה יותר דמיירי שהמעין יוצא מתחלתו משדה הקדש, ומעילה וודאי אין בו אפילו אם היה נובע כבר בשעה שהקדיש השדה, וכמה שכ' לעיל דהני אזלי והני אחריני נינהו, אלא דמ"מ לא נהנין בו אפילו היכא דיצא אחר הקדשו, כיון שעיקר מקורו הוא משדה הקדש, ועיין בתוס' חדשים במשניות, אבל בבור ונתמלא מים נראה דאפילו איסור אין בו. וכן שובך ונתמלא יונים, כיון דמעלמא באו אלו המים והיונים, ואף על גב דתנן ואין מועלין במה שבתוכן, דמשמע אבל איסורא איכא, אין הכרח מזה, דאיידי דקתני מועלין בו קתני אין מועלין במה שבתוכו, וה"ה דאיסורא נמי ליכא. אבל מלשון הרמב"ם ז"ל משמע קצת דבבור ונתמלא מים נמי איסורא איכא, שכתב בפ"ה (ה' מעילה פ"ה ה"ו) אבל המקדיש בור ריקן ואח"כ נתמלא מים אין מועלין בו, וכן הזבל והפרש שבחצר הקדש לא נהנין ולא מועלין, ומה יעשו בהן, ימכרו ויפלו דמיהם

ללישכה, משמע דאכולהו קאי, גם אבור ונתמלא מים ושובך ונתמלא יונים, אלא דלפ"ז הא דאמרי' לעיל (י"ב ע"ב) הזבל והפרש שבחצר הקדש לא נהנין ולא מועלין אין צריך לפרש דבזבל ופרש של קרבנות איירי, אלא אפילו זבל ופרש דעלמא כיון שהוא בחצר של הקדש, ולעיל לא משמע כן, מדפריך מינה על דם דמועלין בו, וי"ל דבכל זבל מיירי, בין בזבל דעלמא בין בזבל דקרבנות, ועדיין צ"ע.

שם משנה, נתנן בצלוחית מועלין בהן. ופליגי ר"י ור"ל בגמ', ר' יוחנן אמר מועלין בכולו, אפילו יותר מג' לוגין, משום דס"ל אין שיעור למים, ור"ל אומר מועלין בג' לוגין, דיש שיעור למים. והנה יש לפרש פלוגתייהו בתרי אנפי, אליבא דמ"ד יש שיעור למים, או דס"ל דאף שיש בצלוחית יותר מג' לוגין מ"מ מועלין בג' לוגין מתוכן, כי הג' לוגין הראשונים ראויין הם לקדשי ה', אבל אין מועלין במותר, אלא דא"א לומר כן, דכיון דמעל בראשונים אם כן מה שנשאר ראוי הוא לניסוך, דבמה שמעל בראשונים לא נפסלו השנים, וצ"ל דמיירי היכא דמעל בכולן בב"א, ואמר ר"ל דאין משלם קרן וחומש אלא מג' לוגין ולא יותר. ומדברי התוס' ז"ל (ד"ה אבל) משמע איפכא דבמים הראשונים אין בהם מעילה, אלא בג' לוגין אחרונים (נשתיירו) [שנשתיירו]. ודברי היש מפרשים שהביאו התוס' ז"ל לא הבנתי, דמה ענין שיעור ג' לוגין לענין מעילה, דשוה פרוטה יש בו מעילה, ואפילו כ"ש, או אפשר לומר דלר"ל היכא דאיכא יותר מג' לוגין אין בו מעילה כלל אפילו בכולן, כי אין הכלי מקדש דבר שאינו ראוי, כמו יותר מכשיעור, אלא דלישנא דהש"ס לא משמע כן.

ובזבחים פרק השוחט והמעלה (ק"ו ע"ב) תנינן בברייתא המנסך ג' לוגין מים בחוץ חייב. ר"א אומר אם מלאן לשם חג חייב, ואמרי' התם דביש שיעור למים פליגי, ופירש"י ז"ל דת"ק ס"ל דאפילו ביותר מג' לוגין חייב, ור"א ס"ל דוקא אם מלאן לשם חג היינו שיעור ג' לוגין דוקא, אבל יותר מג' לוגין פטור, משום דלא קדשינהו כליו, משמע דביותר מג' לוגין אפילו ג' לוגין אינן קדושים. והתוס' ז"ל (שם ד"ה ביש) פי' שם בע"א, דת"ק דוקא ג' לוגין קאמר, ור"א ס"ל דאין שיעור למים, ומש"ה אם מילאן לשם חג אפילו פחות מג' לוגין חייב, משמע מדבריהם ז"ל דמ"ד אין שיעור למים אין להם שיעור לא למעלה ולא למטה, וא"כ תיקשי על הרמב"ם ז"ל דהכא (ה' מעילה פ"ב ה"ט) פסק כר' יוחנן דמועלין בכולן ואין שיעור למים ובה' מעשה הקרבנות (פי"ט ה"ג) פסק דהמנסך פחות מג' לוגין בחוץ פטור, ולדברי התוס' ז"ל הם תרי פיסקי דסתרי אהדדי, וע"כ צ"ל לדעתו ז"ל דאין שיעור למעלה, אבל יש שיעור למטה, אבל לא ידענא טעמא מאי, דממ"נ אי איתקיש

לניסוך היין יהיה לו שיעור בין למעלה בין למטה, ואי לא איתקיש ליין מנ"ל דיש שיעור למטה, ועיין שם בזבחים.

שם משנה, ערבה לא נהנין ולא מועלין, נוהגין היו הזקנים שנהנין ממנה בלולביהם. ופירש"י ז"ל דלאחר זקיפה לכ"ע נהנין ממנה, ואני מסתפק בזה, דהיכי מהני נעשית מצותו, גבי קדושה גמורה. דאחר שנעשית מצותו יצא מקדושתו. אבל איסור הנאה דערבה נראה דאינה אלא מדרבנן ומנא לן דלאחר שנזקפה יצתה מכלל האיסור, ועוד דקודם זקיפה בלא"ה אסור בהנאה כמו אתרוג ולולב שמוקצין למצותן, אבל משום דדמין לקדשים אסורין אפילו לאחר זקיפה, כמו כל קדשים דלא נהנין בהם אפילו לאחר שנעשית מצותן, וי"ל דמהא דר"א בר צדוק שאמר דנוהגין היו הזקנים ליהנות בהן בלולביהן, ומשמע דאפילו ביום ראשון דבעינן שלכם היו נוהגין כן, מזה מוכח דלאחר זקיפה מותרין בהנאה, ושפיר מיקרי לכם, אבל אין זה מוכרח. ובטעמיה דר"א בר צדוק פי' התוס' (ד"ה ערבה) משום דמצות לאו ליהנות ניתנו, קשה לי, דהתינח לרבא (ר"ה כ"ח ע"א), אלא לר' יהודה דס"ל מצות ליהנות ניתנו מ"ט דר"א, ועוד דרבא נמי מודה גבי שופר של עולה דאסור לתקוע בו לכתחלה, ומ"ט עשו הזקנים כן לכתחלה, ולפי מה שכ' לעיל דאיסור הנאה זה אינו אלא מדרבנן אתי שפיר, דס"ל לר' אליעזר בר צדוק דגבי מצוה לא גזרו, ואתי שפיר בזה מה שתמה התוי"ט ז"ל על הרמב"ם ז"ל למה לא פסק כר"א, הא קי"ל דמצות לאו ליהנות ניתנו, ולפי הנ"ל אתי שפיר, דת"ק ס"ל דמ"מ גם למצות לולב אסור לכתחלה כמו בשופר, ומה שמצינו למשנה ג' פ"ד דנדרים, מודר הנאה שאני, כדאיתא בר"ה שם המודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו שופר ושופר של הקדש לא יתקע בו, וכש"כ דאתי שפיר לשיטת הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ה ה"ו) שפי' לערבה דמתני' דלא מיירי בערבה של מזבח, דמשמע ליה דבזו הערבה אין כאן קדושה כלל, אלא מיירי בערבה הגדלה בשדה הקדש, דאע"ג דבשאר גידולי הקדש מועלין בהן בערבה לא נהנין ולא מועלין, אבל עכ"פ אית בה איסור הנאה מה"ת, ואסור להניחה בלולב, וכבר השיג הראב"ד ז"ל על זה, דאמאי אין כאן מעילה, ומה שתי' הצ"ק ז"ל דמיירי במחובר, ואין מעילה במחובר, הוא תמוה, דמאי אריא ערבה, כל גידולי הקדש אין מועלין בהן במחובר. ועוד לפ"ז מ"ט דר"א בר צדוק דאמר דהזקנים היו נהנין ממנו בלולביהם, הא איכא מעילה בתלוש.

אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפי' המשנה דדוקא ערבה הגדילה בשדה הקדש אין מועלין בה, משום דלא חזיא כלל, ואינה נמכרת ואינה ראויה לשום דבר, ומש"ה אין מועלין בה לכ"ע, וזה הוא דעתו בחיבורו, אבל פי' חדש הוא, ועוד דמעדותו של ר"א בר צדוק משמע

דקאי אערבה שבחג, דבזמן לולב הוא, ואולי יש לומר דמתני' מיירי בערבה של מקדש, אלא דמשמע ליה להרמב"ם מסידוריה דתנא דמתני' דתני להאי בבא הכא בין הני דינא דמיירי בגידולי הקדש ש"מ דאיסור הנאה דערבה הוא ג"כ משום גידולי הקדש, והיינו דהיו נוטלין אותו ממקום מוצא סמוך לירושלים (סוכה מ"ה ע"א), ואולי שדה הקדש היתה, כי היתה נקראת שדה קלניא ופטורה ממס, אבל מחמת עצמה אין בה איסור, כי מצוה מחויבת היא כמו ערבה שבלולב, לא מיבעי למאן דיליף לה מקרא (שם ל"ד ע"א), וערבי נחל אחד ללולב ואחד לערבה, וודאי אינה אלא מצוה בעלמא כמו ערבה שבלולב, אלא אפילו למ"ד הלכה היא ג"כ אין בה שייכות קדושה, אלא מצוה לכל ישראל היא, ומפני שזוקפין אותה אצל המזבח משום זה (אין) [יש] בה דין הקדש, וכן המים שבכד של זהב דלא נהנין ולא מועלין הוא ג"כ מהאי טעמא דהביאו אותן במקום הקודש, והוי דומיא דמעין היוצא משדה הקדש, ולהכי נקט תנא דמתני' דין מים וערבה בין דיני גידולי ההקדש, כ"ז נראה לי לדעת הרמב"ם ז"ל.

דף יד.

משנה הקן שבראש האילן כו'. ביאור סוגיא זו עיין בדברי הרמב"ם ז"ל (פ"י) [פ"ז] מה' עו"ג (הי"ג) בלח"מ ובמשנל"מ ז"ל שהאריכו בזה, ובביאור דברי הרמב"ם ז"ל, שחילק בין הקדש לאשירה, דבהקדש אסור גם כן דאייתי מעלמא, ובאשירה מותר הקן דאייתי מעלמא, ופירש"י ז"ל ב(מ"ב ד"ה לא נהנין) הטעם משום דעו"ג בדילי מיניה. ול"נ דמידי דהוי אבור ונתמלא מים, אשפה ונתמלא זבל דלא נהנין בהקדש, ובע"א כה"ג שרי. ועוד דלפי מאי שכתב הבה"ז ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל (ב"ב ע"ט ד"ה והא) דיש יד להקדש, אלא דאין מועלין בהן, א"כ הכא בהקדש וודאי איכא איסור בקן דאייתי מעלמא, אבל מהא דפריך הש"ס אי הכי אמאי לא נהנין משמע דזה לא דמי לבור ונתמלא מים, משום דזה דרך להתקיים המים בבור, ודמי קצת לגידולי הקדש, וכן היונים בשובך, אבל הקן בראש האילן לא דמי כלל לגידולין, ואי משום יד, וכמה שכ' בשם הרמב"ן ז"ל ג"כ לא שייך הכא, דבעינן חצר המשתמרת, ואילן לאו משתמר הוא, ואין בו דין יד. אכתי צריך לדקדק מהא דפסק הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ה ה"ז) דאפרוחים שאינן צריכין לאמן בהקדש נמי מותר, ומשמע אפילו בקן דאייתי מגופא ומ"ש בשובך ונתמלא יונים דלא מחלקינן, וכל היונים אסורים בין גדולים בין קטנים, ולדברי הרמב"ם ז"ל י"ל דהכא לא שייך יד כיון דאינו משתמר, וכמה שכ' לעיל, אלא דעיקר סברת הרמב"ן ז"ל קשה לי, דכבר כתבתי לעיל דכל דבר של בדק הבית כשחל עליו קדושה מה"ת יש בו מעילה ג"כ, כמו חלב חמורה, דכיון דקדוש הוא צריך שילכו דמיו לבדק הבית וממילא אית

ביה מעילה, וא"כ אמאי אין מועלין ביוני שובך, ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' עו"ג שכתב טעם איסור הביצים ואפרוחים שצריכין לאמן מפני שהאשירה נעשה בסיס להם, והראב"ד ז"ל כתב משום דהוי גידולי אשירה, ויפה כתב הכ"מ ז"ל דא"כ אפילו אינן צריכין לאמן נמי ליתסרו, אלא וודאי אין כאן אלא איסור דרבנן מטעם שנעשה בסיס, והיינו דמצינו איסור שחוזר להתירו, ואף על גב שהיו האפרוחים אסורין בשעה שהיו צריכין לאמן כשנתגדלו ואין צריכים לאמן מותרים.

והנה הכא מצינו דהקדש חמור מאיסור אשירה, דבהקדש הקן עצמו אסור, ובאשירה מותר, וגבי גידולין גמורים אשירה חמורה, דבאשירה אסורה אפילו גידולין הבאין לאחר מכאן, וגבי הקדש פליגי תנאי בזה, וכבר כתבתי דלמ"ד אין מעילה בגידולין איסור תורה נמי אין בהן, וצריך לעיין בזה בע"א בסוגיא דאשירה שם, וכאן קצרתי ודו"ק. וי"ל עוד דבקדושת בדק הבית לא שייך לאסור הגידולין, מחמת דאין קדושתן קדושת הגוף אלא קדושת דמים. ומה שפי' התוס' כאן (ד"ה שבאשרה) דלשינויא דר' אבוה הקן אסור אפילו באייתי מעלמא עיין במשנל"מ (ה' עבו"כ שם) מה שדקדק ע"ז, ועיין בתוס' בע"א (מ"ב ע"ב ד"ה ורבי אבהו) שפי' דלר"א הקן מותר ע"ש.

רש"י בד"ה לעולם אימא לך כו', ולא קשיא לר' יוחנן כו'. עיין במשנל"מ ז"ל (שם ד"ה ודע דרש"י ז"ל במעילה) מה שהגיה בדבריו ז"ל.

שם תוספות בד"ה בונין בחול ואח"כ מקדישין. ופי' התוס' ז"ל (ד"ה קונין) הטעם משום דא"א לחלל המעות על המלאכה, ומחלקין בין נדבת ציבור לנדבת יחיד, דבנדבת ציבור שייך לב ב"ד מתנה עליהם, ולענין דבר שקדוש קדושת הגוף מצינו איפכא, דבמותר הקטורת של ציבור מחללין אותה דוקא על מעות האומנין, ולא בשכר האומנים. ויחיד שהתנדב דבר הראוי למזבח כגון קטורת אית ליה לר"ע דמתחלל על המלאכה, וכמו שכתבו התוס' בשבועות דף (י"ב) [י'] (ע"ב ד"ה מפרישין). ובלא"ה נראה לכאורה דהא דפליגי אי הקדש מתחלל על המלאכה היינו דוקא בקדושת הגוף, או קדושת דמים שלא ניתן להוצאה, כמו טלית של הקדש כדאיתא בתוספתא דמכילתין (פ"א הי"א) ובדברי הרמב"ם ז"ל פ"ח מה' מעילה (ה"ג) אבל מעות למה לא יתן אותן בשכר המלאכה כיון שע"מ כן הקדישן. ועוד יש לדקדק בדבריהם ז"ל אמאי לא הקשו מכל הני דנותנין שכרן מתרומת הלשכה, כמו בית אבטינוס, וע"כ צ"ל דצורך קרבן כקרבן דמי, וכמו שכ' הר"ב ז"ל בשקלים (פ"ד מ"ב), א"כ הכא נמי אמאי לא יתנו מעות שהתנדב לבדק הבית לצורך בנין הבית, וצ"ל דעכ"פ הכי שפיר טפי, כיון דאפשר לעשות תקנה.

דף יד:

שם מותר הקטורת מה היו עושין בה כו'. עיין בכריתות דף ו' (ע"א) שפירש"י ז"ל (ד"ה מפרישין) דבאומני בנין איירי, ותמה שם הבאר שבע ז"ל דלא איירי אלא באומני בית אבטינס ולא הבנתי, דהא משמע הכא להדיא דבאומני בנין איירי. וכן כתבו התוס' בשבועות דף (כ') [י'] (ע"ב ד"ה מפרישין) אלא דיש לדקדק מנ"ל לסוגיא דילן דמיירי באומני בנין ותיקשי ליחליה אבנין, דלמא איירי באומני בית אבטינס, וי"ל משום דתנינן התם בשקלים (פ"ד ה"ב) המקדיש נכסיו והיו בהן דברים ראויין לקרבנות ציבור ינתנו לאומנין בשכרן דברי ר"ע, ואומנין דהתם ע"כ אומני בנין קאמר, דאומני בית אבטינס נותן להם שכרן מתרומת הלישכה ולא (מנסכים) [מנכסים] אלו שהן לבדק הבית, כמו שפי' הר"ב ז"ל. ומטעם זה יש לדקדק על דברי הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שכ' דהך מתני' דמותר הקטורת אתיא כבן עזאי, ולא כר"ע, ואי מיירי באומני בנין אין ראיה, כמו שכתבו התוס' ז"ל בשבועות שם, אלא דהרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שם בשקלים מפרש גם להנך אומנין דהמקדיש נכסיו באומני קטורת. ולא זכיתי להבין דבריו ז"ל, דלמה יתנו שכרן מהני נכסים דקדושת בדק הבית עליהם. הן אמת דבירושלמי משמע דבאומני קטורת איירי, דאיתא התם דמהני מעות שחזרו לקדושתן מקיצין בהם את המזבח, ואי מיירי בשכר אומני בנין יותירו לבדק הבית, אלא דצ"ע התם בחילופי גירסאות, ועיין בירושלמי ובק"ע מה שכ' בזה.

פירש"י ז"ל בסוגין אינו מיושב קצת, וכן בדברי התוס' ז"ל אין הדברים מסודרים, ועיין בשבועות שם ברש"י ותוס' ז"ל הדברים מבוארים יותר.

רש"י שם בד"ה רב פפא כו'. דאי אפשר דלא ליתבו בטולא, וכן כתב הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ח ה"ד), ולכאורה מש"ה לא הוי גזרינן, דאין בזה אלא איסור דרבנן כדאיתא בפסחים (כ"ו ע"א) גבי צילו של היכל.

שם גמרא, כי תנן מתני' בעצים דיומיה. וללישנא קמא דטעמא משום שכר האומנין לא תיקשי ממתני', משום דללישנא קמא אין איסור בדבר אם קנו אבנים ועצים בדמי הקדש, אלא דלכתחלה לא היו עושין כן, ועיין במשנל"מ סוף ה' שקלים מה שכתב שם.

ובהא דאין מועלין בשיפה ונביה פירש"י ז"ל משום דהגזברין לא הקדישו אלא העצים ולא שיפוי ונביה, ומש"ה פירש לעיל במקדיש החורש דמועלין בכולו היינו אפילו בשיפה ונביה, אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בחיבורו (ה' מעילה פ"ה ה"ט) נ"ל דהא דאין מועלין בשיפה ונביה הוא משום דאין ראויין לשום מלאכה והוי כמו ערבה דלעיל, והא דמקדיש את החורש מועלין בכולו, פי' (שם ה"ח) דקאי אדסמיך ליה, דאם הקדיש

האילן בקן שבראשו לא נהנין ולא מועלין, אבל אם הקדיש החורש כולו מועלין גם בקן שבראש האילנות או מה שביניהם, אלא דלמאי דמוקי לה הש"ס בקן דאייתי מגופא דאילנא ובגידולין הבאין לאחר מכאן ק"ק אמאי מועלין במקדיש החורש בקן דאייתי מגידולין הבאין לאחר מכאן, ודו"ק.
הדרן עלך פרק ולד חטאת

פרק רביעי

דף טו.

תוספות בד"ה השתא יש לומר כו'. ולפירושם ז"ל אינו מדוקדק הא דאמר האי קדושת הגוף והאי קדושת דמים כו', הא עיקר הקושיא מטעם דמסיפא שמעינן לה נמי דקדשי מזבח מצטרפין, ועוד דבנוסחת המשניות איתא קדשי מזבח וקדשי בדק הבית מצטרפין זע"ז, ע"כ נראה דהכי פריך, אמאי לא תני בקצרה קדשי מזבח וקדשי בדק הבית מצטרפין זע"ז, והוי שמעינן הכל.
שם רש"י בד"ה למעילה, לחייב משום מעלה בחוץ, ובמתניתין לא תני לה משום דמתני' איירי בכל הזבחים, ובבשר קדשי קדשים אין בו משום מעלה בחוץ, ולקמן יתבאר דמשמע ליה להש"ס דמתני' לא איירי אלא בקדשי קדשים, ולא בעולה, ועיין בצ"ק מה שכ' בזה.
תוספות בד"ה מחוורתא כו'. מדבריהם נראה דלא היה בגירסתם בדברי ר' ינאי בדק הבית ועולה, אלא בדק הבית לחוד, והקשו דרבי ינאי אדרבי ינאי מהא דתמורה, ומסקו דרבי ינאי לא בא להוציא אלא קדשי קדשים כמו חטאת ואשם, אבל עולה ובדק הבית שניהם שוין, וכולן לה' הם, ולפי דבריהם יש להבין מאי פריך על ר' ינאי ממתני', דלמא מתני' איירי בעולה, כמו שפי' התוס' במתני'. ולזה יש לומר מדלא קתני במתני' העלאה בחוץ ש"מ דבחטאת ואשם מיירי אבל הא קשיא מאי פריך מהא דעולא דאמר קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה, ש"מ דמחיים אית בהו מעילה מה"ת, ומש"ה מפיק דברי ר' ינאי מפשטיה, ומאי קושיא, דלמא בעולה קאמר עולא, וי"ל דלישנא דקדשים שמתו לא משמע דקאי בעולה לחוד.
ומסקנת התוס' ז"ל בד"ה מהאי קרא כו' הכי הוא, דמריבויא דכל חלב שמעינן דיש מעילה בבשר קדשי קדשים קודם זריקה ובאימורים של קדשים קלים לאחר זריקה, ואף על גב דכל חלב נאמר באימורים מ"מ שמעינן נמי בשר קדשי קדשים לפני זריקה, מדחזינן דקדשי ה' לאו דווקא, וכן איתא להדיא בתמורה דף ל"ב ע"ב, אלא דצריך לדקדק

מנ"ל דבשר קדשי קדשים איתרבו למעילה, דלמא לא איתרבו אלא אימורי קדשים קלים דסלקי לגבוה, וצ"ל דבשר קדשי קדשים קודם זריקה נמי לה' הוא, אלא דאחר זריקה כהנים משולחן גבוה קזכו, וכיון דחזינן מכל חלב דלא בעינן דוקא קדשים המיוחדים לה' לגמרי, אלא אפילו בחלק המיוחד מהם לה' שייך בו מעילה, ע"כ בשר קדשי קדשים נמי אף על גב דאחר זריקה אין בו מעילה מ"מ קודם זריקה מועלין בהם, דבאותה שעה קדשי ה' הם, ואיתרבו מלה', ואפילו חרמי כהנים אמרינן התם דאיתרבו מלה'.

ואגב נבאר קצת דין אזהרת מעילה מאין באתה, רש"י ותוס' ז"ל כתבו דילפינן חטא חטא מתרומה, כדאיתא בסנהדרין פרק הנשרפים (פ"ד ע"א). והקשו התוס' ז"ל (זבחים מ"ה ע"א ד"ה דומיא) מנ"ל אזהרה בקדשי בדק הבית דלא ילפינן מתרומה אלא מידי דקדוש קדושת הגוף והרמב"ם ז"ל כתב בריש הל' מעילה (פ"א ה"ג) ובמנין המצות דילפינן מונדריך שנאמר בקרא דלא תוכל לאכול בשעריך, ועיין במשנל"מ בריש הל' מעילה (שם) שהאריך בזה. ובאמת קצת קשה אמאי לא יליף חטא חטא מתרומה, ובסוגיא דמכות (י"ז ע"א) צריך לעיין היטב, כי שם משמע דקרא דונדריך אתי לאוכל אחר זריקה ולעבור עליו בשני לאוין, ע"ש בדברי התוס' ז"ל (שם ע"ב ד"ה איסורא) שהאריכו בזה הרבה ועיין בלח"מ פי"א מה' מעה"ק (ה"ג) ומה שכ' המשנל"מ ז"ל (ה' מעילה שם) דע"כ קרא דונדריך אתי ללאו דמעילה, משום דלאכילה לא צריך קרא, דמכליל תקטיר נפקא, לא משמע כן שם במכות.

שם תוספות בד"ה לא יהא אלא כמקדיש אשפה. והקשו ז"ל הא בעינן העמדה והערכה, ותירצו דאתי כמ"ד קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה, וזה דוחק, דמאי פריך לר' ינאי מהא דעולא, דלמא עולא מיירי בבדק הבית וס"ל דבעי העמדה והערכה, ונראה דפריך ממ"נ, אם הוי בכלל העמדה והערכה אין בהם מעילה כלל אפילו מדרבנן, משום דדוקא בקדשי מזבח דקדשי קדושת הגוף הוא דגזרו ביה רבנן מעילה לאחר מיתה, אבל קדשי בדק הבית דעיקר מעילתו הוא מחמת קדושתו לדמיו, וכיון דלאחר מיתה לאו בר דמים הוא אין כאן מעילה כלל אפילו מדרבנן, ואי לא הוי בכלל העמדה והערכה א"כ לא יהא אלא כמקדיש אשפה.

וראיתי בלשון הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ג ה"א) שכ' קדשי מזבח שמתו יצאו מידי מעילה, ותמה הכ"מ ז"ל למה כתב קדשי מזבח דוקא, וכתב עליו הבה"ז ז"ל דאישתמיטתיה האי סוגיא דבקדשי בדק הבית שמתו אית בהו מעילה מה"ת. ולא הבנתי דבריו ז"ל, דהא הרמב"ם ז"ל פסק (ה' ערכין פ"ה הי"ד) כרבנן דר"ש דקדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה, ואם מתו יקברו, וא"כ פשיטא דלית בהו מעילה, וכמו שכ'

התוס' ז"ל (ד"ה ואפילו) דליכא לישנויי אליביה דמתו אחר העמדה והערכה קודם פדי' וכמו שכ' התוס' ז"ל (שם) דהא הוא ז"ל כתב בה' ערכין דגם הפדי' צריך שתהיה מחיים, וכמו שכ' התוס' ז"ל בפ' ראשית הגז (חולין קל"ה ע"א ד"ה והא) ועיין במשנל"מ ז"ל שם, וע"כ צ"ל בדברי הרמב"ם ז"ל דמש"ה נקט קדשי מזבח משום דבקדשי בדק הבית אפילו מדרבנן לית בהו מעילה אם מתו למ"ד דהיו בכלל העמדה והערכה, להכי נקט קדשי מזבח, דד"ת אין מועלין בהם אבל מדרבנן יש בהם מעילה, ודו"ק.

שם בא"ד, והא אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים כו'. לפי מה שכ' התוס' ז"ל בפסחים (כ"ט ע"א ד"ה אין פודין) דהא דאין פודין קדושת דמים להאכילן לכלבים הוא מדרבנן, וכן מוכח בתמורה, א"כ שפיר פריך הש"ס אמאי לית בהו מעילה ד"ת, ואפשר דלזה נתכוונו בתירוצם ג"כ, וע"ש בתוס' בפסחים פרק כל שעה.

דף טו:

משנה, חמשה דברים בעולה מצטרפין. ופי' רש"י ז"ל לחייב משום מעלה בחוץ, ועיין בתוס' זבחים (ק"ט ד"ה עולה) ובתוי"ט כאן שכ' דלענין העלאה בחוץ לא מצטרפי, וכן בדין, כיון דלא חזי להקטיר בפנים חצי זית מכל א' לאו הקטרה הוא. ועוד כתבו ז"ל, דהא יין שיעורו בג' לוגין וחלב שיעורו בכזית, וכיון דאין שיעורן שוה איך מצטרפי, ופירשו הם ז"ל דלענין פיגול קאמר, ואשמעינן דאפילו בכמה מינים מצטרפי, והיינו לאפוקי מדר' יהושע (שבת , דאיכא למ"ד אליביה דתמחויין מחלקין אפילו לקולא, והא דחלב ויין מצטרפין אף על גב דזה שיעורו בכזית וזה שיעורו ברביעית היינו משום דהכא מיירי בדרך אכילה. ועוד אפשר לומר דשפיר הוי שיעורן שוה, משום דרביעית כשיקרוש יעמוד על כזית, ודו"ק.

שם משנה התרומה ותרומת מעשר כו' מצטרפין לאסור ולהוסיף עליהם את החומש. הנה בבבא מציעא פרק הזהב (נ"ה ע"ב) מוקמינן הא דתנינן נמי התם דמוסיפין חומש על תרומת מעשר של דמאי (כר"י) [כר"מ] דאמר חכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה, גבי כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר, ומשמע התם מדברי התוס' ז"ל (שם ד"ה וכי עשו) דלא איצטריך לאוקמי אליבא דר"מ אלא הא דמוסיף עליהם חומש, דגזרת הכתוב הוא בוודאי, ובדמאי אין להחמיר כ"כ, אם לא אליבא דר"מ דאמר עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה, אבל הא דתנינן דלאסור בא' ומאה נמי מצטרפין זה לא צריך לאוקמי כר"מ, אלא רבנן נמי מודו דתרומה דרבנן נמי לא בטיל אלא בא' ומאה, כן היא משמעות הסוגיא התם. אבל מדברי הרמב"ם ז"ל משמע איפכא, דבפ"י מה' תרומות (ה"ד) פסק דמוסיפין חומש בתרומת מעשר של דמאי, ובפט"ו מה' מאכלות

אסורות (הי"ז) לענין תערובות השמיט הא דתרומת מעשר של דמאי, ועיין בתוי"ט ז"ל בפרק הזהב (ב"מ פ"ד מ"ח) שכ' דהרמב"ם ז"ל סמך בזה על הירושלמי (דמאי פ"א ה"ב - ערלה פ"א ה"ב), ושם נאמרה שיטה זו להיפך, דלענין חומש כ"ע מודים דמוסיפין חומש משום גזירה, והא דאוסר עד א' ומאה אתיא כר"מ דמחמיר כו'. וקשה הדבר לומר דסמך על שיטת הירושלמי מה שאמרו בש"ס דילן להיפך, אבל יפלא בעיני על התוי"ט ז"ל, הא מדברי הרמב"ם ז"ל בסוף הל' תרומות משמע להדיא דלענין לאסור בא' ומאה שוה דין תרומת מעשר של דמאי לתרומת מעשר של וודאי, ואין חילוק ביניהם אלא לענין מלקות, דאין לוקין על אכילת דמאי, אבל לכל דבריהם זה וזה שוין, שוב ראיתי בשער המלך פט"ז מה' תרומות שהרגיש בזה על התוי"ט ז"ל.

ע"כ נראה דלענין לאסור באחד ומאה פסק דדמאי כוודאי, וכסתמא דמתני' דהכא, והא דפסק נמי דמוסיף חומש, אף על גב דלפי סוגיא דפרק הזהב משמע דלרבנן אין מוסיפין חומש על תרומת מעשר של דמאי, נראה דגם זה ניחא, דהא קאמרינן התם דשמואל לא שפיר קמשני ליה דיש לחלק בין מיתת ב"ד למיתה בידי שמים, וא"כ לפ"ז ע"כ טעמא דמתני' משום שלא יזלזלו בה וכשיטת הירושלמי, וא"כ בש"ס דילן נמי קאמר האי שינוייא דהירושלמי, ומש"ה לא רצה לדחות סתמא דמתני' מהלכתא, ואף על גב דרבא משמע התם דס"ל כשמואל ושפיר קמשני, מ"מ כיון דאביי ס"ל כשינויא דהירושלמי פסק הוא ז"ל הכי, וכסתמא דמתני'. ויש להביא קצת ראיה לדברי הרמב"ם ז"ל, דאי נימא דמתניתין אתי כר"מ א"כ מאי קמ"ל דכל הני מצטרפי משום דשם אחד להם, הא לר"מ כל איסורין מצטרפי אהדדי כדאמר ר' יהוד' בשמו בע"א (ס"ו ע"א), ודו"ק היטב, ועיין בבכורות ר"פ עד כמה (כ"ז ע"א) לענין תרומת ח"ל לבטלה ברוב, וברש"י ותוס' ז"ל שם, ובמנחות פרק התכלת (ל"א ע"א) גבי עובדא דר"ש שזורי.

דף טז.

גמרא פליגי רב ולוי ורב אסי בפירושא דמתני' דכל הנבילות מצטרפין, רב אמר דוקא לענין טומאה מצטרפין, אבל לענין אכילה לא מצטרפי טהורה וטמאה, ולוי אמר דלענין אכילה נמי מצטרפי, ואליבא דרב אסי איכא תרי לישנא, איכא דאמרי כרב ס"ל, דלענין טומאה מצטרפין, אבל לענין אכילה טהורין לעצמן וטמאין לעצמן, ואיכא דאמרי דלענין טומאה נמי טהורין לעצמן וטמאין לעצמן. ומפשטיה דהש"ס משמע דרב ולוי פליגי באיסור חל על איסור. רב סבר דאין איסור חל על איסור, וא"כ בטמאה לענין אכילה ליכא לאו דנבילה, ומש"ה לא מצטרפי דב' איסורין הם. ולוי ס"ל איסור חל על איסור ובשניהם איכא לאו דנבילה, ומש"ה מצטרפי דשם א' הם, והתוס' ז"ל (ט"ו ד"ה אמר) לא

ניחא להו בזה לומר דפליגי בפלוגתא דתנאי, ע"כ פירשו ז"ל דלוי נמי ס"ל בעלמא אין איסור חל על איסור, והכא גבי נבילה שאני כיון דגלי קרא דנבילה חייל אחלב, אלמא דבאיסור נבילה איסור חל על איסור, ומש"ה אטמאה נמי חייל, וצ"ל לדבריהם ז"ל דלוי ס"ל דבעלמא אין איסור חל על איסור אפילו בכולל, דאי ס"ל דבכולל חייל א"כ היכי יליף מדחייל איסור נבלה אחלב ה"נ דחייל אטמאה, דלמא שאני חלב דהוי איסור כולל, והיינו דלא תיקשי לשיטתם אליבא דלוי מהא דאמר רב יהוד' בזבחים (ס"ט דעוף טמא אינו מטמא בבית הבליעה משום דאיסורו משום בל תאכל טמא ולא משום בל תאכל נבילה, אלמא דנבילה לא חל אטמאה אף על גב דעל חלב חל, היינו משום דר' יהוד' ס"ל דכולל שאני, אבל לוי ס"ל דאין חילוק, והיכא דלא חל לא חל אפילו בכולל, ומ"מ בלא"ה אין קושיתם מוכרחת, דמצינו בכמה מקומות דפליגי אמוראי בדין איסור חל על איסור.

והנה יש לשאול אמאי לא יחול כאן איסור נבילה אטמאה למ"ד חצי שיעור מותר מה"ת, וא"כ בחצי זית ליכא איסור טמאה, ואמאי לא יצטרף עם חצי זית נבילה, ויחול על שניהם איסור נבילה, ומי מעכב, וכן יש לדקדק על הא דפליגי בפרק כל הבשר (חולין קי"ג ע"ב) במבשל חלב בחלב, ואמרי' התם דלכ"ע לא לקי אאכילה דאין איסור חל על איסור, הא בבשר בחלב חייבין על חצי זית מזה וחצי זית מזה, ולמה לא יחול עליהם איסור בשר בחלב, כיון דאיסור חלב אין כאן, וצ"ל כיון דאין איסור חל על איסור א"כ שמעינן דקרא דלא תבשל גדי לא מיירי בחלב, וממילא ליכא איסור בבשר וחלב אפילו אחצי זית חלב, כיון דקרא לא אסרו, וכן הכא בלאו דנבילה, כיון דפשטיה דקרא דלא תאכל כל נבילה לא מיירי בטמאה, א"כ ממילא שמעינן דבטמאה אין כאן איסור נבילה כלל, ואתי שפיר דאפילו בחצי שיעור ליכא איסור נבילה, ודבר נכון הוא ובו יש לדון בכמה מקומות, ואתי שפיר באלו הדברים ג"כ הא דאמרי' בחולין פרק גיד הנשה (ק"ב ע"א עיין שם) דאיסור אבר מן החי לא חייל אאיסור טמאה, אף על גב דאיסור אבר שיעורו גם בפחות מכזית בשר, אם יש כזית בין הכל בשר גידין ועצמות. ולמה שכ' ניחא, דמ"מ פשטיה דקרא לא מיירי בטמאה, וכן מורין דברי הרמב"ם ז"ל ברפ"ב מה' מאכלות אסורות דמשמע שם דמקרא פשיטא ליה דאין איסור נבילה נוהג בטמאה, ועיין בתוס' חולין דף ק"ב (ע"ב) בד"ה שאין בו כזית מה שכ' שם, ולענ"ד נראה כמה שכ' ודו"ק.

שם גמרא איכא דאמרי פליגא אדרב, ואפילו לענין טומאה. והקשו התוס' ז"ל (ט"ו ע"ב ד"ה אמר) מ"ט דרב אסי הא טומאתן ושיעורן שוה, ותירצו כיון דלענין אכילה חלוקין הם לענין טומאה נמי אין מצטרפין. ועדיין לא הבנתי טעמו של דבר, כיון דשוין הן לענין

טומאה מאי איכפת לן דאין שוין לענין אכילה, ונראה דלענין טומאה נמי לא מצטרפים אלא טמאים או טהורין דמקרא אחד שמעינן להו, אבל טמאין וטהורים כיון דמתרי קראי ילפינן טומאתן לא מצטרפי, ויכול לדקדק עוד, לדברי התוס' ז"ל דר' יהושע לא מיירי אלא מהני דשוין באכילה, א"כ למה ליה למימר דהא דשרץ ונבלה לא מצטרפי היינו משום דאין טומאתן ושיעורן שוה, בלא"ה תיפוק ליה דלא שוו לענין אכילה, וכן קשה למה שכ' דכל דנפקא מתרי קראי לא מצטרפי, א"כ שרץ ונבילה אפילו היו שוין בטומאתן ושיעורן מ"מ לא מצטרפי, וצ"ל דר' יהושע לאו טעמא קאמר, אלא סימנא בעלמא.

ומכאן יש להקשות על שיטת רש"י ז"ל בפרק העור והרוטב (חולין קכ"ד ע"ב ד"ה במרודד) דשני חצאי זיתים לא מצטרפי לענין טומאה אלא במרודד, היינו ע"י חוט של בשר המצרפן, א"כ הא דתנינן הכא כל הנבילות מצטרפות ומוקים לה לענין טומאה, ואמאי מצטרפי, הא א"א לחברן כ"א ע"י חיבורי אדם, וחיבורי אדם לאו חיבור הוא לא למגע ולא למשא. אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' אה"ט דמרודד לאו ע"י חוט בשר אלא בידי אדם אתי שפיר, ועיין בכ"מ שם, ואין זה אלא הערה בעלמא, וצ"ע יותר בזה.

תוספות בד"ה מיתיבי מיתת פרה וחיי גמל כו'. והקשו היאך אפשר לאוקמא ברייתא לענין טומאה, הא ליכא טומאה בחיי גמל, ומאי צירוף שייך בזה, ותירצו דשייך טומאה באבר מן החי, והקשו עוד דא"כ חיי שניהם אמאי מצטרפי, הא אפילו אבר א' שחלקו אין מצטרף והצ"ק ז"ל דקדק ע"ז דלמא ס"ל להאי סוגיא כר' אלעזר בחולין (ק"ג ע"ב) דאבר שחילקו עובר עליו ולדידי פשיטא לי דאפילו לר"א שני חצאין משני גופין וודאי לא מצטרפי. אלא דלא הבנתי דבריהם ז"ל במאי דמדמי איסור לטומאה, דנראה דדווקא לענין איסור הוא דפליגי ר"י ור"ל באבר שחלקו מבחוץ, משום דחידוש הוא דחייב אבשר גידים ועצמות, אבל לענין טומאה לאו חידוש הוא כלל, ומנ"ל דפליגי בזה, אם לא שנאמר דאבר מן החי דבהמה שוה לענין טומאה לאבר מן המת, וכמו דבאבר מן המת אם נחלק לשנים טהור ה"נ באבר מן הבהמה, ולכמה דברים מדמינן אבר מן הנבילה לאבר מן המת לענין חסר עצמו, כדאיתא בדברי הרמב"ם ז"ל בה' אה"ט, עכ"פ אין לזה שייכות לפלוגתא דר"י ור"ל, ועוד יש לדקדק אי נימא דלענין טומאה מיירי א"כ מאי קאמר הא מני ר' יהוד' היא דאמר אבר מן החי נוהג בטומאה, הא כ"ע מודים דאבר מטמא אפילו בטמאה, אלא דהא לא תיקשי, דלרבנן לטומאה נמי לא מצטרפי, כיון דלא שוו לענין אכילה. ומ"מ נראה דלענין אכילה מיירי ברייתא זו, ולרב נמי פריך, והא דקאמר חיי שניהם מצטרפין ע"כ מיירי בבשר מן החי וכר' יהוד'.

אלא דיש להבין לדברי ר' יוחנן דאמר בפרק גיד הנשה (חולין ק"ב) דבשר מן החי ילפינן מקרא דובשר בשדה טריפה, א"כ מנ"ל דר' יהודה ס"ל דבשר מן החי נוהג בטמאה, כיון דטריפה לא נהיג בטמאה, ואבר מן החי הוא דילפינן מקרא דלא תאכל הנפש, וי"ל דהא מסקינן התם דטעמיה דר' יהוד' לאו מקרא הוא אלא מסברא, דאבר מן החי איסור חמור הוא דנוהג בבני נח, ומש"ה חייל נמי אטמאה, וה"ה בשר מן החי דנוהג בבני נח דחייל אטמאה, וכמו שכ' הרמב"ם ז"ל בה' מלכים (פ"ט הי"א) ועיין בכ"מ ז"ל (שם) מה שהקשה על הרמב"ם ז"ל שפסק דבשר מן החי אסור לבני נח, ולר' יוחנן דיליף מטריפה אמאי אסור לבני נח, ועיין בלח"מ ז"ל מה שכ' שם ומכאן נמי דברי הרמב"ם ז"ל מוכרחים. וע"כ צ"ל כמו שכ' הלח"מ ז"ל (שם) דבקרא דאך בשר בנפשו משמע שפיר בשר מן החי, אלא דלפ"ז לא מצינו אזהרה לבני נח באבר מן החי, כיון דקרא דאך בשר בנפשו בבשר מיירי, מנ"ל דהוזהרו על אבר של גידים ועצמות, אף על גב דליכא נ"מ, כיון דבעו"ג לא נאמר שיעורין, ואמשהו חייב, א"כ ממילא אסור הוא באבר ג"כ, דהא עכ"פ איכא משהו בשר, מ"מ הא אמרינן בכל דוכתי דבני נח מוזהרין על אבר מן החי, ומהיכא ילפינן לה, וכן מוכח מדברי ר' יהוד' (חולין ק"א ע"ב) דבני נח הוזהרו על אבר מן החי בפ"ע, דמש"ה קאמר דנוהג בטמאה, הואיל ואיסור חמור הוא דנוהג בבני נח, ואי נימא דליכא איסורא בבני נח אלא משום בשר מן החי א"כ מנ"ל דאיסור אבר חייל אטמאה, הא לא מצינו איסורו בבני נח, וע"כ צ"ל דתרווייהו אבר ובשר שמעינן לה מקרא דואך בשר בנפשו, וכן למאן דיליף מאכול תאכל, ואף על גב דלא איצטריך אזהרה בפ"ע לאבר מן החי לבני נח, דהא כבר הוזהרו עליו, וכן הקשה השאג"א ז"ל, י"ל דנפקא מינה אם אכל הבשר בשוגג, דלא היה נהרג עליו בשוגג, וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל שם כי חזר ואכל הגידין והעצמות היה נהרג עליו משום איסור אבר מן החי, ודו"ק היטב.

שם גמרא מיתת פרה וחיי גמל אין מצטרפין כו'. לכאורה משמע הא מיתת פרה וחיי פרה מצטרפין, אמאי, הא שני לאוין הם משום בשר מן החי ומשום נבילה, ומכאן ראיה לדברי הרמב"ם ז"ל שכ' (ה' מאכא"ס פ"ד הי"ז) דנבילה וטרפה מצטרפין זה עם זה, וה"נ לר' יוחנן (חולין ק"ב ע"ב) בשר מן החי אסור הוא מלאו דובשר בשדה טרפה, ומש"ה מצטרף עם נבילה, אלא דלפ"ז קשה אמאי לא יצטרף מיתת פרה וחיי גמל, הא בשר מן החי דגמל ג"כ אסור הוא משום בשר מן החי, וצ"ל דחיי גמל ע"כ לאו משום טריפה חייב עליה, דהא ליכא לאו דטריפה בטמאה כדאמרי' בזבחים פרק חטאת העוף (ס"ט ע"ב), יצא עוף טמא שאין במינו טריפה, אלא משום אך בשר בנפשו, וכמו שכ'

לענין בני נח (סנהדרין נ"ט ע"א), ומש"ה אין מצטרפין נבילה דטהורה עם בשר מן החי דטמאה. ובזה אתי שפיר מ"ש בתוספתא במכילתין (פ"א הט"ו) חצי זית פרה בחייה וחצי זית במיתתה מצטרפין, חצי זית גמל בחייה וחצי זית במיתתה אין מצטרפין. וע"כ הא דאין מצטרפין היינו לחיובי משום בשר מן החי או משום נבילה, דמשום איסור טמאה פשיטא דמצטרפין, ומאי טעמא לא מצטרפי לאיסור נבילה כמו בפרה, אלא ש"מ דאיסור בשר מן החי דטמאה הוא משום אך בשר בנפשו, ולא מבשר בשדה טריפה, ומש"ה לא מצטרפי, אלא דלפ"ז תיקשי אמאי מצטרפי פרה וגמל בחייהם, כיון דשני לאוין הם, בשר בשדה טרפה ואך בשר בנפשו. וע"כ נראה דמיתת פרה וחיי גמל לאו דוקא, דה"ה מיתת פרה וחיי פרה לא מצטרפי, דנבילה וטרפה לא מצטרפי אהדדי. ובתוספתא יש איזה ט"ס כאשר יש להגיה שם הרבה בדיני הצירוף, במה שאמרו שם (פ"א הט"ו) דתודה ולחמה מצטרפין להעלאת חוץ, והוא דבר תימה ע"ש, ובפרה וגמל איסור אחד הוא בבשר מן החי מבשר בשדה טרפה, אבל מה אעשה שהרמב"ם ז"ל לא כתב כן, ודעתו דטרפה ונבלה מצטרפין, וכן נבלה ובשר מן חי, ומפרשי דבריו ז"ל לא ביארו המקור לדין זה, ונראה ברור דמן התוספתא שהבאתי הוציא כן, אבל עדיין צ"ע בזה וכמה שכ'. ובמה דפסק הרמב"ם ז"ל (ה' מאכא"ס שם עיין שם) [דלא] כלוי אין להאריך, כי ברורין דבריו ז"ל לפי מה שפסק בכל הש"ס דאין איסור חל על איסור, וכר' יהוד' (זבחים ס"ט ע"ב) גבי נבילת עוף טמא וק"ל.

ופירש רש"י ז"ל כאן אינו מדוקדק, ועיין בברה"ז ובצ"ק שכ' לישב דבריו בדוחק, ודברי הצ"ק ז"ל אינן מובנים לי כלל ע"ש.

דף טז:

גמרא אמר רב אכילת שרצים לוקה עליו בכזית כו'. אבאר בקצת שיטת התוס' ז"ל בזה ואח"כ אכתוב שיטת הרמב"ם ז"ל. שיטת התוס' ז"ל (ד"ה כאן) הוא דהא דמחלק הש"ס בשרצים בין חייהם למיתתן, דבחייהן בכזית ובמיתתן היא בכעדשה, היינו משום דבחייהם לית בהו טומאה, כמבואר בדבריהם ז"ל, ומשמע עוד מדבריהם ז"ל דאפילו אבר מן החי בשרצים לא מטמי, והא דתנינן האיברים אין להם שיעור מיירי במיתתן, וכן משמע מדבריהם בד"ה וקלסיה ר"י, במה שכ' דלא מצי לשנויי דר' יוחנן איירי בחייהם ע"ש, ובמיתתן כעדשה כטומאתן, ואבר מן השרץ דטומאתו אין לו שיעור, אפילו פחות מכעדשה, אכילתו ג"כ כשיעור טומאתו אפילו פחות מעדשה, ובלבד שיהיה אבר שלם, והיינו טעמא דבשרצים איתקש אכילה לטומאה לכל מילי בין לשיעור כעדשה בין לאבר כל שהוא, ופריך הש"ס ליקש נמי בהמה לשרצים, כי היכי דבשרצים אכילתן שוה

לטומאתן ה"נ בנבילה לשוי אכילה לטומאה, ועל אבר שלם ילקה אפילו פחות מכזית, כמו לענין טומאה. ומשני דלא הוקשו אלא לבל תשקצו ולא לשיעורים, כן הוא שיטת התוס' ז"ל, וקשיא טובא לשיטתם ז"ל, דהא בפרק העור והרוטב (חולין קכ"א אמרי' להדיא דבשרצים נמי אבר מן החי שלהם מטמא, והשתא טעמא מאי אמר רב דבחייהם דוקא בכזית, הא באבר אחד נקיש אכילה לטומאה וילקה אפילו בכ"ש.

והרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' מאכלות אסורות (ה"ח) כתב בזה דלא איתקיש אכילה לטומאה בשרצים אלא לכעדשה, אבל לא לענין אבר, דאע"ג דמטמא בכ"ש אם הוא אבר שלם מ"מ לענין אכילה לא לקי עלה אלא בכעדשה. ולדבריו ז"ל אתי שפיר הא דאמר רב דבחייהן אינו לוקה אלא בכזית, דאע"ג דמצינו טומאה בפחות מכזית גם בחייהן כגון באבר שלם, מ"מ לענין שיעורא דאבר לא איתקיש אכילה לטומאה, דדוקא לענין טומאה אחשביה רחמנא לאבר כ"ש, אבל לא לענין אכילה. ולפי שיטתו אין מצטרף גידין ועצמות בשרצים לשום שיעור, לא בכזית בשאר שרצים ולא כעדשה במובדלים, כיון דלחשיבותיה דאבר לא איתקיש אכילה לטומאה, וא"כ הא דמשמע מלשונו ז"ל שם דאם יש באבר כעדשה חייב צ"ל דלאו דוקא, דאם אין באבר אלא כעדשה בהדי גידין ועצמות אינו לוקה, אלא בשר הוא דקאמר דבעינן כעדשה, וקיצר מעט במובן.

אבל הא קשיא לשיטת הרמב"ם ז"ל, מאי דפריך הש"ס אי הכי בהמה נמי כו'. ומאי קושיא, הא שוה בהמה לשרצים, כשיעור טומאתה כך שיעור אכילתה, בבהמה בכזית ובשרצים בכעדשה, ולענין אבר בשניהם לא ישוו האכילה לטומאה, וכבר עמדו ע"ז הה"מ והלח"מ ז"ל (שם) וכתבו לישב בדוחק. ופירש"י לחלק בין בהמה טהורה לטמאה ג"כ אינו מובן. ואפשר לפרש קצת דהכי פריך, כיון דלפי מאי דמסיק קרא לא איירי אלא במובדלים, היינו בח' שרצים המובדלין משאר שרצים, דבשאר שרצים שיעורן בכזית ובח' שרצים שיעורן בכעדשה, א"כ נימא נמי דיש חילוק בין טמאה לטהורה. ובטמאה נחמיר בשיעורה בין לאכילה בין לטומאה, דאשר הבדלתי עלייהו נמי קאי. ותי' דלא איתקיש אלא לבל תשקצו. ולכולהו פירושי יש לדקדק מאי פריך ליקש בהמה לשרצים, דהא אפסקיה קרא וכתב עוף בין בהמה לשרצים, ועוף ליכא לאקושי לכל הני מילי, דאבר דידהו לא מטמא, ולפי מש"כ לפרש שייך הך פירכא נמי גבי עוף לחלק בין טהור לטמא, דעוף טמא נמי קרוי מובדל, ונחמיר בשיעורו, ולא ליבעי כזית באכילתו, דע"כ האי לטמא דכתיב בקרא איסורא נמי משמע, אלא מדשני קרא בלישנא ילפינן נמי טומאה. וע' רש"י ז"ל ביבמות פ' חרש (קי"ד ע"ב ד"ה במשהו) ובזבחים פ' השוחט

והמעלה (ק"ו ע"ב ד"ה שכן) שנראה מדבריו דבכל השרצים שיעורן בכעדשה, והוא דלא כמבואר בסוגין, וכבר הקשו התוס' ז"ל (שם ד"ה מה לשרצים) ע"ד.

דף יז.

משנה, כלל אמר ר' יהושע כל ששיעורו וטומאתו שוה מצטרפין, טומאתו ולא שיעורו שיעורו ולא טומאתו אין מצטרפין כו'. איתא ביומא פ' יוה"כ (פ"א על הא דתנן האוכל והשותה ביוה"כ אין מצטרפין, מאן תנא, אמר רב חסדא במחלוקת שנויה, ור' יהושע הוא, דאמר כל שאין שיעורן שוה אין מצטרפין. ר"נ אמר אפילו תימא רבנן, ע"כ לא קאמרי רבנן אלא בטומאה, דשם טומאה אחת היא, אבל גבי יוה"כ בעינן דמיתבא דעתיה, ובהכי לא מיתבא דעתיה. ויש לדקדק היכי מצינו דפליגי רבנן אר' יהושע דמתניתין, דכאן במכילתין לא מצינו שום מחלוקת. ועוד, טומאתו ולא שיעורו מאי ניהו, אי כמו שפירשו התוס' ז"ל (ד"ה כל) בשר מן המת ואבר מן המת הא בזה וודאי לא פליגי רבנן, כיון דליכא אבר של חצי זית בשר וודאי לא יצטרף אליו, ועוד לפירושם למה ליה האי טעמא דאין שיעורן שוה, הא בלא"ה לא מצטרפי אבר ובשר, דלא עדיף מאבר שנחלק לשנים דאין מטמא, כדתנן באהלות (פ"ב מ"ז עיין שם) וכן לענין כל הטומאות וודאי אין מצטרפין איברין ובשרם מטעם זה, ואי כמו שפירש רש"י ז"ל דטומאתן ולא שיעורן היינו נבילה ושרץ, ובהא פליגי רבנן וס"ל דמצטרפין, גם ע"ז קשה לי, חדא דמאי קאמר התם שם טומאה אחת היא, הלא שני שמות הם נבילה לחוד ושרץ לחוד. ועוד דא"כ יקשה מדברי רבנן על א"ד לרב אסי לעיל (ט"ז דאפילו טמאה וטהורה לא מצטרפי לטומאה משום דלאוין חלוקין הם, והכא קאמרי רבנן דאפילו נבילה ושרץ מצטרפין, וע"כ לא פליג ר' יהושע אלא משום דאין שיעורן שוה, אבל אי לאוין חלוקים לא איכפת לן לכ"ע. ע"כ נראה (בדעת) [כדעת] הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' טומאת אוכלין דנבילה ושרץ לא מיקרי טומאתן שוה, משום דזה מטמא במגע לבד וזה מטמא גם במשא, או משום דשני שמות הם ובכלל לא שיעורו ולא טומאתו הם, וטומאתו ולא שיעורו הוא בשר נרקב מן המת, דשניהם טומאת מת הם, ובזה אפ"ל דרבנן פליגי וס"ל דמצטרפי, משום דגבי רקב מצטרפין אפילו מב' מתים, אבל אכתי לא ידענא היכן מצינו דפליגי רבנן בזה, וצ"ע.

והנה לרב נחמן דאמר (יומא פ"א ע"א) דביה"כ אפילו רבנן מודו דלא מצטרפי משום דלא מיתבא דעתיה, משמע דבשאר איסורין דלאו משום מיתבא דעתיה הם מצטרפין לרבנן דר' יהושע אפילו אין שיעורן שוה, ולפ"ז המעלה בחוץ חצי זית בשר עולה ולוג וחצי יין נסכים מצטרפין וחייב ודלא כמה דפשיטא להו להתוס' ז"ל בזבחים דף ק"ט

(ע"א ד"ה עולה) דלא מצטרפי, וראה זה חידוש הוא, ובס' שמות בארץ שחיבר הגאון מהר"מ בן חביב"ב ז"ל בתוס' יוה"כ שלו ראיתי שכתב לחקור לרבנן דס"ל דמצטרפי אי מצטרפי לקל שבשניהם או לחמור שבשניהם, וכן לענין יוה"כ אי בעינן מלא לוגמיו או ככותבת, וכתב שם כיון דלא קאי הכי לא נחית בזה לעומק הדברים, ולפי מש"כ נ"מ טובא לשאר איסורין אליבא דרבנן. ולפי מה שכתבתי דמחלקותן הוא בבשר המת עם הרקב נראה דהא פשיטא דרקב אינו מצטרף לכזית בשר, וע"כ צ"ל דפליגי לענין צירוף הבשר עם הרקב, וזה לכאורה מסתבר דבשר משלים המלא תרווד דלא גרע בשר מרקב, אבל העיקר נראה דצירוף דאמרינן הכא הוא להצטרף שני חצאי שיעורין מתרווייהו, כגון חצי זית בשר וחצי תרווד רקב המונחים בבית אם מצטרפין לטמא באהל, ולרבנן מצטרפי חצי שיעור מזה וחצי שיעור מזה לטמא באהל, וכן באיסורין אם אכל חצי זית מבשר עולה וחצי רביעית מנסכים מצטרפין למילקי עליה משום לאו דכליל תהיה.

שם משנה דם השרץ ובשרו מצטרפין זע"ז.

גמרא אמר רב חנן כו', הנה בהלכה זו רבו השיטות, כאשר אבאר בעזר השם. שיטת רש"י בזה הוא דר' זעירא בא לפרש דמתניתין דווקא בדם של אותו שרץ הוא דמצטרף, אבל לא בדם של שרץ אחר, ופריך עליה מהטמאים דאפילו מב' שמות מצטרפין, ומשני כאן בכולו כאן במקצתו, אם הדם בא מכולו מצטרף אפילו עם שרץ אחר, וכשבא ממקצת השרץ דווקא עם בשרו הוא מצטרף אבל לא עם שרץ אחר, ושיטה זו קשה מאוד להבין טעמה, דמאין לנו לחלק לענין צירוף בין בשרו לבשר שרץ אחר, כיון דשיעורן שוה, וכל הדברים ששוין בשיעורן אמאי לא יצטרפו, וה"נ שיעורן שוה בכעדשה. ועוד מאי נ"מ אם הדם בא מכל השרץ או ממקצתו, והיותר תמוה הוא מש"כ דרביעית דם הבא ממקצת המת אינו מטמא, והוא חידוש אשר לא נמצא בשום מקום, וכבר הערתי בזה בחידושי למס' נזיר.

והתוספות ז"ל (ד"ה אמר) בפי' הראשון הוא קרוב לשיטת רש"י ז"ל, אלא דגרסי והוא דעודן בו, פי' דאינו מטמא אלא בעוד הדם עם בשר השרץ, ויתר הדברים הולכים בדין אחד עם פירש"י ז"ל, וכבר הקשו בעצמם על פי' זה, ע"כ פירשו בדרך אחרת, ונראה להם עיקר דר' זעירא אמר דווקא דם השרץ ובשרו מצטרף כגירסת רש"י ז"ל, ופריך מהטמאים דאפילו שני שמות מצטרפין, ומשני כאן בכולו כאן במקצתו, פי' אם נגע בכולו, היינו בשני החצאין, אפילו מב' שמות מצטרפין, אבל אם לא נגע אלא במקצתו אינו מטמא אלא דם ובשרו, דכמחוברים דמי, וכן פי' הר"ש ז"ל בפ"ג דאהלות, ומסיק שם דהא דמצטרפין בשרץ לענין מגע גזירת הכתוב דיש נוגע וחוזר ונוגע מריבוי דהטמאים,

וגבי נבילה צ"ל דלענין משא קאמר דמצטרפין, אבל לענין מגע אין נוגע וחוזר ונוגע, ולפי שיטה זו שמענו בשרץ דברים שאינן בשאר טומאות, והם ג'. הא', דמצטרפין שרץ ושרץ לענין מגע, ואין בזה משום נוגע וחוזר ונוגע, וילפינן לה מריבוי דהטמאים. הב', דדמו מטמא כבשרו אף על פי דבנבילה אינו כן, ודבר זה ילפינן מקרא דוזה לכם הטמא, כדברי ר"א בנו של ר' יוסי הגלילי. הג', דדם השרץ ובשרו מצטרפין זה עם זה, ואפילו נגע במקצתו טמא כאלו נגע בכולו, משום דכמחוברים דמי.

ויש לדקדק מנ"ל האי דינא דדם השרץ ובשר כמחוברים דמי, ואפילו נגע במקצתו כאלו נגע בכולו, אי מריבויא דוזה לכם הטמא הא איצטריך לגופא דדם שרצים מטמא, ואם נאמר כדבעי התוס' ז"ל למימר ברישׁ סנהדרין (ד' ע"א ד"ה מניין) דדם בכלל בשר הוא, ולא איצטריך לגופיה דמטמא כבשר, וא"כ ע"כ אתי לצירוף, ואם נגע בכולו הא כבר שמעינן לה מריבויא דהטמאים דאפילו משני שמות מצטרפין, אלא ע"כ אתי לאשמעינן דדם ובשרו אפילו נגע במקצת הוי כאלו נגע בכולו. אלא דלפ"ז תראה דקושית התוס' ז"ל בסנהדרין (שם) שהקשו דמנ"ל דדם מטמא בכעדשה, ולא בעינן כדי שיקרוש ויעמוד על עדשה, תיקשי ממ"נ, בין למ"ד דם הוי בכלל בשר ובין למ"ד דם לא הוי בכלל בשר, דלתרווייהו איצטריך קרא דוזה לכם הטמא לדרשא אחריתי, דלמ"ד דם לא הוי בכלל בשר איצטריך לגופיה דדם מטמא כבשרו, ולמ"ד נמי דדם כבשר הוא אכתי איצטריך דדם ובשרו מצטרפין, ואפילו נגע במקצתו כאלו נגע בכולו. ואפ"ל דמהא דמצטרפי דם ובשר שמעינן נמי דלא בעינן יותר מכעדשה, דאל"ה אמאי מצטרפי, הא אין שיעורן שוה. ומסקנת דברי התוס' ז"ל בסנהדרין שם דדם לא הוי בכלל בשר, וא"כ צריך קרא לגופיה דדם שרץ מטמא, ואכתי מנ"ל דמצטרפי אפילו נגע במקצתו, ודוחק לומר דמסברא פשיטא לן הכי. וצ"ל דאיכא תרי יתורי, וי"ו דוזה וה"א דהטמא ותרוויהו שמעינן מינה. והנה לכל הני פירושי לא איירינן אלא בענין צירוף הטומאה, אבל לענין אכילה פשיטא דבכל גוונא מצטרפי בין משם אחד בין מב' שמות, כיון דשוו בשיעוריהן [למה] לא יצטרפו.

ואחר כל הנ"ל קשיא לי טובא סוגיא דריש כריתות (ד' ע"ב) דילפינן התם מקרא דכל חלב ודם דדם שרצים ובשרם מצטרפין לאכילה, ופריך מהכא נפקא, מוזה לכם הטמא, ומשני סד"א ה"מ לענין טומאה אבל לענין אכילה לא, קמ"ל, ולמה לן קרא להכי שיצטרפו דם ובשר, פשיטא דמצטרפין כיון דשוו בשיעורין. הן אמת שראיתי בדברי התוס' ז"ל בסנהדרין (שם) ובמנחות (ק"ד ע"א ד"ה הואיל) דהני תרי מילי דאיתמר בש"ס דילפינן לה מוזה לכם הטמא שהדם מטמא כבשר וגם מצטרפי אהדדי כולי חד מילתא

הוא, ותחילה ילפינן עיקר מילתא דדם מטמא כבשרו בכעדשה ומזה ממילא שמעינן דמצטרפין זע"ז, כיון דשוו בשיעורין. ולפ"ז צ"ל הא דאמרינן סד"א ה"מ לענין טומאה אבל לענין אכילה לא, היינו דלא הוה ידעינן דלענין אכילה שיעורן שוה דליצטרפו, וקשיא טובא ע"ז, חדא דהלשון לא משמע כן, ועוד כיון דשיעור אכילה בכעדשה מטומאה ילפינן, א"כ כיון דגלי לן קרא דדם מטמא בכעדשה ממילא שמעינן דלוקה על אכילתו בכעדשה וגם מצטרפין. ועוד, דאמרינן התם (כריתות ד' ע"ב) הילכך דם נחש ובשרו מצטרפין, ופריך פשיטא, ומשני דה"א ה"מ שרצים דמצטרפי לענין טומאה מצטרפי נמי לענין אכילה, אבל נחש אימא לא, ולדברי התוס' ז"ל אכתי תיקשי פשיטא כיון דשיעורן שוה, כדאמרינן בפ' דם שחיטה (שם כ"א ע"ב) דדם שרצים לוקה עליהם בכזית אם התרו בהן משום שרץ, ואין לומר דקמ"ל דלא בעינן רביעית בדם שרצים, ולא יצטרף לבשרו, דאין שיעורן שוה, קמ"ל דסגי בכזית, דאכתי תיקשי באמת מנ"ל דלא בעינן רביעית בשאר שרצים, ואפשר לומר דהכי קאמרינן, כיון דחזינן דבשרצים הטמאין דמן שוה לבשרן בשיעור, ולא בעינן כדי שיקרוש, ה"נ בנחש דמו שוה לבשרו ובכזית. אבל הדברים דחוקים מאוד, וגם מאי דפשיטא להו דכזית ורביעית חשיבי אין שיעורן שוה לדידי מיבעי לי, דכיון דטעמו של רביעית הוא כדי שיקרוש ויעמוד על כזית א"כ כולי' חד שיעורא הוא, והא דלא תני במתניתין דם נבילה ובשרה מצטרפין אין כאן קושיא, דמתניתין ר' יהושע היא, ור"י ס"ל (מנחות ק"ג ע"ב) דם נבילות טהור. ועוד דאיירינן הכא בין לאכילה בין לטומאה, ובנבילה לאכילה אין מצטרפין דם ובשר, וכ"ז כתבנו לשיטת התוס' בסנהדרין. אבל למאי דמסקי התם דדם לאו בכלל בשר הוא צריך לפרש ג"כ סוגיא דכריתות ג"כ בזה הדרך, דהקישא דכל חלב וכל דם אתי לאשמועינן דדם הוי כבשר גם לענין אכילה.

ורש"י פ' דם שחיטה (כריתות כ"א ע"ב ד"ה התרו) על הא דאמרינן התם דבשרצים לוקה עליהם בכזית פי' דמוזה לכם הטמא נפקא, ואין זה מדוקדק, דוזה לכם הטמא לענין טומאה מיירי, וגם מה שכתב דכזית נפקא לן מוזה לכם הטמא ג"כ אינו מדוקדק, דשמונה שרצים שיעורן בכעדשה, וגם בדברי התוס' ז"ל שם בריש כריתות (ד' ע"ב ד"ה מ) ראיתי דברי תימה, שכתבו שם דה"א לאכילה לא משום דשיעור אכילה בכזית, והוא תמוה, דמאי ענין כזית אצל שמונה שרצים, דבשמונה שרצים איירינן התם דאית בהו טומאה, והא דקאמר אבל לאכילה לא היינו כדכתיבנא דלאכילה ה"א דדם לאו כבשר הוא, דליכא למילף אכילה מטומאה, ולא טומאה מאכילה, איצטריך למיכתב בתרוייהו. והיינו נמי דקמשמע לן רבותא דנחש נמי דמו כבשרו לענין אכילה, דסד"א

דדוקא בח' שרצים דשייכא בהו ג"כ טומאה הוא דדמן כבשרן, קמ"ל דאין לחלק, ובכל שרצים דמן כבשרם. ואין להקשות למה לי קרא להכי דדם הוי כבשר לענין איסור תיפוק ליה בלא"ה מקרא דהטמאין לאסור צירן ורוטבן, ודם נמי בכלל כדמשמע בריש בכורות (ו' ע"ב) בסוגיא דחלב בהמה טמאה, י"ל דמקרא דהטמאין לא ילפינן מלקות, וכמש"כ הרמב"ם ז"ל (ה' מאכא"ס פ"ג ה"ו), אף על גב דלא משמע כן בפ' העור והרוטב (חולין ק"כ ע"א), וכבר הערנו בזה בחי' לנדרים (נ"ב ע"ב), וע"פ הנ"ל יש לישב מאי דקשה לר' יהודה שם בכריתות (ד' ע"ב) דאיצטריך ליה הקישא דכל חלב ודם למילתא אחריתי מנ"ל הא דדמו מצטרף לבשר. ולפי הנ"ל ניחא, דר' יהודה לטעמיה (מנחות ק"ד ע"ב) דס"ל דדם נבילות נמי מטמא, וא"כ לא איצטריך קרא לדם שרצים דהוי כבשר, ורבנן לטעמייהו דס"ל בדם נבילה דלא הוי כבשר לענין טומאה, ע"כ איצטריך הקישא למילף מינה דמצטרף, היינו דגם הדם בכלל האיסור הוא. ואתי שפיר בזה קושית הנר תמיד בשם המפרשים דלר"ש דאמר כ"ש למכות למה לי' האי הקישא דכל חלב וכל דם, וע' מה שתי' שם לגירסת הרמב"ם ז"ל (ה' מאכא"ס פ"ב ה"ט) והתוס' לפי' קמא דבעינן דווקא עודן בו, היינו שיהיה הדם מחובר בבשר, ואם כן הוי כמו בתערובות, דלא אמר ר"ש בכ"ש לדעת התוס' בע"א (ס"ז ע"ב ד"ה ואידך), והוא תמוה, דמה ענין זה לתערובות, כיון דאיסור אחד לשניהם וודאי חייב בכ"ש, ולמש"כ ניחא, דעיקר קרא אתי לאורויי דדם הוי בכלל איסור שרצים גם לענין אכילה, ואף על גב דלישנא דהש"ס דחוק הוא קצת גם לפ"ז מ"מ נראה ברור כמש"כ, דלענין צירוף לחוד וודאי לא צריך קרא, דלמה לא יצטרפו כיון דשניהם שיעור אחד להם, והא דילפינן מקרא דהטמאים לענין צירוף ב' שמות, היינו משום דאתי לאשמועינן דיש נוגע וחוזר ונוגע לענין טומאה, או משום דהוי ס"ד כיון דב' שמות הם לא יצטרפו, אבל משם אחד וודאי לא צריך קרא לענין צירוף.

ועדיין צריך לבאר דברי ר"א מה שהקשו התוס' ז"ל בסנהדרין (ד' ע"א ד"ה מניין) דלמה לא בעינן בצלול שיעור שיקרוש, ולפי מה שפסק הרמב"ם ז"ל (ה' מאכא"ס פ"ו ה"א) דגבי דם שיעור אכילתו בכזית, וכן אמרו ז"ל (כריתות כ"א ע"ב) באכילת דם שרצים דלוקה עליהם בכזית, א"כ שמעינן מינה דלא בעינן בדם שיעור רביעית לענין איסור אכילה, וה"נ בשרצים לא בעינן לענין אכילה וטומאה כדי שיקרוש, אבל בסוף פ' חרש (יבמות קי"ד ע"ב) משמע דשיעור דם ברביעית הוא, וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל גופא בפט"ו מה' מאכא"ס, ועדיין צ"ע בזה, וע' בזה בחי' במס' נזיר, וע' בשו"ת בית אפרים חלק א"ח שאלה י"ד מש"כ בזה, וכמדומה שנעלמה מעין חכמתו ש"ס דפרק חרש, ומש"כ דכזית ורביעית חד שיעורא הוא כוונתי לדבריו בזה, אבל לא הזכיר שם

דברי התוס' בסנהדרין (ד' ע"א ד"ה מניין) ובמנחות (ק"ד ע"א ד"ה הואיל) דהוכיחו מן הירושלמי דאין שיעורו שוה מדלא מצטרף דם נבילה ובשרה. עוד נשאר שם בצ"ע על דברי התוס' שהבאתי לעיל (ט"ו ע"ב ד"ה חמשה) (דמצטרף) [דאין מצטרף] חלב ויין להעלאה בחוץ, ואני ישבתי זאת בטוב טעם.

ועתה אשובה לדברי הרמב"ם ז"ל, ושיטתו בזה עוד שיטה אחרת כאשר אני אחזה, וכמו שאבאר בעז"ה. הנה בפ"ד מה' אה"ט (ה"ז) כתב דם השרץ ובשרו מצטרף לכעדשה, והוא שמחובר בבשר, ונראה דהוא ז"ל גריס נמי כגירסת התוס' ז"ל בפי' הראשון, ולא ביאר לענין מאי בעינן דווקא מחובר בבשר. וראיתי בספר מים טהורים שרוצה להעמיס בדברי הרמב"ם ז"ל פי' האחרון של התוס' ז"ל, דלהכי בעינן מחובר בבשר כגון אם נגע במקצתו, אבל אם נגע בכולו לא בעינן מחובר בבשר, ובזה רצה לישב מה דהשמיט הרמב"ם ז"ל החילוק בין מקצתו לכולו, כי סמך בזה על דבריו בה' טומאת מת, ע' בס' הנ"ל באריכות, ותמיהני איך לא השגיח על ד' הרמב"ם ז"ל (בפ"ד) [בפ"ב] (ה"ט) מה' מאכא"ס שכתב לענין אכילה ג"כ אינו מצטרף אלא אם מחובר לבשר ומה שייך לענין אכילה כולו או מקצתו, ע"כ דבריו בדעת הרמב"ם ז"ל הם שלא בעיון במחכ"ת.

והנראה ברור בדעת הרמב"ם ז"ל דהוא פי' הא דאמרינן בש"ס ועודן בו דלא ככל הפירושים הנ"ל, דלכולהו קשיא טובא וכמש"כ, ועוד דלכל הני פירושי מאי פריך מקרא דהטמאין, דילמא מיירי לענין אכילה, אף על גב די"ל דלאכילה לא צריך קרא מ"מ לא ניחא לי' להרמב"ם ז"ל בהני פירושי, ופי' הוא ז"ל דהא דדם השרץ מצטרף לבשרו לכעדשה היינו דווקא בעודן בו, שהדם מחובר לבשר, ואז הוא מצטרף לכעדשה בין לאכילה בין לטומאה, אבל אם הדם בפני עצמו אינו מטמא כלל, ע"כ באכילה ג"כ אין שיעורו בכעדשה, אלא בכזית, אפילו בח' שרצים ולהכי אין מצטרף עור עם הבשר, וכן משמע להדיא בדברי הה"מ (בפ"ד) [בפ"ב] (שם) מה' מאכלות אסורות שכ' שם על הא דבעי' מחובר בבשר אבל אם פירש שיעורן בכזית, ואין מצטרף קל עם חמור, והן הן הדברים שכתבנו, ונמצא לפי דבריו ז"ל לא ילפינן מוזה לכם הטמא שני דברים דין הטומאה ודין הצירוף, אלא כולי' חד מילתא הוא, דאימתי הוא מטמא ומצטרף כשהוא מחובר עם הבשר, אבל אם פירש אינו מטמא וגם אינו מצטרף. ואין להקשות למ"ד דדם נבילות מטמא אמאי לא יטמא דם שרצים, דאין זה קושיא, דליכא למילף לא נבילה משרצים ולא שרצים מנבילה, דמה לנבילה שכן מטמא במשא, ומה לשרצים שכן מטמא בכעדשה, וע"כ בנבילה נמי לאו מסברא קאמר דדמו נמי מטמא אלא מאיזה יתורא דקרא נפקא לן. ואכתי קשה לשיטתו דדם בפ"ע אינו מטמא ואין שיעורו בכעדשה אלא

בכזית, א"כ הא דאמרינן בהעור והרוטב (חולין ק"כ ע"א) דאיצטריך למיכתב הטמאין גבי שרצים לאסור צירן ורוטבן, ולא ילפינן מחלב, משום דאי הוי ילפינן מחלב ה"א דשיעורן בכזית, קמ"ל הטמאין לומר דשיעורן בכעדשה, ואמאי משערינן בכעדשה, הא צירן ורוטבן וודאי אינן מטמאין, וכיון דטומאה לית בהו צריך לשערן בכזית כמו דם. **ולכאורה** הא דלוקין על דם שרצים בפ"ע מריבויא דהטמאין נפקא, דלא גרע מצירן, דאלת"ה מנ"ל דלוקין על דם בפ"ע, דילמא לא איתרבי אלא כשהוא מחובר בבשר, אלא דז"א, דהא על צירן אין לוקין לדעתו ז"ל, ועל הדם לוקין, כדאיתא בש"ס (כריתות כ"א ע"ב), וע"כ צ"ל דאיסורא דדם בפ"ע נמי שמעינן מהא דמצטרף כשהוא מחובר בבשר, דאי בפני עצמו לא היה בו איסור כלל לא הוי חזי לאיצטרופי ג"כ, אף על גב דלענין טומא' בפ"ע אינו מטמא ובצירוף מטמא, מ"מ אי לא הוי אסור באכילה בפ"ע לא היה מצטרף, מ"מ צ"ע סוגיא דהעור והרוטב לשיטתו, והא דאמרינן בכריתות (ד' ע"ב) הילכך דם נחש ובשרו מצטרף, היינו כמש"כ, דכיון דתנינן דבשרצים מצטרף ש"מ דדמו כבשרו לענין איסור שרצים, ושפיר מצטרף דם נחש ובשרו. ועדיין צריך להבין לשיטתו הא דמשנינן בש"ס כאן בכולו כאן במקצתו, ונראה לומר בזה, דמה שכתב הוא ז"ל והוא שמחובר לבשר אין כוונתו שיהא הדם מובלע בבשר השרץ, דא"כ קשה קושית התוס' פשיטא, אלא הכוונה שיהיה הדם מחובר בבשר, ולא יהיה זה בפ"ע וזה בפ"ע, וא"כ אפשר אפילו דם מעכבר יצטרף עם בשר החולד בהתחברם יחד, וז"ש כאן בכולו כאן במקצתו, פירוש אם הוא כולו ביחד מצטרף אפילו משני שמות, ואם זה בפ"ע וזה בפ"ע אין מצטרפין, וע"ז קאמר ומנא תימרא, דתניא איהל על מקצתו טהור איהל על כולו טמא, מאי מקצתו, אילימא מקצת הדם הא אמר רבי חנינא רביעית דם שהגיס בה היינו שחלקה טהורה, ואפילו האהיל על כול' טהור, אלא ש"מ דאיהל על מקצתו נמי הכי פירושא, אם אינה מחוברת כולה ביחד אלא מקצת מקצת אף דהאהיל על כולה טהור, איהל על כולה היינו שמחוברת כולה ביחד טמא אלמא דמצינו דיש חילוק בין מחוברת לאינה מחוברת, וה"נ לענין דם השרץ ובשרו, וע"כ צ"ל כן לדעת הראב"ד ז"ל בפ"ד מה' טומאת מת (הי"ג) שכתב להדיא דאפילו האהיל על כולו בקטפרס טהור הואיל והוא מפוזר, והכא איתמר בהדיא דאיהל על כולו טמא, אלא ע"כ צריך לחלק בין מחובר כולו ביחד או שהוא מפוזר, ועדיין צ"ע, כי לא מצאתי בד' הרמב"ם ז"ל האי חילוקא לענין רביעית דם, השי"ת יאיר עיני באור תורתו.

דף יז:

משנה הפיגול והנותר אין מצטרפין.

שם גמרא לא שנו אלא לטומאת הידים, ופירש"י ז"ל משום דתקנתא דרבנן היא, משמע מדבריו דאי הוי דאורייתא הוי מצטרפי, ולפי עניות דעתי אין צריך לזה, כי בלאו הכי לא מצטרפי לענין טומאה, כיון דשני שמות, ודווקא לענין אכילה הוא דמצטרפי הואיל ונאמרו בלאו אחד לא יאכל כי קודש הוא ואפילו נבילה מטהורה וטמאה נחלקו לעיל אי מצטרף לענין טומאה וק"ל, וע' בתוי"ט ז"ל.

שם גמרא, אבל לענין אכילה מצטרפין, משום דכל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו, ופי' רש"י ז"ל אי רובא נותר חייב משום נותר, ואי רובא פיגול חייב משום פיגול, ואי מחצה על מחצה מחייב משום תרווייהו, משמע מדבריו דהחיוב הוא אחר הצירוף משום נותר או פיגול, ונ"מ לענין כרת וחטאת, וגם צריך להתרות בו משום פיגול ונותר. ואני לא אבין, דלענ"ד הדבר פשוט דלא מחייב משום פיגול או נותר כיון דליכא שיעורא בכל חד, אלא הא דמצטרף למלקות הוא משום לאו דלא יאכל כי קודש הוא דהוא לאו בפ"ע על כל פסולי המוקדשין, וכל הפסולין מצטרפין לענין זה משום דלאו אחד לכולן, אבל לענין כרת וחטאת וודאי לא מצטרפי, אבל מלשון הרמב"ם ז"ל משמע דמצטרפין לגמרי לענין חטאת נמי. והוא בפי"ח מה' פסולי המוקדשין (הי"א) וכן מסתבר כיון דעיקר אזהרה דפיגול ונותר נפקא מהאי קרא דלא יאכל כי היכי דבכל חד לחוד איכא כרת ה"נ דמצטרפין לכל בין למלקות בין לכרת וחטאת.

ויש לדקדק לפי מה שכתבו התוס' בפסחים דף כ"ד (ע"א) דאמרינן התם דלאו דלא יאכל כי קודש הוא הוי לאו שבכללות. והקשו התוס' התם (ד"ה הא) א"כ אמאי חשיב פיגול ונותר באלו הן הלוקין, ותירצו כיון דקרא דלא יאכל כי קודש הוא כתיב בנותר לא הוי לאו שבכללות (ועניין) [לענין] נותר, ופיגול ילפינן עון עון מנותר, וזה אינו אלא באכל כל אחד בפ"ע, אבל בצירוף שניהם אמאי לא הוי לאו שבכללות, ולמה הוא לוקה. וצ"ל כיון דבכל חד לחודא לקי משום האי לאו ה"נ דלוקה על הצירוף, ולפ"ז דווקא פיגול ונותר הוא דמצטרפי לענין אכילה, כיון דהאי לאו עלייהו קאי, אבל פיגול ויוצא אין מצטרפין, אף על גב דגם עלייהו נאמר קרא דבכל שבקודש פסול מ"מ כיון דמלקות דיוצא לחודי' לאו מהאי קרא הוא, וכמש"כ התוס' ז"ל במכות דף י"ח (ע"א ד"ה וליליקי) ע"כ אין מצטרפין ג"כ עם הנותר למלקות, וע' (בפ"ח) [בפי"ח] (ה"י) מה' פסולי המוקדשין שנאמר שם קרא דלא יאכל כי קודש הם, וצ"ל לא יאכל כי קודש הוא. וע' במשנל"מ שם (ה"ז ד"ה ויש להסתפק) שנסתפק באוכל מן העור או מן המרק דאין בהו משום פיגול אם לוקה עלייהו משום לאו דכל שבקודש פסול. ולפי הנ"ל אין כאן ספק, דלאו דלא יאכל הוי לאו שבכללות, ומש"כ משום לאו דלא תאכל כל תועבה ג"כ אינו

מובן, דמה ענין לא תאכל כ"ת לפסולי המוקדשין, ואמטיל מום בקדשים הוא דביארה הרמב"ם ז"ל בה' בכורות.

ויש להבין למאי מצרכה האי יתורא דכי קודש הוא, אי ליוצא בהדיא כתיב, ואי לנשפך דמו, הלא זה בכלל אוכל קדשים לפני זריקה, ואי לפיגול בלאו האי יתורא דכי קודש הוא הוי ילפינן עון עון מנותר. ואפשר לומר דלא איצטריך אלא ליתן לאו כולל לכל פסולי המוקדשין, ונ"מ לענין צירוף.

דף יח.

משנה, הערלה והכלאים מצטרפין זה עם זה כו', ופי' רש"י ז"ל כמו פיגול ונותר דאמרינן לעיל דמצטרפין לאכילה, כבר כתב בזה התוי"ט ז"ל דמתניתין דהכא ע"כ כר"י משום ר"מ אתיא, דאמר כל האיסורין מצטרפין מקרא דלא תאכל כל תועבה, כדאיתא בע"א דף (כ"ו) [ס"ו] (ואי קשיא הא הוי לאו שבכללות הא כבר כתבו התוס' ז"ל התם (ד"ה כל) דהא דאין לוקין על לאו שבכללות היינו היכא דלא נאמר בכל חד לאו לחודיה, כמו נא וצלי אש של פסח, דתרווייהו נפקא לן מכי אם צלי אש, אבל הכא דבכל האיסורין נאמר בהן לאו מיוחד בפ"ע, ומלא תאכל כל תועבה נפקא לן דכולהו מצטרפי זה לא הוי לאו שבכללות, ועפ"ז יש ליישב קושיית התוס' במכות דף י"ח (ד"ה כל) שהקשו על הא דפריך התם ולילקי נמי משום הא דר"א כל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו והא הוי לאו שבכללות, כדאמרינן בפסחים, ולפי הנ"ל ניחא, דע"כ לא אמרינן בפסחים דהוי לאו שבכללות היינו למאי דס"ד דעיקר אזהרת יוצא ג"כ מהאי קרא נפקא שפיר הוי לאו שבכללות, כיון דנכלל בו הרבה איסורין, אבל לפי המסקנא דביוצא נמי כתיב לאו מיוחד לא הוי לאו שבכללות, ולוקין על פסולי קדשים משום האי לאו דלא יאכל בין ע"י צירוף בין כל אחד בפ"ע, והוי ממש דומיא דלא תאכל כל תועבה לר"מ. הן אמת דמאי דפשיטא להו להתוס' ז"ל דלר"מ לוקין בצירוף האיסורין משום לאו דלא תאכל כל תועבה לא מצינו זאת מפורש, ואי משום דאמר ר"מ מנין לכל איסורין שמצטרפין, ולענין מאי בעינן לצירוף אם לא לענין מלקות, אין זה מוכרח, ולא מיבעי' לר"ל דאמר (יומא ע"ג חצי שיעור מותר מה"ת י"ל דר"מ לאסור מה"ת קאמר דמצטרפי, ולאו למלקות, אלא אפילו לר' יוחנן דאמר חצי שיעור אסור מה"ת מ"מ אפשר לומר דר"מ לענין לאסור התערובות קאמר דמצטרפי, וע"ז מייתי הש"ס דברי ר' מאיר בע"א אלא דבירושלמי (ערלה פ"ב ה"א) הביא הר"ש ז"ל (שם פ"ב מ"א) אמרו בפירוש דלר"מ לוקין אצירוף שני איסורין, וכן מוכח ממתניתין למאי דמסקינן דר"ש אין צריך לצירוף קאמר, וע"כ מתניתין מיירי לענין מלקות, ולא לענין תערובות, וש"מ דמצטרפין

גם למלקות וכר"מ, וכדאיתא נמי בירושלמי עלה דהך מתניתין ששנויה נמי בערלה (פ"ג [פ"ב] (מ"א).

ויש לי לדון לר"מ לענין חטאת מאי, אי מצטרפי איסורין חלוקין או לא, ומה שהביאני לידי זה הספק הוא לפי מש"כ לעיל דפיגול ונותר מצטרפי אהדדי גם לענין חטאת מקרא דלא יאכל כי קודש הם, וה"נ כן לר"מ בכל האיסורין, אבל באמת זה אינו, מהא דפרכינן בכריתות (י"ב ע"ב) משני מינין אין מצטרפין פשיטא, ש"מ דליכא למ"ד דלענין חטאת יצטרפו איסורין חלוקין. ומשם מוכח נמי דפיגול ונותר נמי אין מצטרפין לענין חטאת, דהא חשיב התם ברישא בחומר בשני מינים פיגול ונותר, וא"כ עלה קאמר בסיפא חומר במין אחד אוכל חצי זית מזה וחצי זית מזה מצטרף, ובשני מינים אין מצטרפין, ש"מ דפיגול ונותר נמי לא מצטרפי לענין חטאת.

ומה אעשה אם מלשון הרמב"ם ז"ל לא משמע כן בפ"ו מה' שגגות הלכה ז', שהשמיט התם הא דפיגול ונותר, ולא כתב אלא חלב ודם, וסיים כשם שאין מצטרפין לענין מלקות כך אין מצטרפין לענין חטאת, משמע דפיגול ונותר דמצטרפי לענין מלקות מצטרפי נמי לענין חטאת. ודבר תימה הוא לומר דמשני מינים פטור דתנן התם ברישא עכ"פ לענין שאר איסורין פשיטא דלא מצטרפי לענין חטאת וכנ"ל. וע' מש"כ לעיל בסוגיא דדם השרץ לישב הא דלא דריש ר' יהודה הקישא דכל חלב וכל דם ללמד לדם השרץ ובשרו ע"ש. ולפי מה דקאמר ר"י דכל האיסורין מצטרפין א"ש בלא"ה, דלר' יהודה דם בהמה ובשרה נמי מצטרף, אלא דלפ"ז קשה מנ"ל דדם השרץ בכלל שרץ הוא לענין אכילה, וע' ברש"י בכריתות שם (ד' ע"ב ד"ה אף דם) שפי' הא דאמרינן התם דדמו חלוק מבשרו בבהמה היינו שדמו בכרת ובשרה בלאו, וא"כ אפשר לומר דר"מ נמי מודה בכה"ג דאין מצטרפין, אבל לא משמע כן, כיון דיליף מקרא דלא תאכל כל תועב'. וגם לא ידעתי למה פירש רש"י ז"ל הכי, ולא פי' כפשוטו דדמו חלוק מבשרו משום דלאוין חלוקין הם, זה משום דם וזה משום נבילה או טמאה, וצ"ע.

ואחר כל הנ"ל ע"כ צריך לומר דמתניתין אתיא כר"מ דכל האיסורין מצטרפין, וכמו שכתב התוי"ט ז"ל, וכתבו עוד דמשנה זו פליגא על סוגיא דלעיל (ט"ז ע"א) דאמרינן דנבילת טהורה עם נבילת טמאה אין מצטרפין משום דאין איסור חל על איסור, ולר"מ וודאי פשיטא דכל האיסורין מצטרפין, ומש"כ הבה"ז ז"ל דהני דלעיל מודו דלענין לאו דלא תאכל כל תועבה מצטרפין, ולענין לאו דנבילה לא מצטרפי, לא משמע כן לעיל גבי הא דאמרי' התם ל"ש אלא לענין טומאה אבל לאכילה לא מצטרפי, ולר"מ לאכיל' נמי מצטרפי כדתנן הכא, ואפשר לומר דלישנא דמתניתין התם כל הנבילות מצטרפין משמע

דלחיובי משום נבילה קאמר, דאל"ה מאי אריא נבילות, הא כל האיסורין מצטרפין, ואכתי יש לדקדק לפי מאי דמוקי התם ברייתא דמיתת פרה וחיי גמל אין מצטרפין כר' יהודה, א"כ מ"ט לא מצטרפי מיתת פרה וחיי גמל, הא אליבא דר"י כל האיסורין מצטרפין. וי"ל דתנא דברייתא ס"ל כוותיה דר"י בחדא ופליג עליה בחדא לענין צירוף איסורין חלוקין וס"ל דאין מצטרפין, א"נ ר' יהודה משום ר' מאיר קאמר וליה לא סבירא ליה.

ויש להסתפק למ"ד איסור חל על איסור, וטהורה עם טמאה חייב משום נבילה, אי חייב נמי משום דלא תאכל כל תועבה לר"מ, דבאיסור נבילה לחוד או טמאה לחוד נראה דאינו לוקה משום לא תאכל כל תועבה, דאטו לר"מ בכל האיסורין סופג שמונים, משום לאו המפורש בו ומשום לא תאכל כל תועבה, אלא וודאי לענין זה חשיב לאו שבכללות, או דלא אתי לא תאכל כל תועב' אלא להזהיר על צירוף ב' איסורין, אבל בטהורה וטמאה דאיכא גם צירוף ב' איסורין אפשר דלוקה גם משום לא תאכל כל תועבה, וע' מש"כ לעיל בישוב ד' התוס' מכות, וכ"ז צ"ע. ובצ"ק השיג על הבה"ז ז"ל במש"כ דלרב דאמר טהורה וטמאה אין מצטרפין מ"מ לוקה משום לא תאכל כל תועבה, וכ' הצ"ק ז"ל דאישתמיטתי' דברי התוס' במס' ע"ג (ס"ו ע"א ד"ה כל) דדווקא היכא שהלאו מפורש בפ"ע, אבל הכא בשניהם לאו אחד הוא, לא תאכל כל נבילה. ודבריו תמוהים, דהכא נמי איכא בכל אחד לאו מיוחד, בטהורה איכא לאו דנבילה ובטמאה איכא לאו דטמאה, ולמה לא ילקה באוכל משניהם משום לא תאכל כל תועבה, וגם מש"כ בדברי רש"י ז"ל דברים נפלאים הם ואין להם פירוש.

וכל זה כתבתי למאי דמשמע מפשטיה דהש"ס דמתניתין לענין צירוף מלקות איירי, וכמו שהגיהו בדברי ר"ש תני אין צריך לצרף, אבל באמת קשיא טובא לומר דסתמא דמתניתין דלא כהילכתא, דוודאי לית הילכתא כר"מ בהא, וכדמוכח במס' ע"ג שם ובכמה דוכתי דאיסורין אין מצטרפין, עד שאני תמה בזה על הבה"ז ז"ל שנסתפק בזה לענין דינא, ולדידי אין בזה שום ספק, ור"מ יחידאה הוא. והתוס' ז"ל (ד"ה תני) הקשו ממס' ע"ג דף ס"ח (ע"ב) דמפרש התם דברי ר"ש כפשטן דאין מצטרפין קאמר, וכתבו לתרץ הכא ובמס' ע"ג (שם ד"ה רבי שמעון) דהך דהתם ברייתא היא, ומיירי בתערובות, ולא ידענא אמאי לא ניחא להו לפרש דהתם במס' עו"ג אמתניתין דערלה קאי, דהוא נמי מיירי בתערובות, כדתנן התם (ערלה פ"ב מ"א) הערלה וכלאים עולין באחד (ומאה) [ומאתים] ומצטרפין זה עם זה דהיא רישא דהך דתבלין שנים ושלשה שמות, ולשון התוס' במס' עו"ג שם צ"ע יותר ע"ש.

וראיתי להרמב"ם ז"ל בפי' המשניות שפי' למתניתין דהכא גם כן לענין תערובות ומצטרפין שניהם לאסור, ונראה מדבריו ז"ל שדעתו ז"ל דסוגיא דהכא פליגי עם סוגיא דמס' עו"ג, ואין צריך להגיה מתניתין בדברי ר"ש, ומוקמינן רישא דמצטרפין כהלכתא לענין לאסור התערובות, ור"ש פליג ואמר דאין מצטרפין, וכשיטתיה בפ' ב' דערלה, אלא דאכתי קשיא סתמא אסתמא, דהכא סתם לן תנא דאפילו שני שמות של איסור מצטרף לאסור התערובות, ולעיל (ט"ו ע"ב) תנינן התרומה והתרומת מעשר וביכורים מצטרפין זה עם זה לאסור ולחייב עליהם את החומש. ומפרש הש"ס משום דכולהו איקרי תרומה, משמע דאי לאו דשם אחד הם לא הוו מצטרפי, ובירושלמי דערלה (פ"ב ה"א) מוקמינן להך מתניתין כר"ש הביאו הר"ש ז"ל (שם פ"ב מ"א) אבל מסתמא דסוגין לא משמע הכי, ואפשר לומר דמשום לחייב עליהם את החומש בעינן דווקא שם אחד, או יאמר דגם לענין תערובות נ"מ מהא דשם אחד לכולן לאסור התערובות אפילו בזה אחר זה, לאפוקי בשני שמות דאין מצטרף אלא בבת אחת, אבל לא בזה אחר זה, כדתנן התם (שם פ"ב מ"ג) הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה, וכן הדין נותן לחלק בשני איסורין דכשהן בעין לא מצטרפי ואין לוקין, כיון שלא אכל כשיעור מכל אחד, אבל אם נתערבו בהיתר ונותנין טעם אמאי לא יאסר התערובות, כגון אם נתערב חצי רביעית יין של ערלה וחצי רביעית יין של כלאים בתבשיל של היתר ונותנין טעם בו אמאי לא נימא בזה טעם כעיקר לענין לאסור הכל.

אבל אחר העיון בסוגיא דמס' עו"ג (ס"ו ע"א) לא משמע כן, גבי הא דפריך התם על רבא דאמר בתר שמא אזלינן ממתניתין דתבלין ג' שמות מצטרפין, ומפרשי התוס' שם (ד"ה תבלין) דשמות היינו איסורין, ולרבא דאזיל בתר שמא האי שמא לחוד והאי שמא לחוד אמאי מצטרפי, ומשני הא מני ר"מ היא דאמר כל האיסורין מצטרפין. משמע דלרבנן דפליגי אר"מ בצירוף שני איסורין לענין מלקות ה"ה נמי דלדידהו לא מצטרפי שני איסורין לאסור התערובות, והא בהא תליא, ותו אמרינן התם, בשלמא לאביי ניחא דאזיל בתר טעמא, משמע דלאביי אתיא מתניתא ככ"ע, ואפילו כרבנן דר"מ דס"ל דלענין מלקות לא מצטרפי מ"מ לאסור התערובות שפיר מצטרפי, ולא דמי צירוף תערובות לצירוף מלקות, דלענין תערובות אזלינן בתר טעמא, וכיון דטעם אחד להם מצטרפי, אלא לרבא דאזיל בתר שמא והאי שמא לחוד והאי שמא לחוד לא היה להם להצטרף אף על פי שטעמן שוה, אלמא דשני איסורין וטעמן שוה אי מצטרפי לאסור תערובות פלוגתא דאביי ורבא הוא. ולרבא דלא אזיל בתר טעמא לא מצטרפי. אלא דיש לדקדק מנ"ל הא דרבא לא אזיל בתר טעמא בכה"ג, דילמא דווקא בחמר' חדתא בעינבי אמר רבא

דהוי מין בשאינו מינו ובנותן טעם ולא במשהו, אבל היכא דאיכא טעמא אימא דרבא נמי מודה דטעמא לא בטיל, וכן הוא להדיא דעת הש"ך ז"ל בריש הלכות תערובות (יו"ד סימן צ"ח סק"ו), וא"כ גם לרבא אזלינן הכא בתר טעמא, ושפיר מצטרפי. וצ"ל דהכי פריך הש"ס התם, כיון דלרבא חילוק השם מילתא היא הכא בב' איסורין לא היה להם להצטרף, לא מיבעי' למאן דאמר (פסחים מ"ד ע"א) דטעם כעיקר הוא בדאיכא כזית בכדי אכילת פרס, א"כ בשני איסורין ליכא טעם כעיקר דאורייתא אלא היכא דאיכא ב' זיתים בכדי אכילת פרס, וזה מילתא דלא שכיחא הוא, והוה לן להקל בזה ולמימר דלא מצטרפי כיון דב' שמות הן. אבל לאביי דאמר דחילוק השם לאו מילתא הוא שפיר מצטרפי לאסור התערובות כיון דטעם אחד להם, אבל לרבא אפילו אי נימא דטעמו ולא ממשו ג"כ דאורייתא הוא מ"מ הכא בב' איסורין דב' שמות הן לא יצטרפו.

ואכתי קשה אמאי לא פריך מרישא דמתני' דערלה (פ"ב מ"א) דתנן התם הערלה וכלאים מצטרפין לעלות באחד ומאתים, ומהתם תיקשי אפילו לאביי, כיון דהתם ליכא טעמא, ואי מוקי לה כר"מ וכשיטת הירושלמי א"כ מאי פריך אביי מהא דתבלין כו', על כן נראה דבדברים ששוין בטעמן לגמרי לכ"ע מצטרפין בין ב' איסורין בין שאר שני שמות, והעיקר בזה כשיטת רש"י ז"ל דג' שמות היינו ג' מינים, ובזה נמי מצטרפו, ואביי הוכיח מזה דאזלינן בתר טעמא, ומשום הכי מצטרפי הכא אף על גב דאין שוין בטעמן לגמרי כיון דשוין במיתוק הקדירה, אלא לרבא דאזיל בתר שמא א"כ הכא דטעמן נמי אינן שוין לגמרי לא היה להם להצטרף כלל, וע"ז משני רבא דאתיא כר"מ דאמר כל האיסורין מצטרפי, וכיון דמצטרפי לענין מלקות מצטרפי נמי לאסור התערובות כל שיש להם קצת שיווי בטעם, ור"ש לחוד הוא דפליג וס"ל דאפילו שוין בטעמן לגמרי לא מצטרפי. ובזה מיושבין היטיב דברי הרמב"ם ז"ל שהצריך בפ' ט"ז מה' מאכלות אסורו' (הי"ד) שיהיו שוין בטעמן לגמרי, כמבואר בדבריו ז"ל שם, ולא פסק כחזקיה דאמר במיני מתיקה שנו, והיינו משום דחזקיה אזיל אליבא דר"מ, ע"כ אפילו אינן שוין לגמרי בטעם מצטרפים, אבל לדידן דלא קי"ל כר"מ, וב' איסורין אין מצטרפין לענין מלקות, שפיר בעינן דווקא שיהיה שוין לגמרי בטעם, וכ"ע מודים דמצטרפין, וזה נראה ברור בס"ד, וע' בלח"מ שם שהאריך לישב שם ד' הרמב"ם ז"ל בדרך רחוק ע"ש.

וראיתי להתוס' ז"ל בשבת פ' ר"ע (פ"ט ע"ב ד"ה אסורין) שכ' דרך אחרת בזה, ותוכן דבריהם כן הוא דצירוף תערובות ומלקות שוין הן לגמרי. וכתבו התם דלאביי ניחא, דכיון דאזיל בתר טעמא רבנן נמי מודו דמצטרפי שני איסורין שוין בטעמן, בין לענין לאסור התערובות בין לענין מלקות, ואתי שפיר הא דתבלין ג' שמות מצטרפין, אלא

לרבא דאזיל בתר שמא א"כ אפילו שוין בטעמן לא מצטרפי בין למלקות בין לאסור התערובות, וא"כ קשיא אמאי מצטרפי תבלין ג' וב' שמו'. וצריך לדקדק בדבריהם ז"ל, ממ"נ, אי סבירא לי' לאביי דרבנן נמי דרשי לא תאכל כל תועבה לצירוף איסורין א"כ לרבא נמי לא תיקשי, כיון דהתורה עשתה כל האיסורין אחד למלקות, אלא ע"כ רבנן פליגי עליה דר"מ ולא דרשו לא תאכל כל תועבה לצירוף איסורין, א"כ מנ"ל לאביי דמצטרפי גם אם טעמן שוה. וצ"ל דמסברא פשיטא ליה לאביי דאזיל בתר טעמא, וכל שטעמן שוה אפילו ב' איסורין מצטרפין גם למלקות, אבל לרבא דאזיל בתר שמא הדין נותן שלא יצטרפו, כיון דב' איסורין הם.

והקשו התוס' ז"ל התם מהא דאמר ר"ל בזבחים (ע"ח ע"א) הפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה מבטלין זה את זה, ואמאי, הא מצטרפין למלקו'. ולא ידענא מאי קשיא להו, דילמא ר"ל ס"ל כרבא דאזיל בתר שמא, ולדידיה אין איסורין מצטרפין לרבנן, וכן אייריי התם רבא אליבא דר"ל, והם ז"ל תירצו דאף דמצטרפין למלקות כשהן בעין מ"מ אם בללן מבטלין זה את זה, וכן כתבו התוס' ז"ל סברא זו בזבחים שם, וגם על זה יש להשיב, דא"כ הדרא קושין לדוכתין אמאי מצטרפין שני איסורין לאסור התערובות, כיון דאפילו אם לא נתערבו בהיתר כשהם מעורבים מבטלין זה את זה, כש"כ כשהן מעורבין בהיתר, ועוד לפי מה (שכתב) [שכתבתי] דלאביי מסברא פשיטא ליה דאיסורין ששוין בטעמן מצטרפי א"כ אפילו בללן זה בזה נמי, ועוד, דכל אכילת ב' איסורין בצירוף נבללין המה בשעת אכילה בתוך פיו, ועוד, כיון דהכתוב עשאן כולן (באיסור) [כאיסור] אחד מקרא דלא יאכל כי קודש הוא א"כ אמאי יבטלו זה את זה. ובזבחים (שם ד"ה הפיגול) הקשו מקרא דלא יאכל כי קודש הוא, ותירץ שם עוד תירוץ אחד, דמשום לא יאכל ליכא מלקות משום דלאו שבכללות הוא, והא דאמרי' לעיל דלענין אכילה מצטרף פיגול ונותר היינו לאסור התערובות, וכבר כתבנו לעיל בזה דוודאי איכא מלקות בקרא דלא יאכל קודש כמו לר"מ בכל האיסורין, ואין זה לאו שבכללות, כמו שכתבו התוס' במס' עו"ג (ס"ו ע"א ד"ה כל).

ונראה עיקר בזה כמו שכתבו התם (זבחים ע"ח ע"א ד"ה הפיגול) לתרץ דמשום פיגול ונותר אינו לוקה, אלא משום לא יאכל כי קודש הוא, או משום לא תאכל כל תועבה לפי קושיתם בשבת, וכמש"כ לעיל, וכתבו עוד שם (שבת פ"ט ע"ב ד"ה אסורין) דהא דאמרינן לעיל (י"ז ע"ב) דפיגול ונותר מצטרפין משום לא יאכל כי קודש הוא לר"ש איצטריך, דס"ל דשאר איסורין לא מצטרפי, ובפיגול ונותר מודה דמצטרפין, וגם זה לא ידענא למה הוצרכו לכך, ואמאי לא נימא דאליבא דרבא איצטריך, דלדידיה נמי שאר

איסורין לא מצטרפי, והכי הילכתא, ולדבריהם דלר"ש קאמר ע"כ צריך לפרש דלענין לאסור התערובות קאמר, דלמלקות אין צריך צירוף לר"ש דאמר כ"ש למכות, וכן כ' המהרש"א ז"ל.

ולפ"ז קשה מהא דאמרי' בנזיר (ד' ע"א) דלר"ש לא איצטריך מכל אשר יעשה מגפן היין ללמד על איסורי נזיר שמצטרפין זה עם זה, משום דס"ל כ"ש למכות, ולפי הנ"ל אכתי איצטריך ללמד דמצטרפין לאסור תערובתן. וצ"ל כיון דאיסורי נזיר אין טעמן שוה אין מצטרפין לאסור התערובות. וכל זה כתבתי לשיטת התוס' ז"ל בשבת, אבל מה אעשה שלא זכיתי להבין דבריהם ז"ל, דאיך אפשר לומר דלאביי איסורין השוין בטעמן לכ"ע מצטרפין זה עם זה, א"כ ברייתא (לעיל ט"ז ע"א) דמיתת פרה וחיי גמל אין מצטרפין אתיא דלא כמאן, דלר"ש אין צריך צירוף, ולרבנן כיון דשוין בטעמן מצטרפי. ע"כ נראה לענ"ד כמש"כ, והיא שיטת הרמב"ם, וזה נראה ברור לשיטת הש"ס דילן, רק עדיין צ"ע ממתניתין (לעיל ט"ו ע"ב) דהתרומה ותרומת מעשר כו', דמשמע דדווקא משום דשם אחד מצטרפין, וצ"ע יותר בזה בדברי הפוסקים, וע' בפר"ח בריש ה' תערובות שהאריך ג"כ בדינים אלו.

עוד הלכה אחת ראיתי לבאר בדברי הרמב"ם ז"ל פי"ד מהלכות מאכלו' אסורות (ה"ו) שדעתו שם דכל מיני טבל מצטרפין לכזית אף על פי דאין טעמן שוה, והשיג עליו הראב"ד ז"ל מהא דתבלין דבעי' דווקא מיני מתיקה, ולענ"ד דברי הרמב"ם ז"ל ברורין, דדווקא בתערובות בעינן שיהיה טעמן שוה, אבל האוכל איסור בעין וודאי מצטרף כל שהוא משום דלאו אחד ללקות עליהם בכזית אפילו אין טעמן שוה, וכן מוכח מהא דאמרינן ביומא פ' יוה"כ (פ"א ע"א) דאוכל ושותה אין מצטרפין משום דאין שיעורן שוה, אבל אם היה שיעורן שוה מצטרף, וכן תנינן בהדיא במכילתין (י"ז ע"ב) וביומא שם (ע"ג ע"ב) כל האוכלין מצטרפין לככותבת, ודוחק לומר דדווקא לענין יוה"כ מצטרפין, דמשום יתובי דעתא הוא, וכן דם השרץ ובשרו מצטרף, ודו"ק היטיב בכל הנ"ל.

שם משנה, הבגד והשק כו', אמר ר"ש מה טעם הואיל והן ראוין לטמא מושב, עיין בסוף פרק כלל גדול (שבת ע"ו ע"א) דפריך התם על ר"י בר"ח מהך משנה, דדווקא משום דראויין לטמא מושב, הא לא"ה לא מצטרפי כיון דלא שוו בשיעוריהן, וככללו של ר"י, ולפי מה שכ' לעיל דרבנן פליגי על ר' יהושע בהך דאין שיעורן שוה, וכדאיתא ביומא (פ"א ע"א) א"כ מאי פריך לר"י בר"ח, דלמא כרבנן ס"ל, וי"ל כיון דלית הלכתא כוותייהו לא בעי לאוקמי לר"י בר"ח דלא כהלכתא. והתוי"ט ז"ל הקשה דמאי מועיל הא דשוה לענין מושב, הא לעיל בכללא דר' יהושע אף על גב דשוין בטומאתן כיון דאין שוין

בשיעוריהן לא מצטרפי, אלמא דלא מהני השיווי בחד מלתא להצטרף. ובאמת בלא"ה יש לדקדק למה לא יצטרף בגד עם השק, וכי בשביל שהבגד חשוב הוא מן השק דאפילו בשלשה על שלשה מטמא לא יצטרף לשק הגרוע ממנו, בשלמא בכללא דר' יהושע באין שיעורן שוה כמו בשר המת ורקב, כיון דהאי שיעורא לחוד והאי שיעורא לחוד לא מצטרפי, אבל הכא משום חשיבותא הוא, ודבר החשוב מפני מה לא ישלים שיעור הגרוע. וכן יש לדקדק גבי הך דפרק כלל גדול בתבן ועצה, דתבן חזי גם לפרה, ועצה לא חזי אלא לגמל, ואמאי לא יצטרף תבן לעצה למלא פי גמל, כיון דחזי לגמל, אלא דהחמירו בשיעורו כיון דחזי גם לפרה. ועיין בתוס' שם, וצ"ל דבגד ועור אין חיבורן חיבור טוב, דאין דרך תשמישו של זה כשל זה, הלכך אי לאו דשוין לדבר אחד לא הוי מצטרפי, וכן צ"ל בתבן ועצה, דתבן אינו עומד לגמל, ועיין ברש"י (ד"ה הואיל) ותוס' ז"ל (ד"ה כדתנן) שם מה שפי' בהא דאמרי' התם (סוכה י"ז ע"ב) הואיל וראוי לעשות טלאי ע"ג חמור, ועיין פירוש רש"י (ד"ה פי טלה) שם (שבת ע"ו ע"א) גבי עמיר ועשבים ודו"ק.
הדרן עלך פרק קדשי מזבח

פרק חמישי

שם גמרא, אמר רבא בלבושא מציעא ומלמלא. עי' פירש"י ז"ל ותוס' בזה, ומפי' המשניות נראה דהכי פירושא, דלבושא מציעא ומלמלא אין בו פגם כלל, ומש"ה מחייב ר"ע אפילו לא פגם, ורבנן ס"ל כיון דבגד אורחיה לפגום ולבלות אף על גב שלבשו בדרך שאין בו פגם מ"מ לא מעל עד שיפגום, ובעינן דוקא דבר שאינו עומד לפגום, כמו קטלא של זהב, ובהא הוא דמועלין בלא פגם, והוא פי' נכון, ותו לא תיקשי מסוגיא דלקמן.
תוספות בד"ה ואומר וימעלו כו'. עי' בדבריהם ז"ל, ונראה מדבריהם דאם קנה חפץ מדמי הקדש לא יתחייב מטעם הנאה מן ההקדש, אלא משום שינוי רשות, ונפק"ל מעבודת גלולים דשינוי מרשות לרשות מעל גם בלא הנאה, וכן המשאיל קרדום לחבירו, ולרב הונא (ב"מ צ"ט ע"א) דוקא בקע בו, ולר"א שם אפילו בלא ביקוע קנה השואל ומעל המשאיל. ועפ"ז הקשו לקמן בסוגין אמאי קאמר דפטורא ילפינן מעו"ג, והא חיובא נמי ילפינן, לחייב המוציא מרשות לרשות אפילו בלא הנאה. ולא הבנתי, דבכל הני הנאה נמי איכא, דבקונה חפץ יש לו הנאה בחפץ שקנה, ונמצא פוגם ונהנה מדמי הקדש, וכן המשאיל קרדום לחבירו טובת הנאת השאלה נחשב להנאה, וכן איתא להדיא בפרק השואל (שם) מעל לפי טובת הנאה, וזה הכלל הוא במעילה דאין מועל בלא הנאה, או

הנאתו או הנאת חבירו, ולא ילפינן מעו"ג אלא דבעינן פגם בדבר שיש בו פגם, ויתר פרטי דיני מעילה יתבאר לפנינו בעז"ה.

דף יח:

גמרא, אין לי אלא אוכל ונהנה, בדבר שאין בו פגם מנין כו', מלשון רש"י ז"ל נראה דלא הוי גריס לה הכי, אלא הכי גריס אין לי אלא אוכל ונהנה, אכילתו ואכילת חבירו כו' מנין, וכן נראה דדבר שאין בו פגם מסוטה ילפינן, כדאמרי' לקמן.

תוספות בד"ה אכילתו ואכילת חבירו כו'. דעת התוס' ז"ל בזה הוא דוקא אם האכיל את חבירו ונתן לתוך פיו, דליכא לפרושי אכילת חבירו ע"י שליחות שצוה לו לאכול, משום דלא איתרבי שליחות אלא היכא דהחיוב הוא משום הוצאה מרשות לרשות, אבל מעילה הבאה ע"י אכילה אין זה מתחייב ע"י אכילת חבירו, דלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב, כדאיתא בקדושין (מ"ג ע"א) אבל אם האכילו בעצמו ונתן לתוך פיו חייב משום הוצאה מרשות לרשות, ויש לי לדון בדבריהם ז"ל, דמה אילו עשה שליח להאכיל לחבירו היה חייב, משום דהוציא מרשות לרשות ע"י שליח, וא"כ ה"ה כי צוה להשליח שיאכל השליח עצמו הרי יצא מרשות לרשות ע"י שליחותו.

וכתבו עוד דאפשר אפילו צוה לו לאכול נמי חייב, כגון שאמר לו טול ואכול, ומיד כשהגביה חבירו מעל הראשון משום הוצאה מרשות לרשות. וגם ע"ז קשה, דא"כ למה הוזכר כלל אכילת חבירו, כיון דחיוב המעילה הוא על שעת הגבהתו של חבירו, אלא ע"כ עיקר החיוב הוא משום הנאת חבירו, ואין זה ענין לשליחות כלל, אלא כל היכא שנפגם ההקדש ע"י הנאת אדם אף שלא ע"י עצמו אלא ע"פ צוויו חייב, דלא ממעטינן מתרומה אלא היכא שנפגם ע"י היזק ואיבוד, אבל היכא דנפגם דרך הנאה בין נהנה הוא ובין נהנה חבירו מעל הנותן.

ובקידושין (מ"ג ע"א ד"ה שלא) כתבו התוס' ז"ל ג"כ סברא זו דהחיוב הוא על הגבהת חבירו, אלא דקצת חילוק יש בדבריהם ז"ל, דהכא משמע דבעינן דוקא שיאמר טול ואכול, ומש"ה זכה בו בשעת הגבהתו, אבל אמר לו אכול סתם אינו זוכה בו אלא בשעת אכילה, והתם כתבו סתמא אם אמר לו אכול חייב על שעת הגבהתו. עוד כתבו התוס' שם והשליח לא ידע, ועי' מהרש"א ז"ל שם שכ' דגם אם ידע השליח בעה"ב מעל, כמו שהוכיחו התוס' ז"ל שם. והפני יהושע ז"ל השיג עליו, וכתב דלהכי כתבו התוס' דהשליח לא ידע משום דעיקר החידוש הוא מה שאין הנהנה מתחייב, וזה לא מצינו בכל מקום שיפטור הנהנה ויתחייב המהנה, ורבותא זו לא הוי אלא היכא דהנהנה ג"כ בר חיובא הוא, אבל אם הנהנה לאו בר חיובא הוא כגון שהוא מזיד בדין הוא שיתחייב

המהנה. ואין דבריו מוכרחים, דלענין איסור הבא ע"י הנאה כמו חלבים ועריות אין חילוק, דאפילו הנהנה לאו בר חיובא הוא אינו מתחייב המהנה על הנאתו של זה, ובכל גוונא חידוש הוא במעילה דהמהנה חייב. ועוד לדבריו ז"ל אמאי לא מוקמי התוס' הכא אכילת חבירו כגון שהיה האוכל מזיד. ע"כ נראה לי דאפילו אם נאמר דהיכא דשלח שליח לקנות לו איזה דבר דההנאה היא של המשלח מתחייב המשלח גם אם השליח מזיד, מ"מ היכא דשלחו להנאת השליח, כמו הכא שצוה לו לאכול, וודאי אם אכל במזיד אין בו מעילה, דמזיד לא ניתן לכפרה במעילה, וכיון דהחיוב הוא על הנאת השליח והוא עשה במזיד אין כאן חיוב מעילה. אבל מפי' המשניות להרמב"ם ז"ל משמע דאכילת חבירו נמי חשיב הנאת המשלח, מה שעשה עמו חסד וכיבד את חבירו זה חשיב הנאתו בזה, וא"כ בכל גוונא מעל, ודו"ק.

שם גמרא בברייתא אמרינן ג' פעמים ואפילו לזמן מרובה, ולא ידענא לחלק בין זמן מרובה ביום א' או בכמה ימים או כמה שנים, ולמה מחלק לה הברייתא לג' בבי, ובכריתות (י"ח ע"ב) מייתי לה צירוף היום ומחר ולאחר ג' שנים כולא בחד בבא. והכא נראה דלזמן מרובה דבבא קמייתא אגב גררא נסבא, ועיקר רבותא קמ"ל דאכילתו ואכילת חבירו מצטרפין ואפילו בבת אחת, ואידך בבא קמ"ל דאפילו לזמן מרובה מצטרפין, אף על גב דבתרומה אין מצטרפין יותר מכדי אכילת פרס, ובבא ג' קמ"ל דאפילו לאחר ג' שנים דהוי יוה"כ בנתיים, והוי כידיעת ספק בנתיים, וסד"א דמחלקת, כדבעינן למימר בכריתות שם, קמ"ל דאינו מחלק משום הני שינויא דמשנינן התם, אבל אכתי אינו מיושב לשון הברייתא בבבא ג', אי מה חטא האמור בתרומה פגימתו והנאתו כאחד, הא כבר אמר לעיל אי מה תרומה לא צירף שתי אכילות כא', ומה חידש כאן, וגם לשון דפגימתו והנאתו כאחד אינו מיושב. והיה נראה דדבר זה צ"ל לעיל בבבא קמייתא דאכילתו ואכילת חבירו. וצ"ל אי מה תרומה פגימתו והנאתו כא', ודו"ק.

דף יט.

גמרא לקח קיני זבין וזבות כו' כיון שהוציא מעל. דברי ר"ש, ור' יהודה אומר עד שיזרק הדם. הנה רש"י ז"ל פי' דקמיפלגי באחריותן של קרבנות, ר"ש סבר כיון שהביאן לעזרה אינו חייב עוד באחריותן, ע"כ מיד שלקחן והביאן לעזרה הוציאו מרשות לרשות. ור' יהוד' אומר דעד שיזרק הדם הוא חייב באחריותן. וקשיא לי טובא על פירש"י ז"ל, חדא דחטאת ואשם א"א לומר כן דלא יתחייב באחריותו אחר שהביאו לעזרה, כיון דלכפרה אתיא במה יתכפר, ופשיטא דאינו יוצא ידי חובתו אלא עד אחר כפרה. ועוד מפני מה לא הוזכר בדברי ר"ש דבעינן שיביאנו לעזרה.

ונראה לפרש טעם מחלקותן בפשיטות, והוא דבמעילה בעינן שיהנה, ובזה פליגי ר"ש ור"י, דר"ש אמר דמיד שלקח בהן חטאת חשוב הנאה ושינוי, שהוציא מעות הקדש ולקח בהן קרבן, ור' יהוד' ס"ל דכל זמן שלא נזרק דמו לא חשיבא הנאה כיון דלא נתכפר עדיין, וגם אין זה שינוי גמור, וברשות הקדש הוא. ויש לדקדק, בשלמא לר"ש דאמר דמיד שלקח מעל א"כ המעות יוצאות לחולין והקרבן כשר, אבל לר' יהוד' דלא מעל עד שיזרוק הדם א"כ בשעת שחיטה עדיין קרבן פסול הוא, דהא בעינן ממשקה ישראל ואיך יחזור ויוכשר בזריקתו. והכי תניא בהדיא בתוספתא (פ"ב) [פ"ח] (הי"ד עיין שם ובמעילה פ"א הי"ד) דמנחות אין מביאין מנחות ונסכים מהקדש שלא נפדו, ואם הביא לא קידש, ואמרו בזבחים סוף פרק המזבח מקדש (פ"ח ע"א) לא קידש ליקרב, אבל קידש ליפסל ועי' בכ"מ ובלח"מ ז"ל בפ"ה מה' איסורי מזבח (ה"ט) מה שכ' על דברי הרמב"ם ז"ל שכתב אם הביא מערלה וכלאי הכרם לא קידש ליקרב אבל קידש ליפסל. ונראה דאישתמיט להו ז"ל לפי שעה הך דזבחים ע"ש, מ"מ קשיא במה יוכשר הקרבן, וצ"ל דאחר זריקה איגלאי מילתא למפרע דלאו קרבן פסול, ומברייתא לא תיקשי, דתני התם אם הביא מנחות ונסכים מהקדש (לא) [שלא] נפדה דלא קידש, דהיינו משום דבמנחות לית בהו מעילה, וכדתניא בתוספתא פ"א דמעילה (הי"ד) וכן פסק הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ו הי"א) אם הביא מנחות ונסכים ולחמי תודה מן ההקדש לא מעל, משום דאין בהן זריקת דמים, וכיון דלא מעל לא נפיק לחולין, ומש"ה לא קידש ופסול הוא. אבל מה אעשה שלא זכיתי להבין שום חילוק בין חטאת למנחה, דבחטאת יש זריקת דמים ובמנחה יש הקטרת הקומץ, ועוד וכי זה שאוכל לחמי תודה אין זה חשוב הנאה, ואמאי לא ימעול.

והנה בשקלים תנינן (פ"ב מ"ב) השוקל שקלו ממעות הקדש ונתרמה התרומה והקריבו בהמה אחת הרי זה מעל, ופי' הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות, אף על פי דהנאת הקרבה לא חשיבא הנאה, דמצות לאו ליהנות ניתנו, מ"מ נהנה, דאין ממשכנין אותו על שקלו, וכן איתא בירושלמי (שם פ"ב ה"ב) להדיא, וצריך לחלק בין מודר הנאה להקדש. דמודר הנא' שוקל את שקלו (נדרים ל"ו ע"א) ולא חשיבא הנאה מה שהצילו מלמשכנו. וקשה לי הא חייבי חטאות אין ממשכנין אותן, ואפילו הכי מעל אחר זריקת דמו, אלמא דהקרבה חשיבא הנאה. ועוד אי עיקר ההנאה הוא הצלת המשכון אמאי בעינן גבי שקלים שיקרב בהמה אחת, ונהי דלא מסתבר שימעול תיכף אחר שבא לקופה, דמאז שוב אין ממשכנין אותו, דכבר כתב הרמב"ם ז"ל שם דכ"ז שלא לקחו בהמה אחת לא נשתנה המעות כמו שהיו, וברשות הקדש היו וברשות הקדש הם גם עתה, ולא נפגם

ונשתנה ההקדש, אבל אחר לקיחת בהמה אחת כבר נפגם ההקדש, ולמה לי הקרבה וזריקת דמים של אחד מהן. ע"כ הי' נראה לי דהא דאמרי' בירושלמי דהצלת המשכון חשוב הנאה היינו למ"ד התם אם נתרמה תרומה מעל, וכדפליגי התם תנאי, אבל למ"ד דבעינן דוקא הקרבה ס"ל דהצלת המשכון לא חשיבא הנא', ע"כ בעינן דוקא הקרב', ולא אמרינן האי כללא דמצות לאו ליהנות ניתנו לענין הקרבת הקרבן. וכבר כתבתי בזה בחי' לנדרים בסוגיא דשוקל את שקלו.

ואי קשיא למ"ד משנתרמה תרומה מעל, ואמאי, הא לא נפגם ההקדש עדיין, ע"ז אמרו בירושלמי דר"ש הוא דאמר מיד היו לוקחין המעות וקונין בהן בהמה. אלא דלפ"ז הדרא קושיא לדוכתא למה לי טעמא דהצלת המשכון, הא לר"ש מיד שלקח מעל בכל הקרבנות כדאמרי' הכא. ועי' בקרבן עדה שהגיה שם בירושלמי מתני' דלא כר"ש, דלר"ש דאמר מיד הי' מקבל מעותיו מעל תיכף בשעת לקיחה. ואין דבריו מוכרחים, דאפילו אי ס"ל כר"ש בהא מ"מ שמא אין בהן מעילה בשעת לקיחה, וכר' יהוד' דאמר לא מעל עד שיזרוק דמו, וכדאמר הכא. אחר כל הנ"ל עדיין אין דברי הרמב"ם ז"ל מיושבין אצלי, ומה ראה לחלק בין קרבן למנחות, ומה שאמרו בתוספתא (מעילה פ"א הי"ד) אם הביא לא מעל, לולי דמסתפינא הייתי אומר דצ"ל אם הביא לא קידש, דתוספתא זו איתמר נמי בתוספתא פ"ח דמנחות (הי"ד) ושם איתא אם הביא לא קידש, ואף על גב די"ל דמש"ה לא קידש משום דלא מעל ולא יצא לחולין מ"מ אין מזה הכרח, די"ל דהא דלא קידש מיירי במזיד דלא מעל, אבל בשוגג מעל בכולהו, ושפיר קידש. והרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' איסורי מזבח (ה"ט) השמיט הך דהקדש שלא נפדו, ולא הביא אלא הנך דאיתמר בש"ס סוף פרק המזבח מקדש (זבחים פ"ח ע"א) ועדיין לא ברירא לי הלכה זו.

שם גמרא מהו דתימא ואשר יתן ממנו על זר, והאי לאו זר הוא, צ"ל דברייתא זו אתיא כחכמים, דס"ל בריש כריתות (ו' ע"ב) דהסך משמן המשחה על מלך וכה"ג פטור. ע"כ איצטריך נפש לאשמעינן דחייב אשאר מעילות, אבל לר"מ דמחייב התם אפילו בשמן המשחה א"כ פשיטא דאית בהו מעילה בשארי דברים ולא איצטריך קרא, וק"ל.

תוספות בד"ה אקשי' רחמנא לתרומה דאפילו אכיל אכילה גסה פטור. והביאו ראיה משמן של תרומה, וביומא (פ' ע"ב) איתא בהדיא דאוכל אכילה גסה בתרומה פטור, משום דכי יאכל פרט למזיק ע"ש.

שם גמרא מכדי אי בבהמה תמימה היינו כוס של זהב. עיין בזה בדברי הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ו ה"ה) שכ' תלש מן הבהמה תמימה כו'. ועי' מה שכ' בזה בתמורה (ל"ב ע"ב)

בפלוגתא דרבנן ור"ש לענין העמדה והערכה ודברי הראב"ד ז"ל נפלאים המה, וכמו שכ' הכ"מ ז"ל.

דף יט:

משנה, נהנה בשוה פרוטה בדבר אחר ופגם בד"א, עי' פירש"י ז"ל. ולדבריו ז"ל מלתא דפשיטא הוא, ולא איצטריך למילף מתרומה ועי' בפי' המשניות להרמב"ם ז"ל שפי' בענין אחר, והתוי"ט ז"ל הביאו, ועי' ג"כ בחיבורו.

שם משנה אין מועל אחר מועל כו'. עי' בתוס' ז"ל (ד"ה אין) שהקשו מהא דתניא בתוספתא גבי קרדום דכולם מעלו, והאריכו בזה בכמה מקומות, ושרש דבריהם הוא דהא דתנן דאין מועל אחר מועל בקדושת דמים, היינו היכא דיש בו הוצאה מרשות לרשות. אבל אם נהנה בו עצמו לא יצא לחולין אלא היכא דסבור שהוא של אחרים, וא"כ הוא מוציא מרשות לרשות ע"י הנאתו ואפילו אם נתכוין להחזירו לאחר תשמיש, וכמו שכ' התוס' בפרק השואל (ב"מ צ"ט ע"א ד"ה וחבירו) ובמנחות פרק המנחות והנסכים (ק"א ע"א ד"ה אף על גב) ובזה איירי סיפא דהתוספתא נתנה לחבירו כו', אבל היכא דבקע בקרדום אדעת שהוא שלו כיון דלא נתכוין להוציא מרשות לרשות לא יצא לחולין, ומש"ה גם השני כן הוא וכן השלישי וכולן מעלו, כן הוא מסקנת התוס' ז"ל בב"מ ובמנחות, ובמנחות שם הדברים מעורבים קצת ע"ש. ועיין במהרש"א ז"ל בב"מ שכ' דלהאי סברא שכ' שם דע"י שאלה לא נפיק כולה לחולין לא תיקשי מהא דתני בתוספתא בא חבירו ובקע כולן מעלו, לא הבנתי, דהא עכ"פ כל ימי השאלה נפיק לחולין, והשני לא מעל אלא דוקא אם החזירו, וכמו שכ' התוס' הכא, ועי' במנשל"מ פ"ו מה' מעילה (ה"ד) שהאריך קצת בזה.

והנה יש להבין טעמו של דבר, מנ"ל האי מלתא דלא יצא לחולין אלא ע"י הוצאה מרשות לרשות. ונראה משום דעיקר האי מלתא דיצא לחולין לא שמעינן אלא מדכתיב תמעול מעל, ואין מעילה אלא שינוי, וע"כ היינו משום דיוצא לחולין, דאל"כ אמאי מעל במוציא מרשות לרשות, כיון דבקדושתיה קאי. ולשיטת התוס' ז"ל לא בעינן שום הנאה במוציא מרשות לרשות, וע"כ אינו חייב אלא משום דמתחלל ויוצא מרשות לרשות. אבל היכא דהמעילה הוא משום הנאה לחוד לא שמעינן דתצא לחולין, וחיוב המעילה הוא משום ההנאה. אלא דלפ"ז מנ"ל דהיכא דהוא סבור שהוא של אחרים ונשתמש בו בעצמו דנמי נפיק לחולין, דלמא התם חיובא הוא משום דנהנה, דאפילו אם נתכוין לגוזלה ע"כ בעינן שיהנה. תדע דהא ר' מאיר ס"ל בקדושין (נ"ד ע"ב) דהקדש בשוגג אין מתחלל, ואליביה ליכא מעילה בהוצאה, ואפ"ה בנהנה מגוף הדברים מודה (דמועיל) [דמועל] אף על גב

דלא נפיק לחולין, וכמו שכ' התוס' ז"ל בקדושין שם (ד"ה לא אמרו) ועי' שם במהרש"א ז"ל ובפני יהושע שם. וא"כ כל היכא דיש בו הנאה לא שמעינן דליפוק לחולין, ואלו הכא תנן דאפילו בכה"ג אין מועל אחר מועל, ובמעילה ראשונה יצא לחולין, וכן איתמר בכמה דוכתי בפסחים (כ"ז ע"א) גבי שריפת עצי הקדש, ובר"ה (כ"ח ע"א) גבי שופר של עולה, ובערכין (כ"א ע"א) גבי הדר בבית של הקדש.

ואף על גב דהתוס' ז"ל שם בב"מ ובמנחות כתבו דלדמות הא דהדר בו מעל להא דמשאיל קרדום של הקדש דלא יצא כולו לחולין הא לא אריא, דיש לחלק בין משאיל קרדום של הקדש להיכא שהקדישו בשעה שדר בו, דאפשר דמעל לפי כולו, משום דנעשה שואל שלא מדעת, וגזלן הוי, ואין כאן מקומו. עכ"פ שמעינן בכל דוכתא דגם אם נהנה יוצא לחולין, ומנ"ל. ועוד, אי נימא דעיקר ההוכחה הוא דיוצא לחולין ע"י מעילה מדמחייב אמוציא מרשות לרשות, א"כ לר"מ דאמר במזיד מתחלל, הא במזיד ליכא מעילה, ומנ"ל דמתחלל ויוצא לחולין. והתוס' ז"ל בקדושין (נ"ג ע"ב ד"ה אף במכר) כתבו דמקרא נפקא ליה מדכתיב תמעול מעל משמע דיוצא לחולין, וכבר תמה על זה הפני יהושע שם כיון דכל הפרשה בשוגג איירי היכי מצינן למילף מינה דבמזיד מתחלל, והוא ז"ל כתב דמסברא פשיטא ליה כיון דיוצא לחולין ע"י פדיון ה"ה דיוצא לחולין בדרך הוצאה, וכבר הקשה הוא ז"ל בעצמו על דבריו מהא דקדושת הגוף מתחלל במזיד אליבא דר"מ, ותירץ בדוחק שם, והתוס' בעצמן כתבו בערכין דאפילו נהנה ולא פגם יוצא לחולין, וכן משמע מהא דתוקע בשופר של עולה (ר"ה כ"ח ע"א) דקאמר רב יהוד' דיצא משום דיצא לחולין, ואף על גב דלא נתכוין לזכות בגוף השופר, אלמא דכל שנשתמש בהקדש ונהנה בו בתשמיש חול יצא לחולין בכל גוונא, ע"כ לא נתברר אצלי שיטת התוס' ז"ל בזה, ולא מצינו בש"ס דילן שום רמז לחילוקים אלו, ונראה בזה דעת הראב"ד ז"ל דהש"ס חולק על התוספתא.

ולהרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ו ה"ג) יש לו שיטה אחרת בישוב התוספתא עם הש"ס דילן, וכי הוא זה, דבדרך תשמיש לעולם אינו יוצא לחולין אפילו בקדושת דמים. והא דתנן רכב על גבי בהמה ובא חבירו ורכב כולן מעלו איירי בקדושת דמים, וכן שתה בכוס של זהב, והא דאמרי' דאין מועל אחר מועל במוקדשין אלא [בהמה] וכלי שרת היינו בהקניהו לאחר במתנה או במכר, וע' בכ"מ מה שכ' בישוב דבריו, ושיטה זו נעלמה ממני לגמרי, כי לפ"ז לא הוזכר במשנה כלל הא דיש מועל אחר מועל בקדושת הגוף, כי כל הני גוונא דמתני' הכל הוא דרך תשמיש, ואפילו בקדושת דמים יש מועל אחר מועל, כמו רכב ע"ג בהמה או שתה בכוס של זהב או תלש מן החטאת, ומה שכ' המשנל"מ

ז"ל דרבנן דר' נחמיה ס"ל דבכ"ש אין מועל אחר מועל היינו אפילו בדרך תשמיש, מהא דאמרינן דמתני' דלא כרבנן, ובמתני' לא תנן אלא דרך תשמיש, שתה בכוס של זהב או תלש מן החטאת הוא תמוה, דאטו כלי שרת לרבנן גרע מקדושת דמים לכ"ע, דבקדושת דמים דרך תשמיש יש מועל אחר מועל, ובכלי שרת אין מועל אחר מועל בתמיה. ועוד תמה אני על לשון הרמב"ם ז"ל בה' ה' (שם), שכ' קדשי מזבח אינו כן, ויש בהן מועל אחר מועל, כיצד תלש מן החטאת ובא חבירו ותלש כולן מעלו, והא בכה"ג אפילו בקדושת דמים יש בהן מועל אחר מועל.

ולדעתי היה נראה דבקדושת הגוף אין בהן מעילה כלל כדרך הוצאה, משום דבכל מקום שהוא בקדושתי' קאי, מידי דהוה אמוציא מעות הקדש לר"מ דאמר בשוגג אין מתחלל, דאינו חייב קרבן מעילה, משום דכל היכא דאיתי' בקדושתיה קאי, ומה אעשה שהרמב"ם ז"ל לא כתב כן ע"פ התוספתא (מעילה פ"ב ה"א), ועי' בהשגת הראב"ד ז"ל. ועוד קשיא לי על שיטת הרמב"ם ז"ל מהא דר"ה (כ"ח ע"א) דאמרי' בהדיא דע"י תקיעה בשופר יצא השופר לחולין, והדברים נפלאו ממני ולא אדע, ועי' מה שכ' לעיל בדברי הרמב"ם ז"ל בדין שופר של עולה. ומהא דמדמינן (פסחים כ"ז ע"ב) (בה"ה) עצי שלמים למזיד, וכי היכי דבמזיד אינו מתחלל ה"נ בעצי שלמים דלית בהו מעילה לא נפיק לחולין, משמע נמי דטעמא דיוצא לחולין הוא משום דחייב קרבן מעילה, וכל היכא דחייב קרבן יוצא לחולין, והדברים צ"ע יותר בסוגיא דפרק האיש מקדש (קידושין נ"ב ע"ב) בפלוגתא דר"מ ור"י, כי סוגיא עמוקה היא שם.

שם גמרא, מ"ט דתנא קמא, דכתיב באיל האשם, יש לדקדק למה לי קרא להכי, הא מסברא נמי לא נפיק קדושה בכדי, כיון דאין לו פדיון, וכמו שכ' התוס' ז"ל (ד"ה מאי טעמא) בהדיא דבדבר שאין לו פדיון לא יצא לחולין ע"י מעילה, וא"כ בבהמה דפשיטא לן דאין לה פדיון כשהיא תמימה פשיטא נמי דיש מועל אחר מועל, ואינו יוצא לחולין ע"י מעילה ראשונה. והתוס' ז"ל (שם) פירשו באמת דקרא דבאיל האשם לא איצטריך לגופיה דבבהמה יש מועל אחר מועל, דמסברא ידעינן לה, אלא אתא לדיוקא דבכלי שרת אין מועל אחר מועל, ויוצא לחולין גם ע"י מעילה, כי היכי דיוצא לחולין ע"י פדיון. ור' נחמיה יליף בק"ו דיש בכלי שרת מועל אחר מועל, אבל מודה דיש להם פדיון. וקשיא לי על שיטה זו, דא"כ ע"כ צ"ל דבכלי שרת ליכא אלא קדושת דמים, וא"כ (הא דק"ל) [הדרא קושיא לדוכתא] למה לי קרא דבאיל האשם למעוטי דאין בהן מועל אחר מועל, כיון דלא קדישי אלא קדושת דמים מהיכא תיתי למימר דיש בהן מועל אחר מועל, ואי משום דלא נילף בק"ו, הא גופא קשיא היכי ילפינן לה בק"ו אם אחרים מביא לידי

קדושה כו', הא חזינן דקדושת אחרים חמירי מקדושתה. דאחרים שבאו מקדושתן אין להן פדיון, וקדושת עצמה יש לה פדיון.

והנה בפרק המנחות והנסכים (מנחות ק' ע"ב) תנן המנחות שנטמאו עד שלא קידשם בכלי יש להם פדיון, ופליגי התם בטהורין אם נפדין, חד אמר דטהורין נמי נפדין, וחד אמר דטהורין אין נפדים, ופריך למ"ד דטהורין נמי נפדין מסיפא, דתנן העופות והעצים והלבונה וכלי שרת שנטמאו אין להם פדיון, בשלמא עופות קדושת הגוף הם, אלא עצים ולבונה וכלי שרת אמאי לא יפדו. ופירש"י ז"ל דכלי שרת אין בהם קדושת הגוף, דמכשירי קרבן הן, אלא ש"מ דטהורין אין נפדין, והני כטהורין דמו. ומשני לעולם טהורין בעלמא נפדין, והכא שאני משום דלא שכיחי. משמע מזה דפליגי בזה אם יש לכלי שרת פדיון מן התורה, למ"ד טהורין ניפדין הא דכלי שרת דאין להם פדיון הוא מדרבנן בעלמא משום דלא שכיחי, אבל למ"ד טהורין אין נפדין ה"ה בכלי שרת דאין להם פדיון מה"ת. אלא דלכאורה נראה דגם מ"ד טהורין אין נפדין היינו נמי מדרבנן לחוד, כיון דעדיין לא נתקדשו בכלי, ואין עליהם אלא קדושת דמים למה לא יהיה להם פדיון מה"ת. אבל ממה שכ' הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' ערכין (ה"ז) דהא דמתפיס תמימים לבדק הבית אינו יוצא מידי מזבח לעולם הוא מה"ת, דכל הראוי למזבח אין לו פדיון להוציאו מידי מזבח, משמע דהא דטהורין אין נפדין הוא ג"כ מד"ת, דמדמינן לה התם בפרק המנחות והנסכים אהדדי. ועיין במשנל"מ ז"ל שם (ה"ה) שהקשה על הרמב"ם ז"ל מהא דאמרי' התם במנחות דטעמא דאין יוצאין מידי מזבח הוא משום דלא שכיחי, ומדרבנן בעלמא. ולדידי לא קשיא, דזה אינו אלא למ"ד טהורין נפדין, אבל למ"ד טהורין אין נפדין מה"ת קאמר, וכן משמע מהא דקאמר ר' אושעיא התם כולן טהורין אין נפדין חוץ מעשירית האיפה, שנאמר מחטאתו על חטאתו, משמע דבשאר מילי מה"ת אין נפדין.

וראיתי בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ו מה' איסורי מזבח הלכה ד' שכתב הסלת והיין והשמן והעופות והעצים והלבונה וכלי שרת שנטמאו אין להם פדיון, שנאמר והעמיד והעריך, יצאו אלו שאינן בהעמדה והערכה. וצריך לדקדק על מה כתב להאי טעמא דוהעמיד והעריך, אי על סלת ויין ושמן הא קדושת הגוף נינהו, כמו שכ' (שם ה"ה) בד"א שנפסלו אחר שנתקדשו בכלי, ואי אעצים ולבונה אפילו קודם שנתקדשו בכלי אין להם פדיון, דכטהורין דמי, כדאמרי' בהדיא בש"ס שם, ועיין בלח"מ ז"ל שם, ולא הבנתי דבריו ז"ל. וצ"ל דהוא ז"ל כתב לקרא דוהעמיד והעריך להיכא דנפסלו בחסרון, דהוי כבע"מ, והוה אמינא דיפדו אפילו אחר קדושת כלי, ע"ז קאמר דאינן בהעמדה והערכה ולא נאמר בהן פדיון, וכ"כ בפ"ה מה' ערכין (ה"ט). אלא דלפ"ז קשה מאי דאמרי' שם במנחות (ק"א

ע"א) דמכלי שרת לא אשכחן דיוצא לחולין. ולפי הנ"ל תיפוק ליה דבלא"ה לא נאמר פדיון במנחות, ועיין פירש"י ז"ל שם (ד"ה דמכלי) שכ' דאפילו בבהמה לא אשכחן פדיון לאחר שנתקדש בכלי שרת, ולא משמע כן בחולין דף ל', ע"ש היטיב, ובלא"ה לשון הש"ס שם צריך ישוב. עכ"פ אחר כל הנ"ל נראה לי דמ"ד טהורין אין נפדין היינו מה"ת, כיון דחזו למזבח, וכן משמע מהא דפרכינן התם (מנחות ק"א ע"ב) לר"ש דאמר פיגל במנחה שלא היתה לה שעת הכושר אינו מטמא טומאת אוכלין וליפרקינהו, הניחא למ"ד טהורין אין נפדין ע"ש. ואי נימא דמ"ד טהורין אין נפדין היינו נמי מדרבנן א"כ גם לדידיה תיקשי הא יש לה שעת הכושר מה"ת, אלא ודאי משמע דמה"ת אין נפדין, ולפ"ז גם כלי שרת אין להם פדיון מה"ת, ונמצא כי פדיון כלי שרת היא פלוגתא דאמוראי. והשתא לשיטת התוס' ז"ל תיקשי מת"ק דר' נחמיה דאמר דאין מועל אחר מועל בכלי שרת, וע"כ לדידיה יש להם פדיון, וכשיטת התוס' ז"ל. (למ"ד טהורין אין נפדין).

וראיתי אחר העיון לדון עוד בדבר החדש, דממשמעות הסוגיא דמנחות נראה דהא דחשבינן כלי שרת שנטמאו כטהורין ואין להם פדיון היינו משום דיש להם טהרה במקוה, וזה לא שייך אלא בנטמאו, אבל אם אירע בהן פסול אחר, כגון שניקבו או שנשברו ואין להם תקנה שפיר יש להם פדיון, ועפ"ז נתישב לי קושיא א', על הא דתניא בקדושין (נ"ד ע"א) כתנות כהונה שבלו מועלין בהם, וקשיא לי אמאי מועלין בהן, מידי דהוי אקדשים שמתו דאינן מועלין בהן מה"ת כיון דלא חזו לשום דבר, ולא מיקרי קדשי ה', ולפי הנ"ל ניחא, דכיון דיש להם פדיון שפיר מיקרי קדשי ה', ואיפשיטא לי בזה מה שנסתפק המשנל"מ ז"ל (ה' מעילה פ"ה הי"ד) לענין כלי שרת שניקבו אם יש בהן מעילה, ולפי הנ"ל ודאי יש בהן מעילה כיון דיש להם פדיון.

אבל הרמב"ם ז"ל אינו אומר כן, דבהדיא כתב (ה' איסורי מזבח פ"ו ה"ד) דאפילו נפסלו אין להם פדיון, וכן משמע מהא דבגדי כה"ג טעונין גניזה (יומא י"ב ע"ב), ואין מועיל בהן פדיון, ואף על גב דיש לדחות ולומר דגזירת הכתוב בבגדי כה"ג מקרא דוהניחם שם, אבל עוד מבוארין הדברים בפ"א מה' כלי המקדש (הי"ג) דכל כלי שרת אין יוצאין מידי קדושתן לעולם, וכן משמע בזבחים סוף פרק המזבח מקדש (פ"ח ע"א) דאמרי' התם סכין מטרפת היתה במקדש וגנזוה, ולא פדוה, אלמא דלית בהו פדיון לעולם. ונראין הדברים אחרי העיון, כי ודאי אלו הכלים שנשתמשו בהן בקודש קדשי קדשות הגוף ואין להם פדיון לעולם, וכמו שמשיחה קידשתן בימי משה קדושת הגוף, כמו כן העבודה מחנכתן לדורות ליקדש קדושת הגוף, וכן פירש רש"י ז"ל בהדיא בשבועות (ט"ו ע"א ד"ה משיחתן) דהחינוך היא לקדש קדושת הגוף, ואז אין להם פדיון ככל קדושת הגוף, לבד

מבהמה בע"מ דאמרה תורה שתפדה. ומתני' דמנחות איירי נמי בהני שכבר נתקדשו, וע"ז אמרו הטעם שלא נאמר פדיון אלא בבהמה, אלא דאם נימא דמתני' לא מיירי אלא דוקא בשכבר נתקדשו א"כ אמאי לא ערבינהו בהדי רישא, אלא ש"מ דבהני אפילו נטמאו קודם קידוש אין להם פדיון, וכמו דמפרש הש"ס דלאו בני קבולי טומאה נינהו וכטהורין דמו, אי משום דלא שכיחי למ"ד טהורין נפדין. ומאי דאקשינן בכתנות כהונה שבלו לא קשיא, משום דעדיין ראוין הם לעשות פתילות למנורה, כמו שכ' הרמב"ם ז"ל בה' כהמ"ק (פ"ח ה"ה).

וראיתי להתוס' ז"ל בקדושין (נ"ד ע"א ד"ה בכתנות) שהקשו שם איך בגדי כהונה מתחללין הא בכלל כלי שרת הם, ובכלי שרת יש מועל אחר מועל, ותירצו דמיירי בחדשים. ולפי הנ"ל הדברים מוכרחי' דאפילו חדשים אין להם פדיון, וע"כ צ"ל בזה כדברי הריטב"א ז"ל דבגדי כהונה לאו בכלל כלי שרת הם. והשתא הדרא קושיא לדוכתא אמאי אין בהם מועל אחר מועל לת"ק, הא לאחר שנתקדשו ודאי אין להם פדיון. ועוד קשיא לי לשיטת התוס' ז"ל דכל היכא דאין לו פדיון יש בו מועל אחר מועל, א"כ הא דאמרי' בגמ' איכא בינייהו עצים, לת"ק אין בהם מועל אחר מועל, וא"כ יש להם פדיון ג"כ, זה תמוה, חדא דלישנא דר' דקאמר כל שאין להם פדיון יש בהם מועל אחר מועל משמע דבפדיון לא פליגי, וכ"ע מודים דאין להם פדיון. ועוד דהא בהדיא תנינן התם במנחות דעצים אין להם פדיון, וכש"כ לאחר שנתקדשו בכלי שרת, הוא הקרדום, והתוס' בריש (מנחות) [אולי צ"ל המנחות והנסכים (שם ק' ע"ב ד"ה וכלי שרת)] כתבו דבאמת לרבנן נמי יש בהן מועל אחר מועל בכלי שרת ועצים מדרבנן כי היכי דאין להם פדיון מדרבנן.

וגם ע"ז קשה לי, דא"כ אמאי מוקמינן מתני' דוקא כר' נחמיה, לוקמא כרבנן, ומתני' מדרבנן קאמר. ובשלמא למ"ד עצים איכא בינייהו א"כ ע"כ ת"ק מיירי בדברים שיש בהן מועל אחר מועל מה"ת, דאי מדרבנן, הא בעצים נמי יש בהן מועל אחר מועל מדרבנן, דהא אין להם פדיון, ומש"ה לא מצי לאוקמא רישא כרבנן דר' נחמיה, אלא למ"ד קדשים בע"מ איכא בינייהו ע"כ איירי ת"ק נמי במעילה דרבנן, דהא לרבי נמי בקדשים שמתו אין בהן מועל אחר מועל. ועוד דלדבריהם דהא דאין להם פדיון בכלי שרת ובעצים הוא מדרבנן א"כ אמאי לא מוקים הש"ס פלוגתא דרבי משום דכרבנן ס"ל דבכלי שרת אין מועל אחר מועל, והיינו דקאמר כל שאין להם פדיון מה"ת הוא דיש בהן מועל אחר מועל, אבל כלי שרת דיש להם פדיון מה"ת אין בהם מועל אחר מועל. ולזה י"ל דלישנא דרבי כל שאין לו כו' משמע דאתי לרבויי ולא למעוטי. ועיין בפני יהושע

בקדושין שהקשה על דברי התוס' שהבאתי למה להו לאוקמי בחדשים, הא בלא"ה רבנן דר' נחמיה פליגי וס"ל דאין מועל אחר מועל בכלי שרת, ושפיר מתחללין. ולא ידעתי מאי קשיא ליה, הא עכ"פ מדרבנן אין מתחללין, וכמו שכ' לעיל דבריהם במנחות.

ואחרי כל הנ"ל נראה לענ"ד איפכא, דודאי בדבר שיש לו פדיון לכ"ע אין מועל אחר מועל. כי פליגי בדבר שאין לו פדיון מה"ת, רבנן ס"ל דאפ"ה אין בהן מועל אחר מועל, משום דע"י מעילה שפיר מתחללין אפילו דבר שאין לו פדיון, וכי היכי דאמרי' בקדושין (נ"ה ע"א) דלר"מ דאמר במזיד מתחלל אפילו קדושת הגוף דבהמה מתחללת, וה"נ לר' יהוד' לענין שוגג אי לאו קרא דבאיל האשם הוה אמינא דאפילו בהמה יוצא לחולין ע"י מעילה, קמ"ל קרא דבהמה אינה מתחללת, אבל כלי שרת ס"ל דשפיר מתחלל ע"י מעילה, אף על גב דע"י פדיון אין מתחלל, ור"נ יליף בק"ו דכלי שרת נמי אין מתחלל גם ע"י מעילה, אבל שאר דברים שאין להם פדיון, כמו עצים לרבנן דר', כיון דלאו קרבן הם אף על גב דאין להם פדיון מה"ת מ"מ ע"י מעילה מתחללין, ורבי מוסיף ואמר כל דבר שאין לו פדיון, ואתי לרבות גם עצים דקרבן הם לדידי בכולן יש בהן מועל אחר מועל, אבל כל מיני קרבן לבד מעצים גם לת"ק יש בהן מועל אחר מועל, כמו העופות והיין והשמן והלבונה, וכמו שכ' הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' מעילה (ה"ה). והא דתנן בהמה לאו דוקא, ועיין בפרק (ט"ו) [ט"ז] (הי"ג) מה' מעשה הקרבנות שכ' הרמב"ם ז"ל דאם אמר הרי עלי עצים יוכל להביא דמים. וכתב הכ"מ בשם הר"י קורקוס ז"ל דזה תליא בפלוגתא דרבי ורבנן, ולרבנן דלאו קרבן הן יש להם פדיון, והוא נגד סוגיא דמנחות (ק' ע"ב) דתנן בהדיא דעצים אין להם פדיון, וכמבואר לעיל, וכן כתב הרמב"ם ז"ל (ה' איסורי מזבח פ"ו ה"ד) להדיא, וכן משמע ממתני' דבפדיון לא פליגי, ולכ"ע אין להם פדיון.

וע"כ צ"ל דדוקא בתחלת הפרשה יכול להביא דמים, אבל לאחר שכבר הפריש העצים תו אין להם פדיון, והיינו דלא ניחא לרב פפא בהאי שינויא דרבא, משום דס"ל דלרבנן נמי כקרבן הן, כיון דאין להם פדיון. וע"כ היינו משום דנהי דלאו קרבן גמור הם מ"מ הם כקרבן לענין קצת דברים, וכמו שכ' הרמב"ם ז"ל לענין אם נמצא בו תולעת דהוי כבע"מ. כללא דמלתא בכל הני דראויין להקרבה יש בהן מועל אחר מועל, ואפילו מנחות ונסכים שלא נתקדשו עדיין בכלי לפי מאי דקי"ל דטהורין אין נפדין זהו הנראה לענ"ד. ועי' בצ"ק ריש פרק המנחות והנסכים (ק' ע"ב) מה שכ' שם על דברי התוס' בד"ה וכלי שרת, ול"נ כמה שכ', ועיין בתוי"ט ז"ל פרק המנחות והנסכים מה שכ' בזה ודו"ק.

שם תוספות בד"ה מאי טעמא, בסוף דבריהם כתבו ובאיל האשם מיבעי ליה לדרשא אחריתי ע"ש. ולפי מה שכ' לכ"ע איצטריך קרא דבאיל האשם לגופיה דאינו יוצא לחולין

ע"י מעילה, אבל עוד ילפינן מיניה בב"ק פרק הגוזל עצים (קי"א ע"א) דהביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא, שנאמר באיל האשם (ואפילו) [ואפשר] דלר"מ דאמר בשוגג אין מתחלל כלל אפילו קדושת דמים, ובמזיד מתחלל אפילו קדושת הגוף, לדידיה לא איצטריך קרא דבאיל האשם לענין מעילה, דהא אפילו בקדושת דמים יש מועל אחר מועל. ויש לדקדק קצת, לפי מה דדריש הכא מבאיל האשם דיש מועל אחר מועל באיל האשם, א"כ אמאי לא ילפינן מינה דיש מעילה בחטאות ואשמות, ובתמורה (ל"ב ע"ב) אמרינן דמכל חלב ילפינן להו.

תוספות בד"ה קדשי מזבח תמימים ונעשו בע"מ כו'. וכתב הבה"ז ז"ל דלפירושם לא גרסינן בדרב פפא ועבר ושחטן, אלא אפילו לא עבר ושחטן פליגי, לרבי חמירא קדושתן דבעו העמדה והערכה, ומש"ה יש בהן מועל אחר מועל אפילו מחיים, ורבנן ס"ל דלא בעי העמדה והערכה וקיל פדיונן וקדושתן מש"ה אין בהן מועל אחר מועל, והפי' הזה תמוה הוא, לא מיבעי לגירסא זו דגרסינן בדברי רבי כל דבר שאין לו פדיון ודאי ליכא לפרושי הכי, דהא בע"מ יש לו פדיון, אלא אפילו לגירסא דכל דבר שיש בו פגם ג"כ קשה, דהא בע"מ חשיב לה במתני' לעיל דבר שיש בו פגם. ועוד הא קדשי בדק הבית ודאי היו בכלל העמדה והערכה ואפ"ה אין בהן מועל אחר מועל, ולרבנן נמי, אם לדידהו קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה, וכי משום קולא היא זו, מטעם דלא אלים קדושתיה. והעיקר נראה פירש"י ז"ל דבעבר ושחטן פליגי, ומועל אחר מועל דרבי מדרבנן הוא, דלאחר מיתה אין בהן מעילה מה"ת, וכן פי' הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה, ויש קצת חסרון בדבריו ז"ל שם, אבל קודם שחיטה פשיטא דלכ"ע אין בהם מועל אחר מועל משום דאית להו פדיון, וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' מעילה הלכה ו'. ולא הבנתי מה שהקשה התוי"ט ז"ל פסקי הרמב"ם ז"ל אהדדי, האמור בה' מעילה וכנ"ל עם האמור (בפ"ד) [בפ"ה] (ה"ה) מה' ערכין שפסק דקדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה, ואיני רואה שום סתירה בזה, ופסק כחכמים דתמורה (ל"ב ע"ב) וכר' יוחנן, דו"ק והבן. וכבר הערתי בזה בתמורה, ועי' במשנל"מ ז"ל שם ובפ"א מה' איסורי מזבח (ה"י) בלח"מ, ובמשנל"מ ז"ל שם, ותוס' חדשים במשנתינו, ודו"ק היטיב.

שם משנה, נטל אבן או קורה של הקדש לא מעל, נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל, ופריך הש"ס מה לי הוא מה לי חבירו, ומשני הכא בגיזבר המסורות לו אבני בנין עסקינן, ושיטת התוס' ז"ל בזה דאם לא היה גיזבר היה מועל תיכף בשעת לקיחתו מן ההקדש ע"מ לגוזלה ולהוציאה מרשות ההקדש, אף על פי שלא נהנה ממנה כלום, והיינו דפרכינן נמי בסיפא כיון דשנייה מעל, ומה לי דר או לא דר, כי מיד שבנאה

בתוך ביתו וסיתתה ועשה בה שינוי ממילא הוציאה מרשות הקדש אף על פי שהוא גיזבר. ומשני כגון שהניחה ע"פ ארובה ולא עשה בה שום שינוי, דמה שחיברה אל הבנין לאו שינוי הוא, ולא יצתה מרשות הקדש על ידי זה, ומש"ה בעינן שידור תחתיה בשוה פרוטה, ועי' תוס' בב"ק דף כ' (ע"ב ד"ה והוא). אבל כבר הארכתי בזה לעיל דלענ"ד ליכא שום מעילה בלא הנאה, ואפילו אם נתכוין לגוזלה, וכן מוכח ממתני' דאין מועל אחר מועל דמיירי בנתכוונו לגוזלה, כמו שכ' התוס' ז"ל בקדושין (נ"ה ע"א ד"ה אין מועל), ואפ"ה בעינן רכב על בהמה או שתה בכוס של זהב, וכן מוכח מהא דשופר של עולה (ר"ה כ"ח ע"א) דלא אשכחינן טעמא דיוצא בו אלא משום דיוצא לחולין ע"י תקיעתו, ורבא פריך עליה כי קא תקע באיסור קא תקע, ולשיטת התוס' ז"ל הא בנתכוין לגוזלה מיד בלקיחתו יוצא לחולין, וכי תקע בהתירא תקע. ולשיטת התוס' ז"ל ע"כ מיירי התם בנתכוין לגוזלה, דבלא"ה אינו יוצא לחולין, כמו שהארכתי לעיל בשיטתם, ועי' בזה בתוס' בחגיגה מה שכ' שם (י' ע"ב ד"ה משקל).

ע"כ אני אומר כי בשביל כל הנ"ל אחז לו הרמב"ם ז"ל שיטה אחרת בפי' משנה זו, דמאי דפריך הש"ס מה לי הוא מה לי חבירו, היינו אמאי לא ימעול גם חבירו באבן הזאת. ומוקי לה כגון שנתנה לחבירו במזיד, דלא יצא לחולין בנתינה לחבירו, ע"כ גם חבירו בדין הוא שימעול, ומשני בגיזבר המסורות לו אבני בנין, היינו דהראשון חזר ונתנה ליד הגיזבר שהיו אבנים מסורות לו בתחלה, ומש"ה לא חשיבה הנאה מה שנתנה, אבל אם נתן לאחר גם השני מעל, כי נהנה בקבלת המתנה, אך לא ידעתי לחלק מ"ש דאם הוא לקח לעצמו מן ההקדש לא מעל משום דעדיין לא נהנה, וזה לא חשיב הנאה מה שלקח ההקדש לרשותו, ומ"ש חבירו דמעל מטעם הנאת קבלת המתנה לבד.

ולענ"ד הא דאיתמר בכל דוכתי דכולן מעלו היינו כל אחד לאחר שנהנה ונשתמש בו. ועוד קשה לשיטתו איזה מעילה שייך במזיד, כיון דלא יצא לחולין ולא הפסיד להקדש. וצ"ל דעכ"פ צריך לשלם דמי הנאתו שנהנה זה מהקדש, וכן כתב הוא ז"ל בריש הל' מעילה (פ"א ה"ג) המועל בזדון לוקה ומשלם מה שפגם, וה"ה מה שנהנה בלא פגם, ועי' ב"ק דף כ' (ע"ב) ובזה הדרך פי' נמי להא דרב, כגון שהניחה ע"פ ארובה, משום דאם בנאה וחיברה בתוך ביתו הרי נהנה שהוסיף על בנינו ומעל מיד. ולפ"ז משמע לי דהא דתנינן לעיל (י"ט ע"ב) תלש מן החטאת מעל, לא בתלישה לחוד הוא דמעל, אלא בעינן שנהנה מן הצמר בשוה פרוטה, ויתישב בזה מה שהקשו בס' יום תרועה גבי שופר של עולה שפירשו דמיירי בתלשו מחיים, והקשה הוא ז"ל הא מעל בשעת תלישה, ולפי הנ"ל ניחא, דלא מעל בתלישה לחוד, אלא בעינן שיהנה ג"כ. אבל מדברי הרמב"ם ז"ל לא

משמע כן, שכתב (ה' מעילה פ"ו ה"ה) בתלש מן התמימה חייב בהנאה לחוד בלא פגם, משום דאין עומדת ליפגם, ואי בעינן שיהנה בצמר אמאי לא בעינן נמי שיפגם בצמר, וי"ל דגם הצמר אינו עומד שיפגם, ומשום דאין לו פדיון, אלא דלפ"ז בבע"מ דבעינן שיפגום הבהמה משום דעומדת לפדות, וההנאה הוא מן הצמר, א"כ לא הוי הפגם וההנאה בדבר אחד, דומיא דקרע חתיכה מבגד הקדש ופגם בבגד ונהנה מן המטלית דפטור, משום דלא הוי פגם והנאה בדבר אחד (לעיל י"ח ע"ב), וצריך לעיין יותר בזה. וע' תוס' בחולין ובכורות (כ"ה ע"א ד"ה גוזז) שכ' דאפילו תולש מעולה תמימה אין אסור אלא מדרבנן, וכבר הערתי בזה בחי' בתמורה, ובזה הענין ראיתי בתוס' בכורות (כ"ו ע"א ד"ה התולש) שהקשו גבי שופר שיוצא לחולין על ידי מעילה משמע דיש להם פדיון, ואמאי הא בעינן העמדה והערכה, וזה הוא לפי שיטתם דכל שאין לו פדיון אינו יוצא לחולין ע"י מעילה, וכבר הארכתי בזה לעיל דלאו הא בהא תליא, ואף אם נאמר דאין פדיון לעצמות עולה מ"מ ע"י מעילה יוצאין לחולין, דלאו בכלל איל האשם הם, אלא דאם נאמר דאין להם פדיון כלל לעצמות עולה א"כ לא ימעלו בהם כלל, כיון דלא חזו וטעונין גניז', וע' בד' הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ב הי"ב) בזה בדין העצמות, ואין כאן מקומו, עכ"פ שיטת הרמב"ם ז"ל בהלכה זו נכונה מצד הסברא, אבל פשטא דשמעתא לא משמע כן כמו שהעירו המפרשים ז"ל, וכן בחגיגה סוף פ"ק (י' ע"ב) לא משמע כשיטת הרמב"ם ז"ל, מהא דפריך התם מכדי מישקל שקלא מה לי הוא מה לי חבירו ע"ש ודו"ק.

דף כ.

שם משנה, נתנה לבלן אף על פי שלא רחץ מעל. ע' בתוס' הכא ובסוגיא דפ' הזהב (ב"מ מ"ח ע"א) והעולה מדבריהם ז"ל הוא, דלר' יוחנן דאמר מעות קונות דבר תורה בכל הדברים מעל מיד בנתינת המעות, כדתניא בברייתא התם, נתן לסיטון מעל, ולר"ל לא מעל בנתינת מעות לחוד, כיון דאינן קונות במידי דמחסרה משיכה, ובברייתא דנתנה לסיטון מוקי ר"ל כר"ש, דלכ"ע ס"ל דמעות קונות, ובברייתא דנתנה לספר מעל מוקי לה בספר עובד גלולים דאין לו משיכה, ולר"י בעובד גלולים לשיטת התוס' לא מעל עד שימשוך, כיון דבישראל מעות קונות, ומוקי למתני' דמשמע דווקא בלן היינו בלן עובד גלולים דבעינן משיכה דווקא. ולכאורה גם בישראל לר' יוחנן כיון דתקינו רבנן דאין מעות קונות למה לא יהיה כח בידם לבטל קנין המעות לגמרי, ואפילו בישראל אמאי נתן לסיטון מעל, כיון דעדיין לא יצא מרשותו ובידו לחזור בו, וכיון דנתבטל המקח אמאי יצאו המעות לחולין, ובשלמא למאי דמוקי ר"ל כר"ש א"ש, דלר"ש הלוקח אין יכול לחזור בו, וא"כ כבר יצאו המעות מרשותו, אבל לר' יוחנן שניהם יכולין לחזור בו,

והרי לא יצאו מרשות (בלן) [בעלן] ואמאי מעל. ואם נאמר דחכמים לא ביטלו לגמרי קנין המעות, אלא אמרו דיכולין לחזור, אבל אם לא חזרו מתחיל הקנין מנתינת המעות הוה א"ש, אבל לא משמע כן מהא דאיתא במס' ע"ג (ס"ג ע"א) ובתמורה (כ"ט ע"ב) בא עליה ואחר כך נתן לה אתננה אסור, ומוקי לה באומר הבעלי בטלה זה, ופריך הא מחסרא משיכה, ופי' התוס' ז"ל (ע"ג שם ד"ה והא) דלר' יוחנן נמי פריך, כיון דמדרבנן לא קני אלא במשיכ' לא הוי אתנן, ואי נימא דהקנין מתחיל משעת מתן מעות א"כ לר' יוחנן לא הוה פריך מידי. והתוס' ז"ל חילקו התם דגבי אתנן כיון דתקינו רבנן דמעות אין קונות א"כ לא הוי אתנן כלל, כיון דלא קניא לי', אבל גבי מעילה הרי הוציאן מרשות הקדש ע"פ ד"ת, ומש"ה מעל, ולא פקע מעילתו בתקנת חכמים, וע' בלח"מ בפ"ג מה' מכירה שביאר דברי התוס' ז"ל בענין אחר קצת.

וראיתי בח"מ סי' קצ"ח שכ' הסמ"ע ז"ל אם קידש המוכר אשה במעות אלו שלקח חוששין לקידושין, דלהקל באיסור דאורייתא לא אמרו חכמים, ולפי הנראה מסתמא דהש"ס במס' עו"ג ובתמורה דפריך לכ"ע דמחסרא משיכה, דגם לר"י בטלו לגמרי קנין המעות, ויש כח בידם לעשות כן מטעם הפקר ב"ד, וקידש אשה הוי דומיא דאתנן, וכי היכי דאין בו דין אתנן ה"נ אין בו ספק קידושין, והוא ז"ל כתב דבפרישה האריך, ואיננו ת"י לעיין בו, ומהך דמס' עו"ג קשיא נמי למה שאמור שם בסי' הנ"ל דהיכא דלא שייך גזירה דנשרפו חטיך בעליה נשאר קנין המעות במקומו, ובאתנן לא שייך הך גזירה ואפ"ה בעי משיכה, וגם הש"ך ז"ל תמה שם ע"ז ע"ש.

וכ"ז כתבנו לשיטת התוס' ז"ל דהמעילה הוא ע"י ההוצאה מעות הקדש מרשות לרשות, ע"כ אפשר לחלק בין הך דמעילה להך דאתנן, אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל דעיקר המעילה הוא משום הנאת קנין החפץ וודאי ברור דכל עוד שלא קנה החפץ לא מעל עדיין, וזה שכתב הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ו ה"י) קנה חפץ אם לא משך לא מעל, ואף על גב דמסוגיא דב"מ משמע דברייתא דנתנה לסיטון אתיא לר' יוחנן כנ"ע, ומעל בנתינת מעות לבד, ס"ל ז"ל דסוגיא דמס' עו"ג דפריך סתמא והא מחסרא משיכה פליגא אסוגיא דב"מ, ומהתם משמע דלגמרי הפקיעו רבנן קנין המעות, וע"כ גם לר' יוחנן צ"ל דאתיא כר"ש דס"ל דלא בטל קנין המעות לגמרי ואין הלוקח יכול לחזור בו, ואף על גב דיש מקום לומר דאפילו לר"ש לא ימעול, כיון דהמוכר יכול לחזור בו א"כ עדיין אין לו הנאה בקנין החפץ, מ"מ ע"כ צ"ל כן דברייתא דנתנה לסיטון אתיא כר"ש, ומתני' דילן נתנה לבלן שפיר מתוקמא בבלן ישראל אליבא דר' יוחנן, ודווקא בלן דלא מחסרא משיכה. וע' בלח"מ ז"ל פ"ג מה' מכירה שהאריך ג"כ ליישב ד' הרמב"ם ז"ל בדרך זה, ומש"כ שם

להכריח לענין קנין עו"ג מדקשיא דרב חסדא אדרב חסדא, ע' בתמורה, ושם איתא רב חנן בר רב חסדא, וע' בתוס' ב"מ שם, ולענין בעלי אומניות כבר כתב הלח"מ ז"ל דאפשר לא תיקנו משיכה באומנין, ואוקמי אד"ת, וע' בבה"ז ז"ל מש"כ בזה.

וראיתי בתוס' ב"מ דף מ"ג (ע"א ד"ה מאי) שכ' דלר' יוחנן בלא"ה מעל בלא משיכה מחמת היתר תשמיש במעות, ונעשה שואל עלייהו, כדאמרינן התם גבי נותן מותרין לשולחני דמעל מיד אף על גב דלא הוציא לרב הונא דאמר דחייב באונסין, ויש לי לדון בזה, הא אמרינן בהדיא בפ' השואל (שם צ"ט ע"א) דלרב הונא דמשאיל יכול לחזור בו עד שלא בקע בו אם השאיל קרדום של הקדש לא מעל משום דלא הוציא מרשות הקדש, ודווקא בשאלה דלא הדרא בעיני' הוא דקאמר רב הונא דמעל גם בלא הוציא, משום דהתם וודאי אינו יכול לחזור בו, וא"כ ה"ה הכא במעות מכר דיכול לחזור נראה דלא מעל מטעם שאלה, וכל שכן לשיטת הרמב"ם ז"ל דבעינן הנאה בלא"ה יש לחלק, דגבי שולחני יש לו טובת הנאה בשביל השאלה, אבל גבי מעות מכר לא לזה נתכוין כלל, ואין זו הנאה. ומש"כ הנתיבות משפט (חו"מ סימן קצ"ח סק"ב) דאם מותר להשתמש במעות משום זה יכול לקדש בהן אשה לענ"ד ז"א, דהוי כשואל בלא זמן דאין יכול לקדש בו (עיין רא"ש קידושין פ"א סימן כ'), ודו"ק בזה וצ"ע יותר בדברי הפוסקים.

שם גמרא, וכיון דבני לה מיהת מעל, לימא מסייע ליה לרב דאמר המשתחוה לבית אסרו, ומשני הנאה הנראה לעינים אסרה תורה. התוס' ז"ל (ד"ה בנאה) פירשו לפי שיטתן דאי הוי בני לה ממש ע"י שינוי היה מועל מיד, משום דקניא בשינוי והוצאה מרשות הקדש, אבל מתניתין איירי דלא שנייה, אלא חיברה בבנין בלא שינוי, ומשום הכי בעינן שידור תחתיה בשוה פרוטה, ולפ"ז פריך שפיר לימא מסייע ליה לרב דתלוש ולבסוף חיברו הוי כתלוש, אבל לפירש"י ז"ל בב"ק דף (י"ח) [כ'] (ע"ב ד"ה והוא) דהניחה על פי ארובה מיירי שלא חיברה כלל אלא הניחה לבד, א"כ מאי קאמר לימא מסייע לי' לרב, הא הכא לאו מחובר הוא כלל, והתוס' בב"ק שם הקשו על (ד"ה והוא) פירש"י ז"ל דאפילו חבריה נמי לא הוי שינוי, משום דשינוי החוזר לברייתו לאו שינוי הוא, ובשיטה מקובצת שם כ' דמחובר שאני, דאפילו אם חוזר לברייתו הוי שינוי, ולא הבנתי, דהא מריש אמרינן דהוי שינוי החוזר לברייתו אף על גב דמחובר הוא, עכ"פ לשיטת רש"י ז"ל יקשה הא דקאמר לימא מסייע ליה לרב, ולקמן בשיטת הרמב"ם ז"ל יתבאר יותר.

ובשינויא דרב אחא כתבו לפרש דהנאה הנראה לעינים לא מהני אלא לענין הקדישו ואח"כ בנאו, אבל בנאו ואח"כ הקדישו אין מועלין כלל. והנה הא דמחלקין בין בנאו ואח"כ הקדישו להקדישו ואח"כ בנאו, צ"ל דהיינו טעמא, דבנאו ואח"כ הקדישו אינו

מועיל מאי דהוי תלוש מתחילתו, כיון דבשעת הקדש הוי מחובר הרי הוא כמחובר מתחילתו, אבל אם הקדיש קודם חיבורו הוי כתלוש ולבסוף חיברו דהוי כתלוש, אלא דלמאי דס"ל דליתא לדרב, ותלוש ולבסוף חיברו הוי כמחובר א"כ אפילו הקדישו תחילה מה אהני האי טעמא דהנאה הנראית לעינים, כיון דאם בנאו ואח"כ הקדישו לא מהני האי טעמא דהנאה הנראה לעינים, א"כ הקדישו ואח"כ בנאו כיון דס"ל השתא דתלוש ולבסוף חיברו דהוי כמחובר מעיקרו, ובמחובר מעיקרו וודאי לא מהני האי טעמא דהנאה הנראה לעינים, דהא ממעטינן מעילה במחובר דומיא דתרומה, וא"כ ה"ה בתלוש ולבסוף חיברו, ומאי נפקא מינה באיזה זמן הי' ההקדש.

והרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ה ה"ה) כ' לחלק בין בנאו ולבסוף הקדישו או הקדישו ואח"כ בנאו אפילו אליבא דהילכתא דקי"ל כרב (ה' עכו"ם פ"ח ה"ד) דתלוש ולבסוף חיברו הוי כתלוש לענין עבוד' גלולי', ואפ"ה לענין מעילה לא מעל בבנאו ואח"כ הקדישו, וכתב הכ"מ ז"ל לחלק דגבי עבודת גלולים מחמרינן משום חומרא דעבודת גלולים, ולא משמע כן בחולין (ט"ז ע"א וע"ב) דגם לענין הכשר זרעים ושחיטה הוי כתלוש, ולפי מש"כ ניחא קצת, דלענין מעילה בנאו ואח"כ הקדישו הוי כמחובר מעיקרו, כיון שהיה מחובר בשעת ההקדש. עוד נראה לי, דוודאי אין לדמות מעילה לעבודת גלולים, אלא אי נימא דלענין מעילה הוי כתלוש כל שכן לענין עבודת גלולים דהוי כתלוש, אבל אי נימא דלענין עבודת גלולים הוי כתלוש וודאי אי אפשר למילף מעילה מעבודת גלולים, דבמעילה נמי הוי כתלוש, משום דמעילה מתרומה ילפינן דהוי דווקא תלוש לגמרי, תדע דהא ריה"ג ס"ל (ע"ז מ"ה ע"ב) גבי עבודת גלולים דאפילו השתחוה לאילן אסרו, משום דהוי תפיסתו בידי אדם ולא הוי דומיא דהרים דכתיב בהו התירא, ולענין מעילה וודאי הוי כמחובר כמש"כ הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ה ה"ה) היושב בצילו של אילן לא מעל, וכן הוא כל מחובר דתרומה, אלא וודאי עבודת גלולים שאני, דכל שחיבורו ע"י אדם לא הוי דומיא דהרים ונאסר.

ומדברים אלו נראה לי הוכחה ברורה דר"ל דמחלק בין בנאו ואח"כ הקדישו להקדישו תחלה היינו אליבא דהילכתא, ולא לדחויי סייעתא לרב, דהא ר"ל מפרש בפ' כל הצורות (שם ע"א) הא דפליגי רבנן וריה"ג גבי הר היינו בציפוי הר, משמע דאליביה השתחוה לאילן נאסר לכ"ע, כדדייק הש"ס התם מד' ריה"ג, וא"כ לדידיה פשיטא דהמשתחוה לבית אסרו, וע"כ הא דמחלק לענין מעילה בבית בין בנאו ואח"כ הקדישו או הקדישו תחילה היינו אליבא דהילכתא דלענין שאר מילי הוי בית כתלוש, אפ"ה לענין מעילה הוי כמחובר אם בנאו ואח"כ הקדישו, אבל אילן אף על גב דהקדישו תחילה ואח"כ

נטעו וודאי אין מועלין בו דהוי כמחובר, אלא דלפ"ז עדיין צ"ע בשינויא דרב אחא הנאה הנראית לעיני אסר' תורה, דהוא וודאי אתיא לדחויי סייעתא דרב, ואתי למימר דאפילו נימא דבית הוי כמחובר מ"מ הכא מועלין, דהנאה הנראה לעינים אסרה תורה, וכיון דמחובר הוא מאי אהני האי טעמא, ע"כ היה נראה לפרש דהא דקאמר וכיון דבני לה מיהת מעל לאו מהניחה ע"פ ארובה הוא דדייק, כיון דלא חיברה כלל ותלוש הוא, אלא מדברי הש"ס הוא דדייק, דאמרינן דבנאה ממש מעל מיד, ש"מ דבית הוי כתלוש ומסייע לרב, ודחי רב אחא דהנאה הנראה לעינים אסרה תורה, דכיון דהוסיפה על הבנין וניכרת הנאתו אף על גב דהשתא מחובר הוא אפ"ה מעל, אלא דקצת דחוק הוא לומר דהא דקאמר לימא מסייע לרב הוא מדברי הש"ס, ועוד דלישנא דברייתא דהדר בבית של הקדש מעל משמע דהמעילה הוא מחמת הנאת דירתו, ולא מחמת הנאת הבנין, והיינו כגון דתחילת הבנין בנה במזיד, דלא יצא לחולין ע"י הנאת הבנין, ואח"כ דר בו בשוגג מעל, ואמאי מעל, הא הכא לא שייך הך סברא דהנאה הנראה לעינים, אבל הא לא קשיא, דלמסקנא הטעם הוא משום דבית הוי כתלוש היכא דהקדישו תחילה, והיינו דלא הוזכר במסקנא הך סברא דהנאה הנראה לעינים, וכקושית התוס', דלענין הנאת הדירה לא שייכא כלל הך סברא, וע' בפ"ו (ה' מעילה פ"ו ה"ח) בלשון הרמב"ם ז"ל שכתב על הא דהניחה ע"פ ארובה דמש"ה בעינן שידור תחתי' שוה פרוטה משום שאין זה הנאה הנראית לעינים, מלשונו ז"ל משמע כדברי, דהנאה הנראה לעינים קאי אתוס' בנין.

והנה אחר כל הנ"ל לדברי הרמב"ם ז"ל בנאו ואח"כ הקדישו אין בו מעילה לכ"ע, וא"כ הא דתניא בערכין (כ"א ע"א) אם הקדיש המשכיר הדר בו מעל הוא דלא כמאן, וגם הוא ז"ל בעצמו פסק כן בפ"ו מה' ערכין (ה"ל) דאם הקדיש המשכיר הדר בו מעל, ונמצאו דבריו ז"ל סותרין זה את זה, וכבר הקשו זאת כל המפרשים. וראיתי בשעה"מ ז"ל בפ"ג מה' אישות שכ' לישב דברי הרמב"ם ז"ל, ויצא לחלק בין מעילה דהוצאה מרשות לרשות דילפינן מעבודת גלולים, ובין מעילה מחמת הנאה, דבמעילה ע"י הוצאה מעל גם בבנאו ואח"כ הקדישו, דומיא דעבודת גלולים דבית הוי כתלוש, ובהא איירי הך דערכין, דהשוכר הדר בו מתכוין להוציאו מרשות הקדש לרשותו, ובשמעתין מיירי דמתכוין בדירתו להנאה בעלמא, דילפינן מתרומה, ובעינן תלוש ממש דומיא דתרומה, וסיים שם דזה נראה כפתור ופרח, ואני לא זכיתי להבין דבריו ז"ל, דכבר ביארתי עיקרן של דברים בזה בריש פרקין, ואין מקום לדבריו ז"ל אלא לשיטת התוס' ז"ל דבהוצאה מרשות לרשות לא בעינן הנאה, וכמו שפי' כאן נמי בנטל אבן או קורה של הקדש דאי לאו גיזבר הוא מעל מיד משום דנתכוין להוציאה מרשות הקדש, אבל דעת הרמב"ם

ז"ל אינו כן, ודווקא בנתנו לחבירו הוא דמעל משום הנאת הנתינה, אבל זה שנטלה לעצמו לא מעל אפילו נתכוין לגוזלה ולהוציאה מרשות הקדש אלא אם נהנה ודר תחתיה בשוה פרוט', וא"כ אין לומר אליבי' דהשוכר מעל משום כוונת ההוצאה, אלא משום הנאה, והדרא קושיין לדוכתא הא בהנאה ליכא מעילה בבית שהקדישו אחר בנינו. ועוד דמש"כ דהנאה ילפינן מתרומה לא הבנתי, דהנאה בלא פגם ילפינן מסוטה, ומתרומה ילפינן דבדבר שיש בו פגם בעינן נמי שיהנה, וקולא הוא דילפינן מתרומה, וא"כ כי היכי דילפינן מתרומה לענין הנאה בדבר שאין בו פגם דבעינן דווקא בתלוש, אמאי לא נילף נמי למעילה דהוצאה מרשות לרשו'. ועוד, אי לא ילפינן מעילה דהוצאה מרשות לרשות מתרומה א"כ אזהרה מנ"ל במעילה כי האי, אלא ע"כ כל דיני מעילה ילפינן מתרומ'. ועוד נראה דבמחובר לקרקע לא שייך מעילה דהוצאה מרשות לרשות, דקרקע אינה נגזלת, ועוד, דאמאי לא קאמר הש"ס לעיל דלהא מילי נמי ילפינן מעבודת גלולים דמועלין במחובר ע"י הוצאה מרשות לרשות כמו בית, ע"כ לא מצאתי בדבריו ז"ל עדיין ישוב לדברי הרמב"ם ז"ל. וראיתי עוד שם בדבריו שכתב דלריה"ג דס"ל גבי עבודת גלולים דאילן נמי נאסר ה"ה דמועלין בו, ולענ"ד לא נראה כן, וכמש"כ לעיל, וע' בלח"מ פ"ו מה' ערכין מש"כ שם.

והיה נראה לי לומר בזה, דנהי דאין מעילה במחובר לקרקע היינו לחיובי אשם מעילות וחומש, אבל דמי הנאתו מחויב לשלם כמו אם נהנה במזיד, ומנא תימרא, דמכדי מהיכא ילפינן דאין מעילה במחובר מתרומה הוא דילפינן, ובתרומה גופא הא דאינו כמחובר לקרקע היינו לענין מיתה וחומש, כדאמרי' במנחות פ' ר' ישמעאל (ע' ע"א) גבי שיבולת שמירחה בכרי ושתלה דאי תליש ואכיל לה הוי תלוש, ואי גחין ואכיל לה בטלה דעתו אצל כל אדם. והך סברא דבטלה דעתו אינה מועלת אלא לענין מיתה וחומש, אבל לא לפוטרו מן הקרן, דהא אכיל ונהנה מתרומה, ולאו מזיק הוא, וה"נ במעילה, נהי דפטור מאשם וחומש עכ"פ קרן מחייב. ובאמת יש לדקדק היכי ילפינן דאין מעילה במחובר מתרומה, הא בתרומה טעמא הוא משום דבטלה דעתו אצל כל אדם, ובמעילה לא שייך האי טעמא, ולמה לא ימעול. וצ"ל כיון דעכ"פ ליכא לאשכוחי תרומה במחובר ה"נ ילפינן מינה למעילה דליתא במחובר, אבל הדמים היה נראה דחייב לשלם מה"ת, ובזה יש לישב ד' הרמב"ם ז"ל שכ' בה' ערכין (פ"ו ה"ל) אם הקדישו המשכיר הדר בו מעל, היינו לשלם קרן כמו במזיד, ומש"כ בה' מעילה דאין מעילה במחובר היינו לענין חומש ואשם, ויתישב בזה נמי מה שהקשה בשעה"מ פ"ו מה' מעילה מסוגיא דפסחים פ' כל שעה (כ"ו ע"א) דפריך מהא דריב"ז היה יושב ודורש בצילו של היכל למ"ד אפשר ולא

קמכוין אסור, ומאי פריך, הא לא הוי אלא איסור דרבנן, משום דבמקדש בונין ואח"כ מקדישין, ואין בו מעיל' אם בנאו ואח"כ הקדישו, ולפי הנ"ל ניחא, דגם במחובר איכא איסורא דאורייתא, כן היה נראה נכון מאוד לישב ד' הרמב"ם ז"ל, אבל מה אעשה שעומד לנגד דברים אלו מאי דמייתי הש"ס סייעתא ממתניתין דבנאה בתוך ביתו לרב, והא מתניתין מיירי במזיד ולתשלומי קרן לדעת הרמב"ם ז"ל, ואין מזה סייעתא לרב, דאפילו אם כמחובר הוא שפיר תנן דמעל לענין קרן, וכמו במזיד. וגם מהא דאמרי' בערכין שם (כ"א ע"א) וכיון דמעל יצא לחולין משמע דשייכא בי' מעילה גמורה לחייבו חומש ואשם, ועוד דמהא דפריך במנחות שם (ע' ע"א) מהא דאילפא ביצי נבלת העוף משמע דמטעם בטלה דעתו לא חשיבא אכילה כלל ע"ש, ע"כ לא נחה דעתי בישוב ד' הרמב"ם ז"ל על נכון. וע' במנחות שם (ס"ט ע"א) דאיבעי לן בחטים שזרען בקרקע ולא השרישו אי הוי כמטלטלי או כקרקע, ולא שייכא זאת לפלוגתא דתלוש ולבסוף חיברו.

וראיתי עוד בשעה"מ בה' אישות שכ' וצידד לומר דפודין את הבכור בבית, דהוי כתלוש, כיון דתלוש ולבסוף חיברו הוי כתלוש לשאר מילי, וכמש"כ התוס' ז"ל בפ' בכל מערבין (עירובין ל' ע"ב ד"ה ונתן) שהקשו על הא דבונין בחול ואח"כ מקדישין והא אין מחללין הקדש ע"ג קרקע, ותירצו דלענין זה הוי כתלוש, ולפ"ז בכל הני דממעטינן קרקעות מכלל ופרט כמו לענין שומרין ושבועה נמי לא הוי בית בכלל קרקעות, וכן איתא בזה שני דיעות בש"ע ח"מ סי' צ"ה, אבל העיקר נראה כמש"כ הש"ך שם דבית הוי כמחובר לענין כל הני מילי דממעטינן מכלל ופרט, וגם בתים בכלל יצאו אלו שאין מטלטלין, וכן כתבו התוס' ז"ל בפ' איזהו נשך (ב"מ ס"א ע"א ד"ה אם אינו ענין) דריבית בתי ערי חומה הוי ריבית קרקע, ועל קושית התוס' מהא דבונין בחול יש לומר דשאני התם כיון דהבנין צורך גבוה הוא מותר לקנותו בדמי הקדש, כמו שקנה דוד את גורן ארונה בכסף שנטל מן השבטים, ועוד דצרכי ציבור שאני, ודוק היטיב.

הדרן עלך פרק הנהנה מן ההקדש

פרק ששי

השליח שעשה שליחותו כו' אמר לו תן להם בשר ונתן להם כבד, ע' בחידושי לנדרים מה שכתבתי בזה, ובדברי הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ז ה"א) יש כאן ט"ס בכל הדפוסים, תן להם בשר ונתן להם ככר וצ"ל כבד.

דף כ:

גמרא, ש"מ מוסיף על שליחותו הוי שליח, דאי לא הוי שליח אמאי מעל בעל הבית כיון דעקר שליחותיה. ומשני רב ששת כגון שאמר טלו אחת מדעת בעה"ב ואחת מדעתי, מהו דתימא עקר שליחותי' דבעל הבית ולא לימעול בעל הבית, קמ"ל רבותא דבעה"ב ג"כ מעל, אבל הא דשליח מעל לאו רבותא היא כלל, כיון דאמר מדעתי, ומשמע מזה דאם אמר על שניהם מדעתי לא מעל בעה"ב, כיון דנתן להם מדעתו ולא מדעת בעה"ב השליח הוא המוציא ההקדש לחולין. אבל קשה הא דקאמר הש"ס מהו דתימא עקר שליח שליחותיה, מהיכא תיתי לומר כן דבשביל שנתן להם עוד אחד מדעתו ביטל בזה שליחות בעה"ב בחתיכה הראשונה. ונראה בזה דברי הרמב"ם ז"ל (שם), ומדבריו ז"ל משמע דה"ג בשינויא דרב ששת, כגון דאמר להם טלו שתים מדעתי, ובזה שפיר קמ"ל רבותא דאפ"ה בעה"ב מעל, אף על גב דעקר שליחותיה ואמר מדעתי, מ"מ כיון דלא שינה בחתיכה אחת מדעת בעה"ב שפיר מעל בעה"ב, והשליח מעל בשביל החתיכה השניה, ואם אמר טלו שתים מדעת בעה"ב כתב דבעה"ב מעל והשליח לא מעל, דמוסיף על השליחות הכל בכלל השליחות הוא, ולא עשה בזה מדעתו כלום. וע' פי' המשניות ותראה שגירסתו כן היתה כמש"כ. אך מה שכ' דאם אמר שתיהם מדעת בעה"ב דלא מעל השליח צ"ע, ולא משמע כן מקושית הש"ס ש"מ מוסיף על שליחותו הוי שליח, דנראה מזה דאי הוי שליח שניהם מעלו הבעה"ב והשליח, וע' בכ"מ בשם הר"י קורקוס ז"ל.

והנה סוגין הי' אפשר לפרש דהכי קאמרינן, ש"מ מוסיף על דבריו הוי, והשתא שפיר הוי רבותא הא דמעל השליח אף על גב דאמר הכל בשם בעה"ב, אבל אי נימא דמעביר על דבריו הוי א"כ מאי קמ"ל דפשיטא דמעל השליח כיון דלא עשה שליחותו, והא ליכא למימר דקמ"ל דבעה"ב מעל אחתיכה ראשונה, דאין זה רבותא אפילו אי נימא דהוי מעביר על דבריו, דאטו משום שנתן להם עוד אחת ביטל בזה שליחות בעה"ב על חתיכה אחת, ומידי דהוי היכא דאמר לשלוחו זבין לי ליתכא ואזיל וזבין ליה כורא בשני שטרות דמכירתו על ליתכא הראשונה קיימת (כתובות צ"ט ע"א עי"ש), ודוקא היכא דזבין ליה כורא בחד שטרא הוא דבטל כל המקח, והכא הוי דומיא דב' שטרות, וא"כ הא דמעל בעה"ב לאו רבותא היא, וע"כ עיקר הרבותא היא הא דמעל השליח, וש"מ דמוסיף הוי, וקמ"ל דאפ"ה מעל השליח, ומשני רב ששת דאמר טלו שתים מדעתי, וקמ"ל רבותא דאפ"ה מעל בע"ה, ולא קעקר שליחותיה, וא"כ לפי מסקנא זו שפיר מצינן למימר דאי נימא דמוסיף על שליחות הוי שליח לא מעל השליח כלל היכא דהוסיף ואמר מדעת בעה"ב, והיינו משום דאומדן דעת של בעה"ב אטעיא לשליח, והכל עושה מדעת בעה"ב,

וכן מוכח בירושלמי תרומות (פ"ד ה"ד) הביאו הר"ש ז"ל במס' תרומות (פ"ד מ"ד) וגם התוי"ט ז"ל כאן במשנתינו לחלק בין הא דתנן בתרומות לענין תרומה אם נתכוין להוסיף אין תרומתו תרומה, והכא תנן דאם הוסיף בעה"ב מעל, ומשני הש"ס שם בירושלמי משום דהכא בראשונה נסתיימה שליחותו של בעה"ב, אבל בתרומה הפרשתו בבת אחת היא וסיים שם אם תרצה לדמות תרומה למעילה היינו בשני כריין, מאחד הפריש כדעת בעה"ב, ודאי לא נתבטלה במה שנתן תרומה, אלמא דשליחותו של בעה"ב ודאי לא נתבטלה במה שנתן להם עוד חתיכה וכו'. ואין כאן שום רבותא במה שמעל בעה"ב אם אמר מדעת בעה"ב.

והר"ש ז"ל הקשה על הא דתרומות דלא הוי תרומה כלל מהא דזבין לי ליתכא וזבין ליה כורא דליתכא מיהא קנה. ותירץ, דהתם אי נימא דמקצת הוי תרומה יפסיד בעה"ב, דיהיה חולין (בתרומה) [ותרומה] מדומעין, וא"כ ה"נ אם הבעה"ב מעל בשני החתיכות הרי הפסיד בשליחותו, אלא דהוא פשוט דהבעה"ב ודאי לא מעל בחתיכה שניה, והשליח ג"כ לא מעל לדעת הרמב"ם ז"ל, וכמסקנא דמוקי רב ששת למתני' דאמר טלו מדעתי, ולענין קושית הר"ש ז"ל נראה דבלא"ה לא דמי תרומה לזבין לי ליתכא, דבתרומה כיון דאמר על הכל שיהיה תרומה בדיבור אחד א"א ליפלג דיבורו ולומר שמקצתו יהיה תרומה, ובטל כל דיבורו, אבל במכר חל המכר על מקצתו, ואין כאן מקומו. מ"מ לפום סוגין היה אפשר לישב קצת דברי הרמב"ם ז"ל, אלא דאכתי קשה אמאי לא ימעול השליח, כיון דהבעה"ב לא מעל, מידי דהוה אם נזכר בעה"ב ולא נזכר שליח דהשליח מעל, אף על גב דעשה בשליחותו של בעה"ב, ועוד דבכתובות פרק אלמנה ניזונית (צ"ט ע"א) איתא להדיא אלא אם אמרת מעביר על דבריו הוי בעה"ב אמאי מעל, אלמא דעיקר פשיטותא הוא מהא דבע"הב מעל, אבל השליח פשיטא דמעל בין אם מוסיף הוי או מעביר הוי, וצ"ע.

וכתב הרמב"ם ז"ל עוד בזה (ה' מעילה פ"ז ה"ב) בד"א דכולן מעלו בחתיכות של בדק הבית, אבל בחתיכות של עולה לא מעל אלא האוכל בלבד, ודברים אלו הם בתוספתא (מעילה פ"ב ה"ב) ופי' הרמב"ם ז"ל הטעם משום דבעולה איכא עוד לאו אחר חוץ מלאו דמעילה, ולא מצינו שליח לדבר עבירה אלא במעילה לחוד, ולא בשאר לאוי, והראב"ד ז"ל הודה לו, ומתייירא אני להכניס ראשי בין הרים גדולים, כי לדעתי יש לדון בדבריהם אלו, דאכתי למה לא ימעול השליח על חתיכה השניה שנתן להם מדעתו, דהא אין כאן שום שליחות, ואפילו על מעילתו של בעה"ב בחתיכה הראשונה ג"כ נראה דשליחות מעליא הוא, דהא בשליחות זו אין כאן אלא איסור מעילה מה שנותן לחבירו דבר של

הקדש, ועל האוכל הוא דאיכא עוד לאו של עולה, ולמה לא יתחייב בעה"ב המשלח על הנתינה שצוה ליתן להאורחין. ולולי דברי הראשונים ז"ל הייתי אומר דהתוספתא קמ"ל דבעולה לא שייכא כלל מעילה דהוצאה, וכמו שכתבתי לעיל לענין קדושת הגוף, אלא דבתוספתא שם איתא ובעולה נתנו לחבירו וחבירו לחבירו מעל, אלמא דיש מעילה בקדושת הגוף ע"י הוצאה, וכן כתב הרמב"ם ז"ל.

ומה שכ' הראב"ד ז"ל עוד טעם אחר משום דבעולה אנוסים הם, כיון דדרכן לנתח אברים, ולדבריו ז"ל הוא דוקא בעולה, אבל לא בשאר קדשי מזבח, ולדידי צ"ע מנ"ל לפטור ממעילה מטעם אנוס, כיון דנהנה מן ההקדש והוציא לחולין, וכמו שכ' לשיטת הרמב"ם ז"ל דמעילה דהוצאה ג"כ הנאה היא פשיטא דלא מיפטר מטעם אנוס. ולטעמו של הרמב"ם ז"ל לאו דוקא עולה אלא שאר קדשי מזבח יש באכילתן לפני זריקה לאו אחר, ובלא דברי התוספתא צ"ל דמתני' מיירי בחתיכות בדק הבית, דאי בחתיכות עולה בלא לקיחת האורחים חתיכה ג' מעלו האורחים כיון דלא יצאו לחולין, וע"כ מעילת האורחים גם בלקיחתן חתיכה מדעתן אינה אלא אם אכלו, דבלקיחה לחוד אין כאן מעילה לדעת הרמב"ם ז"ל, וכמו שכ' לעיל, וא"כ בקדשי מזבח למה לא ימעלו האורחים בחתיכה זו שנתן להם הבע"הב או השליח כיון שלא יצא לחולין, אבל בקדשי בדק הבית ניחא, משום דחתיכות הראשונות כבר יצאו לחולין.

וכתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות דשליחות דמעילה נפקא לן מקרא דואשמה הנפש ההיא, היינו המשלח שגרם להטפל בה ולהוציאה לחולין, ותמה התוי"ט ז"ל דהא לעיל בפירקין (י"ח ע"ב) ילפינן שליחות מתרומה ונראה דלשיטת הרמב"ם ז"ל דאם הוסיף על שליחותו של בעה"ב בעה"ב מעל בכל, וכמו שכ' לעיל, א"כ הוא מלתא דליתא בתרומה, דבתרומה אם נתכוין להוסיף לאו כלום הוא, ומש"ה איצטריך קרא דואשמה הנפש ההיא לגלויי דעיקר חיובא הוא על מי שגרם להוציא הקדש לחולין. ובזה אתי שפיר הא דאמרי' בקדושין (מ"ג ע"א) דמעילה וטביחה הוי שני כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין, ואי הא דבמעילה יש שליחות מתרומה לחוד הוא דילפינן א"כ לא נאמר קרא יתירא במעילה לרבויי שליחות, דהא הך גזירה שוה דחטא חטא איצטריך לשאר מילי, ובטביחה נמי לאו קרא יתירא הוא, משום דטביחה ממעילה ליכא למילף, דחולין מקדשים לא גמרינן, ועוד, למאן דיליף שליחות דטביחה מוטבחו ומכרו מה מכירה על ידי אחר אף טביחה על ידי אחר א"כ בטביחה נמי ליכא קרא יתירא, דאיצטריך הקישא למוכר טריפה, אבל לפי מה שכתב הרמב"ם ז"ל דמואשמה הנפש ההיא נפקא לן אתי שפיר, דקרא דמעילה יתירא הוא, דמטביחה מצינן למילף.

ונתישב לי עוד בזה מאי דהוי קשיא לי על דברי התוס' ז"ל בקדושין (מ"ב ע"ב ד"ה אמאי) דאם השליח שוגג לא אמרי' אין שליח לדבר עבירה, א"כ מנ"ל היכא דהשליח מזיד דחייב השליח, כיון דאיכא לאשכוחי שליחות במעילה ע"י שוגג א"כ ליכא למילף מגזירה שוה דתרומה דאפילו אם השליח מזיד יש שליח, כיון דהך גזירה שוה לאו להאי מלתא לחוד נאמרה, בשלמא אי נימא דכל שליחות דמעילה הוא ככל שליחות לדבר עבירה אתי שפיר דילפינן מתרומה דכל דיני תרומה איתניהו נמי במעילה, וגם שליחות בכלל, וממילא שמעינן דיש שליח לדבר עבירה במעילה. אבל לדברי התוס' ז"ל הא איכא לאשכוחי שליחות במעילה ולא יסתור האי כללא דאין שליח לדבר עבירה, א"כ מנ"ל דאפילו לדבר עבירה יש שליחות, ובספר טורי אבן (חגיגה י' ע"ב ד"ה וכי) הקשה זאת בסגנון אחר, אבל אי ילפינן מקרא דואשמה אתי שפיר, משום דלסתם שליחות לא איצטריך קרא דבכל התורה שלוחו של אדם כמותו, וע"כ אתי לרבות דיש שליח לדבר עבירה. אלא דאכתי יש לדקדק לפי מה שכ' דשליחות דמעילה עדיף משליחות דעלמא, דאפילו הוסיף על שליחותו בעל הבית מעל, א"כ אכתי איצטריך קרא דואשמה להאי מלתא, ואמאי הוו שני כתובין, דהא האי מלתא ליכא למילף מטביחה, ולקמן בשמעתין דשלח ביד חרש כו' יתבאר יותר בזה.

דף כא.

משנה, הבא לי מן החלון או מן הדלוסקמא והביא לו, אף על פי שאמר בעל הבית לא היה בלבי אלא מזה והביא מזה בעל הבית מעל. ופירש"י ז"ל ותוס' ז"ל שהיו חלונות הרבה ע"ש. והרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ז ה"א) כתב אף על פי שאמר לא היה בלבי אלא שתביא מן המגדל. ולא הבנתי דא"כ, מאי מוכח מינה דדברים שבלב אינן דברים הא הכא בכה"ג פשיטא דלאו דברים הם כיון דאמר לו בפירוש להביא מן החלון, ועיין בקדושין דף נ' (. והנה רש"י בקדושין (שם ד"ה הבא) פי' אמר לו הבא לי מן החלון והיו שם מעות הקדש וצוה להשליח להביא לו בעל הבית מעל, כיון שנטלם לרשותו, וכשיטתם לעיל דהלוקח לעצמו מעות הקדש מעל מיד, והכא נמי כשצוה להשליח להביא לו והביא לו נמי מעל, ולפ"ז שליחות זו לא דמי לשליחות דעלמא, דע"י השליח הוציאם לחולין, והכא הוא עצמו הוציאם לחולין במה שלקח לעצמו, והשליח לא עשה אלא מעשה איצטבא בעלמא. ועוד היכא שאמר בעל הבית לא היה בלבי אלא מזה אמאי מעל, כיון דאינו רוצה ליטלם לעצמו, ותו היכא דשינה השליח והביא לו ממקום אחר השליח מעל, ואמאי, הא השליח אינו מתכוין ליקח לעצמו. והתוס' ז"ל בד"ה הביא לי מן החלון והביא לו מן הדלוסקמא כתבו דהשליח מעל לכשיוציא הבעל הבית, שהוא

מסתמא גיזבר. מדבריהם נראה דמתני' דהכא נמי מיירי בגיזבר, ומשום הכי לא מעל במה שנתן לבעל הבית, אלא עיקר המעילה הוא בהוצאת הבעל הבית, וא"כ פשיטא דקשיא טובא אמאי מעל השליח, כיון דבנתינתו לבעל הבית לא יצא לחולין עדיין, והבעל הבית הוא המוציא, ולמה לא ימעול הבעל הבית. ועוד דאם כן רישא נמי דבעל הבית מעל היינו לכשיוציא, א"כ מאי ענין שליחות לכאן, כיון דהשליח לא עשה כלום. ולעניות דעתי נראה לפרש פירושא דמתני' כפשטי', אמר לו הבא לי מן החלון, היינו שנתן פרוטה לשליח להביא לו איזה חפץ מן החלון והביא לו משם המשלח מעל, ואם שינה השליח מעל. ובתוספתא (מעילה פ"ב ה"ג) משמע לי דה"פ שאמר לשליח ליקח פרוטה מן החלון ולהוציאה, ואם עשה השליח שליחותו ולקח מן החלון והוציא בעל הבית מעל, ואם שינה ולקח מן הדלוסקמא והוציאה השליח מעל, וכן הוא הפי' הנכון. ודברי התוס' ז"ל אינן מובנים לי מה שכ' לכשיוציא בעל הבית, ובתוספתא שם איתא גם האי דינא אם צוה לו ליקח החפץ משמעון ולקח מראובן השליח מעל, או שצוה ליקח לו ממקום זה והביא לו ממקום אחר השליח מעל.

שם תוספות בד"ה לא עשו שליחותו החנווני מעל. לפי שהחרש שוטה וקטן אינן בני מעילה הלכך הקדש לא יצא לחולין עכ"ל. משמע מדבריהם ז"ל דאין כח לחרש שוטה וקטן להוציא הקדש לחולין אפילו על ידי הנאה, כגון אם נהנו מן ההקדש לא יצא ההקדש לחולין, כיון דלאו בני מעילה נינהו. ולענייות דעתי אין זה מוכרח, דעל ידי הנאה שפיר יצא לחולין אפילו ע"י חרש שוטה וקטן, ודוקא על ידי הוצאה הוא דאין מעשה חרש שוטה וקטן כלום מה"ת, ואם קנה חפץ בפרוטה של הקדש אין קנינו כלום, ומש"ה מעל החנווני, ומ"מ נראין דברי התוס' ז"ל דכל שאין בדין מעילה אינו יוצא לחולין, וצ"ע.

שם גמרא, והא לאו בני שליחות נינהו, אמר ר' אלעזר עשאום כמעטן של זיתים כו', ור' יוחנן אמר כאותה ששנינו נתנו ע"ג הקוף והוליכו. והקשו התוס' ז"ל בד"ה נתנו ע"ג הקוף הא ילפינן מתרומה, ובתרומה כה"ג לאו שליחות הוא, ותירצו כיון דהמעילה הוא ע"י שינוי רשות, והשינוי רשות הוא ע"י בן דעת מש"ה מדמי לה לנתנו על הפיל. ולדידי קשיא, כיון דאי לאו דילפינן חטא חטא מתרומה ה"א דע"י שליחות אין כאן מעילה כלל, א"כ דיו לבא מן הדין להיות כנדון. וכי היכי דבתרומה שליחות חרש לאו כלום הכי נמי לענין מעילה. וצריך לומר דעד כאן לא איצטריך למילף מתרומה אלא בשליח בן דעת, דה"א דאין שליח לדבר עבירה, משום הכי ילפינן מתרומה דאפ"ה יש שליחות, אבל בחרש שוטה וקטן דלא שייך האי סברא דאין שליח לדבר עבירה לא איצטריך למילף כלל מתרומה, וממילא מיחייב המשלח. ועיקר קושית הש"ס הוא דהא לאו בני שליחות

הם, ולמה יתחייב בשליחותן, דהא בעלמא פטור על שליחות חרש שוטה וקטן, כדתנן (ב"ק נ"ט ע"ב) השולח את הבעירה כו'. על זה משני עשאום כמעטן של זיתים, והכא במעילה עדיפא מתרומה, דלא בעינן שליחות גמור, אלא כל דניחא ליה מיחייב, ואפילו להאי לישנא בריש בבא מציעא (י' ע"ב) דבחרש נמי אמרי' האי כללא דאין שליח לדבר עבירה אף על גב דלאו בר חיובא הוא נמי אתי שפיר, כיון דלא ילפינן מתרומה עיקר דין השליחות.

אלא דאכתי צ"ע מנ"ל האי מלתא דבמעילה לא בעינן שליחות גמורה, ונראה דהכא עיקר המעילה הוא ע"י קנין החפץ מהחנוני, וכי היכי דבהדיוט כה"ג אם שלח פרוטה ע"י קטן לקנות איזה חפץ מן החנווני וקיבל החנווני הפרוטה נקנה החפץ להמשלח למ"ד מעות קונות, וכל שכן למ"ד דבעינן משיכה כי משך המשלח החפץ ודאי קנוי הוא לו, ואף על גב דתנן בבבא בתרא (פ"ז ע"ב) דאם שלח לו שמן ואיסר ע"י בנו הקטן חייב החנווני, היינו משום דלא היה לו לשלחו ע"י, ואם נאבד חייב, אבל הקנין כבר נגמר, ומש"ה מעל המשלח. ומכאן נמי יש לדקדק על הא דאמרי' (קידושין מ"ג ע"א) דמעילה וטביחה הוו שני כתובין ואין מלמדין, ואמאי הוו שני כתובים, כיון דאין דינן שוה, דבטביחה על ידי חרש שוטה וקטן ודאי פטור, ובמעילה חייב, וי"ל דלענין שליחות חרש שוטה וקטן אין לדמות זה את זה, דהכא שאני, משום דעיקר הקנין הוא ע"י המשלח שהוא בן דעת, ומש"ה קים לן מסברא דחייב, אבל התם דהשליח עושה עיקר המעשה, דהיינו טביחה, בעינן שיהיה השליח בן דעת, אלא דעדיין צ"ע הא הכא נמי המעילה באה ע"י מעשה השליח, ע"י משיכתו החפץ מן החנווני, דנראה דמיד שמשך השליח החפץ חל המעילה על הבעה"ב, והדברים עמוקים וצ"ע יותר.

שם גמרא, ואף על גב דלא אידכר שליח. עיין בפי' המשניות להרמב"ם ז"ל במתני' דמשמע קצת דאין המשלח חייב אלא אם גם השליח הוא שוגג, וכן משמע לשון הש"ס דלא אידכר שליח, אלמא דבעינן שגם השליח יהיה שוגג, אבל דעת התוס' ז"ל בקדושין (מ"ב ע"ב ד"ה אמאי) דאפילו אם השליח מזיד מתחלתו נמי חייב המשלח.

שם משנה, נתן לו שתי פרוטות ואמר לו לך והבא לי אתרוג כו'. וקאמר הש"ס ש"מ האי מאן דאמר זבין לי כורא וזבין ליה ליתכא קני לוקח, ומשני כגון שהביא לו שוה ששה בשלשה, והיינו דמעל המשלח, כיון דעשה שליחותו והביא לו בעד שש, ור"י פליג ואמר דיכול לומר לו כל שכן אם לקחת בעד הכל היה מוסיף לך כפלים. ומייתי דיקא נמי דקתני מודה ר"י בקטניות, ואי כפשוטו דלא הביא לו אלא בעד חצי הדמים שנתן אפילו בקטניות אמאי מודה להו ר"י, הא הוא אמר ליה להביא לו קטניות בעד שני פרוטות,

והוא לא הביא אלא בפרוטה אחת, וכן פירש"י ז"ל בכתובות פרק אלמנה ניזונית (צ"ט ע"ב ד"ה כנא). ויש לדקדק היכי דייקינן מינה דמיירי בשוה ששה בשלשה דלמא אפילו אם לא הביא לו אלא בחצי הדמים נמי מודה ר"י בקטניות, כי היכא דקני לוקח, ודוקא באתרוג וחלוק הוא דפליג ר' יהודה משום דקטן רע הוא, אבל בקטניות לא שייך האי טעמא, דמה לי בפרוטה אחת או בשני פרוטות, והרי התוס' שם בכתובות (שם ע"א ד"ה אלא) כתבו דנראה לו להש"ס דמה שהביא לו קטן ורע דומה הוא לטעמא דלא ליפוש שטרא דגבי שדה. אבל בקטניות לכאורה לכ"ע מוסיף על דבריו הוי, ועיין מהרש"א ז"ל שם שהקשה אמאי לא קאמר דתנאי היא, דהא לר' יהודה מעביר על דבריו הוא ע"ש.

והיה נראה לומר דכי בעי הש"ס למפשט מהכא דמוסיף הוא בזבין ליה ליתכא אתי מכח כל שכן, דמה הכא דהוציא שאר המעות בדבר שלא אמר לו ולא צוהו אפ"ה בזה החצי שעשה שליחותו בעל הבית מעל, ולא חשבינן ליה למעביר, אף על גב דיכול לומר צריך אני המין שאמרתי לך בעד כל הדמים, א"כ כל שכן בזבין ליה ליתכא דיכול למכור הלתך השני לאדם אחר דוודאי לאו מעביר הוא, אבל מר' יהודה דפליג הכא ואמר דמעביר ליכא לאוכוחי דבזבין ליה ליתכא נמי מעביר הוא, משום דהכא שאני, דא"א לתקן, דכבר שינה החצי השני לדבר אחר, ולא הביא לו כמה שאמר, ולפ"ז ה"ה בקטניות בכה"ג דהביא לו בחצי הדמים מין אחר דוודאי מעביר הוא לר' יהודה משום דהוא צריך קטניות בעד כל הדמים, אלא מדמודה ר' יהודה בקטניות שמע מינה דמיירי שהביא לו כמו שאמר, היינו ששוה ככל הדמים שנתן לו, וכדמוקי לה שהביא לו שוה שש בשלש, ועפ"ז יש לישב דעת רב האי גאון ז"ל שפסק דמוסיף הוי, עיין בזה בדברי הרא"ש ז"ל שם (כתובות פי"א סימן ט"ו) ובטור ז"ל, והדאמרי' הכא דסיפא דיקא דמיירי דוקא שהביא לו שוה שש בשלש. אבל אם לא הביא לו אלא שוה שלש משמע דלכולי עלמא מעביר הוי, וא"כ איפשיטא בעין בזבין ליה ליתכא דמעביר הוי, ולפי הנ"ל ניחא, דדוקא הכא הוא דהוי מעביר, כיון שלקח בעד החצי השניה דבר שלא אמר לו, והוא היה נצרך לאותו מין שאמר לו בעד כל הדמים, אבל בזבין לי כורא וזבין ליה ליתכא שפיר מצינן למימר דמוסיף הוי.

ולפי הנ"ל צ"ל דהא דתנן נתן לו פרוטה והביא בחציו נרות ובחציה פתילות דשניהם לא מעלו, דמשמע דוקא מפני שלא עשה שליחותו בפרוטה, אבל אם נתן לו שני פרוטות להביא לו נרות והביא בפרוטה נרות ובפרוטה פתילות שניהם מעלו, וכדאיתא להדיא בתוספתא (מעילה פ"ב ה"ד), ע"כ מיירי נמי שהביא לו נרות שוה שני פרוטות, ולפי הנ"ל אפשר היכא דלקח בחצי הדמים מה שצוה לו והמותר הביא לו בחזרה לכולי

עלמא לאו מעביר הוא, אלא מוסיף. ועיין בלשון רש"י ז"ל כאן בד"ה שמעת מינה כו'. ותיפשוט מהכא דקנה לוקח אף על פי שקנה לו פחות עכ"ל, משמע דמפרש דהלוקח אמר לו ליקח כור וקנה לו ליתכא, אבל בכתובות משמע דהמוכר אמר ליה למכור כור ומכר לו ליתכא, וצ"ל דמוכר ולוקח שוין הן בזה, ובתרווייהו שייכי הני טעמא דאמרי' התם, ודו"ק.

דף כא:

משנה, המפקיד מעות אצל שולחני מותרים ישתמש בהם, לפיכך אם הוציא לא מעל השולחני. ופי' רש"י ז"ל דבעל הבית מעל, היינו המפקיד, משום דהשולחני הוי כשלוחו, או משום דהוי כמשאיל לו אלו המעות, והמפקיד הוא המוציא מרשות לרשות. אבל לישנא דמתני' לא משמע כן, דאמאי לא אשמעינן עיקר הדין דהמפקיד מעל, דמה דלא מעל השולחני לאו רבותא היא, כיון דכבר יצא לחולין על ידי מעילת המפקיד למאן דמחייב אפילו בלא הוצאה, כדאיתא בסוף פרק המפקיד (ב"מ מ"ג ואפילו למ"ד התם דבעינן הוצאה דוקא, מ"מ הוה ליה לאשמעינן דהמפקיד מעל מטעם שליחות, וממילא ידענא דהשולחני לא מעל, אלא ודאי משמע פשטיה דמתני' דתרוייהו לא מעלו, המפקיד לא מעל משום דלא עשאו שליח בפירוש, והשולחני לא מעל משום שהוציא ברשות המפקיד, וכן פי' הרמב"ם ז"ל (ה' מעילה פ"ז ה"י). אבל סוף פרק המפקיד (שם) גרסינן אם מותרין אם הוציא (בעל הבית) [הגזבר] מעל, וע"כ הטעם משום שליחות דהשולחני שלוחו של (בעל הבית) [גזבר] הוא להוציאן, וכתב הכ"מ ז"ל בשם הר"י קורקוס ז"ל דהרמב"ם ז"ל דחאה להאי סוגיא דבבא מציעא מטעם הא דתנן (לעיל כ' נתנה לבלן דוקא, אבל בדבר הצריך משיכה לא מעל עד שימשוך אף על גב דיש למוכר במעות היתר תשמיש, אלמא דלא מחייבינן ליה מטעם שליחות. ואין זה מוכרח, דמכר שאני, שעיקר נתינת המעות היה בשביל המקח, ולא בשביל התשמיש, אבל הכא שנתנן לו מותרים הוי כאלו אמר לו להוציאן, תדע דאי נימא דברייתא דפרק המפקיד ס"ל דאם נתנה לבעלי אומניות שצריכין משיכה נמי מעל גם בלא משיכה, א"כ אמאי לא משנינן הכי בפרק הזהב (ב"מ מ"ח הך דנתנה לספר דס"ל כברייתא דפרק המפקיד, ולמה ליה לאוקמיה כר' שמעון. ועוד דלמא הא דתנן בלן דוקא היינו שמעל מיד כשנתנה לו, אבל ספר לא מעל עד שיוציאו, ומכל מקום מסתברין דברי הרמב"ם ז"ל לפי גירסת משנתינו, וגם לא שייך לחייבו מתורת שליחות כיון שלא אמר לו להוציאן. וכבר כתבתי לדקדק בזה מ"ש ונזכר בעל הבית דהשליח מעל אף על גב דעבר בשליחותו של בעל הבית, וצריך לומר דכיון דנזכר כבר בטל שליחותו ודו"ק.

ועיין בקדושין פרק האיש מקדש (נ"ג ע"ב) דפרכינן מהא דאמר ר' מאיר הכא חנווני כבעל הבית ומעל לכשיוציא, לר' יוחנן דאמר אליבא דר' מאיר הקדש בשוגג אינו מתחלל, ומשני דלדבריו דר"י קאמר, אבל לר"מ ליכא מעילה במוציא מעות הקדש, דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא, וא"כ קשה, לר' מאיר לענין מאי ילפינן שליחות במעילה, דהא באכילה לא הוי שלוחו גם במעילה, כמו שכ' התוס' לעיל (י"ח ע"ב ד"ה אכילתו) דבמידי דהנאה לא מהני שליחות, ולענין הוצאה הא ליכא מעילה כלל. וכי תימא שליחות במעילה לרבי מאיר לית ליה, א"כ תיקשי לדידיה הא ליכא שני כתובים בשליחות לדבר עבירה, וי"ל דיליף מהוא דכתיב בשחוטי חוץ, וכדאמרינן שם בקדושין, ועיין בתוספתא (מעילה פ"ב ה"ה) דגרסינן התם בנוסחא אחריתא האי דינא דמשנתינו, אם צרורין לא ישתמש בהן, לפיכך אם הוציא לא מעל, אם מותרין ישתמש בהם לפיכך אם הוציא מעל, וצ"ל דקאי אבעל הבית, ולשיטת הרמב"ם ז"ל צ"ל דט"ס הוא בתוספתא, וצ"ל איפכא, וק"ל.

שם משנה, נפלה פרוטה של הקדש לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא את הראשונה מעל דברי ר' עקיבא. ופי' התוס' ז"ל (ד"ה פרוטה) דרבי עקיבא לטעמיה דמחייב בספק מעילות אשם תלוי, ומעל היינו מספק. ואין הלשון משמע כן, ועוד דמאי קמ"ל, הא כבר איפליגו בזה ר' עקיבא ורבנן בכריתות (כ"ב ע"ב), וכל שכן לפי דברי התוס' דמיירי דליכא אלא חד בכיס. ועוד דלפ"ז לא פליגי בעיקר ההקדש אם ראשונה או אחרונה, אלא הכל קדוש מספק, וא"כ מאי קאמר ומודה ר' עקיבא באומר פרוטה מן כיס זה הקדש שהוא מוציא והולך כו', משמע דמודה לחכמים בזה, ולפי הנ"ל אין ההודאה מעין המחלוקת כלל, דהא לרבנן נמי לא דמי לרישא, דברישא מודו רבנן דאיסורא איכא מספק, והכא מותרין להוציא לכתחלה הראשונים.

ובסוטה דף י"ח (ע"א ד"ה חזר) כתבו התוס' דטעמא דר' עקיבא הוא משום ברירה דמה שהוציא ראשונה הוברר להקדש. וכבר האריכו בזה התוס' ז"ל התם וביומא דף נ"ו (ע"ב ד"ה מאי שנא) דלא שייכא ברירה בכה"ג אם הוכר האיסור ונתערב. והיה נראה לומר דטעמא דר' עקיבא הכא הוא משום דכל שנתערבה פרוטה של הקדש בתוך מעותיו אסור הוא להשתמש בכל המעות עד שיוציא פרוטה ראשונה להקדש, והיינו נמי דלא שייך הכא ביטול, כמו שהקשו התוס' ז"ל (ד"ה פרוטה) משום דהוי כמו שנתערב פרוטה של חבירו בתוך שלו, דלא שייך ביטול בזה, ומחויב לשלם כדאיתא סוף ביצה (ל"ח ע"ב), והכא נמי מחויב לשלם תחלה הפרוטה של הקדש, ואפילו אם נפלה פרוטה של הקדש לתוך כיסו יכול הוא לשלם הפרוטה ראשונה להקדש והשאר מותר, ואפילו אם

זו שהוציא ראשונה לאו היינו שנפלה מכל מקום יכול להקדיש הראשונה ממה נפשך, אם זו היא שנפלה הרי היא הקדש מכבר, ואם לאו תהא מחוללת על של הקדש. וכיון דמחויב להוציא הפרוטה הראשונה להקדש מש"ה ס"ל לר' עקיבא דאם הוציאה לחולין מעל, ורבנן ס"ל דלא מעל עד שיוציא את כל הכיס, והיינו דקאמר ומודה ר' עקיבא באומר פרוטה מן הכיס זה הקדש שהוא מוציא והולך, והאחרונה הוא דהקדיש.

שם גמרא, מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא. פירש"י ז"ל דלר' עקיבא פריך, וכבר כתבתי דלרבנן נמי תיקשי אמאי שרו לכתחלה להוציא לחולין, ובריש ודאי אסור לכתחלה להוציא הראשונה לחולין גם לרבנן, ע"כ דלכ"ע פריך, ומשני דאמר לא יפטור כיס זה מן ההקדש, דלא חל ההקדש אלא באחרונה, אבל ברישא דאמר פרוטה בכיס זה הקדש חל ההקדש אחדא מיד, ומשום הכי לר' עקיבא מעל בראשונה, ולרבנן אסור להשתמש לכתחלה בכל הכיס, אבל לא מעל עד שיוציא את כל הכיס.

שם גמרא, כי אתא רבין אמר כיסין אשווירין רמא ליה, דתנן האומר אחד משורי הקדש הגדול שבהן הקדש. ופירש"י ז"ל טעמא דאיכא גדול, אבל ליכא גדול הראשון קדוש, ולא הבנתי מהיכא משמע ליה הכי דהראשון קדוש, והתוס' ז"ל (ד"ה היו) פירשו דפריך הכא נמי המטבע החשובה ליקדיש, ולדבריהם לרבנן נמי תיקשי, וכתבו עוד דארישא לא פריך דשמא לישנא דרישא משמע הכי, פי' לדבריהם, דרישא אסיפא לא קשיא ליה, משום די"ל דפרוטה בכיס זה לא משמע המובחר, אלא אחד מהן, אבל אסיפא קשיא ליה, דפרוטה מן כיס זה הוא כשור משורי, ויקדש המובחר. אבל לא ידענא למה הוצרכו לזה, ולא פי' כפשוטו, דעיקר הקושיא הוא על הא דמשמע דפרוטה מן כיס זה הקדש אין ההקדש חל מיד אלא על האחרונה המשתיירת, וא"כ כל אחד משווירי הקדש אמאי הגדול שבהן הקדש, לימא נמי דהאחרון הקדיש, ומשני דהכא מיירי באומר כו'.

והנה הרמב"ם ז"ל (ה' מעשה הקרבנות פט"ז ה"א) כתב בהאי דינא דהקדיש שור משוויו שלשה חילוקים. האחד, אם אמר אחד משווירי הקדש הגדול שבהן הקדיש, וכדאמרי' בסוף מנחות (ק"ח ע"ב) דמקדיש בעין יפה מקדיש, והיכא דאיכא בינוני גם הבינוני בכלל הספק הוא, דלגבי הקטן עין יפה הוא, ואם אמר שור בשורי הקדש בכל גוונא הגדול הקדש, וכדאמרי' התם תור בתוראי קאמר, ושני דינים אלו כתב בפי"ו מה' מעה"ק (שם). ובפ"ז מה' מעילה (ה"ז) כתב עוד דין אחד, אם אמר כיס מכיסי הקדש ושור משווירי הקדש מועלין בכולן ומועלין במקצתן, כיצד יעשה, מביא את הגדול שבהן ואומר אם הקדש הוא הרי הוא הקדש, ואם לאו ההקדש בכל מקום שהוא מחולל ע"ז, ויהנה בקטן, והוא מדברי התוספתא דמעילה (פ"א ה"ז). וכבר הקשה הכ"מ ז"ל דזה דלא

כמו שכ' בפי"ו מה' מעה"ק, דהתם כתב דהגדול הוא הקדש וודאי, ועיין מה שכ' שם בהג"ה, ולא הבנתי דבריו ז"ל, וע"כ צ"ל דדוקא אם אמר אחד משוורי הוא דהגדול שבהן הקדיש, אבל שור משוורי כולן בספק הן, כמו שאמרו בתוספתא, אבל מה שכ' דמועלין במקצתן צ"ע, כיון דספק הם, ומ"ש בפרוטה בכיס זה הקדש דלא מעל עד שיוציא את כל הכיס, והכא מועלין במקצתן, ובפרק ד' מה' מעילה הלכה ג' כתב כה"ג לענין אם אמר אלו לעולתי ואלו לחטאתי ואלו לשלמים ונתערבו מועלין בכולן ומועלין במקצתן, והתם נמי הקשה הכ"מ ז"ל אמאי מועלין במקצתן, הא איכא דמי שלמים, ותירץ בשם הר"י קורקוס ז"ל ב' תירוצים ע"ש, ושניהם אין מספיקין הכא, ושני אלו הדינים אמורים בתוספתא דמעילה.

ואולי יש לומר דלמסקנא דמוקמינן סיפא באומר לא יפטור כו' כי אמר פרוטה מן כיס זה או כיס מכיסי הקדש חמור הוא מהיכא דאמר פרוטה בכיס זה הקדש, דמן כיס זה או כיס מכיסי הקדש אפשר משמע דכולן בכלל הקדש הם עד שיתברר לך מיהו ההקדש בבירור, וכל זמן שלא נתברר כולן שם הקדש עליהם וכדתניא בתוספתא דמועלין במקצתן, ועדיין אין הדברים ברורין, ודברי התוספתא צ"ע, ובפ"ג (ה"א) בתוספתא שם איתא להדיא דבפרוטה מן כיס זה נמי פליגי, וגם איתא התם להדיא דבאשם תלוי פליגי, וכפי' התוס' (ד"ה פרוטה) ז"ל.

דף כב.

גמרא, רב פפא רמי כיסין אלוגין. ופי' התוס' ז"ל (ד"ה כיסין) דס"ד דטעמא משום ברירה, ולהכי פריך מלוגין, דמשמע דוקא משום שאמר שאני עתיד להפריש, אבל בסתמא לא. וקשה, דהא איכא תנאי דס"ל דיש ברירה אפילו היכא דאינו מפרש שום דבר, כמו באחין שחלקו דיורשין הם, דכ"א הוברר חלקו מתחלה. ועוד דאי טעמא משום ברירה ברישא נמי דאמר פרוטה מכיס זה הקדש נמי יוציא את כל הכיס משום ברירה, והיה נראה לפרש ג"כ כנ"ל דמתני' משמע דעתה לא חל ההקדש כלל. והכא קאמר, דמיחל ושותה מיד משום דכבר קרא עליה שם תרומה, ומשני דמיירי באומר לא יפטור כו'. ויש לדקדק אמאי לא ביאר הרמב"ם ז"ל האי דינא דבאומר לא יפטור כו' מותר להשתמש לכתחלה בכל הכיס, ועיין בהלכות מעשר שני גבי הא דאמר (עירובין ל"ז דיהיה מחלל על סלע שתעלה בידי מן הכיס דפסק הרמב"ם ז"ל (ה' מע"ש פ"ד הט"ו) דמחולל אף על גב דשייכא לפלוגתא דברירה. וכ' הר"י קורקוס ז"ל דהמעשר שפיר מחולל לכ"ע על איזה סלע שיהיה, ולא הבנתי דאכתי אמאי זו שעולה מן הכיס מעשר הא אין ברירה, ושמא על האחרות חל המעשר, ואין כאן מקומו להאריך בזה.

הדרן עלך פרק השליח וסליקא לה מסכת מעילה בעזר האל נורא עלילה.